Jaarstukken 2017

Inhoudsopgave

Inleiding 3
Jaarverslag - Programmaverantwoording 7
Programma 1 Bestuur 8
Programma 2 Maatschappij 19
Programma 3 Omgeving 33
Algemene Dekkingsmiddelen 45
Onvoorzien 47
Onzekerheden 48
Verplichte Indicatoren 49
Jaarverslag - Paragrafen 51
Paragraaf 1 Lokale heffingen 53
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 63
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen 71
Paragraaf 4 Financiering 77
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering 83
Paragraaf 6 Verbonden partijen 87
Paragraaf 7 Grondbeleid 95
Jaarrekening - Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 107
Overzicht van baten en lasten per programma 109
Toelichting overzicht van baten en lasten 113
Inkomsten 121
Financiële positie 123
Jaarrekening - Balans 127
Activa 133
Passiva 137
Bijlagen behorende bij de jaarrekening 163
SISA 165
Baten en Lasten per Taakveld 170
Bijlagen niet behorende tot de jaarrekening 173
Kerngegevens 174
Beleidsnota's per programma 176
Producten per programma 178
Geactiveerde kredieten 180
Controleverklaring en besluiten 185
Controleverklaring 187
Besluit tot vaststelling van de jaarrekening 189

Inleiding

Veel bereikt

Met deze jaarrekening kijken we niet alleen terug op het jaar 2017. Dit is ook de laatste jaarrekening van de collegeperiode 2014-2018. Een periode die we gestart zijn met flinke uitdagingen voor onze gemeente. Een forse bezuinigingsopgave, de transitie van het sociale domein met grote maatschappelijke opgave met bijbehorende forse budgetten en risico's.

Naast de kerntakendiscussie hebben we met het vaststellen in raad van de kadernota keuzes gemaakt hoe we vorm en inhoud wilden geven aan deze uitdagingen. Daarbij kwam ook naar voren dat we anders wilden gaan werken. Meer los te laten en meer uit te gaan en oog te hebben voor het probleemoplossend vermogen van de Duivense samenleving.

Schematisch hebben we dat gepresenteerd in de onderstaande driehoek die de afgelopen jaren in vrijwel alle documenten in de budgetcyclus is verschenen. Om toekomstbestendig te zijn en te blijven hebben we voortdurend gezocht naar de verbinding en samenhang tussen financieel duurzaam beleid, overheidsparticipatie en de decentralisaties. We hebben veel bereikt. We hebben bij de noodzakelijke keuzes ervaren dat de raad bereid was keuzes te maken en constructief met het college mee te denken. Het beeld dat we nu met deze jaarrekening aan de raad kunnen presenteren is dat we met trots kunnen stellen dat onze gemeente toekomstbestendig is. We nemen afscheid van de driehoek maar geven aan het nieuwe college mee dat de verbinding tussen de 3 hoofditems ook in de toekomst noodzakelijk blijft.

Kijkend naar het *sociale domein* kunnen we concluderen dat we passende zorg hebben verleend en grip hebben op de ontwikkelingen; dat we in control zijn. We hebben verder gewerkt aan het vormen van een basisnetwerk. Het basisnetwerk heeft op een vernieuwende manier een weg gevonden om snel veranderingen en resultaten te bereiken. Nieuwe vormen van ondersteuning, dichterbij de inwoner, preventief en gebruik makend van de mogelijkheden van de inwoner, zijn ingezet en verder ontwikkeld.

We hebben in 2017 samen met de regiogemeenten eindelijk keuzes kunnen maken die tot verbeteringen gaan leiden bij onze sociale werkvoorziening Presikhaaf bedrijven. Met de overdracht van de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf aan het Arnhemse werkbedrijf bieden we de kwetsbare groep die daar werkzaam is zekerheid. Maar het is ons zo ook gelukt een einde te maken aan de financiële onzekerheid en vele tegenvallers waar we telkens weer mee geconfronteerd werden.

Door de gunstige economische ontwikkelingen is gelukkig het aantal inwoners dat zonder werk zit en afhankelijk is van een werkeloosheids- of bijstandsuitkering verder gedaald. We hebben een gezamenlijke visie ontwikkeld met de Liemerse gemeenten hoe we in de toekomst met onze RSD en de participatiewet willen omgaan. De eerste stappen van een andere inrichting van dit werkveld zijn in 2017 gezet.

Op het vlak van accommodatiebeleid hebben we met GTS (Gebouwen/Tarieven/Subsidies) veel van onze doelen bereikt. Een redelijke bijdrage van verenigingen aan de kosten van accommodaties en het wegwerken van de behoorlijke verschillen die er op dit vlak waren ontstaan.

Het was een moeizame weg en zeker geen gemakkelijk proces. Er is veel over gesproken in de gemeenteraad, in de samenleving en ook in de pers. Maar we kunnen in onze ogen meer dan tevreden zijn over de besluiten die we als gemeente genomen hebben, de stappen die gezet zijn en de resultaten van dit project.

Bij het *fysieke domein* worden we de komende jaren ook geconfronteerd met een transformatie. Door de komst van de nieuwe omgevingswet zullen we dit domein op een andere wijze moeten inrichten. De eerste stappen zijn gezet voor een goede en bij Duiven passende wijze van invoeren en uitvoeren van deze wet per 2021.

Voor wat betreft de doortrekking van de A15 en de verbreding van de A12 hebben we wederom met een proactieve en constructieve grondhouding veel energie gestoken in een zo goed mogelijke inpassing. Dit heeft tot een aantal concrete resultaten geleid die we bij speerpunt 3.B.1. in programma 3 nader toelichten.

Het vitale centrum van onze gemeente heeft in 2017 verder vorm gekregen. Minder op het fysieke vlak maar meer op wat er gebeurd. De evenementen en ontmoetingen die er plaatsvinden. De toeloop en drukte die zich soms letterlijk vertaald in een volle, toch niet bepaald kleine, parkeerplaats. Optimale bezetting van met name de beschikbare winkelruimte in ons centrum blijft een aandachtspunt.

Er is hard gewerkt aan het stimuleren van de kaveluitgifte. Ook door de verbeterende economische omstandigheden hebben we daar in 2017 zeer veel bereikt. Door meer verkoop van kavels hebben we ook financieel gezien op dit vlak zeer goede resultaten geboekt.

In de directe leefomgeving van onze inwoners hebben we met goede resultaten gewerkt aan een veiligere woon- omgeving. Door het werken en opzetten van nog meer buurtpreventieteams dragen onze inwoners ook zelf bij aan een veiligere woonomgeving

Op het vlak van de *dienstverlening* zijn we blijven streven naar een professionele maar op de persoon gerichte houding. We zijn dan ook blij met het feit dat de dienstverlening van onze gemeente hoog gewaardeerd wordt. We hebben daarbij steeds vaker gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de sociale media en andere digitale kanalen ons bieden.

In 2017 is veel tijd en energie gestoken in het vormgeven van de ambtelijke fusie met Westervoort. Wij zijn er van overtuigd dat deze ambtelijke fusie voor de toekomstbestendigheid van onze gemeente een goede keuze is. Na een intensieve periode van inrichten, bemensen en toerusten van deze nieuwe organisatie is het per 1 januari 2018 zo ver en is 1-Stroom daadwerkelijk van start gegaan.

Op het vlak van de verbinding tussen onze inwoners, de gemeenteraad en onze organisatie hebben we verder gewerkt aan het verder invoeren van een bestuursstijl die meer ruimte biedt voor participatie van onze inwoners. Een stijl waarbij we als gemeente meer gelijkwaardig in gesprek zijn met de inwoners. We hebben daarbij behoorlijk vooruitgang geboekt maar dit item blijft voortdurend vragen om aandacht.

Ook de gemeenteraad heeft in 2017 energie gestoken in een andere wijze van vergaderen die meer ruimte biedt aan inbreng en dialoog met de samenleving. Op diverse onderwerpen (b.v. BOSS en Stimuleringsbeleid) hebben we geëxperimenteerd met het op een andere wijze vormgeven van beleid. Ruimte geven aan initiatieven; klein met Kleur uw Buurt maar ook groot met bijvoorbeeld het realiseren van een blaashal bij Hockeyclub Westerduiven. Mooi om te zien dat onze Raadszaal een hierbij passende nieuwe inrichting en uitstraling heeft gekregen.

Bij het invullen en vormgeven van het nieuwe stimuleringsbeleid hebben we met succes gekozen voor een hele andere benadering die past bij een andere bestuursstijl. Zowel de verenigingen en de raad hebben we eerder betrokken bij te maken keuzes en het bedenken van oplossingen. Door de intensieve aanpak van de Duivense Dialoog en Doorpakweken (de DDWD) is er veel veranderd in de verbinding en contacten tussen verenigingen en organisaties en onze gemeente. Ook zijn er tussen verenigingen goede contacten ontstaan die zorgen voor meer verbinding en ruimte voor gezamenlijke oplossingen.

We sluiten 2017 af met een hoog positief resultaat van € 5.544.000. De gunstige ontwikkelingen binnen de grondexploitatie dragen hier in belangrijke mate aan bij. Daarnaast is het ons weer gelukt om binnen het sociaal domein (ook als we daar de BUIG-gelden in meenemen) passende zorg te verlenen en daarbij ook nog binnen de beschikbare budgetten te blijven. Het saldo van onze reservepositie is eind 2017 € 12,0 miljoen. Op basis van de actuele situatie van onze risico's is in 2017 een nieuwe ondergrens gesteld van € 6,9 miljoen. Door het storten van het financiële resultaat van deze jaarrekening in de Algemene Reserve komen we zelfs boven de vastgestelde bovengrens van € 12,3 miljoen uit op een bedrag van € 17.570.000.

We mogen dus zonder meer concluderen dat onze gemeente toekomstbestendig is. Toch vinden wij het gepast om behoedzaam om te gaan met de opgebouwde reservepositie. Zowel op economisch als op sociaal terrein maar ook voor wat betreft de inkomsten die we gaan ontvangen van het Rijk is de toekomst moeilijk te voorspellen en zijn de mogelijke uitschieters groot. Onze huidige positie biedt de mogelijkheid incidentele tegenvallers op te vangen en ombuigingen meer geleidelijk tot stand te brengen.

De afgelopen 4 jaar hebben we samen met de Raad de keuzes gemaakt die ten grondslag liggen aan deze goede financiële maar ook sociale positie. We hebben daarbij altijd gekozen om tegenvallers niet voor ons uit te schuiven denk hierbij aan waarde van vastgoed, de boekwaardes en wachtgelden. We hebben ruimte gevonden om flexibel en treffend in te stappen bij nieuwe ontwikkelingen en ook op dat vlak niets laten liggen.

De nieuwe raad en het nieuwe college kunnen gedeeltelijk door op de uitgezette koers maar er zijn ook nieuwe doelen en ambities gewenst om Duiven toekomstbestendig te houden.

Duiven, 15 mei 2018

Burgemeester en wethouders van Duiven

Jaarverslag - Programmaverantwoording

Programma 1	Bestuur
Programma 2	Maatschappij
Programma 3	Omgeving
	Algemene dekkingsmiddelen
	Onvoorzien

Programma 1 Bestuur

1.1 Wat hebben we bereikt?

Programmadoel
Wij willen een bestuur zijn dat niet over de gemeenschap gaat maar er midden in staat.

Toelichting
De samenleving is aan zet. De gemeente faciliteert inwoners, wijken, dorpen, ondernemers en organisaties om elkaar te helpen. Hiermee verschuift het accent van ‘zorgen voor’ naar ‘zorgen dat’. De gemeente zorgt dat er een basisniveau is en een vangnet is voor hen die er niet zelf of samen uitkomen.
Randvoorwaarde is continue bewustwording dat de samenleving zelf het initiatief kan en mag nemen. Wat daarnaast bijdraagt is een prettig/positief gevoel van veiligheid in de eigen omgeving. Daarom willen wij het positieve veiligheidsklimaat voor inwoners en ondernemers in Duiven vasthouden. Hiervoor dragen we samen de verantwoordelijkheid. Als gemeente versterken we de preventie en pro-activiteit.
Het werken aan een veilige gemeente is van oudsher een overheidstaak. Toch zijn initiatieven van inwoners waar dat kan leidend en is de gemeente volgend en faciliterend.

In onze dienstverlening zien we dit ook terug. De behoefte en de vraag van de klant staat centraal als het gaat om de inrichting van de dienstverlening. Dit betekent een integrale benadering van dienstverlening en eenduidige en kwalitatief hoogwaardige klantcontacten.

Hoofddoelen
Wij willen dit bereiken door te werken aan:
- Een (veer)krachtige ambtelijke organisatie die bijdraagt aan een samenleving waar het goed wonen en werken is.
- Het vasthouden van het positieve veiligheidsklimaat voor bewoners en ondernemers.
- Het verbeteren van de kwaliteit van onze dienstverlening.

Externe ontwikkelingen
“Overheidsbrede dienstverlening 2020” en “Digitale overheid 2017”
In 2010 hebben de gezamenlijke overheden onder de benaming *'dienstverlening: samen doen*' een overheidsbrede visie op dienstverlening vastgesteld. Daarin zijn zes ambities geformuleerd waaraan hun dienstverlening in 2020 moet voldoen.
Het programma Digitaal 2017 draagt bij aan de zes ambities. Doelstelling van Digitaal 2017 is dat bedrijven en burgers uiterlijk in 2017 zaken die ze met de overheid doen digitaal kunnen afhandelen. Dit vraagt om integrale dienstverlening. De overheid richt zijn processen in op de (dienstverlenings-)vraag van burgers en bedrijven en voorkomt dat burgers en bedrijven steeds weer hun weg moeten vinden in het brede en complexe landschap van overheidsorganisaties. De overheid stelt geen overbodige vragen en zorgt ervoor dat burgers en bedrijven met minder regels en procedures te maken krijgen.
De focus ligt dus op de doorontwikkeling van onze digitale dienstverlening.

Wet aanpak woonoverlast
Het doel van het wetsvoorstel tot aanpassing van de gemeentewet is om woonoverlast aan te pakken. Het voorstel voorziet in de introductie van een gedragsaanwijzing die door de burgemeester aan veroorzakers van woonoverlast kan worden opgelegd.

Wet Verplichte geestelijke gezondheidszorg
De regering wil de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) vervangen door twee wetten: de Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (WVGGZ) en de Wet Zorg en Dwang (WZD). Hiertoe zijn twee wetsvoorstellen ingediend. Binnen de huidige Wet

Bopz is alleen gedwongen opname mogelijk. Het voorstel voor de nieuwe Wet verplichte GGZ wil dit veranderen. In de nieuwe Wet verplichte GGZ kan gedwongen behandeling ook buiten een instelling opgelegd worden.

1.2 Wat hebben we daarvoor gedaan?

A. “Krachtige overheid”: Een (veer)krachtige ambtelijke organisatie die bijdraagt aan een samenleving waar het goed wonen en werken is.

Dit zijn de speerpunten:

1.A.1	**Ruimte geven aan de samenleving**
Doel	Ruimte bieden aan initiatieven en passende oplossingen.
Toelichting	De samenleving verandert voortdurend en daarmee verandert dat wat van de gemeente gevraagd wordt. Denk bijvoorbeeld aan de recente decentralisaties in het sociaal domein (programma maatschappij) en de komende decentralisatie in het fysieke domein (programma omgeving). We hebben steeds vaker de rol van partner in plaats van regisseur; een betrouwbare en betrokken partner in diverse netwerken. We acteren vanuit de overtuiging dat de samenleving alles in zich heeft om samenlevingsvraagstukken op te lossen en de gemeente alles in zich heeft om daar aan bij te dragen. Er komt een accentverschuiving van beleid naar proces, en van binnen naar buiten. Om ruimte te bieden zetten we verschillende bestuursstijlen in: burgerparticipatie bij gemeentelijke initiatieven, overheidsparticipatie bij maatschappelijke initiatieven en co-creatie.
Bereikt/niet-bereikt	Met de implementatie van het vastgestelde stimuleringsbeleid is de ontwikkeling van overheidsparticipatie bij maatschappelijke initiatieven volop in beweging. In 2017 heeft in het kader van de ontwikkeling van dit stimuleringsbeleid een uitgebreide dialoog met de samenleving plaatsgevonden. In het laatste kwartaal van 2017 is een start gemaakt met de uitrol van het nieuwe stimuleringsbeleid. Met alle verenigingen en stichtingen waarmee een subsidierelatie bestaat zijn gesprekken gevoerd. Dit krijgt een meer op inhoud gericht vervolg in 2018. Belangrijke lijnen van het stimuleringsbeleid betreffen het bieden van ruimte aan initiatieven uit de samenleving, het ondersteunen van allianties en de gemeente als partner. In het kader van de ambtelijke fusie is het team BinnensteBuiten geformeerd. Dit team gaat zich onder andere bezig houden met het stimuleren en ondersteunen van initiatieven uit de samenleving. Dit team gaat handelen vanuit de lijnen die vastgelegd zijn in het stimuleringsbeleid. Het team is recentelijk gestart en gaat vanaf 2018 dus pas ervaring opdoen. Binnen diverse taakvelden is vanuit de overheidsparticipatiegedachte samengewerkt met de samenleving. In de programma's 2 en 3 wordt hier nader op in gegaan.

1.A.2	**Ambtelijke fusie Duiven-Westervoort per 1 januari 2018 realiseren**
Doel	De ambtelijke fusie moet ertoe leiden dat de organisatie: 1 Robuuster wordt (minder kwetsbaar) 2 Voldoende flexibel kan zijn om twee zelfstandige gemeenten te bedienen en om mee te bewegen met veranderende taken en rollen van de overheid (kracht) 3 Optimale dienstverlening biedt aan inwoners, organisaties en bedrijven alsook aan de raden en colleges (kwaliteit) 4 Interessante loopbaanperspectieven biedt aan medewerkers en door zijn robuustheid in staat is om strategische kansen te benutten (kansen) 5 Niet duurder en zo mogelijk goedkoper is dan de twee huidige organisaties gezamenlijk (kosten). Op basis van raadsbesluit juli 2016 geconcretiseerd tot een netto besparing van uiteindelijk € 600.000 in 2021.

1.A.2	Ambtelijke fusie Duiven-Westervoort per 1 januari 2018 realiseren
Toelichting	Op 6 juli 2016 heeft de raad besloten tot een ambtelijke fusie met Westervoort. Een projectorganisatie is hard aan het werk om de fusie vorm te geven en te implementeren. Deze projectorganisatie ontwerpt de nieuwe organisatie in al z'n facetten: structuur, besturingsfilosofie, waarden/cultuur, dienstverlening, huisvesting en ict, personeelsbeleid en planning/controlcyclus. Het ontwerp wordt ter advisering voorgelegd aan de ondernemingsraden en daarna ter definitieve vaststelling aan de colleges aangeboden. 2017 was het jaar van de implementatie en start met de werving van kwartiermakers van de nieuwe organisatie. De kwartiermakers verfijnen het ontwerp voor de nieuwe organisatie verder en nemen na advisering door de ondernemingsraden, de plaatsing van medewerkers in de nieuwe organisatie ter hand. Dat alles vraagt ook een sociaal plan dat in het Georganiseerd Overleg met de vakbonden overeen moet worden gekomen. Dit zijn stappen die de bevoegdheid van het college als werkgever van de organisatie betreffen. Conform afspraak, zullen de raden en een klankbordgroep uit de raden met enige regelmaat worden bijgepraat over het verloop van het proces. Voor de zomer van 2017 zal aan de raden een voorstel worden voorgelegd, waarbij wordt gevraagd in te stemmen met het aangaan van de gemeenschappelijke regeling door de colleges.
Bereikt/niet-bereikt	De ambtelijke fusie is gerealiseerd per 1 januari 2018 en daarmee is bereikt wat we ons hadden voorgenomen. In het personele spoor zijn alle medewerkers geplaatst en in dat proces van ongeveer 250 plaatsingen zijn 6 zienswijzen ingediend en is uiteindelijk 1 bezwaarschrift ingediend dat inmiddels niet ontvankelijk is verklaard. In december kon een akkoord worden bereikt met de vakbonden over het pakket arbeidsvoorwaarden. De integratie van systemen is ook voor het grootste deel afgerond, enkele losse eindjes moeten nog worden opgelost. Verhuizingen en inrichting van flexplekken is in december ook tijdig afgerond. Daarmee is de fusie niet afgerond, de integratie van de medewerkers in de teams en de integratie van de werkprocessen is in veel teams nog gaande.

1.A.3	Een duurzaam financieel beleid voeren.
Doel	Een begroting die structureel en reëel in evenwicht is. Waarbij de Algemene Reserve minimaal de ondergrens van de gekwantificeerde risico's heeft.
Toelichting	Duurzaam financieel beleid kenmerkt zich door een inhoudelijk goed gewogen en samenhangend (economisch) beleid. Een zakelijke benadering van alle beleidsterreinen is hier op z'n plaats. De uitgangspunten liggen in lijn met de eisen die de Provincie stelt om in aanmerking te komen voor repressief toezicht. Duurzaam betekent ook dat wij op langere termijn 'kapitaalgoederen' op een benoemd kwaliteitsniveau houden. Basis hiervoor vormen de actuele meerjarig opgestelde onderhoudsplannen.
Bereikt/niet-bereikt	De begroting, zoals behandeld in november 2017, liet in de jaren 2018-2021 een positief saldo zien. Voor alle jaren werd een structureel sluitende begroting gepresenteerd. In de afgelopen jaren zijn voor een aantal risico's reeds voorzieningen opgenomen. De Algemene Reserve is op peil. In de vastgestelde nota reserves en voorzieningen is bepaald dat de weerstandsratio tussen de 1,4 en 2,0 dient te liggen. Deze ratio bedraagt per ultimo 2017 1,85. Verder is het streven om een solvabiliteitsratio te behalen van 35%. Dit is de vergelijking van het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen. In 2018 wordt een solvabiliteitsratio verwacht van 30%. De ratio groeit naar verwachting in 2021 naar 36%. Voor het in stand houden van 'kapitaalgoederen' op het gewenste kwaliteitsniveau zijn middelen in daarvoor bestemde voorzieningen opgenomen. In 2017 is het watertakenplan geactualiseerd en zijn ook de voor de toekomst benodigde middelen in beeld gebracht.

1.A.4	Uitvoering Wet Banenafspraak
Doel	Het doel van de Wet Banenafspraak is mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt door een beperking aan de slag te helpen bij gewone werkgevers. De mensen waarom het gaat zijn opgenomen in een doelgroepenregister en bevatten de volgende groepen: 1 Wajongers met arbeidsvermogen 2 Mensen met WSW-indicatie 3 Mensen met een arbeidsbeperking die onder de Participatiewet vallen en die volgens UWV niet in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen 4 Mensen met een WIW- of ID baan Het doel voor de gemeente Duiven is in 2023 6 à 7 banen voor mensen uit de doelgroepen te hebben gecreëerd. Dit zijn 5 banen van 25,5 uur per week (= 1fte) tot en met 2020, waarbij we vanaf 2016 elk jaar 1 garantiebaan extra creëren.
Toelichting	In het Sociaal akkoord in 2013 hebben kabinet en sociale partners, in het verlengde van de Participatiewet, afgesproken dat werkgevers extra banen creëren voor mensen met een arbeidsbeperking, in totaal 125.000 banen (25.000 voor de overheid, 100.000 in de marktsector). Met de Participatiewet wil het kabinet bereiken dat alle mensen met een arbeidsbeperking die kunnen werken, aan het werk gaan (participeren) en zo mee doen in de samenleving. De gemeente Duiven onderschrijft het belang van deze wet en dit doel. Wij hebben vanuit ons motto ‘Duidelijk & Dichtbij’ (straks ‘Krachtig & Nabij’) in 2016 al krachtig ingezet op een van de sporen van de participatiewet. Wij hebben geïnvesteerd in het aanbieden van werkervaringsplaatsen voor mensen die een extra steun in de rug nodig hebben om toe te kunnen treden tot de arbeidsmarkt. De ervaringen hiermee zijn positief. Het verrijkt onze organisatie en ook de functies van betrokken medewerkers (zoals die van de medewerkers die zijn opgeleid tot participatiecoach). Het levert de organisatie veel op terwijl we tevens onze maatschappelijke rol (en plicht) oppakken. Het tweede spoor is het in de organisatie plaats creëren voor mensen uit de doelgroepen van de Wet Banenafspraak. Op dit moment is er reeds één medewerker aangetrokken voor de Buitendienst en we willen gedurende de komende 4 jaar nog eens 4 medewerkers uit de doelgroep aantrekken. Hiermee voldoen we aan onze maatschappelijke plicht, geven we het goede voorbeeld richting andere werkgevers en creëren we goodwill in onze omgeving. Het uitvoering geven aan de Wet Banenafspraak geeft ons de kans te laten zien wie we willen zijn als gemeente: een betrokken gemeente die aansluit bij haar omgeving, die dicht bij de burgers staat en die deze burgers daadwerkelijk laat meedoen.
Bereikt/niet-bereikt	De hierboven genoemde medewerker heeft begin 2017 een vaste aanstelling gekregen (1,4 fte in het kader van de Wet Banenafspraak). Ook is deze aanstelling gerealiseerd binnen de formatie. Verder zijn in 2017 nog twee medewerkers aangetrokken, in totaal voor 2,2 fte. Deze medewerkers zijn aangesteld voor sporthalbeheer(1,4 fte) en ter ondersteuning van het team Buiten (0,8 fte). Deze medewerkers zijn aangesteld voor een jaar. In 2018 hopen we dit te kunnen omzetten in vaste aanstellingen. Deze drie medewerkers komen uit groep 1, 2 en 3 van de Participatiewet (zie hierboven bij Doel). Het gestelde doel, om vanaf 2016 elk jaar 1 garantiebaan te realiseren, is met het aanstellen van twee extra medewerkers in 2017 dus bereikt.

B. Het vasthouden van het positieve veiligheidsklimaat voor bewoners en ondernemers.

Dit zijn de speerpunten:

1.B.1	Aanpak Hennepteelt
Doel	Voorkomen en bestrijden van activiteiten met betrekking tot hennepkwekerijen en hennepteelt.

1.B.1	Aanpak Hennepteelt
Toelichting	Hennepkwekerijen en hennepteelt kunnen leiden tot diverse vormen van overlast. Zoals brandgevaar, wateroverlast, stank en schade aan woningen/bedrijfspanden. Daarnaast is de georganiseerde criminaliteit veelal betrokken bij illegale hennepteelt. Illegale hennepteelt vindt ook in de gemeente Duiven plaats. In 2017 zijn er in de gemeente acht hennepkwekerijen ontmanteld. Op de bedrijventerreinen zijn ze soms zeer groot van omvang. In ons gebied moeten we bovendien alert zijn op overloop vanuit Noord-Brabant. Vanwege het ondermijnende effect is de aanpak van hennepteelt aangemerkt als prioriteit in het gemeentelijke Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019, net als in de Veiligheidsstrategie 2015-2018 voor Oost-Nederland. De aanpak bestaat uit het: • uitvoering geven aan het regionaal hennepconvenant. • opstellen van een communicatieplan aanpak hennep. • opstellen van beleidsregels artikel 13b Opiumwet. • uitvoeren van een gebiedsscan op bedrijventerreinen.
Bereikt/niet-bereikt	Wij hebben uitvoering gegeven aan het regionale Hennepconvenant. Eén van de punten daaruit is om beleidsregels artikel 13b Opiumwet op te stellen. Dit betekent dat de burgemeester panden tijdelijk kan sluiten als er hennepteelt is aangetroffen. Dit hebben we in Liemers verband opgepakt. De vier gemeenten hebben dezelfde regels opgesteld. In Duiven zijn ze in september 2017 vastgesteld. Het communicatieplan wordt een vervolg op de beleidsregels. In september 2017 heeft het Regionaal Informatie en ExpertiseCentrum (RIEC) voor Duiven een sessie gehouden om een ondermijningsbeeld op te kunnen stellen. Gemeente en politie hebben in deze sessie signalen over ondermijning gedeeld. Het vertrouwelijke ondermijningsbeeld is eind 2017 opgeleverd. In 2018 wordt een plan van aanpak gemaakt voor het oppakken van de signalen. Een gebiedsscan voor een deel van de bedrijventerreinen wordt daar in meegenomen.

1.B.2	Capaciteit toezicht openbare ruimte op orde brengen (structureel extra capaciteit BOA)
Doel	Voldoende handhavingscapaciteit hebben voor de afdoening van meldingen en handhavingsverzoeken van inwoners en voor een goede uitvoering van de prioriteiten en aandachtspunten uit het in april 2016 vastgestelde Integrale Veiligheidsbeleid 2016-2019.

1.B.2	Capaciteit toezicht openbare ruimte op orde brengen (structureel extra capaciteit BOA)
Toelichting	In de eerste helft van 2016 is een onderzoek uitgevoerd naar de formatie bij de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Uit het onderzoek blijkt dat er voor het onderdeel Toezicht APV/Bijzondere wetten 534 uur benodigd is en voor het onderdeel Klachten en handhavingsverzoeken 1.361 uur. Thans is 0,3 Fte beschikbaar voor deze taken (411 uur). In totaal is er dus 1.484 aan extra uren nodig. Dat staat gelijk aan 1,08 Fte. Met de huidige 0,3 Fte kan slecht 25% van de klachten en meldingen worden afgedaan. In het formatie-onderzoek is alleen gekeken naar de afhandeling van klachten en het doen van gericht toezicht en handhaving; ofwel enkel reactief optreden. Het proactief/ preventief optreden c.q. de uren die de BOA (Buitengewoon Opsporingsambtenaar) op eigen initiatief invult (eigen waarneming) is niet onderzocht. Hier zit juist het raakvlak met het in april 2016 vastgestelde Integrale Veiligheidsbeleid. In het nieuwe Integrale Veiligheidsbeleid zijn namelijk vijf prioriteiten en enkele aandachtspunten vastgesteld, waarbij een BOA een belangrijke signalerende, optredende en handhavende rol heeft. Het gaat daarbij onder meer om: aanpak buurtergernissen, veilige stationsomgeving, monitoren jeugdoverlast, gevolgen afvalbeleid en veilige evenementen. Hier gaat het veelal om pro-actie en de eigen waarnemingen door de BOA tijdens surveillances. Gedachte vanuit het veiligheidsbeleid is dat de BOA veel fysiek en proactief in de openbare ruimte aanwezig moet zijn. Hij is de ogen en oren van de gemeente. Zijn zichtbare aanwezigheid in straten, buurten, buitengebied en bij evenementen werkt ook zeker preventief. Wij willen dat de werkwijze van de BOA er tevens op gericht is om mensen te wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid en om inwoners (weer) met elkaar in gesprek te laten komen. Op die manier worden mensen gestimuleerd om samen hun problemen op te lossen en in het vervolg minder een beroep te doen op gemeente en/of politie. Dit past binnen de filosofie van overheidsparticipatie. De benodigde BOA-capaciteit voor de invulling van het veiligheidsbeleid was in het beleidsplan ingeschat op 1 Fte. Deze wens bestond al los van het formatie-onderzoek. Er zit echter wel een overlap. Wij verwachten dat de BOA voor de invulling van het veiligheidsbeleid een proactieve ‘vrije ruimte’ nodig heeft van 0,44 Fte. Die is als volgt opgebouwd: 2 dagdelen per week voor surveillances, 1 dagdeel per week voor de administratieve afhandeling daarvan en 1 dagdeel voor gericht contact met inwoners, partners en overleggen. Vier dagdelen van 4 uur beslaan 16 uur = 0,44 Fte. In totaal komt de structureel extra benodigde BOA-capaciteit uit op afgerond 1,50 Fte.
Bereikt/niet-bereikt	Dit speerpunt is afgehandeld. Er zijn twee personen aangesteld als buitengewoon opsporingsambtenaar. Sinds 1 juni 2017 zijn ze beide als zodanig beëdigd. De positieve effecten van de capaciteitsuitbreiding zijn al merkbaar; waaronder de betere afdoening van meldingen.

1.B.3	Capaciteit medewerker APV en bijzondere wetten (structureel)
Doel	Een zorgvuldige toetsing van aanvragen in het kader van de APV en bijzondere wetten met aandacht voor het inschatten en afdekken van risico’s en het bieden van een dienstverlening op maat in het vergunningentraject.

1.B.3	Capaciteit medewerker APV en bijzondere wetten (structureel)
Toelichting	Eerder is ingrijpend bezuinigd op de functie van medewerker APV en bijzondere wetten, ervan uitgaande dat een vergaande deregulering dit mogelijk maakt. De huidige capaciteit is 0,4 fte (14 uur). De deregulering is uitgevoerd. Uit het recente formatieonderzoek komt duidelijk naar voren dat op grond van de caseload zoals die feitelijk aan de orde is er een formatie van 0,8 fte noodzakelijk is (28 uur). De meeste benodigde uren zijn nodig voor de vergunningverlening (inclusief begeleiding en faciliteren van de aanvragers en evaluaties van vergunningtrajecten), maar er is ook ureninzet nodig voor toezicht (schouwen, locaties bezichtigen door vergunningverlener), advisering, projecten (informatie en vooroverleg) en administratie. De aan de orde zijnde openbare orde en veiligheidsaspecten spelen hierbij een rol. Het is belangrijk eventuele risico's (onder andere bibob en grote evenementen) goed te kunnen analyseren, beoordelen en afdekken. Daarom is de veiligheid rond evenementen ook een aandachtspunt in het vastgestelde integrale veiligheidsbeleid.
Bereikt/niet-bereikt	Dit speerpunt is afgehandeld. De urenuitbreiding is gerealiseerd.

C. Het verbeteren van de kwaliteit van onze dienstverlening, die aansluit op de verwachtingen van onze inwoners.

Dit zijn de speerpunten:

1.C.1	Digitale dienstverlening optimaliseren.
Doel	Optimalisering dienstverlening.
Toelichting	Steeds meer mensen willen online, 24/7, hun zaken kunnen regelen. Dit geldt ook voor de producten en diensten van de gemeente. Daarnaast nopen de landelijke ontwikkelingen, zoals “Digitale overheid 2017” en “Overheidsbrede dienstverlening 2020” tot het uitbreiden van de digitale mogelijkheden en toepassingen voor inwoners. Het is niet de vraag of maar hoe de gemeente hier bij aan moet haken. Te denken valt aan het verhogen van het aantal transactiemogelijkheden via de website en het versturen van de belastingaanslagen via de aansluiting op MijnOverheid.
Bereikt/niet-bereikt	De belastingaanslagen zijn dit jaar verstuurd via de berichtenbox van MijnOverheid, voor die inwoners die zich daar vooraf voor hebben aangemeld. In een Liemerse werkgroep e-formulieren worden via de agile-methode continu nieuwe e-formulieren ontwikkeld. Op die manier worden stapsgewijs steeds meer diensten volledig digitaal aangeboden. Op basis van de resultaten van het onderzoek digitale dienstverlening is de zoekfunctie op de website verbeterd en reageren we actiever op de statistische gegevens vanuit de website om informatie beter digitaal beschikbaar te maken of juist nieuwe informatie toe te voegen op de website. Ook de Raad voor Sociaal Domein is actief betrokken bij de verbetering van de toegankelijkheid van informatie op de website. Voorts ligt er inmiddels een uitvoeringsplan voor 2018 om verdere verbeteringen door te voeren op het gebied van digitale dienstverlening, met onder meer de invoering van e-herkenning voor bedrijven en de implementatie van het Besluit Digitale toegankelijkheid.

1.C.2	Dienstverlening moderniseren.
Doel	Professionalisering dienstverlening.

1.C.2	Dienstverlening moderniseren.
Toelichting	Het KCC is de ingang van onze gemeente en het eerste aanspreekpunt voor vragen vanuit de samenleving. Onze missie daarbij is om snel en eenduidig antwoord te geven op ten minste 60% van alle vragen, ongeacht het kanaal. Op dit moment zijn de kanalen telefoon, balie, e-mail en website ondergebracht bij het KCC. Steeds meer mensen zoeken contact met de gemeente via sociale media. Dienstverlening via sociale media is echter nog niet belegd bij het KCC. In de afgelopen periode is de inzet van sociale media binnen de gemeente Duiven ingericht en uitgevoerd vanuit het team Communicatie. Om nu de volgende stap te kunnen zetten naar meer stroomlijning in de beantwoording van de vragen die via alle kanalen binnenkomen, is het tijd om het KCC ook een rol te geven in de dienstverlening via sociale media. Naast het concreet beantwoorden van vragen via de sociale media heeft het KCC daarbij een signalerende functie als het gaat om actuele onderwerpen en kan zij pro-actief informatie via sociale media verzenden. De coördinatie van de inzet van sociale media blijft bij de communicatieadviseurs liggen. Om deze nieuwe taak binnen het KCC professioneel en binnen de afgesproken termijnen en werkwijzen uit te kunnen voeren is bij het KCC 0,7 FTE extra nodig. Binnen de bestaande capaciteit kan deze extra taak niet adequaat worden opgepakt.
Bereikt/niet-bereikt	Alle klantvragen komen op één punt binnen, bij het KCC. Dubbele vragen worden er tussenuit gehaald en op de makkelijkste manier in één keer afgehandeld. De gemiddelde reactiesnelheid via sociale media is flink omlaag is gegaan: van 4 uur naar minder dan 15 minuten. Dit betekent dat klanten sneller antwoord krijgen op hun vragen. Naast Twitter en Facebook hebben we begin november WhatsApp geïntroduceerd als nieuw klantkanaal. Via dit kanaal kwamen in de maanden november en december gemiddeld zo'n 40 vragen per week binnen. Dit aantal hebben we de eerste weken van 2018 zien groeien naar gemiddeld iets meer dan 60 berichten per week. Door de verschuiving van de eerstelijns beantwoording van vragen via sociale media naar het KCC is in het team Communicatie meer tijd en ruimte ontstaan om interne vakgebieden te helpen met het ontwikkelen van sociale media berichten, zoekopdrachten te verbeteren en sociale media accounts voor wethouder(s) en de burgemeester op te zetten c.q. te vernieuwen. Inmiddels hebben een aantal wethouders en de burgemeester een eigen "artiestenpagina", waarmee ze volgers eenvoudiger kunnen betrekken bij hun belevenissen in de gemeente Duiven. Ook is er bereikt dat het KCC nu trends in meldingen via telefoon, website en sociale media sneller en beter signaleert en dit doorgeeft aan team Communicatie, zodat zij actief en op maat gesneden informatie via sociale media kan uitzetten. Een voorbeeld hiervan is een situatie rondom de afvalinzameling. Er kwamen veel meldingen binnen over containers die niet geleegd waren. Het KCC nam contact op met SUEZ. Er bleek een wagen met pech te staan. Op basis van die informatie is er actief een bericht verstuurd over de oplossing en het alsnog ledigen van de containers.

Aanvullende punten

Vergroten veiligheid: Schuifpoort Brandweer-Afvalaanbiedstation (AAS)
In de begroting 2017 was als wens opgenomen de vervanging van de schuifpoort Brandweer/ afvalaanbiedstation (AAS) te Duiven. Deze vervanging is medio 2017 gerealiseerd en is op 21 november 2017 door burgemeester De Lange officieel geopend.
Hiermee is een belangrijke stap voorwaarts gezet als het gaat om het verkorten van de uitruktijd met 40 tot 60 seconden. De schuifpoort kan op afstand worden bediend door de centrale van de brandweer en sluit automatisch na het uitrukken. Dit komt de veiligheid op en rond het terrein van de gemeentewerf ten goede.
De totale kosten waren begroot op € 23.000 en zijn uiteindelijk lager uitgekomen (€ 20.000). Hiermee is de uitvoering op tijd en binnen budget afgerond.

1.3 Wat heeft het ons gekost?

Resultaat programma Bestuur

	Rekening 2016	Begroting 2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Lasten	10.544	16.168	17.793	14.660	3.133
Baten	40.006	44.046	44.911	43.204	- 1.706
Gerealiseerde totaal saldo	**29.462**	**27.878**	**27.118**	**28.545**	**1.427**
Resultaatbestemming	- 17	- 246	358	398	41
Gerealiseerde resultaat	**29.445**	**27.632**	**27.475**	**28.943**	**1.468**

(Bedragen x € 1.000)

Verklaring van het saldo

Het resultaat op het programma Bestuur bedraagt vóór bestemming € 1.427.000.

Directe kosten (€ 1.480.000)
Voordelen waren er bij de taakvelden: Bestuur (€ 133.000), Burgerzaken (€ 43.000), Beheer overige gebouwen en gronden (€ 88.000), Overhead (€ 280.000), Treasury (€ 370.000), OZB niet-woningen (€ 59.000), Algemene Uitkering (€ 434.000), Overige baten en lasten (€ 74.000), Crisisbeheer en brandweer (€ 9.000) en Openbare orde en veiligheid (€ 11.000). Een nadeel was er bij het taakveld OZB-woningen (€ 21.000).

Doorbelasting (- € 53.000)
Dit was het eerste jaar waarin we geen ramingen per taakveld hebben opgenomen voor de doorbelasting van overheadkosten. Alle overheadkosten worden conform de nieuwe BBV-voorschriften geboekt op taakveld 0.4 in Programma 1. Van daaruit hebben we dit jaar de salariskosten voor de grondexploitatie doorbelast naar de verschillende complexen. In totaal is er € 19.000 meer aan salariskosten op programma 1 geboekt. Ook alle kapitaallasten worden sinds de introductie van de nieuwe BBV-voorschriften op dit programma geboekt. In totaal is er € 34.000 meer op dit programma geboekt.

Bestuur	133.000
Burgerzaken	43.000
Beheer overige gronden en gebouwen	88.000
Overhead	280.000
Treasury	370.000
OZB niet-woningen	59.000
Algemene Uitkering	434.000
Overige baten en lasten	74.000
Crisisbeheer en brandweer	9.000
Openbare orde en veiligheid	11.000
OZB woningen	- 21.000
Doorbelasting apparaatskosten	- 19.000
Doorbelasting kapitaallasten	- 34.000
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	**1.427.000**

Bedragen in €

Saldo resultaatbestemming (mutaties reserves)
Het saldo op de resultaatbestemming op dit programma is € 41.000. Het begrotingsresultaat en de resultaten van de tussenrapportages zijn niet aan de Algemene Reserve toegevoegd of onttrokken

(€ 400.000). Het raadsbesluit inzake de nieuwe nota reserves en voorzieningen (€ 38.000). In het kader van de organisatieontwikkeling zijn kosten geboekt (€ 156.000). Tenslotte zijn er nog kredieten waar op is geboekt of waarvan het saldo is overgeboekt naar 2018 omdat ze in 2017 nog niet zijn uitgegeven (-€ 554.000).

Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	**1.427.000**
Begroting/1e en 3e turap	400.000
Opheffen reserves en voorzieningen	38.000
Organisatieontwikkeling	156.000
Kredieten	- 554.000
Gerealiseerde resultaat	**1.468.000**

Bedragen in €

1.4 Welke verbonden partijen waren betrokken?

	Samenwerking de Liemers
Doel	Het vergroten van de gemeentelijke slagkracht (met behoud van bestuurlijke zelfstandigheid) door bundeling van ambtelijke expertise op strategisch, tactisch en operationeel niveau met als resultaat verhoogde kwaliteit, continuïteit en efficiëntie.
Taak	Verrichten van beleidsvoorbereidende en uitvoerende taken met betrekking tot sociale dienst, ict en inkoop.
Beleidsrisico's	Beleidsbepaling – daar waar mogelijk op elkaar afgestemd – blijft bij de individuele gemeenten en de uitvoering en ontwikkeling van het beleid wordt door de samenwerking opgepakt. Afstemming in deze is georganiseerd middels periodieke overleggen op verschillende niveaus waarin afstemming met elkaar wordt gezocht.
Resultaat in 2017	Voor de RID is het gezamenlijke opgestelde informatiebeleidsplan richtinggevend. Het jaar 2017 heeft met name ook in het teken gestaan van het voorbereiden van de fusies van de deelnemende gemeenten en wat hiervoor ICT technisch voor geregeld moest worden. Convergentie is onder andere verder vormgegeven door de implementatie van een eenzelfde nieuw financieel systeem in de Liemers. De inspanningen op het gebied van Werk en Inkomen zijn erop gericht om inwoners zo actief mogelijk te laten deelnemen aan de samenleving.

	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)
Doel	Behartigen van de belangen van de deelnemers op de terreinen van brandweerzorg, ambulancezorg, publieke gezondheid, geneeskundige hulpverlening, crisisbeheersing en gemeenschappelijke meldkamer.
Taak	In stand houden van een brandweer, in stand houden van een geneeskundige hulpverleningsorganisatie bij rampen (GHOR), voorzien in de meldkamerfunctie, aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel, het inventariseren van en adviseren over risico's, voorbereiden op de bestrijding van branden, het organiseren van de crisisbeheersing, het bevorderen van medisch milieukundige zorg, het bevorderen van technische hygiënezorg, het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen, het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders, taken op het gebied van jeugdgezondheidszorg en ouderengezondheidszorg en algemene infectieziektenbestrijding.
Beleidsrisico's	Om de financiële en beleidsrisico's in beeld te hebben en te beperken is er een regionaal controllersoverleg actief dat regelmatig overlegt met VGGM over de financiële positie. Dat heeft de afgelopen jaren tot forse besparingen geleid en tot beleidsarme begrotingen.

	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)
Resultaat in 2017	VGGM heeft er samen met de gemeente aan bijgedragen dat de brandweer- en gezondheidstaken goed zijn uitgevoerd in onze gemeente. De positie van de brandweervrijwilligers was en blijft voor ons erg belangrijk. De voorbereiding op mogelijke crisissituaties is verder opgepakt. De organisatie Veilig Thuis is bij VGGM ondergebracht. Alle budgetten van VGGM zijn in 2017 (drie jaar na de regionalisering) tegen het licht gehouden. Dit heeft nog een besparing van € 300.000 structureel opgeleverd. Waar mogelijk waren ook al vóór 2017 budgetten naar beneden bijgesteld.

	Streekarchief
Doel	Behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers ten aanzien van het beheer van hun archiefbescheiden conform de Archiefwet.
Taak	Beheren van de archiefbescheiden van de deelnemers, adviseren over de archiefbewaarplaatsen en het verstrekken van informatie over de archiefbescheiden.
Beleidsrisico's	Niet van toepassing.
Resultaat in 2017	- De website is gereed. De site is in 2017 nog niet online gegaan vanwege met name omzetproblemen van de namendatabase. - Het opzetten van een documentatiecentrum is gekoppeld aan het in gebruik nemen van hal 12 in Zevenaar. Zodra het Liemers Museum daar is gevestigd en het archief nieuwe kantoren heeft, kan het documentatiecentrum van start gaan. - Het archiveren en digitaliseren van het Duivens archief is een voortdurend proces. Het archief is in 2017 op maandag opengesteld.

	Euregio
Doel	Grensoverschrijdende samenwerking tussen territoriale gemeenschappen in Nederland en Duitsland bevorderen.
Taak	Grensoverschrijdende samenwerking van de deelnemers ondersteunen en coördineren. Zij voert hiertoe projecten uit. Zij vraagt aan en ontvangt financiële middelen van derden. Zij adviseert de deelnemers bij grensoverschrijdende activiteiten en problemen.
Beleidsrisico's	Beperkt. De Euregio voert nauwelijks eigen beleid.
Resultaat in 2017	Waar nodig is de Euregio ingeschakeld bij de uitvoering van beleid.

Programma 2 Maatschappij

2.1 Wat hebben we bereikt?

Programmadoel
Wij willen een waardevolle bijdrage leveren aan een vitale samenleving (veerkrachtig, flexibel, gezond en sociaal samenhangend) en een leefbare omgeving. We doen dat door de stevige basis van Duiven te benutten en waar nodig te versterken, waarmee de zelfredzaamheid en de samenredzaamheid van onze inwoners wordt verbeterd. We investeren in preventie en verbinding. Waar nodig organiseren wij een vangnet voor inwoners waarmee zij ondersteund worden om te kunnen participeren.

Toelichting
In Duiven zijn de meeste inwoners goed in staat om vanuit eigen kracht hun leven te organiseren. Zij organiseren zelf ondersteuning wanneer dat nodig is en bieden die ook aan anderen. Een kleine groep inwoners heeft (tijdelijk) behoefte aan extra ondersteuning bij zorg en participatie. Hiervoor is in de gemeente Duiven een sterke maatschappelijke basis aanwezig in de vorm van onze maatschappelijke partners en het verenigingsleven. Wij willen deze basis behouden, beter benutten en versterken. Wij stimuleren dat zij initiatieven nemen in de dialoog met elkaar en met de gemeente. Samen met deze partners bepalen we op welke wijze de gemeente faciliteert. We ondersteunen hiermee de samenleving in het bedenken en uitvoeren van hun eigen oplossingen. Zo maken we het samen voor iedereen mogelijk om in verbinding te zijn met de omgeving en mee te doen in de samenleving. Daarmee bieden we vooral ook ruimte om elk probleem en elke uitdaging zo simpel en duurzaam mogelijk op te lossen, wat er toe kan leiden dat we meer kunnen doen met minder geld.

We willen de preventieve voorzieningen in Duiven versterken om aan de voorkant lichte hulpvragen te kunnen beantwoorden. De vraag naar zwaardere zorg en maatwerkvoorzieningen kan hiermee worden voorkomen of in ieder geval uitgesteld. Daarnaast zijn deze voorzieningen in het preventieve veld dichter bij de inwoner en laagdrempeliger georganiseerd dan maatwerkvoorzieningen. Ook willen wij stimuleren dat professionals anderen, bijvoorbeeld vrijwilligers, leren hoe zij hulpvragen kunnen signaleren.

Er is een vangnet voor de inwoners die ondersteuning van derden nodig hebben om op eigen kracht het leven te organiseren en naar eigen kunnen te participeren. Voor deze kwetsbare inwoners behouden en versterken we de voorzieningen die het vangnet vormen. Het vangnet bestaat uit voorzieningen die niet als algemene, voorliggende voorzieningen worden geboden. Het vangnet bestaat uit voorzieningen die van overheidswege worden georganiseerd. Daar waar specialistische zorg nodig is, wordt deze ook geboden.

Hoofddoelen
Daarom zetten we in op:
A. Het vergroten van verbinding en participatie.
B. Het versterken van het preventieve veld.
C. Het versterken van het vangnet.

Externe ontwikkelingen

Noodzaak tot samenwerking
Samenwerking en synergie is nodig. Omdat we beter willen inspelen op de vraag en om een passende oplossing voor de vraag te vinden. Samenwerking is ook nodig om het vangnet, de zorg en de leefbare omgeving betaalbaar te houden. Samenwerking met maatschappelijke partners, samenwerking in de regio Liemers en de regio Arnhem alsook samenwerking met minder voor de hand liggende partners. En ook zeker samenwerking met de inwoners. Bijvoorbeeld daar waar het gaat om doorontwikkelen van zorgproducten via het Integraal Aankoop Systeem (IAS). Innovatie

op zorg is een continue proces, waarbij iedere samenwerkende gemeente een productverandering kan starten en Duiven kansen kan pakken door bij de gewenste ontwikkelingen aan te schuiven.

Veranderende rol overheid en samenleving
Het verschuiven van taken en rollen tussen de overheid en de samenleving betekent dat inzet op preventie nog meer aandacht vergt. Het basisnetwerk is een manier van samenwerken van het krachtige maatschappelijke middenveld om vroegtijdig vragen uit de samenleving zoveel mogelijk met die samenleving op te pakken en adequaat te beantwoorden. Het is een manier om partners te faciliteren. Daar speelt het vraagstuk waar de grens ligt tussen de gemeentelijke zorgplicht en de zelfredzaamheid en samenredzaamheid. Waar het gaat om maatwerk en waar inwoners gebruikmaken van het vangnet om weer zelfredzaam te kunnen zijn, is de gemeente aan zet.

Inzet op vitaliteit
In onze samenleving zien we de ontwikkeling naar een meer en meer inactieve manier van leven. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat jongeren gemiddeld 10 uur per dag zittend doorbrengen. Een gezonde leefstijl bevordert participatie. Een goed dagritme, voldoende bewegen en gezonde voeding helpen daarbij. Vitale mensen kunnen langer zelfstandig blijven wonen, actief participeren in de maatschappij en zo naar eigen kunnen een bijdrage leveren aan de samenleving.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid in mondiale crisis
Gemeenten hebben, samen met het Rijk, de maatschappelijke verantwoordelijkheid om hun bijdrage te leveren aan (de oplossing van) de mondiale vluchtelingencrisis. Opvang van vluchtelingen en huisvesting van statushouders kunnen bijdragen aan de invulling van deze verantwoordelijkheid. Het Rijk heeft aangegeven extra middelen beschikbaar te willen stellen voor onder andere scholing en integratie van te huisvesten statushouders.

Druk op schaarser wordende middelen
Het verlenen van passende zorg is een lastige opgave. De middelen voor het bereiken van de doelen uit programma Maatschappij zijn schaars en de vraag om ondersteuning verandert. Het budget Jeugdwet zal tot en met 2018 jaarlijks significant worden gekort. Ook ligt er meer druk op het budget Wmo doordat meer mensen langer zelfstandig thuis wonen. Belangrijk daarbij is dat mensen zoveel als mogelijk zelfredzaam en samenredzaam zijn en dat goede zorg daarbij een grote rol speelt. Ruimte bieden aan inwoners, verenigingen en maatschappelijke partners is daarbij nodig om de vraag zo simpel en duurzaam mogelijk op te lossen.

2.2 Wat hebben we daarvoor gedaan?

A. Het vergroten van verbinding en participatie

Dit zijn de speerpunten:

2.A.1	**Een sluitende aanpak van zorg en ondersteuning van jeugd**
Doel	Continuïteit van zorg in de overgang van Jeugdwet (18- jongeren) naar Wmo en aanpalende wetgeving (18+ jongeren).

2.A.1	Een sluitende aanpak van zorg en ondersteuning van jeugd
Toelichting	Op basis van de Jeugdwet hebben jongeren tot 18 jaar recht op bepaalde zorg en ondersteuning. Op het moment dat de jongere 18 wordt, valt deze onder volwassenen-wetgeving zoals Wmo en zorgverzekeringswet en dergelijke. Sommige vormen van hulp houden op te bestaan of komen volledig te vervallen. Er is geen goede verbinding tussen de rechten op zorg vanuit de Jeugdwet en de Wmo 2015. Hierdoor vallen jeugdigen tussen wal en schip en vindt er niet automatisch continuïteit van zorg plaats. Om die continuïteit beter te waarborgen passen we de uitkomsten van de regionale pilot, waar ze voor Duiven toegevoegde waarde hebben, toe. We kijken naar de mogelijkheid van nieuwe zorgvormen. Dit verbinden we met het sociale team Duiven, het eigen netwerk van de jongere en de maatschappelijke verenigingen en organisaties.
Bereikt/Niet-bereikt	In het geval dat de jeugdhulp voor een jongere eindigt wanneer deze 18 jaar wordt en er is noodzaak tot het voortzetten hiervan, dan is er de mogelijkheid van het inzetten van verlengde jeugdhulp. Deze zorgvorm is bekend bij de lokale toegang en wordt toegepast wanneer dit de meest passende oplossing is voor de jongere. Behalve informatie bieden
Bereikt/Niet-bereikt	we jongeren ook begeleiding, zoals het vroegtijdig inzetten en aanhouden van een vast contactpersoon voor een jongere in de vorm van cliëntondersteuning, waarmee aan de jongere continuïteit wordt geboden. Hiermee realiseren we een warme overdracht/ overgang van Jeugdwet naar Wmo. Het beeld van de groep jongeren om wie het gaat bij de sluitende aanpak van 18- naar 18+ is verduidelijkt. Er is een toename in de samenwerking gerealiseerd tussen de lokale toegang en de aanbieders die de zorg voor deze doelgroep bieden. Het tijdig opstellen van het toekomstplan maakt deel uit van gesprek tussen de zorgaanbieders en de gemeente, met als doel om samen met de jongere te anticiperen op verandering van en inzet op hulp. De resultaten van de regionale pilot doorgaande zorglijn hebben voor Duiven een handreiking opgeleverd die we kunnen gebruiken bij de integrale ondersteuning van de doelgroep, en waarvan de implementatie volgt in 2018. Hetzelfde geldt voor het betrekken van ouders en het toepassen van het toekomstplan door de medewerkers van de lokale toegang. Dit thema behoeft voortdurend aandacht en zorg in de reguliere setting waarbij het niet nodig is dit nog in een speerpunt te benoemen.

2.A.2	Participatie van kwetsbare groepen
Doel	Het mogelijk maken van toegroeien naar werken met loonwaarde voor een kwetsbare doelgroep op het snijvlak van de Wmo en de Participatiewet en Jeugdwet.

2.A.2	Participatie van kwetsbare groepen
Toelichting	Een aantal kwetsbare mensen valt niet meer onder de regeling Beschut Werken. Verder is binnen de Wmo een aantal mensen aanwezig die in staat is om nog loonvormend te kunnen werken, plus schoolverlaters vanuit de Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO)- en Praktijk Onderwijs scholen, die niet direct aan het werk kunnen. Deze groepen participeren in deze samen in een vorm van activerend werk. Daarmee ontschotten de gedecentraliseerde wetten en budgetten meer en meer. Met de verbinding tussen (beschut) werk en (arbeidsmatige) dagbesteding (Wmo 2015) wordt de mogelijkheid om op termijn met loonwaarde werkzaam te zijn in een reguliere baan vergroot. Bovendien wordt inwoners de kans geboden om actief te participeren als werk nog niet mogelijk is.
Bereikt/Niet-bereikt	De gemeente Duiven heeft in 2017 een team geformeerd, bestaande uit zorgpartijen, partijen uit de re-integratie, de RSD, consulenten uit het WWZ loket en werkgevers. Dit, zogenaamde ‘Team Duiven’ is aan de slag gegaan met inwoners, die werden aangedragen vanuit de Wmo en vanuit de Participatiewet. Daarnaast zijn ook jongeren vanuit het speciaal onderwijs onderdeel van de aanpak. Met de RSD is een zogenaamde ‘linking-pin’ constructie gemaakt, zodat inwoners met een P-wet achtergrond en een grote afstand tot de arbeidsmarkt ook het Activerend Werk traject kunnen doen. Inmiddels zijn ongeveer 30 inwoners aan de slag gegaan met een oriëntatie traject Activerend Werk dat Team Duiven in eigen beheer uitvoert. Het doel is om (arbeidsmatige) dagbesteding trajecten langzamerhand om te klappen naar Activerend Werk, gericht op participatie, meedoen en mogelijke uitstroom naar regulier werk. Inmiddels wordt actief samengewerkt met het stimuleringsbeleid en de contacten worden benut om inwoners, in Duiven, te plaatsen op plekken waar zij actief kunnen meedoen en zich zo mogelijk kunnen ontwikkelen naar een situatie van zelfredzaamheid. De eerste trajecten zijn hoopgevend. Tevens wordt geïnvesteerd en actief geacquireerd in plekken bij werkgevers, organisaties en verenigingen. Dit om het lokale karakter vorm te geven. Zo wordt actief met het MKB Duiven gekeken naar mogelijkheden voor onze inwoners. Het Liemersbrede project Activerend Werk heeft tot resultaat gehad dat het instrument inmiddels actief wordt gebruikt in de respectievelijke Liemerse buurgemeenten. Waarbij moet worden aangetekend dat iedere gemeente zijn eigen invulling kiest en vorm geeft aan de plaatsgevonden mogelijkheden en ‘couleur locale’. Wat dat betreft is de implementatie van Activerend Werk in de Liemers geslaagd.
Bereikt/Niet-bereikt	In Duiven wordt de huidige situatie verder uitgebouwd en aansluiting gezocht bij gemeentelijke initiatieven en mogelijkheden. De ontschotting zal steeds verder vorm krijgen, wat de kansen voor de individuele inwoner aanmerkelijk zal vergroten.

2.A.3	Actief verbinden
Doel	De samenleving aan zet waar het gaat om Bewegen, Ontmoeten, Sport en Spel

2.A.3	Actief verbinden
Toelichting	In 2016 is BOSS gestart met de uitvoerende fase. In 2015 is door de samenleving een doelstelling geformuleerd in de vorm van een BOSS-kompas: *Iedere Duivenaar wordt uitgedaagd en gestimuleerd om (samen) te bewegen, te ontmoeten, te sporten en te spelen en vind hierin op een laagdrempelige manier zijn weg.* De gemeente heeft zich geconformeerd aan deze doelstelling (en aan de subdoelen “de BOSS-routes”) en blijft als partij hierin opereren.
Bereikt/Niet-bereikt	BOSS is een coproductie van samenleving en gemeente. In deze coproductie zijn wij afhankelijk van de energie in de samenleving. Als gemeente hebben we binnen de Dialoog en doorpakweken een sportcafé georganiseerd. In de loop van 2017 hebben we dit omgezet in de vorm van het BOSS-cafe met als doel om meer verbindingen te leggen. Ook wordt ingespeeld op het stimuleringsbeleid en zetten we het BOSS-cafe in om met themabijeenkomsten sport versterken in de zoektocht/weg naar hun toekomstbestendigheid. Voorbeelden waarbij de energie uit de samenleving is benut zijn onder andere: • de realisering van de blaashal; • de totstandkoming van samenwerkingsverbanden voor realisering van beachvelden in Duiven en Groessen; • het uitgeven van een BOSS-krant met als doel meer bekendheid te genereren; • de opening van de Nationale Sportweek; • de ondersteuning voor sporten voor mensen met een beperking bij de Pigeons en AV de Liemers; • het op initiatief van de buurt opknappen van de speeltuin aan de Van der Goesstraat; • Het ondersteunen van Nationale en Internationale turnwedstrijden; • het faciliteren van een pilot voor racerunning, • het ondersteunen van Sjors Sportief en Sjors Creatief; • en het meedenken en mogelijk maken van upgraden van (sport)faciliteiten. Het proces om te ontmoeten en te verbinden en de energie in de samenleving goed te benutten begint wat vruchten af te werpen. Daarin zijn we nog zoekende naar de juiste rol om dit goed waar te kunnen maken. Daarbij streven we naar een duidelijke koppeling in de rol van de combinatiefunctionarissen. Met onze partners werken we dan ook aan de visievorming op en het versterking van inbreng en inzet van de combinatiefuncties. De hierboven benoemde BOSS-activiteiten passen in de 5 routes die eerder zijn benoemd als speerpunt. Daarvoor geldt dat daarin meer structuur en zichtbaarheid mag komen. BOSS is omvangrijk en krachtig, maar wel ‘versnipperd’ waarbij de focus nog teveel op incidentele initiatieven en te weinig op de gewenste integrale samenwerking. BOSS is in het kader van Basisnetwerk en Stimuleringsbeleid in een ander licht komen te staan, waarbij in 2017 nauwelijks stappen zijn gezet en BOSS vooral wordt gezien in de verhouding tot het Basisnetwerk, het Stimuleringbeleid en de zorg.

B. Het versterken van het preventieve veld

Dit zijn de speerpunten:

2.B.1	Basisnetwerk in opbouw
Doel	Verbinding tussen vraag en aanbod op lokaal niveau en nieuw lokaal ondersteuningsaanbod gebaseerd op de vraag van de inwoners.

2.B.1	Basisnetwerk in opbouw
Toelichting	Het basisnetwerk is een netwerk van professionals en burgers dat erop gericht om vragen uit de samenleving met de samenleving te beantwoorden. Met zoveel mogelijk inzet van de maatschappelijke basis en preventieve voorzieningen. In 2016 is dit basisnetwerk tot stand gekomen. Dit cement in de samenleving wordt meer in haar kracht gezet.
Bereikt/Niet-bereikt	Stond 2016 in het teken van de opbouw van het 0e-lijns basisnetwerk van vrij toegankelijke vrijwilligersorganisaties, het jaar 2017 heeft vooral in het teken gestaan van de opbouw van het brede basisnetwerk van 1e- lijns-organisaties en professionals. Er is een samenwerkingsverband opgezet van zes partijen: Mikado, STMR, RIBW, MEE, VGGM en het loket WWZ van de gemeente. Dit netwerk heeft de volgende taken: het organiseren van lichte vormen van ondersteuning, verbindingen leggen met alle mogelijke partners, het ondersteunen, toerusten en mede opbouwen van de 0e-lijn en het ontwikkelen en innoveren op product, organisatie en vakmanschap. Het team bestaat uit 6 “verbinders” die rond inhoudelijke thema’s, slimme laagdrempelige oplossing met en voor inwoners ontwikkeld. Er wordt gewerkt met de methode Agile/ Scrum, dit is een zelfsturend team. In 2017 stonden de volgende thema’s centraal: (collectieve) voorzieningen in de 0e-lijn voor senioren, Herstel-netwerk voor & na de GGZ, innovatie van het maatschappelijk werk en activerend werk via burgerinitiatieven. Opvoedondersteuning, autisme op school, verbinden van de toegangen. Naast dit basisteam is ingezet op verdere versterking van het dienstencentrum. In 2017 zijn opleidingen en cursussen voor vrijwilligers samengebracht en beschikbaar voor alle vrijwilligers. Een aantal vrijwilligersorganisaties levert medewerkers voor het telefonisch spreekuur van het dienstencentrum. En Algemeen Maatschappelijk Werk, RIBW, MEE en loket WWZ zijn achterwacht voor vragen en hebben intervisie bijeenkomsten met mensen van het dienstencentrum. Hoewel binnen het dienstencentrum verbindingen gelegd worden tussen de verschillende vrijwilligersorganisaties, kan de samenwerking en afstemming tussen deze organisaties nog meer versterkt worden. Dit vraagt de komende jaar 2018 aandacht. Hoewel de cursussen ten behoeve van vrijwilligers beter zijn ontsloten voor een ieder, kan daar in de toekomst nog veel meer gebruik van gemaakt worden. Door extra te focussen op sociaal werk in de wijken zijn buurcontactteams tot stand gekomen die – niet alleen de sociale cohesie bevorderen- maar ook werk maken van signalering richting dienstencentrum en sociaal team.

2.B.2	Preventieve ondersteuning jeugd en hun ouders/verzorgers
Doel	Het versterken van preventieve opvoedingsondersteuning voor jeugd en hun ouders/ verzorgers.

2.B.2	Preventieve ondersteuning jeugd en hun ouders/verzorgers
Toelichting	Vanuit de samenleving is er behoefte aan een laagdrempelige en kortdurende professionele ondersteuning bij lichte vragen op specifieke aandachtsgebieden op het gebied van opvoeden. Het betreft hier minder complexe vragen waar geen maatwerkvoorziening voor nodig is. Op dit moment zijn niet alle aandachtgebieden in het preventieve veld geborgd. Deze aanvullende vorm van zorg vult het hiaat op tussen ondersteuning door vrijwilligers en schoolartsen en dergelijke en de geïndiceerde zorg.
Bereikt/Niet-bereikt	In 2017 is dit onderwerp door het basisteam opgepakt. Op basis van de vraag van ouders wordt samen met de ouders en met hulpverleners uit de nulde, eerste en tweede lijn bepaald wat voor deze ondersteuningsvraag de beste oplossing is voor de opvoedvragen. Waar voorheen mogelijk snel maatwerkvoorziening werden ingezet blijkt dat de oplossing nu vaak gevonden wordt in een samenstel van acties: benadering van school, ondersteuning van ouders in gezin en ondersteuning begeleiding van afzonderlijke kinderen. Ook ondersteuning in de relatie tussen ouders kan een oplossing zijn. Omdat deze aanpak nog erg nieuw is kunnen nog geen structurele conclusies getrokken worden. We hebben geen uitgewerkt plan opgesteld omdat we bij dit onderwerp juist ook gekozen hebben voor de scrum/agile methode waarbij samen met ouders en zorgaanbieders naar maatoplossingen wordt gezocht. (zie ook uitleg werkwijze van basisteam)

2.B.3	Doorontwikkeling van het positief jeugdbeleid
Doel	Doorontwikkelen van en uitvoering geven aan het positief jeugdbeleid. Het doel is het beter aansluiten bij de huidige situatie na de transities, de transformatie, de vorming van het basisnetwerk en de ontwikkelingen in de samenleving waarin participatie, eigen kracht en zelfredzaamheid een grote rol is gaan spelen.

2.B.3	Doorontwikkeling van het positief jeugdbeleid
Toelichting	Het huidig vastgesteld positief jeugdbeleid dateert uit 2010. Er heeft al wel een eerste doorontwikkeling plaatsgevonden. Een groot deel is inmiddels geïntegreerd in de beleidsontwikkeling van het sociaal domein. Het in 2016 gerealiseerde basisnetwerk zorgt ervoor dat we het positief jeugdbeleid moeten herijken. Het basisnetwerk zal vanuit de samenleving de spil vormen van het geheel. Het beleid zal ruimte en ondersteuning geven aan het basisnetwerk en kleine en grote initiatieven vanuit de samenleving. Het positief jeugdbeleid zal zo veel mogelijk aansluiten bij dat wat er al is zoals de inzet van maatschappelijke stages en bestaande verbanden als de Jongerenraad en Hope XXL.
Bereikt/Niet-bereikt	In 2017 is diverse personen, netwerken, en organisaties gesproken om onderwerpen op te halen voor het positief jeugdbeleid. Het betrof partijen zoals het Candea College, basisscholen, Jongerenraad, Hope XXL, peuteropvang/kinderopvang, Raad voor sociaal domein, Rinoceros, de Mast, Ouderraad Candea College, Mikado, algemeen maatschappelijk werk en GGD. Via de media zoals Informeel en social media zijn mensen uitgenodigd ook nog input te geven. In december zijn gesprekken gevoerd met diverse klassen van het Candea College om ook van hen te horen wat hen bezig houdt en of er zaken zijn in de gemeente Duiven die gemist worden of beter kunnen. Waar mogelijk zijn al verbindingen gelegd tussen partijen en is ruimte gegeven aan initiatieven zoals bij BOSS in het kader van speeltuinen. In het kader van het stimuleringsbeleid is door de gemeente geïnvesteerd in het partnerschap/relatiebeheer met onder andere partijen op het gebied van jeugd. De agenda met de dan opgehaalde punten zal aan het einde van het proces aan het college worden voorgelegd. Partijen, individuen en andere groepen uit de samenleving zullen vervolgens aan de slag gaan om de diverse onderwerpen op te pakken. Waar nodig zal de gemeente hierin partner zijn. Conform het stimuleringsbeleid zal de rol van de gemeente afhangen van de specifieke behoefte vanuit de samenleving. Als blijkt dat er geen partner is in de samenleving voor een onderwerp zal het onderwerp niet worden opgepakt. De gemeente heeft dus geen initiërende rol. Het wordt een dynamische agenda, er komen onderwerpen bij en er gaan onderwerpen af. Via kennisgevingen is de gemeenteraad op de hoogte gehouden van het proces en heeft zij input kunnen leveren op het eindresultaat. Het is niet gelukt om dit proces volledig af te ronden in 2017. Begin 2018 zal nog een vervolg worden gegeven aan de overleggen met de jongeren. In het eerste kwartaal van 2018 zal het proces worden afgerond.

2.B.4	Herijking subsidiebeleid
Doel	Het subsidiebeleid doorontwikkelen en innoveren en daarmee toekomstbestendig inrichten. Hiermee sluit het subsidiebeleid aan bij de veranderende rol van overheid en maatschappij.

2.B.4	Herijking subsidiebeleid
Toelichting	Het huidige subsidiebeleid is verouderd. De maatschappelijke omgeving verandert en de vraag naar andere vormen van subsidiëring spelen hierbij een rol. Welke effecten en doelen willen wij bereiken en wanneer zetten we subsidie als middel in en hoe benutten we de eigen kracht van inwoners, instellingen en vereniging maximaal? De transformatiedialoog speelt hierbij een belangrijke rol, alsook de verschillende manieren waarop een gemeente kan faciliteren, ondersteunen, financieren en dergelijke.

Bereikt/Niet-bereikt	• De organisatie van de Dialoog en Doorpakweken Duiven (DDWD): in tientallen sessies met verenigingen, instellingen, initiatieven en in gesprekken met honderden inwoners gedurende twee intensieve weken (van 27 januari tot en met 10 februari) is in een leeg winkelpand aan de Pastoriestraat het gesprek met de samenleving aangegaan.
	• Uit deze DDWD is samen met een ontwerpteam van verenigingen en raadsleden de rode draad uit het gesprek vertaald in “vijf lijnen”:
	  • Ontwikkelgericht ondersteunen
	  • Ondersteunen van allianties
	  • Gemeente als partner
	  • Helder samenspel met professionals
	  • Investeren in initiatieven
	• Deze vijf lijnen zijn in mei teruggelegd tijdens een tweede DDWD bij dezelfde gespreksgroepen om te checken of de lijnen herkenbaar en logisch waren. Het college heeft eind juni kunnen vaststellen dat dit zo was een heeft vervolgens het beleid in concept voorgelegd aan de raad.
	• Op 18 juli heeft de raad het nieuwe Stimuleringsbeleid vastgesteld.
	• Na de DDWD is een Doe-lijn opgestart. In deze Doe-lijn zijn we de dialoog als continu proces aan het organiseren, zijn we het vestigingsklimaat van initiatieven (breed) aan het versterken, zijn we aan het werk op de verschillende werkgebieden (zoals senioren, sport en muziek) en komen we tot allerlei ideeën en kennis om samen verder te ontwikkelen.
	• Na de zomer is het gesprek met alle 101 subsidiepartners gestart over het nieuwe Stimuleringsbeleid en het komen tot een meerjarenplan.
	• Uit de eerste gesprekken bleek dat de grootste uitdagingen voor veel instellingen liggen in het werven en binden van nieuwe leden, continuïteit van bestuur, financiën en communicatie/PR.
	• Op 24 november is een derde DDWD gehouden met diverse workshops om de subsidierelaties te ondersteunen en verder te helpen bij deze uitdagingen.
	• Dusver zijn er ongeveer twintig concept-meerjarenplannen aangeleverd, die als basis van gesprek dienen om in 2018 een ondersteuningsarrangement op maat vast te kunnen stellen voor 2019. De rest volgt nog.
	• Met de grote professionele relaties worden en zijn gesprekken gevoerd om het opdrachtgever /opdrachtnemerschap concreter in te vullen.
	• In december is de nieuwe Algemene Subsidieverordening 2018 unaniem door de raad vastgesteld.
	
	Wat hebben we niet bereikt?
	• Alles wat op dit punt is voorgenomen in 2017 is bereikt. Veel subsidierelaties wensen helderheid op individueel niveau in het ondersteuningsarrangement aan stimuleringsmiddelen voor de lange termijn. De dialoog daartoe is met iedere relatie gestart en zal eind 2018 uitmonden in de gewenste duidelijkheid namens de gemeente.
	• Het nieuwe stimuleringsbeleid vergt een nieuwe manier van werken die zowel voor de gemeente als voor het verenigingsleven nog even wennen is. De ambtenaren zullen zich meer op relatiebeheer moeten inrichten - het gaat tenslotte om de toekomstbestendigheid van de verenigingen. En deze laatste hebben wellicht nog zorgen of de gemeente zich wel daadwerkelijk als partner zal kunnen opstellen.
	• Beiden hebben echter wel de lange termijn al in het vizier.

C. Het versterken van het vangnet.

Dit zijn de speerpunten:

2.C.1	Maatschappelijke verantwoordelijkheid voor huisvesting en ondersteuning statushouders
Doel	Organiseren van vormen van opvang en/of huisvesting en een goede eerste begeleiding van statushouders.
Toelichting	Duiven heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid waar het gaat om huisvesting, opvang en/of ondersteuning van statushouders. We willen op een goede en verantwoorde manier voldoen aan de taakstelling voor de gemeente Duiven en zo als gemeente invulling geven aan onze verantwoordelijkheid op dit punt. We onderzoeken alle mogelijkheden en alternatieven die er zijn om dit te regelen.
Bereikt/Niet-bereikt	De Duivense taakstelling is binnen het bestaande aanbod van sociale huurwoningen gerealiseerd. Toch is in het kader van het eerder genoemde actieplan gezocht naar mogelijkheden om statushouders (tijdelijk) te huisvesten zowel binnen bestaand vastgoed als op nieuw te ontwikkelen locaties. Geconcludeerd is dat het benutten van bestaand vastgoed voor de opvang van statushouders enerzijds kostbaar is en anderzijds stuit op planologisch-juridische bezwaren. Het realiseren van tijdelijke woningen (maximaal 10 jaar) voor deze doelgroep maar ook voor andere doelgroepen is een mogelijkheid als zowel Vivare als de gemeente bereid zijn daar medewerking aan te verlenen. In de gemeentelijke woonvisie is voorgesteld om in gezamenlijkheid een onderzoek te doen naar haalbaarheid van tijdelijke woningen. Inmiddels is de procesregisseur integratie begonnen met een verkenning om te komen tot een samenhangende aanpak voor integratie van statushouders op het gebied van taal, werk en inburgering. Daarbij worden zaken als wonen, financiën, dagbesteding, sociaal netwerk, welzijn, zorg, onderwijs, gezondheid en maatschappelijke participatie meegenomen. Hiertoe wordt een lokaal integratieoverleg opgestart. Er wordt daarbij uitgegaan van de eigen kracht van de statushouder die zelf verantwoordelijk is om zich te ontwikkelen, waar partners ondersteuning bieden waar nodig.

2.C.2	Beleidsmatige visie op maatschappelijke voorzieningen
Doel	Een voorraad aan vastgoed die passend is bij de maatschappelijk gestelde doelen. Zodat de inzet van accommodaties passend is bij de vraag van organisaties, verenigingen en lokale initiatieven.

2.C.2	Beleidsmatige visie op maatschappelijke voorzieningen
Toelichting	Een integrale beleidsmatige visie is nodig om voor zowel onderwijs als de overige maatschappelijke voorzieningen en de binnensport een duurzame invulling te geven. Met de besturen van de scholen voor primair onderwijs zijn we, onder andere vanwege de gevolgen van de leerlingenkrimp, een traject gestart om te komen tot een integraal huisvestingsplan, waarbij de “transitieatlas” als instrument wordt gebruikt. Voor maatschappelijk vastgoed geldt dat de vraag naar de inzet van vastgoed is veranderd. De “transitieatlas” die voor het primair onderwijs al wordt ingezet is bij uitstek een instrument om (de inzet van) voorzieningen in samenhang te optimaliseren. Het overige maatschappelijke vastgoed wordt daarin derhalve ook meegenomen (vooral als middel om doelen te kunnen bereiken). De visie op maatschappelijke voorzieningen geeft richting, de nota Vastgoed en het document GTS zijn daarbij randvoorwaardelijk. We gaan hierbij uit van de energie in de samenleving, daar waar partijen actief willen meedenken over het anders inzetten van een accommodatie, of binnen een accommodatie betere verbindingen naar bestaande of nieuwe (onverwachte) partners, acteren wij als gemeente in faciliterende zin.
Bereikt/Niet-bereikt	Een beleidsmatige visie op maatschappelijke voorzieningen is niet gerealiseerd. Voor wat betreft onderwijshuisvesting is er samen met onderwijsbesturen gewerkt aan de 1e contouren van een integraal huisvestingsplan primair onderwijs waarbij waar mogelijk koppelingen worden gelegd met ander maatschappelijk vastgoed. Het is een proces van relatie tussen onderwijskundige visie, bouwkundige staat/visie en de demografische ontwikkelingen, wat het complex maakt. Het integraal huisvestingsplan primair onderwijs zal naar verwachting in het 3de kwartaal 2018 aan de gemeenteraad ter vaststelling worden voorgelegd. Voor wat betreft het overige maatschappelijke vastgoed heeft het stimuleringsbeleid geleid tot een andere focus dan een integrale beleidsvisie op maatschappelijke voorzieningen. Deze andere focus, die beter passend is bij de vragen in de samenleving, heeft geleid tot gebiedsbrede bijdragen aan stimuleringsbeleid, zoals de pop-up locaties, uitgebreide gesprekken met verenigingen, privatisering, onderzoek naar beachlocaties voor sportverenigingen, het initiatief rondom de blaashal, etc. Waarbij het doel “een voorraad vastgoed die passend is bij de vraag” nog steeds voorop staat.

Aanvullende punten

Cultuur- en Erfgoedpact 2017-2020
In 2017 hebben de 4 Liemerse gemeenten besloten samen een nieuw Cultuur- en Erfgoedpact (2017-2020) af te sluiten: *Leven in de Liemers*. De gemeenten Westervoort, Duiven, Zevenaar en Rijnwaarden investeren de komende jaren samen met de Provincie Gelderland € 480.000 in nieuwe Liemerse culturele projecten. Er is een programma ontwikkeld bestaande uit zes projecten en een jaarlijks stimuleringsbudget. Elk project is een samenwerking tussen twee of meer lokale organisaties uit verschillende sectoren (cultuur, erfgoed, onderwijs, zorg en sociaal domein). De projecten zijn tot stand gekomen dankzij input van inwoners en organisaties uit de Liemers.
In 2017 heeft de Provincie Gelderland de jaarlijks beschikbare bijdrage van € 10.250 verhoogd naar € 15.000 per jaar. De 4 gemeenten hebben de matchingsgelden hiervoor gevonden. Duiven heeft de jaarlijkse dekking van € 15.000 gevonden in Programma 2: € 7.650 uit Fonds Culturele Activiteiten en € 7.350 uit Sociaal Domein.

2.3 Wat heeft het ons gekost?

Resultaat programma Maatschappij

	Rekening 2016	Begroting 2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Lasten	31.801	31.078	32.111	31.087	1.024

	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Baten	7.605	6.967	7.391	7.507	116
Gerealiseerde totaal saldo	**- 24.197**	**- 24.112**	**- 24.721**	**- 23.580**	**1.141**
Resultaatbestemming	10	96	315	210	- 105
Gerealiseerde resultaat	**- 24.187**	**- 24.016**	**- 24.406**	**- 23.370**	**1.036**

(Bedragen x € 1.000)

Verklaring van het saldo
Het resultaat op het programma Maatschappij bedraagt vóór bestemming € 1.141.000.

Directe kosten (€ 626.000)
Voordelen waren er bij Onderwijshuisvesting (€ 84.000), Onderwijsbeleid (€ 43.000), Sportbeleid en activering (€ 38.000), Sportaccommodaties (€ 23.000), Cultuur (€ 2.000), Samenkracht en Burgerparticipatie (€ 266.000), Wijkteams (€ 53.000), Arbeidsparticipatie (€ 46.000), Maatwerkvoorziening (Wmo) (€ 115.000), Maatwerkdienstverlening 18- (€ 116.000) en Geescaleerde zorg 18- (€ 42.000). Nadelen waren er bij Openbaar groen en recreatie (€ 58.000), Inkomensregelingen (€ 1.000), Begeleide participatie (€ 73.000) en Maatwerkdienstverlening 18+ (€ 69.000). Diverse kleine verschillen leveren nog een nadeel op van € 1.000.

Doorbelasting (€ 515.000)
Dit was het eerste jaar waarin we geen ramingen per taakveld hebben opgenomen voor de doorbelasting van overheadkosten. Alle overheadkosten worden conform de nieuwe BBV-voorschriften geboekt op taakveld 0.4 in Programma 1. Van daaruit hebben we de salariskosten voor de grondexploitatie doorbelast naar de verschillende complexen. Vanwege deze nieuwe systematiek is er € 522.000 minder aan salariskosten op programma 2 geboekt. Ook alle kapitaallasten worden sinds de introductie van de nieuwe BBV-voorschriften op programma 1 geboekt. In totaal is er € 7.000 meer op dit programma geboekt.

Onderwijshuisvesting	84.000
Onderwijsbeleid	43.000
Sportbeleid en activering	38.000
Sportaccommodaties	23.000
Cultuur	2.000
Samenkracht en burgerparticipatie	266.000
Wijkteams	53.000
Arbeidsparticipatie	46.000
Maatwerkvoorziening Wmo	115.000
Maatwerkdienstverlening 18-	116.000
Geescaleerde zorg 18-	42.000
Openbaar groen en recreatie	- 58.000
Begeleide participatie	- 73.000
Inkomensregelingen	- 1.000
Maatwerkdienstverlening 18+	- 69.000
Diverse kleine verschillen	- 1.000
Doorbelasting apparaatskosten	522.000
Doorbelasting kapitaallasten	- 7.000
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	**1.141.000**

Bedragen in €

Saldo resultaatbestemming (mutaties reserves)

Het saldo op de resultaatbestemming op dit programma is -€ 105.000. Er is meer dekking uit de BR Combinatiefuncties (€ 38.000). Er is niets onttrokken uit de BR Integratie en scholing (-€ 14.000) en de BR Serviceteams (-€ 50.000). Tenslotte zijn er nog kredieten waar op is geboekt of waarvan het saldo is overgeboekt naar 2018 omdat ze in 2017 nog niet zijn uitgegeven (-€ 79.000).

Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	**1.141.000**
Onttrekking combinatiefuncties	38.000
Onttrekking BR Integratie en scholing	- 14.000
Onttrekking BR Serviceteams	-50.000
Overboeken kredieten	-79.000
Gerealiseerde resultaat	**1.036.000**

Bedragen in €

2.4 Welke verbonden partijen waren betrokken?

	Presikhaaf Bedrijven
Doel	Het bieden van (aangepast) werk aan inwoners van de 10 gemeenten in de regio midden Gelderland die een WSW-indicatie hebben op grond van hun arbeidshandicap. Daarbij streven naar zoveel mogelijk passende werkplekken bij reguliere bedrijven en tevens streven naar het maximaal benutten van de verdiencapaciteit van deze doelgroep. Daarbij intensief samenwerken met de werkgevers in de regio, het werkgeversservicepunt en de gemeenten.
Taak	Zorgen voor passende werkplekken. Begeleiding van de bij hun werkzame personen. Uitvoeren van de WSW-oud en zorgen voor betaling van deze personen conform de Cao WSW.
Beleidsrisico's	Presikhaaf bedrijven zit in een ingrijpend veranderingsproces door de in het zogenaamde BReSDo-rapport vastgelegde koerswijziging. Deze koerswijziging vraagt ook om een intensieve samenwerking en afstemming met het WSP (werkgeversservicepunt Midden Gelderland i.o.). Voornaamste beleidsrisico is dat de ingeschatte te bereiken financiële ombuigingen die de koerswijziging tot gevolg zou moeten hebben samen met de ambitieuze tijdsplanning tot te bereiken doelen worden verheven. Met het gevolg dat de beleidsdoelen die ten grondslag lagen aan de koerswijziging niet meer of onvoldoende gerealiseerd worden.
Resultaat in 2017	Samen met de andere Liemerse gemeenten zijn we intensief betrokken geweest bij het omvormen van Presikhaaf Bedrijven. Daarbij is onderzocht of het opstarten van een gezamenlijke social firm (GoedWerkt) een mogelijkheid was. Nadat dit alternatief onhaalbaar bleek heeft de gemeente Arnhem het voortouw genomen om een eigen werkbedrijf op te starten waarin alle Arnhemse WSW-ers een plek konden krijgen. Alle regiogemeenten en ook Duiven hebben eind 2017 besloten hun Wsw-ers onder te brengen bij het Arnhemse Werkbedrijf Scalabor. Scalabor is 1 januari 2018 van start gegaan. Alle activiteiten van Presikhaaf Bedrijven zijn overgedragen naar Scalabor. De verloning van de Wsw-ers vind nu nog plaats via de gemeenschappelijke regeling. Onderzocht wordt nog of dit onderdeel kan worden overgedragen aan de MGR.

	Gemeenschappelijke regeling huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL)
Doel	Het adequaat en doelmatig inrichten van het voortgezet onderwijs in de Liemers en de kosten beheersbaar te houden.
Taak	Het zorgdragen voor een gevarieerd aanbod voortgezet onderwijs.
Beleidsrisico's	Doordat de GRHVOL geen rechtspersoonlijkheid heeft en geen eigen besluiten kan nemen, is het risico nihil.
Resultaat in 2017	De afrekening voor 2017 dient nog plaats te vinden. Het bewaken van een stabiele financiering van het voortgezet onderwijs in De Liemers wordt jaarlijks getoetst.

	Gemeenschappelijke Regeling voor Onderwijszaken (GRO)
Doel	Het vormgeven van een intergemeentelijke samenwerking op de gebieden volwasseneducatie, leerplicht en RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie).
Taak	Het zorgdragen voor een adequate uitvoering van de Leerplichtwet en coördinatie volwasseneneducatie.
Beleidsrisico's	Doordat de GRO geen eigen begroting heeft en geen eigen besluiten kan nemen, is het risico relatief klein.
Resultaat in 2017	De intergemeentelijke samenwerking wordt verder vorm gegeven op de gebieden volwasseneducatie, leerplicht en RMC. De GRO is per 1 januari 2018 via een module Onderwijszaken ondergebracht bij de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein (MGR) en opgeheven.

	Bedrijfsvoeringsorganisatie doelgroepenvervoer regio Arnhem-Nijmegen
Doel	Het aanbesteden en organiseren van doelgroepenvervoer in de regio.
Taak	Het zorgdragen voor de uitvoering van de gemeentelijk verplichting tot doelgroepenvervoer.
Beleidsrisico's	Doordat de organisatie een eigen begroting heeft en eigen besluiten kan nemen, kunnen wij achteraf met de gevolgen van deze besluiten worden geconfronteerd.
Resultaat in 2017	De aanbesteding heeft plaatsgevonden. Door AVAN wordt het passend vervoer voor de verschillende doelgroepen georganiseerd.

VGGM
Zie programma 1.

Programma 3 Omgeving

3.1 Wat hebben we bereikt?

Programmadoel
In Duiven is het goed leven en werken. Wij willen een aantrekkelijke werk- en leefomgeving die toekomstgericht en duurzaam is. Er is ruimte voor gerichte ontwikkeling, initiatief en innovatie.

Toelichting
We willen de bestaande economische structuur behouden en versterken op bedrijventerreinen en in winkelgebieden (het centrum). Hiermee zijn we in staat te zorgen voor behoud en uitbreiding van de lokale en regionale werkgelegenheid en het voorzieningenniveau. Wij willen de regionale vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en het beroepsonderwijs op elkaar afstemmen. Wij willen potenties in de vrijetijdseconomie verder benutten. Voor een goed ondernemings- en vestigingsklimaat, zijn duurzaamheid en bereikbaarheid van Duiven belangrijke randvoorwaarden.

Wij willen een aantrekkelijke leefomgeving in Duiven, Groessen, Loo en het buitengebied. Hierbij gaat het in de basis om schoon, heel, veilig en gezond. De nadruk ligt op behoud van de bestaande kwaliteit van de leefomgeving en het daarbij passende voorzieningenniveau, het benutten van bestaande (natuur-)waarden en een (aanvullend) woonaanbod dat is gericht op maatschappelijke ontwikkelingen en behoefte.

Wij stimuleren en faciliteren en zijn hiervoor uitnodigend naar bewoners, ondernemers en bedrijven, bezoekers en andere partners in vele samenwerkingsverbanden binnen en buiten Duiven. Wij verbinden en doen mee. Zo maakt Duiven het waar. Wij zijn ons bewust van bestaande waarden, kwaliteiten en potenties van Duiven. Wij zorgen er samen voor dat deze evenwichtig worden benut óf worden beschermd.

Hoofddoelen
Daarom zetten we in op:
- Het versterken van goed ondernemers- en vestigingsklimaat voor bedrijven.
- Het waarborgen van een aantrekkelijke fysieke leefomgeving.
- Het implementeren van nieuwe wetgeving die op ons afkomt.

Externe ontwikkelingen
(Beperkte) economische groei
Uit gegevens van het Centraal Planbureau blijkt dat er sprake is van een aantrekkende economie en een (beperkte) economische groei. De investeringsbereidheid bij bedrijven zal toenemen alsook de consumptieve bestedingen bij de inwoners. Er is daarom een toename van economische activiteit te verwachten. Vanuit dit perspectief blijft onze focus sterk gericht op het stimuleren van de kaveluitgifte voor onze bedrijventerreinen en de ontwikkeling en realisatie van een Vitaal Centrum Duiven. Deze ontwikkeling biedt ook kansen voor de vrijetijdseconomie.

Richting circulaire economie
‘Duurzaamheid’ en ‘energieneutraal’ zijn belangrijke mondiale en nationale thema’s. Een opvallende ontwikkeling is de verandering naar een ‘circulaire economie’. De noodzaak hiertoe groeit; grondstoffen dreigen snel schaars te worden door een groeiende bevolking en toenemende welvaart in de wereld. In een circulaire economie staat hergebruik van producten en grondstoffen centraal en worden afval en schadelijke emissies naar bodem, water en lucht zo veel mogelijk voorkomen. Het streven is om uiteindelijk alleen hernieuwbare energie te gebruiken en zo ook bij te dragen aan een schoner milieu. De verandering naar een werkelijke circulaire economie is een flinke gemeenschappelijke uitdaging. Het biedt ook economische kansen: de kans om minder afhankelijk te zijn van de import van schaarse grondstoffen en de kans om nieuwe markten, innovaties en samenwerkingen te creëren. Het is een flinke opgave om deze kansen te realiseren. Zo zijn investeringen en nieuwe allianties van bedrijven nodig. Ook vraagt dit iets van ons consumptiegedrag. Beleid en acties vanuit de gemeente zijn nodig om belemmeringen te

overwinnen en om allianties en innovaties te stimuleren. Voorbeeldgedrag is daarbij belangrijk. Ook wij zullen ons daarom steeds meer focussen op het samen creëren van verandering richting een circulaire economie.

Naar een nieuwe Omgevingswet
Op 1 juli 2015 heeft de Tweede Kamer de Omgevingswet aangenomen. De beoogde invoering is medio 2019. Deze omvangrijke stelselwijziging met geheel andere instrumenten, procedures, taakverdelingen en ICT, vraagt ook om een andere rol van de overheid en van partners. Deze transitie en de tijdige voorbereiding daarop is een stevige opgave. En raakt meerdere domeinen binnen het fysieke domein en de organisatie. We pakken dit samen met Westervoort op.

Gezondheid richtinggevend in beleid en ontwikkeling
Ook binnen het fysieke domein en specifieker binnen milieubeleid, zien we de trend om de kwaliteit van onze leefomgeving en ruimtelijke veranderingen af te zetten tegen een breder kader zoals gezondheid en de effecten daarop. Een schoon, heel, veilig én gezonde leefomgeving. Deze trend is zichtbaar in het in ontwikkeling zijnde beleid en de werkwijze van bijvoorbeeld de VGGM. Ook met de nieuwe Omgevingswet kan ‘gezondheid’ een meer richtinggevend kader zijn. In de voorbereiding op de Omgevingswet wordt een nadere oriëntatie op deze ontwikkeling meegenomen.

Doortrekking A15 en verbreding A12
Het project “ViA15” is een externe ontwikkeling, waarvan bekend is dat deze onherroepelijk op ons af komt. Het is een ontwikkeling die de komende jaren de grootste impact heeft op de leefomgevingskwaliteit van Duiven en waarover veel mensen zich zorgen maken. Een ontwikkeling met zo’n impact, blijft daarom continu aandacht vragen.

3.2 Wat hebben we daarvoor gedaan?

A. Het verstreken van een goed ondernemers- en vestigingsklimaat voor bedrijven.
Dit zijn de speerpunten:

3.A.1	**Continueren van het Programma Stimulering Kaveluitgifte en Kostenreductie Grondexploitaties (SKKG)**
Doel	De verkoop van bedrijfs- en woonkavels en het verlagen van de kosten verbonden aan de grondexploitaties.
Toelichting	Met de inzet van een programmateam is een dynamisch actieplan in uitvoering. De extra inspanningen worden verricht door middel van specifieke promotie en marketing. Het ‘product Duiven’ wordt sterk in de markt gezet onder de noemer “Duiven maakt het waar”. Er wordt gewerkt aan herkenbare profielen, zoals ‘Seingraaf: Natuurlijk Slim’ en ‘Duurzaam InnoFase’. Sterke punten worden benadrukt. Relaties met het zittend bedrijfsleven worden tevens benut voor gezamenlijke promotie van het product bedrijventerreinen. Extra inzet wordt gepleegd met wervende en toegankelijke websites. Daarnaast blijft fysieke zichtbaarheid van belang. Een laagdrempelig Bedrijven Contacten Bureau zorgt voor korte externe en interne lijnen. Eventueel benodigde planologische inpassing wordt met voorrang gefaciliteerd.
Bereikt/Niet-bereikt	Er wordt volop uitvoering gegeven aan dit speerpunt. Er wordt stevig ingezet op social media en de eigen websites voor de terreinen. De uitgifte van de bedrijventerreinen verloopt volgens de planning in het meerjarenperspectief. Op Seingraaf en Graafstaete vinden diverse ontwikkelingen plaats. De uit te geven woningbouwkavels zijn inmiddels allemaal verkocht en nagenoeg allemaal notarieel getransporteerd.

3.A.2	**Een circulaire economie dichterbij brengen**
Doel	Het verduurzamen van de lokale economie en verstevigen van het vestigingsklimaat van Duiven.

3.A.2	Een circulaire economie dichterbij brengen
Toelichting	Uit het georganiseerde bedrijfsleven, LINDUS is het DEC ontstaan: het Duurzaamheid Expertise Centrum voor de Liemers. Het DEC heeft de gemeente uitgenodigd om gezamenlijk te helpen bouwen aan de circulaire economie. Ook de Stichting Groene Allianties, ontstaan op Centerpoort-Nieuwgraaf, heeft een soortgelijk verzoek gedaan met het oog op verduurzaming van bedrijventerreinen. Vanuit economisch oogpunt is het zaak om bij deze maatschappelijk initiatieven aan te sluiten. Het levert volop kansen voor nieuwe werkgelegenheid. Bovendien levert onze actieve houding een positieve bijdrage aan een gunstiger vestigingsklimaat, omdat bedrijven zelf het ook steeds belangrijker vinden om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Op InnoFase wordt al op deze wijze samengewerkt met bedrijven, mede in verbinding met andere circulaire hotspots in de regio Arnhem Nijmegen (‘Groene Hub’). De gemeente heeft in dit proces niet de rol als leider of regisseur, maar participeert als partner naast andere deelnemers. Ook kan de gemeente met haar eigen beleid of handelen, bijvoorbeeld als beheerder van gebouwen en de openbare ruimte, een impuls geven aan de circulaire economie. Ook kan de gemeente optreden als ‘launching customer’ door duurzaam in te kopen. Met dit speerpunt nemen wij de verantwoordelijkheid voor de opgaven die nodig zijn voor de energietransitie: een vraagstuk dat ons allen raakt. Hiervoor is visievorming en verdere programmering nodig: een logische plek voor dit thema is de nieuwe gemeentelijke omgevingsvisie in 2018 en de verschillende beleidsprogramma’s uit de Omgevingswet. Tegelijkertijd komt het vooral ook aan op concrete stappen die de circulaire economie dichterbij te brengen. Onze focus in 2017 ligt daarom vooralsnog aan te sluiten bij initiatieven die er zijn of komen.
Bereikt/Niet-bereikt	Ook in 2017 hebben we actief geparticipeerd in de Groene Hub en hebben we het voorzitterschap op ons genomen. Door onze participatie en omdat Innofase binnen de groene Hub is benoemd als één van de vijf regionale icoonprojecten, leverde dit voor Duiven de volgende resultaten op: • Innofase is in het kader van het Regionaal programma werklocaties (RPW) op ‘groen’ gezet en is verder buiten de “schrap”-discussie gehouden. • Voor een op te richten Innovatiewerkplaats op Innofase kon binnen de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen € 250.000 subsidie worden ‘gereserveerd’. • Er is een high level business case uitgewerkt voor bio-LNG productie op Innofase. Verdere resultaten zijn: • In 2017 zijn we actief gaan participeren in Groene Allianties de Liemers (GAdL) en vervullen de trekkersrol binnen het thema ‘circulaire economie’. Er wordt ‘van onderop’ in nauwe samenwerking met betrokkenen toegewerkt aan verdere verduurzaming van de bedrijventerreinen in De Liemers. • Er is een workshop circulair inkopen in de grond-, weg- en waterbouw georganiseerd. De workshop werd goed bezocht en er was waardering voor programma en inhoud. • Er is een consortium gevormd dat een projectvoorstel heeft opgesteld om bedrijven te ondersteunen bij de grondstoffentransitie en reststromen-verwaarding. Voor het vervolg wordt gezocht naar financiële middelen. • Door samenwerking van alle gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen zijn we erin geslaagd om gezamenlijk de inkoop te regelen van duurzame energie voor onze gemeentelijke electriciteitsbehoefte. Er is een start gemaakt met de bouw van een programmavoorstel Circulaire Economie. Daarbij wordt tussen de gemeente Duiven en Westervoort samengewerkt. Dit moet leiden tot een ambitiedocument eind 1e kwartaal 2018 dat vervolgens aan de gemeenteraden wordt voorgelegd. Het voorstel zal bestaan uit 2 sporen: enerzijds snel meters maken daar waar het kan en anderzijds bouwen aan de structuur daar waar het moet.

3.A.3	Realisatie van Vitaal Centrum Duiven
Doel	Het realiseren van een aantrekkelijk “Vitaal Centrum Duiven”.
Toelichting	In 2017 wordt een gestructureerd verkooptraject opgestart voor het nu nog in gemeentelijk eigendom zijnde gebouw 2 (onder andere OGtent). Voor zover nog aan de orde worden acquisitie en verhuur van dit gebouw verder voortgezet. Nadat in 2016 de openbare ruimte in het winkelgebied (grotendeels) opnieuw is aangelegd, wordt in 2017 de inrichting van de openbare ruimte aan de oostzijde van de Kastanjelaan afgerond. Alleen de omgeving van de nog te realiseren fase 4 moet dan nog worden aangelegd. Dit kan pas na de bouw van deze fase geschieden. De planvorming van fase 4 en de besluitvorming daarop, wordt in 2017 vormgegeven, een en ander afgestemd op de mogelijkheden die de markt hiervoor biedt. Het woonpark, achter het gemeentehuis, wordt voorzien na 2020. Hiervoor vindt tijdige en zorgvuldige voorbereidende plan- en besluitvorming plaats.
Bereikt/Niet-bereikt	De inrichting van de openbare ruimte in het centrum, inclusief Kastanjelaan en het parkeerterrein is afgerond. Ook de sloop van de voormalige apotheek en herinrichting van dit terrein heeft plaatsgevonden. De voorgenomen dispositie van gebouw 2 wordt overeenkomstig het door ons college in procedure gebrachte raadsvoorstel opgepakt. Parallel hieraan wordt de ontwikkeling van fase 4 ter hand genomen. Hiervoor wordt een tender voorbereid, waarvan de start is voorzien medio 2018. In vervolg op het voorbereidingsbesluit Supermarkten Centrum Duiven is een ontwerp-bestemmingsplan in procedure gebracht. De vaststelling van dit bestemmingsplan is voorzien in maart 2018.

3.A.4	Stimuleren en faciliteren Vrijetijdseconomie
Doel	Het versterken van de vrijetijdseconomie in Duiven en de Liemers levert een bijdrage aan een aantrekkelijke leef- en werkomgeving en het behouden van het voorzieningenniveau. Stimuleren en faciliteren van de verdere ontwikkeling van vrijetijdseconomie versterkt de economische structuur en levert een positieve bijdrage aan het creëren van werkgelegenheid.

3.A.4	Stimuleren en faciliteren Vrijetijdseconomie
Toelichting	We zien een toenemende vrijetijdsbesteding (in geld en tijd) bij mensen en ondernemers. Juist op dit terrein liggen er volop kansen om hierop verder in te zetten. Zo zijn er tal van initiatieven en activiteiten die kansen bieden om Duiven te promoten en op de kaart te zetten en die Duiven in meerder opzichten extra waarde geven. Daarnaast gaat het om het benutten en versterken van de potenties en de kracht die Duiven en de Liemers al bieden. Voorbeelden zijn: de vele bezoekers op de bedrijventerreinen, de aanwezige natuurwaarden en de mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen en activiteiten in het Buitengebied en bijvoorbeeld de mogelijkheden voor evenementen in het Horsterpark. Wij willen de vrijetijdseconomie verder laten ontwikkelen, door ondernemers en andere participanten in de gelegenheid te stellen initiatieven te ondernemen. Ons accent ligt op het komen tot een (jaarlijkse) agenda vrijetijdseconomie hiervoor en het faciliteren van de uitvoering hiervan. Wij richten ons op het bundelen en verbinden van informatie en ondernemers en van initiatieven of evenementen. We haken aan bij regionale of Liemerse samenwerkingsverbanden. Tevens ligt er een nadrukkelijke relatie met bedrijvigheid en reeds gestart onderzoek om bezoekers van onze bedrijventerreinen met concrete acties naar het vernieuwde centrum te verleiden en te bewegen. In 2017 ligt het accent op: • Faciliteren van evenementen en activiteiten in het kader van Grenzland 2016/2017, waaronder Sail 2017 vaartocht met historische vaartuigen over het Pannerdensch Kanaal vanwege de herdenking van de teruggave van de Kleefse gebieden. • Route-portal en toeristisch aanbod op vvvdeliemers.nl: de website met fiets- en wandelroutes uitbreiden en aanvullen. • Camper- en recreatieplaatsen Groessen (De Waaij): in het kader van de uitvoering van de Dorpsvisie Groessen is een plan gemaakt voor een aantal camper- en recreatieplaatsen rondom De Waaij. De Provincie levert naar verwachting ook een bijdrage in de kosten.
Bereikt/Niet-bereikt	Wij richten ons op het faciliteren, ondersteunen en vooral het verbinden van informatie, ondernemers, initiatieven, activiteiten en evenementen. Hiermee hebben we de afgelopen periode vele relaties opgebouwd en initiatieven in gang gezet, waarop anderen verdere initiatieven ontplooien. Hierbij gebruiken we De Liemers Helemaal Goed om ook de Duivense initiatieven goed te promoten. In de regio wordt gewerkt aan een Liemerse uitvoeringsagenda vrijetijdseconomie. Hierop zijn wij aangehaakt. De inzet op promotie-activiteiten via “Duiven Maakt Het Waar” en daarvoor beschikbaar gemaakte website, hebben vooral ervoor gezorgd dat bijzondere plekken en activiteiten in Duiven (in beeld en tekst) zichtbaar zijn. Met dit concept en de site vervullen we echt een verbindende rol. Dit heeft geleid tot meer activiteiten en evenementen in het centrum en het Horsterpark. Ook blijven we werken aan ideeën om bezoekers van Nieuwgraaf naar het centrum van Duiven te bewegen. Een inventarisatie in de regio heeft plaatsgevonden over Grenzland/Sail 2017. Het idee is vooralsnog doorgeschoven naar 2018. Concreet bekeken wordt om de vvv-website aan te vullen met een onderdeel de Liemers met o.a. fiets- en wandelroutes. Deze actie vindt plaats in combinatie met onze website “Duiven Maakt Het Waar”. Het plan voor camper- en recreatieplaatsen bij De Waaij in Groessen, is concreet in uitvoering gebracht en hiervoor is cofinanciering vanuit de provincie ontvangen. Er is medewerking verleend aan het initiatief van de Dorpsraad Groessen om een herdenkingsmonument te verwezenlijken aan de Leuvensedijk. Het monument is geplaatst en op 4 mei 2017 publiekelijk onthuld.

B. Het waarborgen van een aantrekkelijke fysieke leefomgeving.

Dit zijn de speerpunten:

3.B.1	Borgen inpassing doortrekking A15 en verbreding A12
Doel	Een zo goed mogelijke inpassing van de A15 en A12 voor de gemeenschap van Duiven.
Toelichting	We zetten onze pro-actieve en constructieve grondhouding ook in de komende jaren voort. Begin 2017 lag er een Tracébesluit waar we formeel niet meer op kunnen reageren. Daarom blijven we ons samen met regiopartners (gemeenten Lingewaard, Overbetuwe en Zevenaar, waterschap Rijn en IJssel en provincie Gelderland) en het bewonersoverleg richting en in samenwerking met Rijkswaterstaat, hard maken voor maatwerkoplossingen. De planvormingsfase eindigt in 2017 en de (voorbereiding van de) aanbestedingsfase wordt dan opgestart. Hiervoor worden in 2017 ook de Uitwerkingsovereenkomsten afgerond die een belangrijk onderdeel in het aanbestedingscontract tussen Rijkswaterstaat en de aannemer gaat vormen. Daarnaast participeren wij in de commissie Ruimtelijke kwaliteit die de totstandkoming begeleidt van het esthetisch programma van eisen door de kunstwerken op het tracé. In de aanbesteding speelt deze commissie vervolgens een adviserende rol.
Bereikt/Niet-bereikt	Tracébesluit: Op 8 maart 2017 heeft de toenmalige minister van Infrastructuur & Milieu in het buurtschap Helhoek het Tracébesluit ondertekend. Er zijn 62 beroepschriften ingediend, waarvan één namens 54 ondertekenaars. Zoals bekend is in de beroepsprocedure ook de Programmatische Aanpak Stikstof ter discussie gesteld. De Raad van State heeft hierover in mei 2017 prejudiciële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie te Luxemburg. Begin augustus 2017 werd bekend dat het Hof deze vragen met voorrang gaat behandelen. De Raad van State heeft laten weten dat de behandeling van de beroepen tegen het Tracébesluit ViA15 pas plaatsvindt nadat de reactie is ontvangen van het Europese Hof op de prejudiciële vragen. Een nadere tijdsaanduiding heeft de Raad van State niet gegeven. Wij verwachten dat de Raad van State niet eerder dan medio 2018 kan overgaan tot inhoudelijke behandeling. Snelfietsroute: Op 8 maart is ook de samenwerkingsovereenkomst voor een snelfietsroute langs de A15 ondertekend. Er is een ontwerp bestemmingsplan opgesteld dat tot doel heeft de ontbrekende schakels in deze route planologisch mogelijk te maken. In het vierde kwartaal van 2017 bleek dat er nog aanvullend onderzoek nodig was in verband met natuur. Uiteindelijk is besloten om het verlies van 270m² buitendijks grasland af te kopen. Een verdergaande optimalisatie van het tracé in onze gemeente lijkt niet mogelijk onder andere in verband met significante meerkosten ten opzichte van de tracéwinst. Het bestemmingsplan komt het tweede kwartaal van 2018 ter vaststelling in de gemeenteraad. Voor de SFR15 zijn we vanaf eind 2017 ook in gesprek met Rijkswaterstaat, provincie en de gemeente Lingewaard voor een addendum op de samenwerkingsovereenkomst. Deze is onder meer nodig, gelet op de discussie rondom verlichting van de route op de fietsbrug. Esthetisch Programma van Eisen ViA15 (EPvE): Het EPvE heeft eind 2017 ter visie gelegen. De ingediende zienswijzen zijn aanleiding geweest het EPvE gewijzigd vast te stellen (23 januari 2018). Dit programma van eisen fungeert als welstandskader en contractstuk in de aanbesteding en ligt momenteel ter visie voor de inspraak. Voor het zomerreces zijn de raads- en bewonersafvaardigingen van de betrokken gemeenten geïnformeerd over proces en inhoud van het EPvE. In december heeft de rondetafel over de vaststelling van het EPvE plaatsgevonden. Inmiddels is het EPvE door de raden van de gemeente Duiven, Zevenaar, Lingewaard en Overbetuwe vastgesteld. Plankosten Gasuniedossier: We hebben de eerder veiliggestelde plankosten in het Gasuniedossier ontvangen. De gelden zijn na aftrek van de interne legeskosten voor het verleggen van de hoofdtransportgasleidingen in de reserve A15 gestort. De raad heeft op 22 december 2017 bij vaststelling van de derde tussenrapportage besloten dat de bestemmingsreserve A15 ook kan worden gebruikt voor (inpassings-) maatregelen ten gunste van bewoners.

3.B.1	Borgen inpassing doortrekking A15 en verbreding A12
	Uitvoeringsovereenkomst Staat-Duiven (UVO): We hebben de UVO niet in 2017 kunnen afronden. De UVO is een contractstuk in de aanbesteding en regelt hoe de aannemer straks moet omgaan met de noodzakelijke wijzigingen aan de gemeentelijke infrastructuur en andere openbare en/of tijdelijke voorzieningen. De ondertekening is nu het eerste kwartaal van 2018 voorzien. Het zelfde geldt voor de bestuursovereenkomst met Rijkwaterstaat, die de basis vormt voor de uitvoeringsovereenkomst en de grondverwerving door Rijkswaterstaat. In de overeenkomst leggen we ook afspraken vast rondom beheer en onderhoud zoals bijvoorbeeld van grondwatermonitoring bij de verdiepte ligging, de inrichting op en rondom de deksel Helhoek en de selectieve afsluiting ter voorkoming van sluipverkeer door de Helhoek. Bewonersoverleg Groessen A15: Over alle bovenstaande onderwerpen heeft ook overleg plaatsgevonden met het Bewonersoverleg Groessen A15 en/of een vertegenwoordiging hiervan.

3.B.2	Opstellen van een nieuwe Woonvisie
Doel	Het opstellen van een woonvisie die inzicht geeft in de woonvraagstukken en die benodigde beleidskeuzes weergeeft. Een visie 2017-2030 die vertaald wordt in een woonagenda (uitvoeringsparagraaf) die gericht is op een kortere periode, waar we samen met onze partners op het gebied van wonen concreet aan kunnen werken.
Toelichting	De Woonvisie 1999 biedt al lang geen antwoorden meer op de vragen van nu en de toekomst. De bevolkingsontwikkeling en de woningmarkt zijn sterk veranderd. Op het vlak van wonen, zorg en welzijn vindt een transformatie plaats met verstrekkende gevolgen voor bewoners en instellingen. Ook is de Woningwet in 2015 herzien en daarmee is ook de verhouding tussen gemeente en corporaties veranderd. Een nieuwe Woonvisie is daarom nodig om toekomstgericht in te kunnen spelen op ontwikkelingen en afspraken met de corporatie te kunnen maken. Hierbij komt ook de gewenste nieuwe rol van de gemeente en die van partners en de samenleving op dit beleidsterrein aan de orde. Het doel van de nieuwe woonvisie is om de kwantiteit en kwaliteit van de Duivense woningvoorraad en de huisvesting van doelgroepen van beleid en initiatieven en ontwikkelingen hiertoe vanuit de samenleving beter te laten aansluiten bij de hedendaagse behoefte en vraag. Dit draagt bij aan het behouden van een aantrekkelijke leef- en woonomgeving. In 2017 is de besluitvorming op de nieuwe woonvisie en woonagenda voorzien. Het accent verschuift daarna naar het met bewoners, corporatie en partners uitwerken en uitvoeren van de uitvoeringsagenda en gekozen speerpunten. Daarbij starten wij het proces met de woningbouwcorporatie om nieuwe prestatieafspraken te maken. De nieuwe Woonvisie dient in 2017 als input en verdere bouwsteen voor een integrale Omgevingsvisie in relatie met andere beleidsterreinen. In 2016 was € 15.000 beschikbaar. Deze middelen worden benut voor het uitvoeren van een bredere onderzoeksanalyse die als basis dient voor de Woonvisie en Woonagenda.
Bereikt/Niet-bereikt	Op 8 mei 2017 heeft de gemeenteraad de Woonvisie 2025 en de Woonagenda 2017-2022 vastgesteld. In deze Woonvisie “Van woonopgaven naar woonoplossingen” is samen met partners in de samenleving tot een ambitieuze woonagenda voor de toekomst gekomen. Met de vaststelling van de nieuwe Woonvisie is het speerpunt gerealiseerd. In december 2017 zijn mede op basis van de Woonvisie met Vivare en Woonzorg Nederland de prestatieafspraken 2018 gemaakt. Verder hebben eind 2017 de Woonvisie en de inzichten in de actuele woonbehoefte bijgedragen aan de totstandkoming van de nieuwe Liemerse Woonagenda 2017 -2027. Dit zal in het eerste kwartaal 2018 concreet worden vertaald naar een woningbouwprogramma voor Duiven met als doel om de “kansen voor ontwikkeling” in beeld te hebben.

C. Het implementeren van nieuwe wetgeving, de op ons afkomt.
Dit zijn de speerpunten:

3.C.1	Implementatie nieuwe Omgevingswet
Doel	Tijdige voorbereiding en implementatie van de Omgevingswet.
Toelichting	De Omgevingswet brengt een omvangrijke operatie met zich mee voor gemeenten en raakt alle domeinen binnen de fysieke leefomgeving en meerdere organisatieonderdelen. Naast een goede daarvoor ingerichte organisatie, de implementatie en toepassing van nieuwe instrumenten en procedures, is ook een belangrijk onderdeel dat elke gemeente over een Omgevingsvisie en een Omgevingsplan moet beschikken. Deze vervangen de huidige structuurvisie en bestemmingsplannen. Het gaat dan om het verder integreren van alle bestaande beleidskaders. De nieuwe Omgevingswet is veel meer dan een wetswijziging. Deze totale stelselwijziging in het fysieke domein, vanuit een ander besturingsfilosofie (eenvoudig beter en meer lokaal maatwerk en bestuurlijke afwegingsruimte) en die aansluit op onze gedachten bij overheidsparticipatie, vraagt om een goede voorbereiding op de implementatie. Dit gaan we samen met Westervoort doen. In 2016 is gestart om samen een startnotitie “Op weg naar de nieuwe Omgevingswet” op te stellen. De startnotitie omvat de voorlopige opdracht, impact nieuwe wet en proces op hoofdlijnen, keuze basishouding, beoogde projectorganisatie, benodigde middelen om in volgende fase tot een integraal projectplan te komen. De startnotitie wordt in gezamenlijke opdracht met Westervoort opgesteld door een extern ingehuurde procesmanager. De startnotitie is in de eerste helft 2017 gereed. In deze fase nemen wij ook de gemeenteraden mee in eerst de totale opgave en impact van de Omgevingswet (begin 2017). In een vervolg, tweede kwartaal 2017, wordt de raad op basis van de startnotitie om besluitvorming gevraagd op de basishouding en de benodigde middelen voor de volgende fase van de projectaanpak. De implementatie van de nieuwe Omgevingswet, vloeit voort uit wijziging van wetgeving en is in die zin geen keuze. Deze opgave vereist naar verwachting concernprioriteit en een stevige ambtelijke inzet en in de uitvoering de noodzakelijke (advies-, onderzoeks-, en andere implementatie-)kosten om bijvoorbeeld tot nieuwe beleidskaders en instrumenten te komen. De bestemmingsreserve “Ruimtelijke Plannen” zal hiervoor absoluut niet toereikend zijn. Op basis van de startnotitie en vervolgens een integraal projectplan voor het totale implementatieproces, zal de gemeenteraad in 2017 met aparte raadsvoorstellen onderbouwd, gevraagd worden de benodigde middelen beschikbaar te stellen en de bestemmingsreserve in benodigde mate aan te vullen.
Bereikt/Niet-bereikt	In 2017 is met betrokkenheid van de gemeenteraden van Duiven en Westervoort een koersdocument “Implementatie Omgevingswet” opgesteld. Dit startdocument heeft de raad op 11 juli 2017 vastgesteld. In het document staat de impact en de opgave verwoord en het beoogde proces op hoofdlijnen. Het ambitieniveau is geschetst als “de beweging van consoliderend naar vernieuwend”. Hiermee ligt het proces op koers en verloopt het volgens planning. Voor het vervolg zijn 6 thema’s of deelprocessen benoemd. In 2017 heeft de verdere voorbereiding plaatsgevonden om de thema’s procesmatig en inhoudelijk verder uit te werken tot een concrete opdracht. Dit kan leiden tot aanvullende raadsvoorstellen eerste helft 2018. Het doel is om in 2018 daadwerkelijk te kunnen starten om deze nieuwe planologische instrumenten daadwerkelijk op te stellen en inhoud te geven. Het gaat dan vooral om de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en de kaders voor de Omgevingsvergunning en de daarbij behorende ‘nieuwe processen en procedures’ (rol en houding van de gemeente).

3.C.2	Opstellen van een Omgevingsbeleidsplan
Doel	Het borgen van de kwaliteit van de gemeentelijke VTH-taken en inzicht in de daarbij te maken keuzes en prioriteiten.
Toelichting	De Wet Vergunning, Toezicht en Handhaving (VTH) stelt dat gemeenten en provincies kwaliteitseisen moeten vastleggen voor de uitvoering van deze VTH-taken. Te onderscheiden zijn daarbij de VTH-taken die door gemeente of provincie zelf worden uitgevoerd (thuistaken) en taken die door een omgevingsdienst worden uitgevoerd. Op grond van de Wet VTH dient de gemeente, voor de taken die worden uitgevoerd door de omgevingsdienst, bij verordening regels te stellen. De eisen aan de taken die worden uitgevoerd door de omgevingsdiensten, moeten per omgevingsdienst gelijk zijn. Voor de thuistaken geldt een zorgplicht om kwaliteit te borgen (inhoud en wijze van borging staan vrij). Hiertoe is door de gemeente een verordening vastgesteld waarin opgenomen is dat de omgevingsdienst dient te voldoen aan de eisen die de Kwaliteitscriteria 2.1 stellen aan de uitvoeringstaken VTH. Voor de thuistaken waar de zorgplicht voor geldt, kunnen deze geborgd worden door het opstellen van een omgevingsbeleidsplan. Dit is voorzien in 2017. Het gezamenlijk opstellen van dit beleid met Westervoort is zeer wenselijk, om de wettelijke basistaken op orde te hebben. Met een omgevingsbeleidsplan geeft de gemeente invulling aan de wettelijke verplichting om te laten zien op welke wijze, inclusief keuzes en prioriteringen, zij vergunningen afgeeft, toezicht houdt en handhaaft.
Bereikt/Niet-bereikt	In het 4e kwartaal van 2017 is een start gemaakt met het opstellen van het Omgevingsbeleidsplan. Duiven en Westervoort hebben al enkele sessies onder begeleiding van een extern bureau gehad om diverse toetsings- en toezichtsprotocollen op te stellen. Mede gelet op de ambtelijke fusie, is er voor gekozen om dit proces nader te faseren en deels door te schuiven naar het eerste kwartaal van 2018. Het omgevingsbeleidsplan kan op deze wijze beter vormgegeven worden zodat het een goed gedragen stuk is voor beide gemeente. Het op dezelfde wijze afgeven van vergunningen, toezicht houden en handhaven, geeft duidelijkheid en werkt efficiënt. Tevens kan goed aangesloten worden op de processen zoals deze voor de gehele VTH hun beslag zullen vinden in de nieuwe Squit omgeving. Tevens wordt het opstellen van omgevingsbeleid met een doorkijk naar de Omgevingswet gedaan. De verwachting is dat tweede kwartaal 2018 het omgevingsbeleidsplan voorgelegd zal worden aan beide raden.

Aanvullende punten

0,4 formatie voor toename sloop- en asbestmeldingen
Vanaf 2024 zijn asbestdaken in Nederland verboden. Oude daken kunnen door de jaren heen aangetast zijn door weer en wind. Daardoor kunnen asbestvezels vrijkomen. Deze vezels vormen een gevaar voor de volksgezondheid. Daarnaast hebben calamiteiten, en met name asbestbranden, een grote impact op de omgeving. Het verbod beschermt mens en milieu tegen de gevaren van blootstelling aan asbest. Voor de verwijdering van asbestdaken geldt per 1 januari 2016 de ‘Subsidieregeling verwijderen asbestdaken’. De regeling is voor particulieren, bedrijven, non-profitorganisaties en overheden. Daarnaast kunnen agrarische bedrijven gebruik maken van de ‘Subsidieregeling Asbest eraf, zonnepanelen erop’. Met deze nieuwe wetgeving en deze (rijks-)subsidieregelingen, zal het aantal sloop- en asbestmeldingen bij de gemeente toenemen. De (arbeidsintensieve) beoordeling van asbestinventarisatierapporten vraagt bovendien de nodige zorgvuldigheid en tijd. Binnen de bestaande formatie is geen ruimte deze nieuwe wettelijke taak uit te voeren de komende jaren. De toegekende middelen zijn in 2017 binnen het budget benut voor een inhuurkracht, waarmee ook de benodigde behandeling van sloop-/asbestmeldingen en -aanvragen volledig is geborgd.

Strategische uitwerking Ontwikkelperspectief Rijksweg

In 2016 zijn we gestart om te komen tot een ‘ontwikkelperspectief op de Rijksweg’. Deze eerste verkenning geeft inzicht in kansrijke mogelijkheden tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en de opwaardering van de Rijksweg als karaktervol historisch lint en als entree van het vernieuwde centrum. Directe aanleiding vormt de wens tot herinrichting van de Rijksweg (oostelijk deel) alsmede de uitdaging om de dreigende leegstand van markante en beeldbepalende panden aan te pakken. Er zijn lopende initiatieven bij particulieren en de gemeente zelf die het gehele gebied een nieuw perspectief kunnen bieden dat goed aansluit bij het vitaal centrum Duiven. De focus op dit gebied wordt daarom als meest belangrijk gezien. De verkenning geeft een beeld in welke mate en vorm een integrale aanpak mogelijk is. Ook is bekeken welke functies (wonen en anders) wenselijk en kansrijk zijn. Op 11 april 2017 zijn de resultaten van het ‘ontwikkelperspectief Rijksweg’ aan de raadscommissie gepresenteerd. Het ‘ontwikkelperspectief’ is vertaald naar een ‘strategische uitwerking Rijksweg’. Deze uitwerking voorziet in een integrale benadering door een visie- en kwaliteitskader (ruimtelijke richtlijnen voor de aanpak van de weg zelf alsmede de aangeduide panden en ontwikkellocaties). Uitgangspunt hierbij is een faciliterende rol richting particuliere initiatieven en eigen initiatief en regie richting gemeentelijke eigendommen. Tevens geeft de strategische uitwerking een indicatie van de haalbaarheid van dezen opgaven. Dit is ook nodig om mogelijk tot een gerichte en kansrijke provinciale subsidieaanvraag te komen. Hierop is verder ingezet. Desalniettemin is de verwachting dat de ontwikkelingen vragen om aanvullende financiële middelen. Het is niet gelukt in het najaar 2017 de ‘strategische uitwerking Rijksweg’ ter besluitvorming voor te leggen aan de raad. Met name het gesprek en voorbereiding om tot een kansrijke subsidieaanvraag te komen, speelde hierbij een rol. De planning is er nu op gericht dat in het 2e kwartaal van 2018 deze uitwerking ter besluitvorming aan de raad wordt voorgelegd.

Herinrichten Rijksweg
Gelet op het belang en de uitstraling op de ontwikkeling van het Vitaal Centrum Duiven, is de wens om in aansluiting op de realisatie van het openbaar gebied in het centrum, zo snel mogelijk de herinrichting van dit deel van de Rijksweg op te pakken. Gelet op voornoemde wens van een strategische uitwerking op het gebied rondom de Rijksweg, is besloten de gevraagde kapitaallast per 2018 op te nemen. Bovenstaande strategische uitwerking voor de Rijksweg biedt de mogelijkheid om medio 2018 de afweging te maken om het gedeelte van de Rijksweg in aansluiting op het vernieuwde centrum, vooruitlopend te herinrichten. Nu die afweging doorschuift, zal de realisatie pas eerst in 2019 kunnen plaatsvinden.

Regionaal energieloket
In regio de Liemers zijn in 2016 de plannen uitgewerkt voor het regionale loket. In 2017 is dit energieloket ook gerealiseerd en operationeel gegaan. Het is vooral een basisloket, die voor burgers digitaal en telefonisch bereikbaar is voor informatie over de mogelijkheden van verduurzamen van de eigen woning.

3.3 Wat heeft het ons gekost?

Resultaat programma Omgeving

	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	16.470	13.912	14.702	13.707	995
Baten	13.858	11.417	11.788	14.095	2.307
Gerealiseerde totaal saldo	**- 2.613**	**- 2.495**	**- 2.914**	**388**	**3.301**
Resultaatbestemming	149	- 716	- 156	- 417	- 261
Gerealiseerde resultaat	**- 2.464**	**- 3.211**	**- 3.070**	**- 29**	**3.041**

(Bedragen x € 1.000)

Verklaring van het saldo

Het resultaat op het programma Omgeving bedraagt vóór bestemming € 3.301.000.

Directe kosten (€ 2.717.000)

Voordelen waren er bij de taakvelden Verkeer en vervoer (€ 211.000), Openbaar vervoer (€ 13.000), Fysieke bedrijfsinfrastructuur (€ 2.955.000), Economische promotie (€ 28.000), Milieubeheer (€ 58.000), Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) (€ 146.000) en Ruimtelijke Ordening (€ 366.000). Nadelen waren er bij de taakvelden Bedrijvenloket (€ 4.000), Riolering (€ 406.000), Afval (€ 91.000), Begraafplaatsen (€ 15.000) en Wonen en bouwen (€ 545.000).

Doorbelasting (€ 584.000)
Dit was het eerste jaar waarin we geen ramingen per taakveld hebben opgenomen voor de doorbelasting van overheadkosten. Alle overheadkosten worden conform de nieuwe BBV-voorschriften geboekt op taakveld 0.4 in Programma 1. Van daaruit hebben we dit jaar de salariskosten voor de grondexploitatie doorbelast naar de verschillende complexen. In totaal is er € 359.000 minder aan salariskosten op programma 1 geboekt. Ook alle kapitaallasten worden sinds de introductie van de nieuwe BBV-voorschriften op programma 1 geboekt. In totaal is er € 225.000 meer op dit programma geboekt.

Verkeer en vervoer	211.000
Openbaar vervoer	13.000
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.955.000
Economische promotie	28.000
Milieubeheer	58.000
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	146.000
Ruimtelijke ordening	366.000
Bedrijvenloket	- 4.000
Riolering	- 406.000
Afval	- 91.000
Begraafplaatsen	- 15.000
Wonen en bouwen	- 545.000
Doorbelasting apparaatskosten	359.000
Doorbelasting kapitaallasten	225.000
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	**3.301.000**

Bedragen in €

Saldo resultaatbestemming (mutaties reserves)
Het saldo op de resultaatbestemming op dit programma is -€ 261.000. Het saldo heeft betrekking op het raadsbesluit inzake de nieuwe nota reserves en voorzieningen (-€ 68.000). Er waren geen stortingen in de BR actualisatie bestemmingsplannen (€ 22.000). Er is een storting in de BR A15 (-€ 21.000) en vanuit complex Welleveld in de BR Sociale woningbouw (-€ 150.000) en BR Bovenwijkse voorzieningen (-€ 30.000). Er was een onttrekking voor onderhoud lichtmasten (€ 25.000) en geen onttrekking voor landschapsontwikkeling (- € 30.000). Er was meer onttrekking voor het opstellen van het omgevingsbeleidsplan (€ 19.000) en minder voor de implementatie van de Omgevingswet (-€ 32.000). Tenslotte zijn er nog kredieten waar op is geboekt of waarvan het saldo is overgeboekt naar 2018 omdat ze in 2017 nog niet zijn uitgegeven (€ 4.000).

Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	**3.301.000**
Reserves en voorzieningen	- 68.000
Actualisatie bestemmingsplannen	22.000
A15	- 21.000
Stortingen vanuit complex Welleveld	- 180.000
Onderhoud lichtmasten	25.000

Landschapsontwikkeling	- 30.000
Omgevingsbeleidsplan	19.000
Implementatie Omgevingswet	- 32.000
Kredieten	4.000
Gerealiseerde resultaat	**3.041.000**

Bedragen in €

3.4 Welke verbonden partijen zijn betrokken?

	Omgevingsdienst Regio Arnhem
Doel	De gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers terzake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Middels de ODRA worden de krachten gebundeld zodat sprake is van minder versnippering, een grotere mate van deskundigheid en een meer efficiënte inzet van middelen.
Taak	Het uitvoeren van meerdere taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het omgevingsrecht voor gemeenten in de regio Arnhem en Provincie Gelderland. Ook is Omgevingsdienst Regio Arnhem voor deze overheden het aanspreekpunt voor milieuvraagstukken.
Beleidsrisico's	De ODRA is een uitvoeringsorganisatie. De beleidsrisico's zijn derhalve zeer beperkt. Uitvoerend beleid wordt afgestemd, maar het blijft een zelfstandige gemeentelijke bevoegdheid om het resultaat van de afstemming over te nemen.
Onze inzet in 2017	Op 1 april 2013 is de ODRA gestart. Afgesproken is dat de ODRA de eerste vier jaar wordt gefinancierd volgens een inputmodel. Hierbij zijn de exploitatiekosten van de ODRA omgeslagen naar de uren die bij de start zijn ingebracht. Dit gaf de ODRA zekerheid over de inkomsten en de gemeente zekerheid over de uitgaven. In 2017 gaat de ODRA over naar een outputmodel. De ODRA zal dan op basis van geleverde prestaties en afgenomen producten worden gefinancierd. Om tegenvallers te voorkomen is het belangrijk hier goed regie op te voeren.

	Arnhem Nijmegen City Region (voormalige Stadsregio)
Doel	Verbeteren van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen, in zowel nationaal als internationaal perspectief.
Taak	Overleg te voeren gericht op afstemming van beleid op de terreinen wonen, mobiliteit, economie en duurzaamheid. Daarnaast wordt het Bureau Brussel (EU-lobby) op strategisch-inhoudelijk niveau aangestuurd.
Beleidsrisico's	Beperkt. Het orgaan is een afstemmingsplatform dat geen beslissingen kan nemen voor de afzonderlijke gemeenten. Beleid wordt afgestemd, maar het blijft een zelfstandige gemeentelijke bevoegdheid om het resultaat van de afstemming over te nemen.
Onze inzet in 2017	Wij nemen bestuurlijk en ambtelijk actief deel aan de hiervoor inmiddels ingestelde regionale overlegplatforms. Belangrijke thema's in 2017 zijn: opbouwen 'Economic Board', regionale afstemming woningbouwprogramma, regionale afstemming (over-)programmering werklocaties. Onze inzet is het borgen van ons woningbouwprogramma en onze uitgiftedoelstellingen voor onze bedrijventerreinen.

VGGM – Zie programma 1.

Algemene Dekkingsmiddelen

In de nieuwe opzet van onze programmabegroting zijn de diverse onderdelen van de Algemene Dekkingsmiddelen onder Programma 1 Bestuur opgenomen. Omdat de opsomming van Algemene Dekkingsmiddelen een verplicht onderdeel van de BBV is hebben we deze als aanvullend hoofdstuk in het Programmaplan opgenomen. Tevens zijn in dit hoofdstuk verplichte onderdelen over de post onvoorzien en de vennootschapsbelasting opgenomen.

Als Algemeen Dekkingsmiddel worden de volgende onderdelen aangemerkt:
- Belastingen.
- Uitkering uit het Gemeentefonds.
- Beleggingen.
- Overige Algemene Dekkingsmiddelen.

Belastingen

Hieronder vallen de gemeentelijke belastingen, voor zover zijnde Algemene Dekkingsmiddelen. In Duiven zijn dat de onroerende-zaakbelastingen, de toeristenbelasting, de precariobelasting, de reclamebelasting en de hondenbelasting. De toelichting op deze belastingen is opgenomen in de paragraaf Lokale Heffingen.

Uitkering uit het Gemeentefonds

De uitkering uit het Gemeentefonds bestaat uit de volgende onderdelen: de Algemene Uitkering, het Sociaal Domein, de Integratie-uitkeringen en de Decentralisatie-uitkeringen. De opbrengst van de uitkering uit het Gemeentefonds is ten opzichte van de 3e tussenrapportage afgerond € 434.000 hoger. Dat heeft voornamelijk te maken met de gevolgen van de correctie van de maatstaven, wat heeft geleid tot een nabetaling in december. Bovendien zijn de gevolgen van de decembercirculaire hierin verwerkt. Tenslotte zijn er ook nog afrekeningen van de jaren 2015 en 2016 geweest. Uitgangspunt voor de jaarrekening is de betaalspecificatie gemeentefonds van januari 2018.

Uitkering Gemeentefonds 2017

	Rekening2016	Begroting2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Algemene Uitkering	18.706	18.643	18.392	18.385	- 7
Integratie-uitkering Wmo	1.626	1.680	1.757	1.756	- 1
Overige Integratie-uitkeringen	0	0	0	0	0
Decentralisatie-uitkeringen	499	215	344	578	234
Integratie-uitkering Sociaal Domein	11.050	9.965	10.192	10.399	207
Totaal	**31.881**	**30.503**	**30.685**	**31.119**	**434**

*Bedragen * € 1.000, (- is een nadeel, + is een voordeel)*

Gemeentefonds
Door met name de aanpassing van maatstaven komen de uitkeringen uit het Gemeentefonds per saldo € 434.000 hoger uit. In dit totaal zijn de aanpassingen van de maatstaven voor 2015 € 18.000 en 2016 € 167.000 ook verwerkt alsmede de gevolgen van de decembercirculaire.

Integratie-uitkering Wmo en decentralisatie-uitkeringen
De decentralisatie-uitkering is een variant op de integratie-uitkering. Het tijdstip van overheveling hoeft in het geval van een decentralisatie-uitkering nog niet bekend te zijn en daarnaast kan het ook om tijdelijke middelen gaan.

In 2017 heeft de gemeente Duiven een aantal uitkeringen ontvangen: de integratie-uitkering Wmo, de decentralisatie-uitkering Brede scholen Combinatiefuncties, de decentralisatie-uitkering Peuterspeelzaalwerk, de decentralisatie-uitkering voorschoolse voorziening peuters, de decentralisatie-uitkeringen voor Asiel partieel effect en participatie en integratie, de decentralisatie-uitkering Armoedebestrijding kinderen, de decentralisatie-uitkering vergoeding Tweede Kamerverkiezing en de integratie-uitkering voor VTH provinciale taken. Ten opzichte van de derde tussenrapportage 2017 zijn er geen wijzigingen opgetreden in deze uitkeringen.

Beleggingen

Het rendement van deelname in maatschappelijk kapitaal van instellingen en ondernemingen heeft in 2017 € 234.237 opgeleverd.

Overige Algemene Dekkingsmiddelen

Het gaat om de volgende producten:
- Algemene baten en lasten.
- Lasten van belastingheffing en uitvoering Wet WOZ.
- Rente interne financiering.

Vennootschapsbelasting

In het afgelopen jaar zijn we bezig geweest om een fiscale openingsbalans op te stellen. De ontwikkelingen rondom de belastingplicht voor lagere overheden hebben we hierbij gemonitord. De Belastingdienst is nog bezig om de juiste uitgangspunten te formuleren waaraan wij als belastingplichtige moeten voldoen. Tot het moment waarop die uitgangspunten duidelijk zijn voor ons blijven wij uitstel vragen voor het doen van onze aangifte. Onze adviseurs en zelfs de Belastingdienst adviseren ons hiertoe omdat we anders mogelijk een onjuiste aangifte zouden indienen. We hopen voor 1 juli onze eerste aangifte gereed te hebben en dan ook te weten hoe hoog onze eerste aanslag zal worden. Vooralsnog hebben we hiervoor geen last opgenomen.

Onvoorzien

Deze post dient ter dekking van de in de loop van het begrotingsjaar optredende onvoorziene, onvermijdbare en onuitstelbare niet geraamde uitgaven. Dit budget is niet per programma verdeeld, maar als totaalpost in de ramingen opgenomen. In totaal werden 25.377 inwoners x € 1,18 = € 29.945 in de begroting 2017 voor de post Onvoorzien opgenomen.

Begrotingswijzigingen Onvoorzien in 2017

Onderwerp	Begrotingswijziging	Bedrag
Begroting 2017 Primitieve raming	Nr: 0 (raad 14 november 2016)	29.945
Afboeken onvoorzien	3e tussenrapportage (20 december 2017)	- 29.945
Totaal		**0**

(- is een nadeel, + is een voordeel)

Wat heeft het gekost?

Resultaat Onvoorzien

	Rekening 2016	Begroting 2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Lasten	0	30	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0
Gerealiseerd totaal saldo	**0**	**- 30**	**0**	**0**	**0**
Resultaatbestemming	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**0**	**- 30**	**0**	**0**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

Verklaring van het saldo

Er is in principe geen resultaat op Onvoorzien.

Saldo resultaatbestemming (mutaties reserves)

Er kan geen resultaatbestemming plaatsvinden op Onvoorzien.

Onzekerheden

Onzekerheid verantwoording jeugdzorg en Wmo

De verantwoorde lasten op Programma 2 Maatschappij in het Sociaal Domein kennen een aantal onzekerheden voor wat betreft de jeugdzorg en Wmo die wij aanvullend toelichten.

Op het gebied van jeugdzorg is het declaratie- en betalingsproces tussen de gemeenten en zorgaanbieders verbeterd ten opzichte van voorgaand jaar. Desondanks kunnen we van een aantal posten niet de juistheid en volledigheid vaststellen, vanwege:

- geen goedkeurende controleverklaringen bij de productieverantwoordingen zijn ontvangen waardoor het onzeker is of de gefactureerde zorg geleverd is;

- controleverklaringen die zijn ontvangen niet voldoen aan het geldende Algemeen accountantsprotocol financiële productieverantwoording Wmo en Jeugdwet 2017; en

- de in de jaarrekening opgenomen trekkingsrechten PGB van Sociale Verzekeringsbank (SVB) nog steeds schattingsposten zijn en de SVB geen goedkeurende controleverklaring kan overhandigen.

Sociaal domein / decentralisaties

Voor een juiste en volledige verantwoording van de lasten inzake Jeugdzorg en Wmo is de gemeente afhankelijk van informatie van derden te weten productieverantwoordingen met controleverklaringen van de accountant van de betreffende zorgverlener en de controleverklaring over de besteding van de PGB-budgetten van de auditdienst van de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

De lasten en baten zoals verantwoord in de jaarrekening zijn als volgt:

- Zorg in natura (ZIN), Wmo begeleiding en Jeugdzorg € 6.421.997. Na ontvangst van actuele informatie van een zorgaanbieder, onderbouwd met een goedkeurende controleverklaring;
- Persoonsgebonden Budgetten (PGB) € 396.000; en
- Bijdragen CAK € 224.161.

Tot een bedrag van € 5.322.516 hebben wij van de zorgaanbieders goedkeurende accountantsverklaringen ontvangen. We merken daarbij op dat we voor € 1.099.482 geen (goedkeurende) verklaringen hebben ontvangen. We kunnen daarmee stellen dat 20,66% van de lasten als onzeker kan worden beschouwd.

Verplichte Indicatoren

Indicator	Duiven 1-8-2016	Nederland 1-8-2016	Duiven 23-4-2018	Nederland 23-4-2018
Formatie fte per 1.000 inwoners	6	gegevens niet beschikbaar	6	gegevens niet beschikbaar
Bezetting fte per 1.000 inwoners	6	gegevens niet beschikbaar	6	gegevens niet beschikbaar
Apparaatskosten per inwoner	€ 529	gegevens niet beschikbaar	€ 482	gegevens niet beschikbaar
Externe inhuur als % van totale loonsom + inhuur externen	0,6%	gegevens niet beschikbaar	9,7%	gegevens niet beschikbaar
Overhead als % van totale lasten	10%	gegevens niet beschikbaar	11%	gegevens niet beschikbaar
Woonlasten eenpersoonshuishouden	573	643	580	gegevens niet beschikbaar
Woonlasten meerpersoonshuishouden	726	716	740	721
WOZ-waarde woningen	203	206	224	223
Nieuwbouw woningen	8,6	6,6	1,5	6,4
Huishoudelijk restafval	218	205	100	gegevens niet beschikbaar
Hernieuwbare elektriciteit	108,2	8,7	118,4	12,6
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	1,4	2,4	gegevens niet beschikbaar	gegevens niet beschikbaar
Geweldmisdrijven per 1.000 inwoners	3,5	5,4	2,2	5
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	3,5	3,9	gegevens niet beschikbaar	gegevens niet beschikbaar
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	4,1	6,1	2,8	4,8
Verwijzingen HALT	153,2	139,7	68	137
Hardekern jongeren	0,5	1,3	0,5	1,3
Jongeren met delict voor rechter	1,59	2,57	0,87	1,45
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	5	7	8	8
Ziekenhuis nsv vervoersongeval met een fietser	9	10	15	9
Demografische druk	49,4	53	68,8	69
Niet-sporters	47,5	49,9	45,7	48,7

Banen	868,2	721,7	978,6	758,2
Vestigingen	112	122,4	119,7	139,7
Netto arbeidsparticipatie	67,3	65,4	68	65,8
Bruto gemeentelijk product	100	100	gegevens niet beschikbaar	gegevens niet beschikbaar
Functiemenging	58,4	51,3	61	52,4
Bijstandsuitkeringen	281,2	405,1	29,8	41,9
Lopende re-integratievoorzieningen	110,9	311,9	16,4	27,1
Wmo-clienten met een maatwerkarrangement	7	569	gegevens niet beschikbaar	54
%kinderen in uitkeringsgezin	2,64	5,66	4,26	6,58
% achterstandsleerlingen	3,9	11,61	3,9	11,61
% werkloze jongeren	0,89	1,21	0,83	1,52
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO+MBO)	2,1	3,2	1	1,7
Absoluut verzuim	0	5	0	1,82
Relatief verzuim	27	60	21,88	26,58
Jongeren met jeugdhulp	10,8	10	9	8,8
Jongeren met jeugdreclassering	-	0,5	-	0,4
Jongeren met jeugdbescherming	0,8	1,2	0,5	1

Formatie 156,47, Inwoners 25.426, Loonsom € 12.257.673, Inhuur € 1.325.084.

Jaarverslag - Paragrafen

Paragraaf 1	Lokale heffingen
Paragraaf 2	Weerstandsvermogen
Paragraaf 3	Onderhoud kapitaalgoederen
Paragraaf 4	Financiering
Paragraaf 5	Bedrijfsvoering
Paragraaf 6	Verbonden partijen
Paragraaf 7	Grondbeleid

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Algemeen

Deze paragraaf bevat informatie over gemeentelijke belastingen. De gemeentelijke belastingen zijn te onderscheiden in drie typen belastingen. De algemene belastingen, de bestemmingsheffingen en de retributies. Na de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds zijn dit de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente. Het aandeel van de gemeentelijke belastingen in het totaal van de inkomsten is 19%.

Algemene belastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten ten goede komen aan de algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten van deze belastingen niet voor een specifiek en wettelijk bepaald doel maar voor alle gemeentelijke taken en voorzieningen mogen worden ingezet. De onroerende-zaakbelastingen (hierna: OZB), hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting behoren tot deze categorie. De reclamebelasting feitelijk ook maar daar is in de gemeente Duiven wel een specifiek doel aan gekoppeld.

Bestemmingsheffingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Onder deze categorie vallen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Retributies zijn belastingen die worden geheven als er door of namens de gemeente een specifiek product of een specifieke dienst wordt verleend. De leges, lijkbezorgingsrechten en marktgelden behoren tot deze categorie.

Voor bestemmingsheffingen en retributies geldt dat er geen winst mag worden gemaakt. De opbrengst mag daarom niet hoger zijn dan de kosten die worden gemaakt om het product of de dienst te verlenen.

In de gemeente Duiven worden diverse belastingen geheven, te weten OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting, reclamebelasting, precariobelasting en rechten (o.a. leges).

Financiële gegevens

Lokale heffingen 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
OZB	5.502.609	5.608.994	5.568.994	5.551.778	- 17.216
Afvalstoffenheffing	1.974.370	2.095.084	2.049.912	1.993.648	- 56.264
Rioolheffing	1.982.066	2.052.811	2.052.811	1.984.402	- 68.409
Rioolaansluitrecht	- 192	3.193	3.193	2.766	- 427
Hondenbelasting	160.901	155.796	169.996	172.686	2.690
Toeristenbelasting	129.237	141.018	155.018	174.179	19.161
Precariobelasting	265.043	267.728	267.728	264.725	- 3.003
Reclamebelasting	57.625	56.756	56.756	52.750	- 4.006
Sportaccommodaties	219.446	220.889	220.889	218.103	- 2.786
Lijkbezorgingsrechten	64.176	74.410	74.410	64.203	- 10.207
Marktgelden	5.873	8.120	8.120	5.429	- 2.691
Leges	1.211.138	1.233.280	1.267.580	1.252.376	- 15.204
Totaal	**11.572.292**	**11.918.079**	**11.895.407**	**11.737.044**	**- 158.363**

Bedragen in € , - is een nadeel, + is een voordeel)

Bovenstaand overzicht vindt u ook terug in de programmarekening, maar dan als onderdeel van de totale inkomsten. Ten opzichte van de begroting na wijziging zijn de opbrengsten uit lokale heffingen afgerond € 158.000 lager.

De inwoners van de gemeente krijgen jaarlijks een aanslag gemeentelijke belastingen. Voor de beoordeling van de lastendruk zijn de tarieven dan ook van groot belang.

Naast volumeontwikkelingen (toename aantal woningen met 15) en kostenontwikkelingen (bijvoorbeeld inzameling- en verwerkingsprijzen afval) is uitgegaan van een indexering van de tarieven 2017 met 0,9% voor loon- en prijsontwikkelingen overeenkomstig het percentage BBP (Bruto Binnenlands Product) uit de septembercirculaire gemeentefonds 2016.

Verder is het uitgangspunt gehanteerd dat afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges omgevingsvergunning en leges kostendekkend zijn. Voor lijkbezorgingsrechten en marktgelden is het uitgangspunt om zoveel mogelijk kosten te verhalen.

Hieronder zijn de belastingtarieven voor het jaar 2017 vermeld. De tarieven van de rechten, waaronder de leges en tarieven huur sportaccommodaties zijn divers. Daarom zijn deze tarieven niet opgenomen in het overzicht. De tarieven, met uitzondering van OZB, zijn in €.

Belastingsoort	**Tarief 2017**
OZB eigenarenbelasting:	
- woningen, % van vastgestelde waarde	0,1596
- niet-woningen, % van vastgestelde waarde	0,1828
OZB gebruikersbelasting niet-woningen, % van vastgestelde waarde	0,1411
Afvalstoffenheffing vastrecht	165,40
Afvalstoffenheffing variabel:	
- per lediging 140 liter container restafval	2,01
- per lediging 240 liter container restafval	4,14
- per storting ondergrondse container	1,04
Rioolheffing, per m2	1,57
Hondenbelasting:	
- 1e hond	61,08
- 2e hond	112,16
Toeristenbelasting:	
- hotel, hostel, pension en B&B	1,85
- kampeerterrein en camperplaats	1,05
Reclamebelasting, Centrum Duiven	750,00
Precariobelasting, per strekkende meter	2,27

Gemeenten kennen een gesloten belastingstelsel. Dit betekent dat een gemeente een belasting alleen kan heffen als een wet daar nadrukkelijk de bevoegdheid toe geeft. Het beleid betreffende de gemeentelijke belastingen is opgenomen in landelijke wet- en regelgeving.

De belastingtarieven zijn opgenomen in onderstaande belastingverordeningen.
- "Verordening onroerende-zaakbelastingen 2017".
- "Verordening afvalstoffenheffing 2017".
- "Verordening rioolheffing 2017".
- "Verordening rioolaansluitrecht 2017".
- "Verordening hondenbelasting 2017".
- "Verordening toeristenbelasting 2017".
- "Verordening reclamebelasting 2017".
- "Verordening precariobelasting 2017".

- "Verordening lijkbezorgingsrechten 2017".
- "Verordening marktgelden 2017".
- "Verordening leges omgevingsvergunning 2017".
- "Legesverordening 2017".

In de verordeningen zijn verder bepalingen opgenomen ter uitvoering van de heffing en de invordering van gemeentelijke belastingen.

Belastingen

Onroerende-zaakbelastingen

Tarieven OZB 2017

	Woningen	Niet-woningen
Gebruiker		0,1411%
Eigenaar	0,1596%	0,1828%
Totaal	**0,1596%**	**0,3239%**

De tarieven zijn ten opzichte van het tarief 2016 gestegen omdat er een inflatiecorrectie van 0,9% is toegepast.

Rekentarief
De inkomsten van de OZB worden door het Rijk gekort. Het Rijk rekent met de zogenaamde vaste rekentarieven. Voor 2017 bedroeg dat voor woningen 0,1054%, voor niet-woningen gebruikers 0,1259% en voor niet-woningen eigenaren 0,1562%.
De systematiek is als volgt:
OZB waarde woningen x 80% x 0,1054%.
OZB waarde niet-woningen gebruikers x 70% x 0,1259%.
OZB waarde niet-woningen eigenaren x 70% x 0,1562%.

Onroerende-zaakbelastingen 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
OZB gebruikers	798.844	823.482	823.482	819.012	- 4.470
OZB eigenaren	4.703.764	4.785.512	4.745.512	4.732.766	- 12.746
Totaal	**5.502.609**	**5.608.994**	**5.568.994**	**5.551.778**	**- 17.216**

Bedragen in € , - is een nadeel, + is een voordeel)

Bij het berekenen van de opbrengst OZB voor woningen en niet-woningen wordt uitgegaan van de cijfers van het CBS. Bij een interne controle is gebleken dat in de telling van het CBS objecten zijn meegenomen die in de administratie van de gemeente reeds beëindigd zijn vanwege splitsing, samenvoeging, sloop et cetera. Daarom is de vastgestelde OZB-waarde te hoog vastgesteld en blijft de opbrengst voor woningen achter bij de raming. Voor wat betreft niet-woningen zijn er ook nog diverse waardemutaties doorgevoerd na vaststelling van de raming waardoor deze opbrengst hoger is dan geraamd. De opbrengst van de OZB is in totaal € 17.216 lager dan geraamd.

In de gemeente Duiven is de gemiddelde waardestijging per 1 januari 2016 (waardepeildatum) ten opzichte van de waarden per peildatum 1 januari 2015 voor woningen 0,644%. De gemiddelde waardedaling voor niet-woningen eigenaren is 2,292% en de daling voor niet-woningen gebruikers is 2,458%. De vastgestelde landelijke waardestijging is 3,0% voor woningen en de vastgestelde landelijke waardedaling voor niet-woningen is 1,0%.

De WOZ-waarde 2017 is eind januari 2017 gelijktijdig met de aanslag gemeentelijke belastingen 2017 aan de burgers kenbaar gemaakt.

De bezwaren die worden ingediend tegen de WOZ-beschikkingen worden door Belastingen in eigen beheer afgehandeld. In 2017 zijn er 95 bezwaarschriften ontvangen. Dit is 0,78% van de door de gemeente Duiven verzonden WOZ-beschikkingen. Landelijk gezien is er tegen 1,40% van de beschikkingen bezwaar ingediend. Voor alle bezwaren is door de gemeente uitspraak gedaan. Voor 99% van de bezwaren is uitspraak gedaan vóór 1 juli 2017. Het aantal gegrond verklaarde bezwaren blijft binnen de door de Waarderingskamer gestelde norm. Tegen twee uitspraken die ongegrond zijn verklaard, is beroep ingesteld bij de rechtbank.

Hondenbelasting

Opbrengsten hondenbelasting 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Hondenbelasting	160.901	155.796	169.996	172.686	2.690
Totaal	**160.901**	**155.796**	**169.996**	**172.686**	**2.690**

Bedragen in € , - is een nadeel, + is een voordeel)

In juni 2017 is in een tweede gedeelte van de gemeente een huis-aan-huis controle op het houden van honden uitgevoerd. In 2018 wordt het derde en laatste gedeelte van de controle uitgevoerd.

Tarieven hondenbelasting 2017

	Tarief
1e hond	61,08
2e hond	112,16
3e hond	163,24

Bedragen in €

De tarieven zijn ten opzichte van het tarief 2016 gestegen. Er is een inflatiecorrectie van 0,9% toegepast.

Toeristenbelasting

Opbrengsten toeristenbelasting 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Toeristenbelasting	129.237	141.018	155.018	174.179	19.161
Totaal	**129.237**	**141.018**	**155.018**	**174.179**	**19.161**

Bedragen in € , - is een nadeel, + is een voordeel

Het aantal overnachtingen in de hotels in Duiven is hoger dan verwacht. Dit is naar alle waarschijnlijkheid het resultaat van een aantrekkende economie. Daarom is de opbrengst € 19.161 hoger dan geraamd.

Precariobelasting

Opbrengsten precariobelasting 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Precariobelasting	265.043	267.728	267.728	264.725	- 3.003
Totaal	**265.043**	**267.728**	**267.728**	**264.725**	**- 3.003**

Bedragen in €, - is een nadeel, + is een voordeel

Er is een wetsvoorstel ingediend tot afschaffing van de precariobelasting. In verband met de voorgenomen afschaffing heeft de landelijke overheid de gemeentelijke tarieven bevroren op de

hoogte van het tarief voor 2016. Gemeenten krijgen maximaal tien jaar de tijd om de effecten van de inkomensderving op te vangen. Er mag in die periode maximaal het tarief in rekening worden gebracht dat voor het belastingjaar 2016 gold. Het tarief voor 2017 is dan ook niet verhoogd.

Reclamebelasting

Opbrengsten reclamebelasting 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Reclamebelasting	57.625	56.756	56.756	52.750	- 4.006
Totaal	**57.625**	**56.756**	**56.756**	**52.750**	**- 4.006**

Bedragen in €, - is een nadeel, + is een voordeel

Om het free-rider gedrag van een aantal ondernemers in het centrum van Duiven te voorkomen heeft de gemeente in 2015 een reclamebelasting ingevoerd. De gemeente is hiertoe overgegaan op verzoek van het bestuur van Ondernemingsvereniging Centrum Duiven (OCD). De opbrengst van de belasting wordt na aftrek van de gemeentelijke kosten als subsidie uitbetaald aan de OCD. In overleg met de ondernemers is een gelijkblijvend tarief voor de reclamebelasting bepaald.

Afvalstoffenheffing

Tarieven 2017

Afvalstoffenheffing is een kostendekkende heffing. Loon- en prijsstijgingen alsmede (vervangings)investeringen hebben invloed op de stijging van het tarief. In 2016 is een nieuwe vorm van afvalinzameling ingevoerd namelijk DIFTAR. Er wordt onderscheid gemaakt tussen grondgebonden huishoudens en hoogbouwaansluitingen.
Verder wordt er onderscheid gemaakt in een vastrecht en een variabel tarief. Het variabele tarief is een tarief dat per aanbieding van de container of per storting van een zak in een ondergrondse container moet worden betaald. De kosten van kwijtschelding zijn in de tarieven afvalstoffenheffing verdisconteerd. Ook alle aanbestedingsvoordelen zijn verwerkt in de tarieven. Er wordt uitgegaan van een gemiddelde van 15 aanbiedingen en 40 stortingen per jaar.

Tarieven afvalstoffenheffing 2017

Soort heffing	Tarief per jaar
Afvalstoffenheffing vastrecht	€ 165,40

Tarieven afvalstoffenheffing 2017

Soort heffing	Tarief per lediging/ storting
Afvalstoffenheffing lediging 140 liter container restafval	€ 2,01
Afvalstoffenheffing lediging 240 liter container restafval	€ 4,14
Afvalstoffenheffing storting ondergrondse container	€ 1,04

Opbrengsten Afvalstoffenheffing 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Afvalstoffenheffing	1.974.370	2.095.084	2.049.912	1.993.648	- 56.264
Totaal	**1.974.370**	**2.095.084**	**2.049.912**	**1.993.648**	**- 56.264**

Bedragen in € , (- is een nadeel, + is een voordeel)

In 2017 is er een arrest gewezen met betrekking tot de afvalstoffenheffing van de gemeente Duiven. De gemeenteraad heeft daarna besloten om alle belastingplichtigen die een aanslag afvalstoffenheffing stortingen op een ondergrondse container 2016 hebben ontvangen, te

compenseren (verschil inhoud container/vuilniszak). Daarmee is een bedrag van € 8.624 gemoeid. De raad heeft ook tot deze compensatie besloten voor de stortingen 2017. Daarnaast wordt ook het GFT-aandeel in de storting gecompenseerd voor 2017. De compensatie 2017 bedraagt in totaliteit € 17.950. Voor 2017 zijn er minder ledigingen van containers en stortingen van vuilniszakken geweest dan geraamd. Dit levert een inkomstenderving van € 29.690 op.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing 2017

Soort heffing	Begroting 2017 na wijz	Rekening 2017
Opbrengsten	2.049.912	1.993.648
Kosten	2.122.440	2.010.130
Kostendekkendheid	97**%**	99**%**

Bedragen in €

Er is een onderdekking van 1%. Voor het huis aan huis inzamelen zijn er minder verwerkingskosten voor het restafval. Daarentegen was er een stijging van de verwerkingskosten voor het GFT. Er was minder onderhoud nodig aan de de containers. De inzamel- en verwerkingskosten voor het *Plastic, Metaal en Drankkartons (PMD)* waren hoger echter daar staat een vergoeding tegen over van Nedvang. Er is een voordeel op het inzamelen van het glas. De verwerkingskosten op het afvalaanbiedstation zijn gestegen met name voor restafval, gft en hout. De opbrengst voor het oud papier, metaal en *AEEA (afgedankte elektrische en elektronische apparaten)* zijn licht gestegen. Ook het aantal bezoekers is licht gestegen. Er zijn minder uren besteed.

Rioolheffing

Tarieven 2017

Het tarief voor rioolheffing bedroeg in 2017 € 1,57 per m³. De tarieven zijn ten opzichte van 2016 verhoogd conform het Watertakenplan de Liemers 2017-2021 en 0,9% inflatiecorrectie.

Rioolheffing 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Opbrengsten	1.982.066	2.052.811	2.052.811	1.984.402	- 68.409
Totaal	**1.982.066**	**2.052.811**	**2.052.811**	**1.984.402**	**- 68.409**

Bedragen in € , (- is een nadeel, + is een voordeel)

Kostendekkendheid

De gerealiseerde opbrengst en de mate van kostendekkendheid is als volgt:

Kostendekkendheid Rioolheffing 2017

Soort heffing	Begroting 2017 na wijz.	Rekening 2017
Opbrengsten	2.052.811	1.984.402
Kosten	2.052.811	1.984.402
Kostendekkendheid	**100%**	**100%**

Bedragen in €

Op rekeningbasis zijn de kosten gelijk aan de opbrengsten. Het verschil tussen de kosten en de opbrengsten wordt gestort in de voorziening "riolering artikel 44 lid 2". Voor 2017 gaat het om een bedrag van € 946.816. Er was een storting van € 499.473 voorzien. De storting is € 447.343 hoger doordat er per saldo een voordeel op kapitaallasten is door uitstel van grote werkzaamheden en door minder inzet van capaciteit.

Kosten en opbrengstenontwikkeling
Het tarief rioolheffing is een kostendekkend tarief. Het tarief wordt geheven per m³ waterverbruik. De stijging in het tarief wordt veroorzaakt door de afspraken die zijn gemaakt in het in december 2016 door de raad vastgestelde Watertakenplan de Liemers 2017-2021. In het rioleringsplan zijn het met name de verscherpte milieueisen die leiden tot meer investeringen. Deze extra investeringen omvatten in grote lijnen ombouw van gescheiden rioolstelsels in woongebieden, verbeteringsmaatregelen Vitaal Centrum.
Ook worden er vervangingen en reparaties uitgevoerd van riolering en gemalen. Die investeringen worden gedekt uit de rioolheffing.
Daarom is bij vaststelling van het Watertakenplan besloten dat het tarief de komende jaren met 2,4% moet stijgen. De stijging bestaat uit de inflatiecorrectie (voor 2017 en 2018: 0,9%, voor 2019: 1,1% en voor 2020: 1,3%) en alle jaren 1,5% in verband met het Watertakenplan. Tevens zal inzet van de voorziening "Riolering artikel 44 lid 2" nodig zijn om de tariefstijgingen te matigen.

Rioolaansluitrecht
Tarieven 2017
Het tarief voor rioolaansluitrecht was in 2017 € 213. Ten opzichte van 2016 een stijging van 0,9%.

Opbrengsten Rioolaansluitrecht 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Opbrengsten	- 192	3.193	3.193	2.766	- 427
Totaal	**- 192**	**3.193**	**3.193**	**2.766**	**- 427**

Bedragen in € , (- is een nadeel, + is een voordeel)

Lijkbezorgingsrechten
Tarieven 2017
De tarieven Lijkbezorgingsrechten 2017 zijn gedifferentieerd. Ten opzichte van 2016 zijn de tarieven met 0,9% gestegen.

Kostendekkendheid

Lijkbezorgingsrechten 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Opbrengsten	64.176	74.410	74.410	64.203	- 10.207
Kosten	133.393	107.370	72.370	90.923	-18.553
Kostendekkendheid	**48%**	**69%**	**97%**	**71%**	-28.760

Bedragen in € , (- is een nadeel, + is een voordeel)

Het dekkingspercentage bedraagt op basis van de rekeningscijfers 71%. Met name de kosten zijn hoger dan geraamd. Dat komt doordat er meer uren zijn doorbelast door team Buiten en wat meer kosten voor het delven van de graven. De opbrengsten blijven achter omdat meer mensen kiezen voor een crematie in plaats van een begrafenis.

Marktgelden
Tarieven 2017
De tarieven 2017 zijn 0,9% gestegen ten opzichte van 2016.
Vaste standplaats: € 20,13 per m¹ per kwartaal met een minimum van € 80,50.
Losse standplaats: € 2,37 per m¹ per dag, met een minimum van € 9,50 per standplaats.

Marktgelden 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Opbrengsten	5.873	8.120	8.120	5.429	- 2.691
Kosten	29.026	12.803	12.803	20.915	-8.112
Kostendekkendheid	**20%**	**63%**	**63%**	**26%**	-10.803

Bedragen in € , (- is een nadeel, + is een voordeel)

Het dekkingspercentage bedraagt slechts 26%. Dat komt voornamelijk door een hogere doorbelasting van apparaatskosten en lagere opbrengsten door de slechte bezetting van de markt.

Leges en retributies

Leges en retributies zijn vergoedingen die worden gevraagd voor het verrichten van bepaalde diensten. Uitgangspunt is dat de tarieven kostendekkend zijn.

Tarieven 2017
Leges bouwvergunningen: gedifferentieerd.
Overige legestarieven: gedifferentieerd.
Verhoging ten opzichte van de tarieven 2016: 0,9%.

Leges en retributies 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Leges omgevingsvergunning	605.537	652.920	652.920	593.402	- 59.518
Overige leges	605.601	580.360	614.660	658.974	44.314
Totaal	**1.211.138**	**1.233.280**	**1.267.580**	**1.252.376**	**- 15.204**

Bedragen in € , (- is een nadeel, + is een voordeel)

In 2017 zijn meer identiteitskaarten en rijbewijzen aangevraagd en verstrekt. Dit komt door de gewijzigde wetgeving in 2011 en de periodieke stijging. Er zijn ook meer aanvragen geweest. Er waren ook meer aanvragen voor bestemmingsplanwijzigingen. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 39.775.

In tegenstelling tot de verwachting zijn er een aantal minder grote plannen in 2017 ingediend. Daarentegen zijn er meer kleine en middelgrote aanvragen ingediend, waardoor het tekort op de leges voor een deel teniet is gedaan. Des al niet te min kunnen de extra hoeveelheid aanvragen klein en middelgrote aanvragen het tekort op de leges niet in zijn geheel compenseren. Het tekort is daarom beperkt tot € 59.518.

Sportaccommodaties

Tarieven 2017
Onoverdekte sportaccommodaties: gedifferentieerd.
Overdekte sportaccommodaties (gehele zaal): € 38,15 per uur.
Verhoging ten opzichte van de tarieven 2016: 0,9%.

Huuropbrengst sportaccommodaties 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e wijz.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Overdekte accommodaties	153.529	151.350	151.350	153.406	2.056
Onoverdekte accommodaties	65.917	69.539	69.539	64.697	- 4.842
Totaal	**219.446**	**220.889**	**220.889**	**218.103**	**- 2.786**

Bedragen in € , (- is een nadeel, + is een voordeel)

Ten opzichte van 2016 zijn de huuropbrengsten licht gedaald. De onoverdekte sportaccommodaties blijven iets achter op de raming.

Kwijtschelding en lastenverlichting

De gemeente is op grond van de Gemeentewet bevoegd om kwijtschelding van gemeentelijke heffingen te verlenen. In de gemeente Duiven kan door belastingplichtigen (particulieren en zzp'ers) kwijtschelding worden aangevraagd voor de afvalstoffenheffing en de hondenbelasting (1e hond). Kwijtschelding wordt verleend op basis van 100% van de bijstandsnorm, waarbij tevens een vermogenstoets plaatsvindt. Ligt het netto besteedbare inkomen op of onder het bijstandsniveau, dan wordt volledige kwijtschelding verleend. Bij een gering hoger inkomen kan sprake zijn van een gedeeltelijke kwijtschelding. In al deze gevallen zal het beschikbare vermogen beneden de toegestane norm moeten liggen. Na invoering van de maatregelen uit de Kadernota is in het kwijtscheldingsbeleid een prikkel opgenomen om minder te vervuilen. Zeer incidenteel wordt er ook kwijtschelding voor OZB verleend. In 2017 is voor een totaalbedrag van € 91.488 kwijtschelding verleend.

Kwijtschelding

Rekening 2013	Rekening 2014	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017
96.283	**109.492**	**120.550**	**81.142**	**91.488**

Bedragen in €

Ontwikkeling van de lokale lastendruk

Voor het jaar 2017 zijn de tarieven OZB gestegen met 0,9%. Die stijging had betrekking op de inflatie. Via een amandement bij de begrotingsvergadering is hier een korting op gekomen van 0,7% waardoor de werkelijke stijging slechts 0,2% bedroeg. In onderstaande tabel is nog gerekend met de voor het amandement berekende percentages. Voor de rioolrechten zijn de tarieven verhoogd met 2,4%. De 2,4% is als volgt opgebouwd: 0,9% als inflatiecorrectie en 1,5% als dekking voor investeringen uit het Watertakenplan. De totale lastendruk ten opzichte van 2016 steeg op begrotingsbasis met 0,64%.
Het uitgangspunt van de gemeente Duiven voor de afvalstoffenheffing/reinigingsrechten, het rioolrecht en de lijkbezorgingsrechten blijft kostendekkendheid. Dat betekende voor de afvalstoffenheffing een daling van 1,95% en voor de rioolrechten een stijging van 2,61% (€ 1,57 per m³). Voor de andere heffingen werd een stijging wegens inflatiecorrectie voorzien. Deze was voor 2017 bepaald op 0,9%.
Aanname: waarde woning per 1 januari 2017: € 233.000 waterverbruik gezin (4 personen): 140 m³.
Onderstaand staatje is overgenomen uit de begroting 2017.

Ontwikkeling lastendruk 2017

Onderdeel	2016 (in €)	2017 (in €)	(stijging in %)
OZB-eigenaar	369	377	0,90%
Afvalstoffenheffing	202	198	- 1,95%
Rioolrecht	214	220	2,61%
Totaal	**785**	**795**	**0,64%**

Bedragen in €

In onderstaand overzicht is de lastendruk van de gemeente Duiven weergegeven in vergelijking tot een aantal andere Gelderse gemeenten. Hiervoor maken we gebruik van cijfers uit de Provinciale databank. Hierin wordt de gemiddelde totale belastingdruk per inwoner berekend. Om een vergelijk te kunnen maken zijn de cijfers voor 2016 ook weergegeven.

Vergelijking lokale lastendruk per inwoner 2017 met een aantal andere Gelderse gemeenten

Gemeente	2017	positie 2017	2016	positie 2016
Nijmegen	550	1	536	2
Arnhem	537	2	538	1
Doetinchem	397	16	397	13
Zevenaar	389	23	372	28
Duiven	**387**	**25**	**378**	**26**
Brummen	382	26	384	22
Doesburg	380	28	363	29
Rijnwaarden	374	33	362	30
Montferland	361	36	351	37
Rheden	357	39	350	39
Westervoort	340	44	349	40
Aalten	279	52	268	54

Bron: http://ftgelderland.databank.nl/

De gemeente Nijmegen is in dit vergelijk over 2017 en 2016 de duurste gemeente. De gemeente Duiven is op de lijst een plaats gestegen. Duiven blijft echter onder het Gelderse gemiddelde (€ 405) zitten. In de begroting 2017 was een lastendrukstijging van 0,64% voorzien.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Stand van zaken

Het weerstandsvermogen van een gemeente bestaat uit de relatie tussen de componenten risico's en de weerstandscapaciteit. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft aan hoe robuust het weerstandsvermogen is. Dit is van belang wanneer zich een financiële tegenvaller voordoet. Door een goed inzicht in het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller onmiddellijk dwingt tot bezuinigingen. Het weerstandsvermogen kan betrekking hebben op een specifiek jaar. Men spreekt dan van het statische weerstandsvermogen. Er kan ook op een meer dynamische manier naar het weerstandsvermogen worden gekeken. De aandacht richt zich dan op de effecten op middellange termijn (dynamisch weerstandsvermogen). De gemeente Duiven kiest ervoor op dynamische wijze met het weerstandsvermogen om te gaan. Er wordt onderscheid gemaakt in de structurele en incidentele weerstandscapaciteit. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de resterende belastingcapaciteit en de in de begroting opgenomen raming voor onvoorziene uitgaven. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de Algemene Reserve, reserves waaraan de raad een bestemming heeft gegeven die nog veranderd kan worden en stille reserves.
Achtereenvolgens komen aan de orde: de onbenutte belastingcapaciteit, de stille reserves, de stand van de Algemene Reserve en de risico’s van het afgelopen jaar.

A. Structurele weerstandscapaciteit

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is te berekenen door de opbrengst die gegenereerd kan worden door het rekentarief te verminderen met de huidige opbrengst. Berekening van de onbenutte belastingcapaciteit kan beperkt blijven tot de onroerende-zaakbelastingen. Afvalstoffenheffing en rioolrecht zijn ook belangrijke heffingen, maar zijn in principe kostendekkend.
De maximum- en drempeltarieven van de onroerendezaakbelastingen zijn door het Rijk losgelaten. De stijging van tarieven is in principe onbeperkt. Als referentie voor berekening van de onbenutte belastingcapaciteit gebruiken we het artikel 12 tarief uit de Wet Financiële Verhoudingen. De Duivense tarieven liggen beneden het artikel 12 tarief. Op basis van deze vergelijking was er in 2017 een vrije ruimte van € 1.380.400. In 2016 was de vrije ruimte € 1.214.249. De Provincie gaat, in het kader van hun toezicht, ook uit van de artikel 12 Financiële Verhoudingswet tarieven.

Belastingtarieven

	Artikel 12 tarief 2017	Tarief Duiven 2017
OZB woningen (eigenaren)	0,1927%	0,1596%
OZB niet-woningen (eigenaren)	0,1927%	0,1828%
OZB niet-woningen (gebruikers)	0,1927%	0,1411%

B. Incidentele weerstandscapaciteit

1. Stille reserves

Bij stille reserves moet worden gedacht aan bezittingen die beneden de marktwaarde in de boeken staan en die zonder bezwaar direct te verkopen zijn. De gemeente heeft geen panden of andere bezittingen waarop een stille reserve zit.
De gemeente bezit een klein aantal aandelen die voor de aanschaffingsprijs in de balans staan. Dat zijn aandelen van Vitens, de BNG en het netwerkbedrijf van Alliander. Deze aandelen mogen niet verkocht worden. De conclusie van het voorgaande is dat er geen stille reserves zijn.

2. Stand Algemene Reserve

	Stand

Stand per 31 december 2016	10.278
Stortingen 2017	2.084
Onttrekkingen 2017	336
Stand per 31 december 2017	12.026

Bedragen x € 1.000

De ondergrens van de Algemene Reserve is in de begroting 2018 bepaald op € 6,9 miljoen, de bovengrens op € 12,3 miljoen. De daling van ondergrens en bovengrens hangt samen met ontwikkelingen in de grondexploitatie. Ultimo 2017 komt de stand van de Algemene Reserve boven de ondergrens. De komende jaren zal de Algemene Reserve gevoed worden door de winsten vanuit de grondexploitatie en begrotingsoverschotten vanaf 2017. Zie hiervoor paragraaf 7 Grondbeleid. Overheveling van een surplus naar de meerjarenbeleidsreserve, wanneer de bovengrens wordt overschreden, komt dus steeds dichterbij.

3. Bestemmingsreserves
De bestemmingsreserves worden niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. De reserves zijn geoormerkt of geblokkeerd. Dit betekent dat de bestemmingsreserves niet voor het afdekken van risico's gebruikt kunnen worden zonder dat dit afbreuk doet aan het vastgestelde beleid en de lopende gemeentelijke explotatie.

Risico’s

In de Nota Weerstandsvermogen worden de risico’s onderverdeeld in vier categorieën:
1 Risico's van de bedrijfsvoering.
2 Risico op eigendommen.
3 Aansprakelijkheidsrisico’s.
4 Financiële risico’s.

Niet alle risico’s worden uitputtend behandeld. Een volledig overzicht staat in de begroting.

1. Risico's van de bedrijfsvoering
Apparaatskosten Grondexploitatie
In het geval van afnemende bedrijvigheid binnen de grondexploitatie neemt de hoeveelheid apparaatskosten die ten laste van de grondexploitatie komt af. Die afname van apparaatskosten zou vervolgens ten laste komen van de overige onderdelen van de gemeente-exploitatie.

Deskundigheid personeel
Er wordt binnen de organisatie van de gemeente Duiven bewust gewerkt aan de kwaliteit van het personeel. Jaarlijks worden er opleidingsfaciliteiten beschikbaar gesteld ter hoogte van 2% van de loonsom. Het probleem van de vergrijzing speelt op dit moment ook bij de gemeente Duiven. De grootste groepen personeel bevinden zich tussen 40 en 60 jaar. De problematiek zal de komende jaren gerichte aandacht krijgen door middel van het aantrekken van jongeren, gezondheidsmanagement en strategische personeelsplanning.

Wachtgelden bestuurders
Voor de pensioenvoorziening van wethouders is de rekenrente een belangrijke variabele. Bij de huidige lage rentestand kost het de gemeente Duiven meer geld om de voorziening op peil te houden. Bij de eerstvolgende verkiezingen kan de situatie zich voordoen dat er nieuwe wethouders worden benoemd. Ook dan zullen we er voor moeten zorgen dat de voorziening toereikend is. Zie ook de nota reserves en voorzieningen.

Algemene risico's
Bij de risico-inventarisatie gaat het om risico's met een materieel belang. Dat neemt niet weg dat veel kleine risico's samen toch een substantieel bedrag kunnen worden. Daarom is in de kwantificering een bedrag opgenomen voor algemene risico's. Daarbij wordt uitgegaan van de

norm van 6% van de Algemene Uitkering en de belastingcapaciteit die door de toezichthouder wordt gehanteerd voor de vrij aanwendbare reserve.

Renterisico
Het uitgangspunt voor de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen in een keer opnieuw moet worden afgesloten met het risico van snel oplopende rentelasten. De renterisiconorm wordt berekend als percentage van de totale vaste schuld. Uit de paragraaf financiering blijkt dat gemeente Duiven in 2017 € 12.648.000 aan leningen opnieuw had mogen afsluiten. In 2017 zijn geen nieuwe leningen afgesloten wel is er naast regulier aflossingen, een lening van € 10.000.000 afgelost. Zie ook de paragraaf financiering.

2. Risico op eigendommen
Grondexploitatie
Gelet op de planperiode (einddatum van het langstlopende complex is ultimo 2030) en de geprognosticeerde omzetten zijn aan het exploiteren van gronden risico’s verbonden. Afhankelijk van het stadium waarin de exploitatie c.q. uitvoering van het betreffende complex zich bevindt, zal het risico afnemen naarmate de einddatum van de grondexploitatie nadert.
Te onderscheiden zijn:
- Algemene economische risico’s.
- Projectgebonden risico’s.

De risico’s die het exploiteren van gronden met zich meebrengt, zijn in de paragraaf Grondbeleid beschreven en gekwantificeerd. In onderstaand overzicht wordt de vertaling van de gewogen risico’s naar het gemeentelijk weerstandsvermogen weergegeven.

Risico's grondexploitatie

	Min. risico	Max. risico	Kans	Gewogen max. risico	Gewogen gem. risico
Algemene risico's					
Rentestijging (2,4% i.p.v. 1,4%)	0	1.622.047	80%	1.297.638	648.819
Drie jaar vertraging in uitgifte bedrijventerreinen	0	1.721.418	80%	1.377.134	688.567
Voorraadrisico bedrijfsgronden in exploitatie na 2025	0	9.837.135	20%	1.967.427	983.714
Voorraadrisico bedrijfsgronden nog niet in exploitatie na 2025	0	475.161	80%	380.128	190.064
Projectgebonden risico's					
Ontoereikend plankostenbudget grex-complexen	0	325.000	80%	260.000	130.000
Bodem-/grondwaterverontreiniging/ archeologie	0	400.000	40%	160.000	180.000
Grondwaarde Vitaal Centrum Duiven fase 4 na herprogrammeren	0	519.950	80%	415.960	207.980
Grondwaarde Vitaal Centrum Duiven Woonpark na mogelijk herprogrammeren	0	245.250	80%	196.200	98.100
Waarde onroerend goed Vitaal Centrum Duiven	0	150.000	80%	120.000	60.000
Eén jaar vertraging gronduitgifte Vitaal Centrum Duiven	0	136.787	80%	109.430	54.715

Totalen	**0**	**15.432.748**		**6.283.918**	**3.141.959**

Het gewogen maximum risico is afgenomen van € 7.593.869 naar € 6.283.918 met € 1.309.951 ten opzichte van de begroting 2017. Het gewogen gemiddeld risico is met € 654.976 afgenomen van € 3.796.935 naar € 3.141.959. De daling is in grote lijnen toe te rekenen aan de aantrekkende economie en het afwaarderen van de NIEGG (Niet In Exploitatie Genomen Gronden).

De cijfers in de tabel zijn louter een momentopname. In de begroting 2019 zullen we de consequenties van de nu gekwantificeerde risico's van de grondexploitatie geactualiseerd op basis van voortschrijdende inzichten voor zowel de ondergrens als de bovengrens van de Algemene Reserve verwerken. Uiteindelijk wordt dit verrekend met toekomstige (nog te realiseren) winsten vanuit de Grondexploitatie.

Bodemverontreiniging
Voor bekende verontreinigingen zijn de saneringskosten meegenomen in de kosten van de complexen van de Grondexploitatie.

3. Aansprakelijkheidsrisico's
Gewaarborgde geldleningen
In 2016 stond de gemeente Duiven garant voor het betalen van rente en aflossing voor een totaalbedrag van € 28.977.096. Het grootste gedeelte hiervan, namelijk € 26.165.260 wordt gegarandeerd in de achtervang van het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw). Voor deze laatste groep leningen kan de gemeente Duiven voor 50% worden aangesproken. Van het restantbedrag van € 2.000.206 staat de gemeente borg voor verenigingen tot een bedrag van € 511.643, we staan borg voor leningen aan woningstichting Vivare € 1.348.264 en Vitens voor een bedrag van € 140.299.

Schadeclaims
Het algemene beeld is dat de burgers de overheid vaker aansprakelijk stellen en schade claimen. De afgelopen vier jaar was er geen stijging in het aantal claims en ook geen stijging van het geclaimde bedrag. De gemeente is verzekerd voor wettelijke aansprakelijkheid en voor het eigen risico is in de begroting een budget opgenomen. Toch kunnen zich schadeclaims voordoen waar we niet voor verzekerd zijn.

Gemeenschappelijke regelingen
De gemeente Duiven participeert in een aantal gemeenschappelijke regelingen. Eventuele tekorten kunnen ten laste komen van de participerende gemeenten.

Presikhaaf Tot dusver is alleen rekening gehouden met de risico's van de normale bedrijfsvoering van Presikhaaf. Het is nog onduidelijk wat de risico's van de nieuwe ontwikkelingen omtrent het uittreden van de gemeente Arnhem en het opzetten van een nieuw werkbedrijf zullen zijn. In de begroting 2018 zullen de risico's opnieuw worden ingeschat.

4. Financiële risico's
Open-einde regelingen
Wij kennen de volgende open-einde regelingen:
- De drie grote decentralisatie's voor de Participatiewet, de AWBZ/Wmo en de Jeugdzorg. Voor een analyse zie programma 2.
- De ingecalculeerde risico's voor het Sociaal Domein, de Bijzondere Bijstand en de Wmo worden gedekt via de bestemmingsreserves. Deze reserves zijn voldoende om de eventuele tegenvallers op te vangen.
- Wet voorzieningen gehandicapten (WVG, onderdeel van de Wet maatschappelijke ondersteuning): voor analyse zie programma 2.
- De uitvoeringskosten door de RSD zijn hoger uitgevallen.

Algemene Uitkering

Het nominale accres ligt vast. In totaliteit was de uitkering uit het gemeentefonds € 434.000 hoger dan geraamd bij de derde tussenrapportage. Inbegrepen zijn ook de afrekeningen van voorgaande jaren, de integratie-uitkering Wmo en de bijstelling van de decentralisatie-uitkeringen.

Beleggingen
Hoewel veel bedrijven streven naar een stabiel dividendniveau kan het jaarlijkse dividend toch mee- of tegenvallen. Hierdoor zal het toekomstig risico op fluctuaties in de jaarlijkse dividenduitkeringen verminderen.

Dubieuze debiteuren
De vorderingen zijn gecontroleerd op invorderbaarheid. De inschatting voor de belastingdebiteuren is gemaakt op basis van ervaringscijfers en de publieke debiteuren op basis van een ouderdomsanalyse. Het resultaat is dat de voorziening in 2017 met € 3.000 is toegenomen.

Kanstabel

Kans	Score	Kansscore
Komt gemiddeld meer malen per jaar voor	5	100%
Komt gemiddeld eenmaal per jaar voor	4	80%
Komt gemiddeld eenmaal per twee jaar voor	3	60%
Komt gemiddeld eenmaal per vijf jaar voor	2	40%
Komt gemiddeld minder dan eenmaal per vijf jaar voor	1	20%

De kans dat een risico zich voordoet, wordt voor een deel bepaald door de kwaliteit van de maatregelen die zijn genomen om risico's te beheersen. Naast de kans dat een risico zich voordoet, is het voor het berekenen van het risicoprofiel nodig een veronderstelling te maken over het financiële gevolg. Dat is per definitie een subjectieve beoordeling. Om die onzekerheid nadrukkelijk tot uitdrukking te brengen, zal worden gewerkt met een minimum- en een maximumwaarde. Wel is duidelijk geworden dat het werken met een risicomatrix waarin kans en schade moet worden aangegeven in de praktijk zeer lastig wordt gevonden.

Kwantificering risico's

Onderstaande tabel is ook in de begroting 2017 opgenomen, maar vooruitlopend op de actualisatie van deze tabel bij de komende begroting zijn de onderdelen Grondexploitatie aangepast.

	Basis	Min.	Max.	%	Risico minimum	Risico maximum	Risico gemiddeld
Risico's omtrent de bedrijfsvoering							
Apparaatskosten grondexploitatie	1fte-3fte	60.000	180.000	60%	36.000	108.000	72.000
Deskundigheid personeel		10.000	50.000	20%	2.000	10.000	6.000
Wachtgeld ambtenaren	1fte-3fte	60.000	180.000	60%	36.000	108.000	72.000
Bovenformatieven	1fte	0	60.000	40%	0	24.000	12.000
Vennootschapsbelasting		0	1.000.000	20%	0	200.000	100.000
Algemeen risico	norm Gld 6% au / bel.cap.	1.105.000	1.105.000	100%	1.105.000	1.105.000	1.105.000
Renterisico	10 mln rente 0%-0,5%	0	50.000	80%	0	40.000	20.000
2e fase VCD		0	600.000	60%	0	360.000	180.000

	Basis	Min.	Max.	%	Risico minimum	Risico maximum	Risico gemiddeld
Risico's omtrent eigendommen							
Grondexploitatie rente	0-1%	0	1.622.047	80%	0	1.297.638	648.819
Drie jaar vertraging in uitgifte bedrijventerreinen		0	1.721.418	80%	0	1.377.134	688.567
Voorraadrisico bedrijfsgronden in exploitatie na 2025		0	9.837.135	20%	0	1.967.427	983.714
Voorraadrisico bedrijfsgronden nog niet in exploitatie na 2025		0	475.161	80%	0	380.129	190.064
Ontoereikend plankostenbudget grex-complex		0	325.000	80%	0	260.000	130.000
Bodem-/ grondwaterverontreiniging/ archeologie		0	400.000	40%	0	160.000	80.000
Grondwaarde VCD fase 4 na herprogrammeren		0	519.950	80%	0	415.960	207.980
Grondwaarde VCD Woonpark na mogelijk herprogrammeren		0	245.250	80%	0	196.200	98.100
Waarde onroerend goed VCD		0	150.000	80%	0	120.000	60.000
Een jaar vertraging gronduitgifte VCD		0	136.787	80%	0	109.430	54.715
Bodemverontreiniging (onbekende)	1-5 saneringen	100.000	500.000	40%	40.000	200.000	120.000
Aansprakelijkheids risico's							
Gewaarborgde geldleningen		100.000	1.000.000	40%	40.000	400.000	220.000
Schadeclaims		10.000	1.000.000	40%	4.000	400.000	202.000
Gem. regelingen		25.000	1.000.000	60%	15.000	600.000	307.500
Financiële risico's							
Open-einde regelingen:							
-Sociaal Domein	1-10% budget	107.591	1.075.906	20%	21.518	215.181	118.350
-Bijzondere bijstand	1-10% budget	5.473	54.735	20%	1.095	10.947	6.021
-Leerlingenvervoer	1-10% budget	4.741	47.414	60%	2.845	28.447	15.647
-WVG	1-10% budget	6.130	61.300	80%	4.904	49.040	26.972
-Wmo	1-10% budget	13.630	136.302	20%	2.726	27.260	14.993
-RSD	50-100%	50.000	100.000	100%	50.000	100.000	75.000

	Basis	Min.	Max.	%	Risico minimum	Risico maximum	Risico gemiddeld
Algemene Uitkering		200.000	1.200.000	80%	160.000	960.000	560.000
Beleggingen	10-25% dividend	15.000	37.500	60%	9.000	22.500	15.750
Afvalinzameling		0	225.000	80%	0	180.000	90.000
Referendum		64.000	70.000	20%	12.800	14.000	13.400
Inburgering nieuwkomers		50.000	100.000	20%	10.000	20.000	15.000
						bovengrens	ondergrens
Totaal		**1.986.565**	**25.265.905**		**1.552.887**	**11.466.294**	**6.509.591**

Als alle risico's die we tot nu toe hebben gekwantificeerd zich ook daadwerkelijk zouden voordoen, dan zou er sprake zijn van minimaal € 2,0 miljoen en maximaal € 25,3 miljoen schade (ongewogen risico's). Maar de kans dat dit zich allemaal in één jaar voordoet, is zeer klein. Vandaar dat wordt uitgegaan van een gewogen risico: de kans dat een risico zich voordoet maal de hoogte van het bedrag dat daarmee gemoeid is. Deze kwantificering van risico's waarbij rekening is gehouden met de kans dat een risico zich voordoet, komt uit op een gemiddeld bedrag van afgerond € 6,5 miljoen. Het gaat om het gemiddelde van het gewogen minimumrisico (€ 1,6 miljoen) en het gewogen maximumrisico (€ 11,5 miljoen).

Ratio weerstandsvermogen

> 2	Uitstekend
1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < x < 1,4	Voldoende
0,8 < x < 1,0	Matig
0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de Algemene Reserve en bedraagt op rekeningbasis per 31 december 2017 € 12.026.130. Hierin is het positieve resultaat over 2017 nog niet verwerkt. Wanneer we dit afzetten tegen de risico's dan blijkt dat de ratio bij zowel het maximale als het gemiddelde risico is afgenomen.
Het ratio is bij een maximaal risico: 12.026.130 / 11.466.294 = 1,05
Het ratio is bij een gemiddeld risico: 12.026.130 / 6.509.591 = 1,85
Bij een maximaal risico is de ratio voldoende. Bij een gemiddeld risico is de ratio ruim voldoende. Als we het positeve resultaat toevoegen aan de Algemene Reserve zouden deze ratio's respectievelijk ruim voldoende en uitstekend zijn.

Onder- en bovengrens Algemene Reserve
Op basis van de nota Weerstandsvermogen 2005 zijn de onder- en de bovengrens van de Algemene Reserve vastgesteld. Aan de hand van de herziening van de kwantificeringen kan een nieuwe onder- en bovengrens worden bepaald. Om schommelingen te voorkomen, zullen wij deze grenzen niet meteen aanpassen. Wel zullen we het vergelijk opnemen en bij grote verschillen de grenzen aanpassen. Bij de begroting 2018 is besloten om de onder- en bovengrens van de Algemene Reserve aan te passen, de ondergrens is verlaagd naar € 6,9 miljoen, de bovengrens naar € 12,3 miljoen. Bij de begroting 2019 zullen de effecten van de geactualiseerde gekwantificeerde risico's opnieuw worden verwerkt.

Berekende grenzen	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018

Ondergrens	5.800.000	7.000.000	6.900.000
Bovengrens	9.700.000	12.500.000	12.300.000

Vastgestelde grenzen	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Ondergrens	5.800.000	7.000.000	6.900.000
Bovengrens	9.700.000	12.500.000	12.300.000

Kengetallen
In onderstaande tabel ziet u het verloop van de kengetallen zoals deze zijn voorgeschreven door de provinciale toezichthouder. Na vaststelling van de jaarrekening 2016 door de raad zal de toezichthouder opnieuw de kengetallen gaan beoordelen en een advies uitbrengen.

Verloop van de kengetallen	Jaarrekening 2016	Jaarrekening 2017	Begroting 2018
Netto schuldquote	95%	63,5%	61%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	49%	54,7%	39%
Solvabiliteitsratio	22%	25,3%	29,4%
Structurele exploitatieruimte	8,6%	10,5%	1,2%
Grondexploitatie	34%	40,3%	35,7%
Belastingcapaciteit	101,6%	118,6%	111,2%

De netto schuldquote zegt iets over de financiële vermogenspositie van de gemeente. Heeft een gemeente ruimte om te investeren of moet het juist voorzichtig zijn? Bij een score onder de 100% is er financiële ruimte, bij een score boven de 130% moet de gemeente voorzichtig zijn met haar financiën. Duiven scoort met een netto schuldquote van 63,4% goed. Er is een ruime verbetering ten opzicht van 2016.

Bij netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen worden schulden die de gemeente heeft gecorrigeerd met gelden die zijn doorgeleend aan scholen, woningstichtingen of verenigingen. Dit zorgt voor een beter beeld van de financiële vermogenpositie van de gemeente dan de ongecorrigeerde netto schuldquote omdat de gemeente schulden op de balans heeft staan waartegenover vorderingen staan op deze organisaties. Deze schulden hebben namelijk geen invloed op de beoordeling of de gemeente in staat is te investeren of dat ze juist moeten oppassen. De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is voor Duiven 54,5% in 2017 ten opzichte van 49% in 2016.

De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van de gemeente. Dit is voor gemeente Duiven gestegen naar 25,3%. Dit percentage is onvoldoende. Dit heeft te maken met het grote aantal verstrekte leningen aan andere organisaties zoals ook in de vorige alinea is beschreven. Zonder deze leningen zou de solvabiliteitsratio hoger uitvallen. Er is ten opzichte van 2015 wel een verbetering zichtbaar en verwacht wordt dat deze verbetering doorzet richting verdere jaren.

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoeveel ruimte er is in de jaarrekening tussen structurele uitgaven en structurele inkomsten van gemeenten. Dit getal zegt iets over of de gemeente in staat zal zijn aan haar verplichtingen te voldoen. Dit is van 8,6% (goed) gestegen naar 10,5% (goed).

Het kengetal grondexploitatie is de verhouding tussen de bouwgronden in de balans en de totale baten van de gemeente. Deze ratio is van 34% in 2016 gestegen naar 40,3% in 2017.

De belastingscapaciteit is de verhouding tussen de belastingen die er geheven zijn in 2017 in de gemeente Duiven voor een gemiddeld gezin ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De belastingcapaciteit is gestegen van 101,6% in 2016 naar 118,6% in 2017.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Beleid en beheer van kapitaalgoederen is vastgelegd in negen nota's, die actueel worden gehouden.

Wegbeheer
In 2011 is het nieuwe beleidsplan onderhoud verhardingen vastgesteld. Hiermee is gekozen voor het scenario 'geen kapitaalvernietiging'. Dit betekent dat het asfalt op kwaliteitsniveau 'Basis' wordt onderhouden en de elementen verhardingen op 'Laag'. Afgezet tegen het vorige beleid, betekent dit dat onderhoud aan elementenverhardingen later zal plaatsvinden. Hierdoor zal het gemiddelde onderhoudsniveau de komende jaren omlaag gaan.
Vanwege gebrek aan capaciteit is het opstellen van een nieuw beleidsplan uitgesteld. Daarnaast willen we integraal het beleid van de gehele openbare ruimte benaderen. Dat is inmiddels opgestart onder de noemer Assetmanagement. Naar verwachting zal in 2019 integraal beleid worden opgesteld. Dit in samenhang met de ontwikkelingen rondom de omgevingswet.

Kwaliteit
In 2017 is volgens de tweejaarlijkse cyclus de laatste weginspectie uitgevoerd. 2016 was het eerste jaar dat we geen weginspectie uitvoerden. Begin 2019 zal een nieuwe weginspectie volgen. Het groot asfalt onderhoud van 2016 is doorgeschoven en gelijktijdig met dat van 2017 uitgevoerd. Daarnaast is er onder meer onderhoud gepleegd aan wegen (o.a. Heiliglandsestraat, Husselarijstraat, Loostraat, Rijksweg, Roelofshoeveweg, Rouvenenstraat), fietspaden (o.a. Engelstraat) en een aantal voetpaden.

Wegbeheer

	Begroting 2017	Rekening 2017
Toevoeging aan de voorziening	1.000	1.053
Onttrekking aan de voorziening	733	622
Saldo	**267**	**431**

bedragen x € 1.000

Groen
Gezien de financiële situatie is het uitgangspunt het sobere beeld vast te houden. Bij renovatie-werkzaamheden wordt daarom gekozen voor goedkopere en efficiëntere beheervormen, aansluitend op de systematiek van beeldgericht werken. Enkele locaties die meer onderhouds-achterstand hadden zijn opgeknapt zoals de Italiaanse Hoek. In het voorjaar zijn de rotondes opnieuw aangeplant en is het groen aan de Doornenburgallee/Hunneschansallee gerenoveerd. Het opstellen van een groenplan is verder in tijd naar achteren geschoven. Dit wordt meegenomen in het traject Asset Management. Naar verwachting wordt nieuw integraal beleid voor de openbare ruimte in 2019 opgesteld. Dit in samenhang met de ontwikkelingen rondom de omgevingswet.
De afgelopen jaren is er minder werk uitgevoerd aan bomenonderhoud. Dat kwam doordat we in Liemers verband een beheerpakket wilde aanschaffen. Het oude programma XEIZ werd niet meer ondersteund door de leverancier waardoor het beheren van data niet goed mogelijk was. In 2017 is het beheerpakket Kikker aangeschaft. De beheerdata uit Xeiz is overgezet naar dit pakket. We hebben zo op bomenonderhoud een flinke inhaalslag gemaakt.

Groen

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	1.383	1.354
Totaal	**1.383**	**1.354**

bedragen x € 1.000

Civiele Kunstwerken
In 2017 is een inspectie uitgevoerd op 5 civiele kunstwerken. Aan de hand van deze inspectie is een geactualiseerd onderhoudsplan opgesteld voor de komende jaren. In het voorjaar van 2017 heeft een schouw plaatsgevonden van 28 kunstwerken. Een volgende inspectie en actualisatie van het onderhoudsplan vindt plaats in 2018. Met deze cyclus voldoen we aan een minimaal niveau zoals omschreven in de ‘handreiking constructieve veiligheid van bestaande bruggen en viaducten’ van de VROM-Inspectie. Gezien de kleinschaligheid van onze kunstwerken wordt dit aanvaardbaar geacht. De kosten voor groot onderhoud komen ten laste van de voorziening wegen.

Civiele Kunstwerken

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	24	17
Groot onderhoud	82	8
Vervangingsinvesteringen	0	0
Totaal	**106**	**25**

bedragen x € 1.000

Openbare verlichting
Het beleidsplan openbare verlichting 2012-2017 is op 6 februari 2012 door de raad vastgesteld. In het beleidsplan is opgenomen dat in nieuwe situaties en vervangingen waar mogelijk led-verlichting wordt toegepast. Het beheerplan is opgesteld en door B&W goedgekeurd op 9 april 2013. De afgelopen jaren zijn er bezuinigingen op openbare verlichting doorgevoerd. Daardoor kan de vervanging op termijn niet meer worden betaald uit de Bestemmingsreserve. De Bestemmingsreserve zal bij het toepassen van led voor 2018 niet meer toereikend zijn. Vanaf dat moment wordt er jaarlijks afgeschreven.
De investering voor de aanschaf van led armaturen is hoger dan bij conventionele verlichting. Na enkele jaren worden deze meerkosten terugverdiend door o.a. minder energieverbruik.
Conform het armaturen-vervangplan zijn armaturen vervangen door led-armaturen. Op dit moment is in Duiven 40% van de verlichting uitgevoerd in LED. Dit percentage is bereikt door vervangingen en nieuwe plannen.

Openbare verlichting

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	233	223
Vervangingsinvesteringen	110	107
Totaal	**343**	**330**

bedragen x € 1.000

Riolering, gemalen en randvoorzieningen
De basis voor het onderhouden van het totale rioleringssysteem is te vinden in het Watertakenplan dat éénmaal in de vier tot zes jaar wordt geactualiseerd. Eind 2016 is het nieuwe Watertakenplan vastgesteld door de Raad. In 2017 is gestart met een grote rioolreconstructie/afkoppelproject zijnde ’t Buske, ’t Weike en de Van Schaikstraat. Naar verwachting zal dit project eind mei 2018 worden afgerond.

De focus voor 2018 ligt op de fusie en de samenwerking binnen de Liemerse gemeenten en Waterschap Rijn en IJssel. Het samenwerken heeft een hoge prioriteit omdat het een besparing zal opleveren welke vanuit het bestuursakkoord water opgedragen is.
Om invulling te kunnen geven aan de bezuinigingen in de Kadernota is in 2015 besloten om risico-gestuurd rioolbeheer in te voeren. In 2018 zal hier verdere invulling aan worden gegeven door middel van Asset Management.

Riolering, gemalen en randvoorzieningen

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	1.003	900
Vervangingsinvesteringen	1.080	560
Totaal	**2.083**	**1.460**

bedragen x € 1.000

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Duiven kent nog twee verkeersregelinstallaties (VRI) geheel in eigen beheer. Het betreft de VRI Rivierweg/Nieuwgraaf/Driegaardensestraat en de VRI Rijksweg/Westsingel. Daarnaast zijn er de slagboom Jochemstraat en de dynamische afsluitingen in de Kastanjelaan, Pastoriestraat en doorgang Roelofshoeve/Centerpoort-Noord. Deze worden op basis van een programma preventief en tijdens storingen onderhouden en tijdig vervangen. Eind 2016 c.q. begin 2017 zijn de twee dynamische afsluitingen in het kader van het Vitaal Centrum aan de Pastoriestraat en Kastanjelaan vervangen en is één dynamische afsluiting toegevoegd ter hoogte van de Kastanjelaan/Elshofstraat. Voor deze drie installatie's is ook een nieuw onderhoudscontract met hosting voor camerabewaking afgesloten.
Daarnaast is de gemeente samen met de provincie eigenaar van drie installaties die door de provincie worden beheerd en onderhouden. De kosten worden verdeeld naar rato van het aantal aansluitende wegen.
In 2003 is de VRI Westsingel/Rijksweg vervangen. Rekening houdend met een afschrijvingstermijn van vijftien jaar betekent dat vervanging in 2018 zou moeten plaatsvinden. Op dit moment wordt deze installatie met een éénjarig contract onderhouden, dat jaarlijks wordt verlengd, totdat duidelijk is hoe dit kruispunt het best kan worden ingericht. De aanleg van de A15 heeft invloed op de keuze.

Verkeersregelinstallaties

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	47	32
Totaal	**47**	**32**

bedragen x € 1.000

Sportvelden
Duiven heeft de niet overdekte sportvelden in eigendom en beheer. Het beheer van de rest van de accommodaties is in handen van de sportverenigingen. De afspraken over beheer en onderhoud van de gehele sportaccommodaties zijn per vereniging geregeld in een privatiseringsovereenkomst en opstal- en gebruiksovereenkomst. Het veldonderhoud onder regie van de gemeente wordt voor de onderhoudsperiode 2013-2017 uitgevoerd op basis van een onderhoudsbestek.
In 2017 is een nieuw beheerplan opgesteld. Deze ligt ten grondslag aan de nieuwe aanbesteding van het onderhoud. Deze aanbesteding zal begin 2018 gereed zijn.
In 2017 is in overleg met verenigingen gekeken naar mogelijkheden voor renovatie van de sportvelden bij korfbalvereniging DUKO. In overleg is een renovatie in voorbereiding en word een beachvolleybalveld aangelegd. De uitvoering vindt plaats in 2018.
Westerduiven heeft een blaashal geplaatst in overleg met de gemeente Duiven. Deze hal draagt bij aan het mogelijk maken van een gewenste bezetting van de binnensportaccommodaties.
In de zomer van 2017 is de toplaagrenovatie van veld 4 in Groessen uitgevoerd.

Sportvelden

	Begroting 2017	Rekening 2017

Voorcalculaties	160	153
Totaal	**160**	**153**

bedragen x € 1.000

Speelterreinen
De speelterreinen worden volgens plan onderhouden. Twee keer per jaar worden de speelterreinen geïnspecteerd. Naar aanleiding van de inspectie worden er reparaties uitgevoerd. De huidige situatie is met minimale middelen in stand gehouden. BOSS (Bewegen, Ontmoeten, Sporten en Spelen) geeft geen concrete beleidsregels voor beheer en vervanging. Mocht uit de inspecties blijken dat toestellen niet meer voldoen dan worden deze verwijderd en niet vervangen. Dit jaar wordt de pilot voortgezet om te kijken welke initiatieven er van uit wijken komen. De buurtcoördinator speelt hierin een rol. Vervolgens bestaat er de mogelijkheid voor vervanging van toestellen of aanleg van nieuwe speelplekken.

Speelterreinen

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	106	109
Vervangingsinvesteringen	20	0
Totaal	**171**	**109**

bedragen x € 1.000

Abri's
Met Outdoor Furniture Nederland BV is een overeenkomst gesloten voor de periode van vijf jaar, voor het onderhoud en schadeherstel van de 22 ABRI's. Het beheer, onderhoud en schadeherstel wordt door hen bekostigd middels de exploitatie van reclame.
In 2017 zou er nog één abri op Centerpoort Nieuwgraaf, nabij Alliander worden geplaatst. Dit is doorgeschoven naar 2018.

Abri's

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	1	0
Totaal	**1**	**0**

bedragen x € 1.000

Bewegwijzering
Nederland kent voor de bewegwijzering een nieuwe Dienst, namelijk De Nederlandse Bewegwijzeringsdienst (NBd). Deze dienst is samengesteld uit de volgende leden: Rijkswaterstaat, Provinciale Waterstaat, Unie van Waterschappen, de VNG. De ZNWB bewegwijzering is opgegaan in Rijkswaterstaat. De bewegwijzering is nu opgesplitst in een wettelijk en niet wettelijk deel.

Bewegwijzering, wettelijk deel
Met ingang van 1 januari 2015 valt een deel van de bewegwijzering onder het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990). Dit noemt men het wettelijke deel. De NBd heeft hierin de opdracht om met alle wegbeheerders onder meer de landelijke regiefunctie, kennisborging, ontwikkeling van bewegwijzering als ook de ontsluiting en het beheer van de landelijke database van bewegwijzering uit te voeren. Duiven kent zo'n 87 objecten.

Bewegwijzering, niet wettelijk deel
Daarnaast kan het regulier onderhoud en nieuwe projecten zelf worden aanbesteed en uitgevoerd. Tevens dienen de digitale gegevens dan aangeleverd te worden bij de NBd. De kosten (naast de jaarlijkse vaste wettelijke bijdrage) worden door de NBd in een vijfjarenoverzicht aangeleverd.

Bewegwijzering

	Begroting 2017	Rekening 2017
Voorcalculaties	15	8
Totaal	**15**	**8**

bedragen x € 1.000

Onderhoud gebouwen
Het planmatig Groot-Onderhoud-Gebouwen (GOG) geschiedt volgens de opzet en systematiek zoals omschreven in het Beleidsplan en vastgesteld door de Gemeenteraad op 16 april 2012.
Voor het planmatig Groot-onderhoud wordt onderscheid gemaakt in de volgende 2 categorieën:
- Groot-onderhoud met een cyclus van 2-25 jaar: te dekken uit de Voorziening;
- Groot-onderhoud met een cyclus van > 25 jaar: kapitaliseren; (rente en afschr.)

Uitgangspunt is dat Voorzieningen op peil gehouden worden met dotaties, een rentetoekenning (voor inflatie/prijsstijgingen) en dat met de onttrekkingen voor het gepland Groot-Onderhoud het niveau van de Voorziening over een periode van de (komende) 25 jaar niet onder de 0-grens komt.

Meerjarenonderhoudsplannen (MJOP)
Jaarlijks worden de individuele onderhoudsplannen (MJOP) van de gebouwen voor de komende vier jaar geactualiseerd en de consequenties/mutaties hiervan verwerkt. Momenteel wordt er gewerkt aan onderhoudsplannen per gebouw voor de langere termijn om zo de relatie tot de hoogte van de voorziening te kunnen bepalen.

De mutaties zijn samengevat het gevolg van:
- inmiddels uitgevoerd groot-onderhoud/renovatieonderhoud;
- wijzigingen van een onderhoudscomponent (b.v. materiaalkeuze);
- verwerking van schouw-/opnameresultaten;
- geplande onttrekking en gerealiseerde sloop van accommodaties;
- wijziging in onderhoudsverantwoordelijkheid (eigenaar-verhuurder/huurder-gebruiker).

Mutaties leiden veelal tot een gewijzigde dotatie in de Voorziening GOG en zijn als zodanig verwerkt in de voorcalculaties.
Bij de actualisatie van de MJOP's (per Jaarrekening 2015) blijkt dat met de voorgestelde dotaties en geplande onderhoudsactiviteiten het niveau van de 3 Voorzieningen GOG voor de komende periode van 25 jaar niet onder de 0-grens daalt.

Onderwijsaccommodaties
Per 1 Januari 2015 heeft een overheveling plaatsgevonden van het Groot-Onderhoud van de zogenaamde G-componenten van de Basisscholen naar de schoolbesturen.
De Gemeente blijft wel verantwoordelijk voor het Groot-Onderhoud (G-comp.) en de Functionele Verbeteringen van de gymzalen van de Joannesschool en de Bernadetteschool.

Vastgoedbeheer
In afwachting van een eventuele herbestemming zijn een aantal accommodaties toegevoegd aan de Vastgoedportefeuille van de Gemeente Duiven. Dit betreft:
- Voormalig OBS De Boomgaard, Schoolstraat 9 (tijdelijk verhuurd.)
- Voormalig Bibliotheek – Rijksweg 53 (leegstand in afwachting van visie op de Rijksweg en herbestemming)

Voor bovenstaande 2 accommodaties is de gemeente in vergaande onderhandeling tot verkoop van beide locaties medio 2018.
- Voormalig Basisschool De Timp, Walcherenstraat 5 (gedeeltelijk tijdelijk verhuurd in afwachting van herbestemming)
- Voormalig Peuterspeelzaal De Zandbak, a.d. Mondriaanstraat (leegstand)

- December 2017 is de huursituatie beëindigd van de (voormalige) artsenpraktijk Groessen aan de Tempelstraat. Momenteel is nog geen nieuwe bestemming bekend en is een principebesluit tot sloop genomen.

In afwachting van een herbestemming van de verschillende leegstaande accommodaties komen ook de kosten voor het onderhoud nu voor rekening van de gemeente. Hier is rekening mee gehouden in begroting.

Op basis van het adviesvoorstel (15BW0076) wordt voor deze accommodaties pas een MJOP opgesteld nadat een Visie op gebruik en herbestemming bekend is en wordt het bouwkundig- en installatie-onderhoud zoveel mogelijk uitgesteld en alleen uitgevoerd indien dit echt noodzakelijk is.

Voortgang Uitvoeringsprogramma GOG 2017
Onderstaand een overzicht van de voortgang en het uitgevoerd groot-onderhoud in 2017:

Gemeentehuis.
Uitgevoerd is het buitenschilderwerk aan diverse onderdelen. Verder is het geplande correctief onderhoud uitgevoerd aan de Elektrotechnische en werktuigkundige installaties uitgevoerd. In relatie tot het plan herinrichting raadzaal is in het kader van groot-onderhoud de vloerbedekking vervangen, het schilderwerk uitgevoerd en zijn werkzaamheden uitgevoerd aan de elektrotechnische- en verlichtingsinstallatie.

Regina Pacis
In afwachting van verdere herbestemming van het gebouw wordt vooralsnog voorgesteld geen Groot-onderhoudsactiviteiten uit te voeren anders dan de activiteiten die betrekking hebben op de (brand-)veiligheid, de waterdichtheid en de bedrijfszekerheid van de verwarmingsinstallatie.

Joannesschool / gymzaal.
Voor deze accommodaties is het ventilatiesysteem van de natte-ruimten aangepast en verbeterd.

Voormalig schoolgebouw De Boomgaard.
In verband met een gebrek aan de cv-ketels zijn deze in 2017 noodzakelijkerwijs nog vervangen.

Multifunctioneel gebouw Eilandplein:
In afwachting van een herbestemming is het geplande groot-onderhoud aan deze accommodatie niet uitgevoerd.

Verenigingsgebouw Visserlaan.
Ondanks en gedurende het lopende traject van privatisering was het in 2017 toch nog noodzakelijk om een aantal herstel- en vervangingswerkzaamheden aan de dakbedekkingsconstructie van de accommodatie uit te voeren.

Huis van Droo.
In het kader van groot-onderhoud zijn in 2017 de volgende geplande onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd:
- Het buitenschilderwerk van diverse onderdelen,
- Diverse binnenschilder- en sauswerk,
- Het realiseren van een lambrizering in de gang van de gymzaal.
- Het correctief onderhoud aan de Werktuigkundige en elektrotechnische installaties.

Groot onderhoud gebouwen

	Begroting 2017	Rekening 2017
Investeringen ten laste van de voorziening	89	53
Vervangingsinvesteringen	0	0
Totaal	**89**	**53**

bedragen x € 1.000

Paragraaf 4 Financiering

Algemeen

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De treasuryfunctie streeft naar een optimaal evenwicht tussen de uitgaven en inkomsten. Bij het uitzetten van gelden is met inachtneming van de regels het optimaliseren van het rendement het doel. Voor het aantrekken van geld is het doel andersom, namelijk het minimaliseren van de kosten. De uitvoering ervan vereist snelle beslissingen in een complexer geworden geld- en kapitaalmarkt. Er zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie budgettaire gevolgen verbonden, onder meer afhankelijk van het risicoprofiel. Het risico is inherent aan het rendement. Het laatste beleid hiervan is door de raad vastgelegd op 29 februari 2016 in het treasurystatuut van de gemeente Duiven. De publieke taak was reeds vastgesteld in de raad van 25 januari 2010. Opgenomen in de publieke taak zijn:

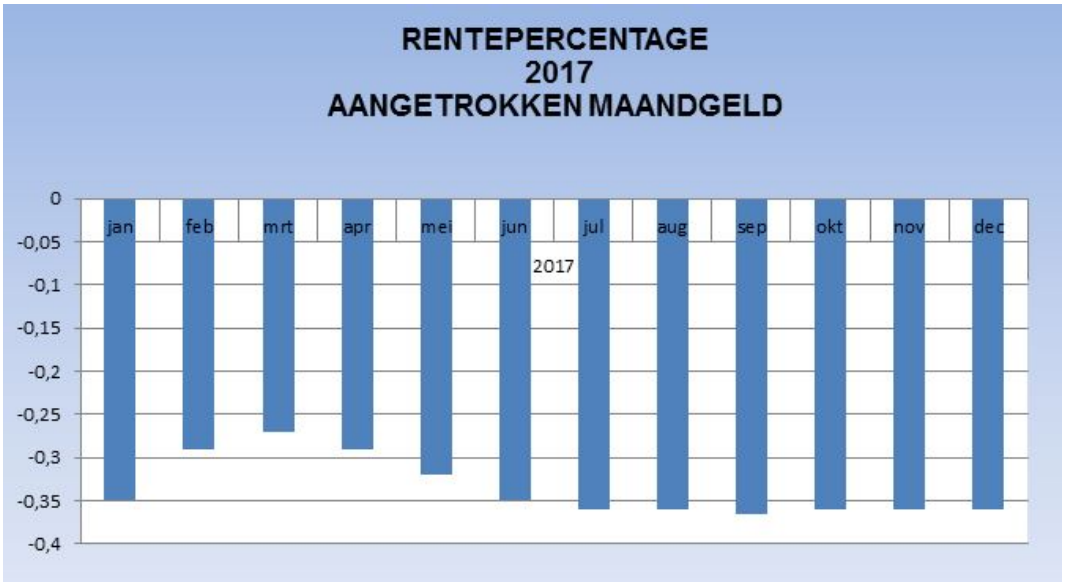
- Het verstrekken van garanties aan plaatselijke verenigingen en instellingen met het doel om met deze zekerheid geld te kunnen lenen bij reguliere banken en andere financieringsinstellingen.
- Het blijven verstrekken van waarborgen en geldleningen tot (her)financiering van sociale woningbouw conform het hiervoor reeds eerder (1997) genomen besluit Raamovereenkomst tot (her)financiering van de sociale woningbouw.

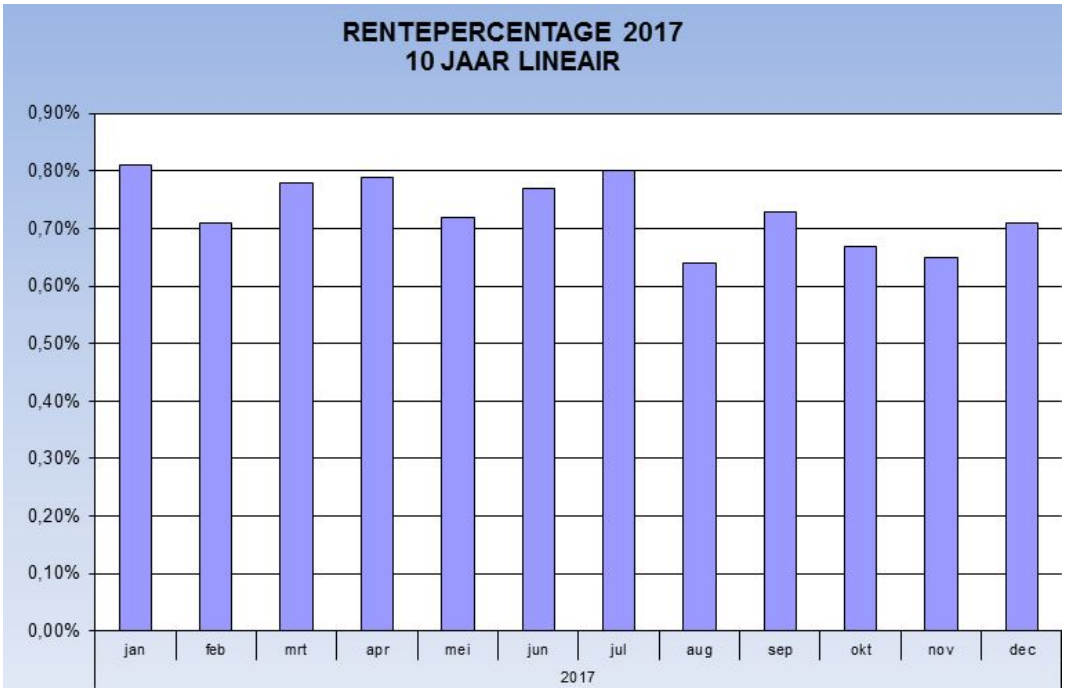
In het nieuwe treasurystatuut zijn de kaders opnieuw vastgelegd van financiële instellingen waarbij de gemeente Duiven geld kan lenen of uitzetten. Begin 2016 is het treasurystatuut opnieuw geactualiseerd en vastgesteld. Voor het aantrekken van geld is de rating verdwenen omdat de gemeente Duiven daar geen risico voor loopt. Het uitzetten van geld is niet meer toegestaan door de invoering van het schatkistbankieren. Wel is het nog toegestaan aan een andere decentrale overheid geld te lenen. Dit is alleen mogelijk als er geen verticale toezicht relatie bestaat tussen beide decentrale overheden.

Rentebeleid

In de financieringsparagraaf van de begroting 2017 is van een licht stijgende rente uitgegaan. De visie van een licht stijgende rente zoals die is uitgesproken in de begroting 2017 is niet terug te vinden in de onderstaande tabellen. De tienjarige lineaire lening is stabiel laag geweest. De korte rente is voor het eerst het hele jaar negatief geweest.

De gemeente Duiven heeft het hele jaar positief gestaan op de banken. Dit heeft geleid tot beperkte rentelasten in 2017 voor kort geld.

Renterisico's

De specifieke risico's die samenhangen met de uitvoering van de treasuryfunctie bestaan voornamelijk uit renterisico's, die worden getoetst aan twee normen.

1 De kasgeldlimiet. Deze geeft het maximale bedrag aan dat een gemeente aan vlottende financieringsmiddelen (looptijd korter dan een jaar) mag opnemen.
2 De renterisiconorm. Hiermee wordt bedoeld het renterisico dat gelopen wordt op toekomstige renteniveaus. Per jaar mag maximaal op 20% van de leningen renterisico worden gelopen.

1. Kasgeldlimiet

Het uitgangspunt van de kasgeldlimiet is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten door een grens te stellen aan korte financiering (korter dan één jaar). Juist voor korte financiering kan het renterisico aanzienlijk zijn. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van de jaarbegroting en geldt voor het gehele begrotingsjaar.

Berekening kasgeldlimiet

	1 januari 2017
Omvang begroting	63.215
Toegestane kasgeldlimiet	8,5%
Toegestane kasgeldlimiet	5.300
Gemiddeld korte middelen 2017	11.500

Bedragen x € 1.000

Berekening kasgeldlimiet

Gemiddeld 2017 ruimte	16.800

Bedragen x € 1.000

Berekening ruimte t.o.v. kasgeldlimiet

2017	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	gemiddeld

Gemiddelde vlottende middelen	8.2	13.9	15.8	8.3	11.5
Kasgeldlimiet per 1 januari 2017	5.3	5.3	5.3	5.3	5.3
Ruimte boven de limiet	13.5	19.2	21.1	13.6	16.8

Bedragen x € 1 miljoen

De gemeente Duiven is in 2017 in het gehele jaar ruim onder de kasgeldlimiet gebleven.

2. Renterisiconorm
Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten. De renterisiconorm wordt berekend als percentage van de totale vaste schuld.

Berekening renterisiconorm

	2017
Stand van de vaste schuld 1 januari 2017	63.215
Renterisiconorm (in %)	20
Renterisiconorm (in €)	12.643

Bedragen x € 1.000.

Uit dit overzicht blijkt dat wij op grond van deze norm in 2017 € 12.648.000 aan leningen opnieuw hadden mogen afsluiten. In 2017 is er geen nieuwe lening afgesloten wel is er naast reguliere aflossingen, een lening van € 10.000.000 afgelost.

Kredietrisico
Naast bovengenoemd renterisico wordt door onze gemeente ook kredietrisico gelopen over de door ons uitgeleende gelden en de door ons aan plaatselijke verenigingen en instellingen, in het kader van onze publieke taak, gegarandeerde geldleningen. Het kredietrisico betreft het risico dat de leningen niet worden terugbetaald. In totaal is het saldo van de leningen verstrekt aan Woonstichting Vivare eind 2017 € 5.246.341.
Het saldo van de verstrekte hypotheken aan ambtenaren was op 31 december 2017 € 11.885.590. In 2017 is dat saldo afgenomen met € 4.232.778.

Gewaarborgde geldleningen
In 2017 stonden we garant voor het betalen van rente en aflossing voor een totaalbedrag van € 28.140.633. Het grootste deel hiervan, namelijk € 26.165.260 wordt gegarandeerd in de achtervang van het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw). Voor deze laatste groep leningen kan de gemeente Duiven voor 50% worden aangesproken. Van het restant van € 1.975.373 staat de gemeente borg voor verenigingen tot een bedrag van € 486.809 en voor leningen aan woningstichting Vivare € 1.348.264 en Vitens € 140.299.

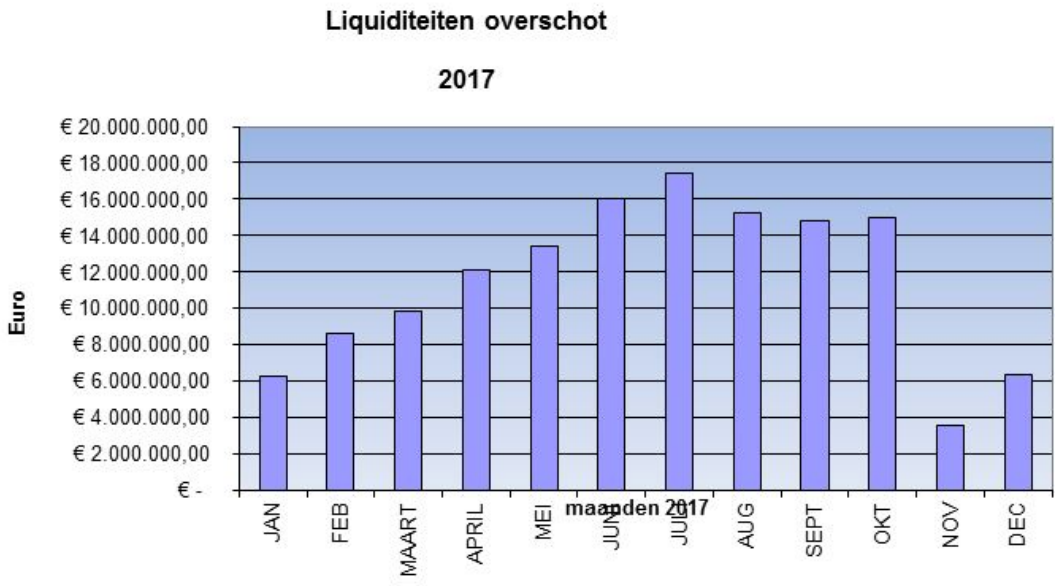
Interne financiering

Onder interne financiering wordt verstaan het gebruik maken van de eigen reserves en voorzieningen voor de financiering van de gemeente Duiven. Op 1 januari 2017 was het bedrag aan reserves € 29.481.016 en aan voorzieningen € 22.684.053. Totaal een bedrag van 52.165.069. Dit bedrag werd in 2017 gebruikt als financieringsmiddel voor de inkomsten en uitgaven van de gemeente Duiven.

Liquiditeit

Om te komen tot een goede en effectieve financiering voor de gemeente voor de korte en lange termijn is een goede en volledige liquiditeitsprognose noodzakelijk. De liquiditeitsprognose in de

begroting 2017 voorspelde een negatief saldo van € 4,9 miljoen eind 2017. In werkelijkheid was het saldo 6,4 miljoen positief.
Hieronder treft u de werkelijke liquiditeit aan van de gemeente Duiven per maand in 2017:

Conclusie
Eind 2017 was het werkelijke liquiditeitensaldo € 6,4 miljoen positief. De verwachting in de begroting 2017 was een negatief saldo van € 4,9 miljoen. Een verschil van € 11,3 miljoen positief.

a. Verschil in beginsaldo	11,3
b. Vervangingsinvesteringen/wensenlijst	1,7
c. Minder verkoop grondexploitatie	-9,4
d. Hypotheken	4,0
e. Regulier aflossing geldleningen	-0,8
f. Mutaties reserves	-0,4
g. Mutaties voorzieningen	-0,1
h. Winst saldo 2017	5,7
i. Diverse	-0,7
Totaal	11,3

Bedragen in miljoenen €

Toelichtingen:

a. In de prognose voor 2017 is uitgegaan van een beginstand van € 4,9 miljoen negatief. Werkelijk was het saldo € 6,4 miljoen positief. Een verschil van € 11,3 miljoen positief.

b. Totaal is er voor € 1,7 miljoen minder geïnvesteerd dan geraamd.

c. De grondexploitatie raamde een afname van de boekwaarde van € 8,0 miljoen. In werkelijkheid werd het een toename van de boekwaarde van € 1,5 miljoen. Een verschil van € 9,4 miljoen negatief.

d. Door de lage rentestand hebben veel ambtenaren de hypotheek net als in 2016 elders afgesloten. Dit levert een positief resultaat op van € 4,0 miljoen voor de liquiditeiten.

e. In 2017 is er voor € 800.000 meer regulier afgelost.

f. De reserves zijn € 400.000 minder toegenomen als verwacht.

g. De voorzieningen zijn met € 453.000 toegenomen. € 136.000 minder dan geraamd.

h. Het saldo van de jaarrekening is € 5.676.000.

i. Diverse heeft een saldo van € 0,7 miljoen.

Schatkistbankieren
Schatkistbankieren houdt in dat lagere overheden zoals gemeenten, provincies en waterschappen hun geld niet meer kunnen onderbrengen bij reguliere banken, maar verplicht zijn dit bij het Rijk dan wel medeoverheid te doen. Dit geldt vanaf 2013. Het tijdelijk uitzetten van geld bij derden is verleden tijd.
Alle overtollige middelen in de schatkist moeten we aanhouden. Er zijn vier uitzonderingen; nazorgfondsen zoals die zijn ingesteld op basis van de wet Milieubeheer, middelen op een geblokkeerde rekening bij de belastingdienst, bestaande beleggingen (peildatum 4 juni 2012) en een drempelbedrag. Het drempelbedrag is een minimumbedrag (dat gemiddeld buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag voor onze omvang is 0,75% (dit percentage wordt gehanteerd bij een begrotingstotaal lager dan € 100 miljoen) van het begrotingstotaal (€ 62.604.000) € 470.000. Dagelijks wordt het overschot van onze liquide middelen gestort naar het Rijk middels een rekening-courantrekening. Voor 2017 zijn we niet binnen het drempelbedrag gebleven.In het 3e kwartaal is er een kleine overschrijding geweest.
Drempelbedrag 2017 (bedragen in € 1.000)

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden middelen	325	312	486	306
Drempelbedrag 2017	470	470	470	470
Overschrijding			16	
Onderschrijding	145	158		164

Debiteuren- en crediteurenbeheer

Onze organisatie is erop gericht dat haar vorderingen tijdig, dus uiterlijk op de vervaldatum, worden geïnd. Wanneer dit niet wordt gerealiseerd, worden kort na de vervaldatum, volgens een vaste procedure, de nodige invorderingsmaatregelen genomen. Zogenaamde dubieuze debiteuren worden op basis van een kosten/baten-analyse en op juridische haalbaarheid beoordeeld waarna óf verdere invordering via de gerechtsdeurwaarder plaatsvindt óf de vordering oninbaar wordt verklaard.

Debiteuren financieel beheer
Het grootste bedrag aan openstaande debiteuren op balansdatum is reeds in 2018 ontvangen. Er loopt een aantal invorderingsmaatregelen bij diverse debiteuren.

Debiteuren belastingen
De invordering van de belastingdebiteuren 2017 is reeds opgestart. Het totale saldo aan belastingdebiteuren bij de gerechtsdeurwaarder per 31 december 2017 bedraagt € 183.437. Het betreft 385 vorderingen. Deze zijn in behandeling bij het incassobureau dat de invordering verzorgt voor de gemeente.

De overige belastingdebiteuren komen binnen via een betalingsregeling.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Inleiding
Deze paragraaf besteedt aandacht aan de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering van de gemeente Duiven. Hierbij komen diverse aspecten aan de orde, waaronder organisatieontwikkeling, informatiebeleid en personeelsbeleid en –formatie. Bedrijfsvoering betreft het sturen op de inzet van de (productie)middelen en processen bij de totstandkoming van producten. Dit is van belang voor het uitvoeren van de programma's en voor de continuïteit en daadkracht van de organisatie. De burger verwacht bovendien dat middelen doelmatig en doeltreffend worden ingezet. Dit vraagt om een kwalitatief goede bedrijfsvoering rondom de aspecten van planning, uitvoering, verantwoording, evaluatie en verbetering. Op grond van de Gemeentewet is de bedrijfsvoering primair een taak van het college.

Vastgestelde nota's
De volgende nota's op het gebied van bedrijfsvoering zijn vastgesteld:
- Duiven, duidelijk en dichtbij, *van droom naar realiteit* (2012).
- Besturingsfilosofie (2011).
- Informatiebeleidsplan 2013-2017 (2012).
- Functieboek (2013).
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid Liemerse gemeenten 2012-2013.
- Mandaat-, volmacht- en machtigingenbesluit 2013.
- Richtlijn budgetbeheer 2015.

Organisatieontwikkeling: Duiven, duidelijk en dichtbij
In de begroting 2017 hebben we al geschreven dat in 2017 de aandacht steeds meer gericht zal zijn op het ontwerp van de nieuwe fusie-organisatie. In de praktijk is dat ook gebleken. En dat is eigenlijk nog sneller gegaan dan we hadden gedacht. Van nieuwe impulsen voor de organisatieontwikkeling in de oude organisatie is eigenlijk geen sprake meer geweest. We kunnen dat natuurlijk wel van verschillende kanten bekijken. Want met medewerkers praten over belangrijke waarden voor de nieuwe organisatie, leidt toch ook wel tot impulsen voor organisatieontwikkeling in het huidige. Verder is nog onderhoud gepleegd in het kader van het speerpunt "persoonlijk leiderschap".

Een mooie ontwikkeling is dat we interne trainers hebben opgeleid. Via een interne selectieprocedure hebben we medewerkers geworven en daarna opgeleid tot interne trainer. Deze trainers worden ingezet voor het waardenprogramma in de nieuwe organisatie, maar zijn in het afgelopen jaar ook ingezet voor het onderhoud van persoonlijk leiderschap. Verder kunnen zij interne workshops begeleiden.

Je kunt niet starten met een nieuwe organisatie, als je niet goed afscheid neemt van het oude. Daarom hebben we op 19 december een mooie kerst/afscheidsbijeenkomst gehad. Een bijeenkomst, waarin we met een lach en een traan afscheid hebben genomen van een organisatie, die bij velen warme gevoelens oproept en waarin we met veel plezier hebben gewerkt.

Intergemeentelijke samenwerking
Net zoals in de begroting 2017, zullen we hier rapporteren over de ontwikkelingen op de drie schaalniveaus Arnhem/Nijmegen, regio Arnhem en Liemers.

In de city region Arnhem-Nijmegen is een eerste evaluatie gehouden van het functioneren van het nieuwe regio-verband. Voor zover daar nu al iets over te zeggen viel, waren de resultaten licht positief. Maar er was ook reden tot het zetten van de puntjes op de i. Dat is gedaan en daarmee wordt de volgende stap in deze regionale samenwerking gezet. Een samenwerking die hard nodig is, om onze regio voldoende op de kaart te zetten.

In de regio Arnhem is hard gewerkt aan het verder opzetten van de MGR (modulaire gemeenschappelijke regeling) sociaal domein. Eind van het jaar is besloten ook het bureau leerplicht en het werkgeversservicepunt hier onder te brengen. De governancestructuur is

inmiddels ook rond en ook is besloten dat de MGR als thuisbasis een deel van het gemeentehuis van Westervoort krijgt. Deze MGR heeft als kenmerk dat het een lichte regeling heeft waarin de regiogemeenten elkaar verplichten tot het afnemen van een basispakket en daarnaast op vrijwillige basis andere samenwerkingen kunnen aangaan.

Op Liemerse schaal is onverminderd aandacht geweest voor afstemming van inhoudelijke portefeuilles om de Liemerse belangen in regionale overleggen goed te behartigen. Als het gaat om de samenwerkingsagenda, dan kunnen we stellen dat binnen de GR Samenwerking de Liemers een oriëntatie heeft plaats gevonden op de managementstructuur. Welke rol spelen de gemeentesecretarissen van de (per 2018) drie gemeenten nu precies in de SdL.
Belangrijke mijlpaal voor beide organisatieonderdelen (RSD en RID) was de verhuizing in het afgelopen jaar. Van de RSD naar het BAT-gebouw in Zevenaar en van de RID naar de voormalige bibliotheek (en inmiddels gemeentegebouw) Westervoort. Voor de RSD was de studie naar de toekomst van de taken in het kader van de Participatiewet van groot belang. De RID kon een hernieuwde uitkomst presenteren van een benchmark, waaruit blijkt dat de RID het goed doet tegen relatief lage kosten. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de jaarrekening van de SdL.

Doelmatigheid en doeltreffendheid en rechtmatigheid
Op grond van het bepaalde in artikel 2 van de Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Duiven (ex. Artikel 213a Gemeentewet) onderzoekt het college de doelmatigheid en doeltreffendheid van de bedrijfsvoering. Hieraan wordt op verschillende manieren uitvoering gegeven.

Eén van de manieren is het (laten) uitvoeren van benchmarks, formatiescans en klantwaarderingsonderzoeken. In programma 1 is onder andere aangegeven welke stappen in 2017 gezet zijn op het vlak van dienstverlening. De inzet van digitale instrumenten en hulpmiddelen wordt daarbij steeds belangrijker. Mijn overheid, ingezet voor het versturen van belastingaanslagen, sociale media waaronder WhatsApp worden meer en meer toegepast teneinde de communicatie en dienstverlening aan de burger te moderniseren en optimaliseren. Doeltreffender en uiteindelijk ook doelmatiger.

2017 heeft voor een belangrijk deel ook in het teken gestaan van de voorbereidingen voor de ambtelijke fusie. De nieuwe organisatie is ingericht en doelstellingen zijn geformuleerd. Een optimale dienstverlening en een organisatie die niet duurder is en zo mogelijk goedkoper dan de twee huidige organisaties zijn daarbij belangrijke uitgangspunten.

Net als in voorgaande jaren zijn in 2017, op basis van een plan van aanpak, diverse onderzoeken uitgevoerd in het kader van de rechtmatigheidscontrole. De onderzoeken lagen op het vlak van de belangrijkste geldstromen binnen de begroting zoals inkoop, inkomensoverdrachten, sociaal domein en grondexploitatie. In het verslagjaar zijn stappen gezet om deze onderzoeken in de organisatie verder te structureren en professionaliseren. Deze onderzoeken zijn afgestemd met de accountant en vormen voor hen een belangrijke onderlegger voor de controle van de jaarrekening.

Integriteit
Integriteit is een inherent onderdeel van de cultuur waaraan wij in de organisatie werken. Persoonlijk leiderschap is belangrijk speerpunt voor management en medewerkers. Dat leidt ook tot openheid, elkaar aanspreken en geven van feed-back (of zoals wij zeggen, om er beter van te worden “feed-forward”). Binnen dit klimaat is voor alle medewerkers van de gemeente als kerncompetentie vastgesteld de competentie “zelfreflectie”. Wij merken dat binnen de cultuur die zo aan het ontstaan is, integriteitsvraagstukken waar medewerkers mee worden geconfronteerd, op een natuurlijke wijze aan de orde worden gesteld.
Naast deze algemene insteek, zijn er ook enkele specifieke maatregelen die telkens terugkeren. Ieder jaar houden we een middag voor nieuwe medewerkers. Naast een rondleiding door de gemeente, besteden we daarbij expliciet aandacht aan integriteit, waarbij wordt benadrukt dat transparantie van het grootste belang is. Daarnaast worden verzoeken van medewerkers om nevenwerkzaamheden te verrichten, scherp bekeken. Zo nodig worden voorwaarden verbonden aan toestemming, om elke schijn van belangenverstrengeling te vermijden.

Informatiebeleid

Projecten informatiebeleidsplan

Onder regie van de Regionale ICT dienst (hierna RID) hebben de vier samenwerkende gemeenten een informatiebeleidsplan opgesteld. Genoemd plan is te beschouwen als een doorkijk voor de periode 2013-2017 voor wat betreft informatievoorziening en ICT. De onderwerpen waar het in dit verband om gaat hebben betrekking op informatiearchitectuur, de organisatie van de informatievoorziening, applicaties, projecten etc.

Het informatiebeleidsplan met de bijbehorende projectenlijst is ingegeven door gemeentelijke ambities, maar ook door aan gemeenten opgelegde verplichtingen van rijkswege. Een ander streven is gericht op ‘convergentie’, hetgeen wil zeggen dat de gemeenten die deelnemen aan RID de Liemers van dezelfde software gebruik gaan maken. In 2017 is onder andere de gezamenlijke aanbesteding van nieuwe software voor het financiële systeem afgerond. Implementatie is voorbereid en de applicatie is per 1 januari 2018 in gebruik genomen. De aanbesteding voor de convergentie van software op het taakveld belastingen is gestart in 2018.

Veel inspanningen zijn ook verricht in het kader van de voorbereidingen voor het tot stand komen van de nieuwe fusie-organisatie 1Stroom. In dit traject zijn ook veelal kleinere applicaties hetzij gesaneerd hetzij op elkaar afgestemd. In de nieuwe organisatie worden ook de processen geharmoniseerd.

Informatiebeveiliging

De doelstelling van informatiebeveiliging is het beschermen van de beschikbaarheid, de integriteit en de vertrouwelijkheid van informatie (digitaal, analoog, kennis) van de gemeente. Daarbij spelen de kwaliteit van de techniek, de attitude van de mens en de inrichting van de organisatie een grote rol. Helaas mag informatiebeveiliging zich verheugen in een toenemende belangstelling. Hackers, ransomware, datalekken, nepnieuws, het zijn termen die we bijna dagelijks in de media hoorden en zagen.

In de Liemers werken de gemeentelijke beveiligingsfunctionarissen projectmatig nauw samen om de maatregelen uit de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten) ingevoerd te krijgen. Scienta, ons ISMS (Information Security Management System) vormt de bron waarin beleid en protocollen te vinden zijn. In 2017 is met het oog op de ambtelijke fusie met Westervoort per 1 januari 2018 in 1Stroom de formatie van het team Informatiebeheer uitgebreid met een CISO (Chief Information Security Officer) en een FG (Functionaris Gegevensbescherming). In september 2017 is het gemeentelijk beleid opnieuw vastgesteld door het college gecombineerd met de opdracht het beleid in 2018 door 1Stroom te laten actualiseren.

Eind 2017 is het eindrapport van de Rekenkamercommissie Duiven over Privacy en Informatiebeveiliging en de reactie van het college daarop in de gemeenteraad voor kennisgeving aangenomen. In 2017 is ook gestart met de voorbereidingen voor de implementatie van de Europese Verordening AVG die op 25 mei 2018 in werking zal treden.

Op grond van de Wet Meldplicht Datalekken zijn in 2017 twee datalekken van beperkte omvang gemeld aan de Autoriteit Persoonsgegevens AP, die geen aanleiding heeft gezien tot verdere stappen.

In 2017 zijn goede resultaten te melden naar aanleiding van de audit 2016 DigiD en de zelfevaluaties BRP en PUN. In navolging daarop is landelijk ENSIA ingevoerd, een tool om de auditlast voor gemeenten te verminderen. Middels een uitgebreide zelfevaluatie in nauwe samenwerking met alle betrokken stakeholders in de eigen organisatie, de RID en de RSD de Liemers is de status per 31 december 2017 van de invoering van de BIG vastgelegd, aangevuld met zelfevaluaties voor de domeinen waarvoor extra maatregelen nodig zijn zoals de BRP, de PUN, de BAG, de BGT, de DigiD en het Suwinet. De resultaten daarvan worden in 2018 gehanteerd door de verschillende landelijke toezichthouders voor de verticale verantwoording. Op basis van die resultaten legt het college voortaan over de informatiebeveiliging aan de gemeenteraad verantwoording af in deze paragraaf Bedrijfsvoering.

Personele ontwikkelingen
In 2017 is door de medewerkers van onze organisatie weer veel werk verzet. Werk dat een voortzetting is van taken die we al jaren uitvoeren en werk als gevolg van de invulling van nieuw beleid. En ondertussen is in eigen beheer ook nog eens de ambtelijke fusie is vormgegeven, wat een omvangrijke operatie is.

De taken die we al jaren doen zijn uitgevoerd binnen de bestaande middelen die daarvoor beschikbaar zijn. Met het oog op de ambtelijke fusie is een aantal formatieplaatsen tijdelijk ingevuld en deels ook door inhuur. Daardoor is het salarisbudget onderschreden en het inhuurbudget overschreden. Maar in totaliteit is er een voordeel van € 129.000 op de salarisbudgetten. Dit voordeel zit vooral in minder uitgaven op de stelposten. Dit betekent ook dat de eenmalige uitkeringen die in december zijn gedaan als gevolg van de afspraken met de vakbonden over het vervallen van de uitloopschaal (waarover wij nog hebben gerapporteerd in de 3e tussenrapportage), binnen het bestaande budget konden worden gedekt.

De door de gemeenteraad toegekende extra bedragen in het kader van nieuw beleid om extra en/ of nieuwe taken uit te voeren zijn gebruikt om deze taken op te pakken:
- € 40.000 eenmalig om te voldoen aan de wet banenafspaak; eind 2017 had Duiven een bezetting van 3,6 fte van medewerkers die voldoen aan de criteria voor deze doelgroep. Dat is ruimschoots boven het aantal dat nu nodig is in het kader van de landelijke afspraken.
- € 75.000 structureel voor extra BOA-capaciteit van 1,5 fte; deze functies zijn ingevuld vanaf maart/april 2017.
- € 30.000 structureel voor sloopmeldingen ivm asbestwetgeving; dit bedrag is vooral gebruikt om zicht te krijgen op de problematiek in Duiven.
- € 17.500 structureel voor extra aandacht voor veiligheid bij vooral evenementenvergunningen; dit is ingevuld door een medewerker die met deze taken was belast een uitbreiding van uren te geven, waarmee dit adequaat is ingevuld.
- € 25.000 structureel voor vergroting inzet sociale media; een versterking van het KCC werd hierdoor mogelijk.

Conform de plannen daartoe die we in de begroting al beschreven, hebben wij daarnaast 4 fte extra menskracht ingezet voor versterking van VTH-taken (vergunningverlening/toezicht/ handhaving). De dekking voor deze extra inzet is voor 2017 incidenteel gevonden binnen bestaande budgetten. De structurele inpassing is een zaak voor 1Stroom.

Voor de ambtelijke fusie heeft onze organisatie in het afgelopen jaar veel werk verzet en daarbij is vrijwel alles zelf gedaan en zijn geen externe deskundigen ingehuurd. Wel hebben we op beperkte schaal menskracht ingehuurd om regulier werk over te nemen van onze medewerkers die substantieel met de ambtelijke fusie bezig waren. De kosten daarvan zijn gedekt uit het implementatiebudget voor de fusie.

De fusie heeft ook de schaduw vooruitgeworpen voor wat betreft de opleidingen. Vakopleidingen zijn gewoon doorgegaan, maar de organisatiebrede trainingen in het kader van de organisatieontwikkeling zijn als gevolg van de fusie niet of nauwelijks gehouden. Daardoor is een onderbesteding zichtbaar in de opleidingskosten van de organisatie van ca € 35.000.

2017 was voor veel medewerkers een spannend jaar met (grote) veranderingen in het verschiet. Gelukkig heeft dit zich niet geuit in een bovengemiddeld ziekteverzuim. Het ziekteverzuim over 2017 is met ongeveer 5,5% weliswaar niet laag en ook in de sector bovengemiddeld, maar past wel in het beeld van de afgelopen jaren waarin het verzuim continue tussen 5 en 6% schommelde. Ook in het afgelopen jaar was vooral het langdurig verzuim hier debet aan. Getuige ook de relatief lage verzuimfrequentie van ongeveer 1. De verzuimfrequentie is een goede maat voor de mate van kortdurend verzuim en een score van 1 is een mooi resultaat.
Uit de rapportage van de vertrouwenspersoon ongewenste omgangsvormen, is gebleken dat zich in 2017 niemand uit de kring van de medewerkers van de gemeente Duiven tot de vertrouwenspersoon heeft gemeld.

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn gemeenschappelijke regelingen, stichtingen, verenigingen en vennootschappen waarin de gemeente Duiven een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Bestuurlijk belang
Betreft zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Financieel belang
Betreft een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidelijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij deelname in een vennootschap betreft het financiële belang het bezit van aandelen en het ontvangen van bijbehorend dividend.

De gemeente Duiven maakt binnen de verbonden partijen onderscheid tussen gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen. De gemeenschappelijke regelingen bestaan uit publieke partijen die samenwerken, vaak op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) of Wgr-plus. In het algemeen geldt dat voor een gemeenschappelijke regeling wordt gekozen als een gemeente het voorgestane beleid niet zelf wenst uit te voeren, maar in samenwerking met andere gemeenten of instellingen. Bij deelnemingen heeft de gemeente een pakket van aandelen van een vennootschap in bezit. De deelname in het aandelenkapitaal vloeit vaak voort uit de van oudsher aanwezige maatschappelijke belangen, die door de vennootschappen werden of worden nagestreefd.

In onderstaand overzicht wordt een overzicht van de verbonden partijen voor de gemeente Duiven weergegeven, inclusief het financiële belang betreffende de jaarrekening 2016, de begroting 2017 en de jaarrekening 2017. Dit geeft inzicht in de risico's die de gemeente Duiven loopt door de betrokkenheid aan de verbonden partij. Vervolgens wordt elke verbonden partij nader toegelicht. Inhoudelijke beleidsinformatie over verbonden partijen is opgenomen in de relevante programma's.

Verbonden partij*	**Rekening 2016**	**Begroting 2017**	**Rekening 2017**
Gemeenschappelijke regelingen			
Samenwerking De Liemers (SDL)	2.100.684	2.089.659	2.261.490
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)	1.096.400	1.112.778	1.104.278
Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers (GRHVOL)	955.729	937.097	930.052
Gemeenschappelijke Regeling voor Onderwijszaken (GRO)	63.544	63.544	61.783
Presikhaaf Bedrijven	2.474.000	2.127.179	2.237.000
Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg (SALD)	39.294	42.603	44.116
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	141.085	119.000	128.929
Georganiseerd overleg Regio Arnhem Nijmegen	n.v.t.	38.175	38.156
Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN)	214.386	562.624	613.560
Euregio	6.650	6.700	n.n.b.
Deelnemingen (dividend)			
NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	3.580	2.000	5.756
Vitens N.V.	94.324	72.000	89.729
Alliander N.V. (voorheen Nuon)	102.280	82.500	115.187

* Alleen verbonden partijen met een financieel belang van meer dan € 10.000 worden vermeld

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen (opvolger van de stadsregio)

Doel	Als opvolger van de stadsregio is het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen opgericht. Deze richt zich op dezelfde terreinen als de stadsregio, te weten Wonen, Duurzaamheid, Mobiliteit en Economie. Gemeenten stemmen hun beleid op elkaar af. Hiervoor bestaan afzonderlijke portefeuillehoudersoverleggen. Bij wijze van algemeen bestuur komt het GO, het gemeenschappelijk orgaan, een aantal malen per jaar bijeen. Het orgaan heeft geen zelfstandige beleidsbevoegdheden.
Partijen	18 gemeenten nemen deel in het GO Arnhem-Nijmegen.
Bestuurlijk belang	Elke gemeente heeft één vertegenwoordiger in het algemeen bestuur van het GO.
Financieel belang	De jaarlijkse bijdrage aan het GO bedraagt € 1,50 per inwoner. Hiervan is € 0,50 bestemd voor secretariële ondersteuning en € 1,00 voor Bureau Brussel.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Het GO heeft geen vermogen.
Resultaat	Niet van toepassing.
Risico's	De risico's zijn nihil.
Verantwoording	De begroting en rekening worden ter zienswijze overgelegd aan de gemeenten. De gemeente Westervoort beoordeelt voor de Liemerse gemeenten de rapportages op financieel vlak.
Ontwikkelingen	De behoefte aan regionale afstemming blijft onverminderd groot. Naast de formele momenten van bestuurlijk overleg zullen er ook meer momenten komen waarop raadsleden elkaar treffen.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) gevestigd te Arnhem

Doel	Behartigen van de belangen van de deelnemers op de terreinen van brandweerzorg, ambulancezorg, publieke gezondheid, geneeskundige hulpverlening, crisisbeheersing en gemeenschappelijke meldkamer.
Partijen	16 gemeenten nemen deel in de VVGM: Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar.
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur kent 32 leden. Elke gemeente levert twee leden: de burgemeester en de wethouder volksgezondheid. De stemverhouding van Duiven is twee van de 32 oftewel 6,25%. In het Dagelijks Bestuur worden de Liemerse gemeenten vertegenwoordigd door de burgemeester van Westervoort.
Financieel belang	De bijdrage van de gemeente Duiven bestaat uit een brandweerdeel en een deel voor publieke gezondheid. De brandweerbijdrage is gebaseerd op de gemeentelijke bijdrage zoals die was voordat de brandweer werd geregionaliseerd. Voor 2017 was dat bedrag € 777.730. De bijdrage voor publieke gezondheid is gebaseerd op een bedrag per inwoner. Dat was in 2017 € 12,84 per inwoner en resulteert in een bijdrage á € 326.548.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Het eigen vermorgen per 1 januari 2017 betrof € 5.450.527 en per 31 december 2017 betrof het € 8.239.483. Het vreemd vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 45.463.020 en per 31 december 2017 was dit € 37.035.595.
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedroeg € 2.875.983. Dit is het gerealiseerde resultaat. Er zijn nog enkele te besluiten resultaatmutaties die invloed kunnen hebben op het resultaat.
Risico's	De risico's zijn redelijk beperkt. Om de financiële en beleidsrisico's in beeld te hebben en te beperken is er een regionaal controllersoverleg actief dat regelmatig overlegt met VGGM over de financiële positie. Dat heeft de afgelopen jaren tot forse besparingen geleid en tot beleidsarme begrotingen.
Verantwoording	De jaarrekening wordt in april aan de gemeenten aangeboden voor een consultatieronde. In de juni-vergadering van het Algemeen Bestuur wordt de jaarrekening vastgesteld.

Ontwikkelingen	De organisatie Veilig Thuis is in 2017 bij VGGM ondergebracht. Alle budgetten van VGGM zijn in 2017 (drie jaar na de regionalisering) tegen het licht gehouden. Dit heeft nog een besparing van € 300.000 structureel opgeleverd. Waar mogelijk waren ook al vóór 2017 budgetten naar beneden bijgesteld.

Samenwerking De Liemers (SDL) gevestigd te Duiven

Doel	Het vergroten van de gemeentelijke slagkracht (met behoud van bestuurlijke zelfstandigheid) door bundeling van ambtelijke expertise op strategisch, tactisch en operationeel niveau met als resultaat verhoogde kwaliteit, continuïteit en efficiëntie.
Partijen	De gemeenten Duiven, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar.
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling bestaat uit de colleges van de vier deelnemende gemeenten. Elke gemeente had in 2017 in het bestuur één stem.
Financieel belang	Op basis van de afgesproken verdeelsleutels worden de kosten van de samenwerkingsorganisatie aan de vier gemeenten doorbelast. Voor de gemeente Duiven bedroeg de bijdrage voor het jaar 2017 € 2.261.490.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Samenwerking de Liemers heeft geen eigen vermogen. Het vreemd vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 13.448.279. Per 31 december 2017 was dit € 15.287.490.
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedroeg € 0.
Risico's	Slechte financiële resultaten kunnen leiden tot een hogere bijdrage die de gemeente beschikbaar moet stellen.
Verantwoording	De begroting en rekening worden ter zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraden.
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.

Gemeenschappelijke Regeling Huisvesting Voortgezet Onderwijs in de Liemers (GRHVOL) gevestigd te Zevenaar

Doel	De gemeenten Duiven, Zevenaar en Montferland werken sedert 1997 samen in de Gemeenschappelijke regeling huisvesting voortgezet onderwijs in de Liemers (GRHVOL). Binnen deze gemeenschappelijke regeling worden de kosten voor huisvesting, die door de samenwerkende gemeenten zijn geaccepteerd, verdeeld. Achterliggende gedachte bij de totstandkoming van deze regeling is geweest om het voortgezet onderwijs in het voedingsgebied De Liemers op een adequate wijze in te richten en de kosten beheersbaar te houden voor de deelnemende gemeenten.
Partijen	Gemeenten Duiven, Montferland en Zevenaar.
Bestuurlijk belang	Er is een Gemeenschappelijk Orgaan opgericht, bestaande uit de daartoe door de colleges van B&W aangewezen bestuurders. Voor Duiven is dat wethouder Knuiman. De stemverhouding van Duiven is 1 van de 3 (33,3%).
Financieel belang	De bijdrage van Duiven aan de GRHVOL is voor 2017 begroot op € 930.052. De gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen begroting en jaarrekening. Daardoor zijn er geen eigen baten en lasten. De baten en lasten komen voor de rekening van de deelnemende gemeenten. Aan het einde van het jaar vindt er een afrekening plaats tussen de deelnemende gemeenten. De gemeenten worden door het Rijk via de Algemene Uitkering van het Gemeentefonds gecompenseerd middels een bedrag per leerling. Ten bate van de GRHVOL wordt er een gemeenschappelijke reserve aangehouden door de deelnemende gemeenten. Deze reserve wordt aangehouden door de gemeente Zevenaar ten bate van de GRHVOL en is ook zodanig opgenomen in de jaarrekening van de gemeente Zevenaar. Omdat de reserve niet aan te spreken is door de gemeente Duiven zonder medewerking van de overige deelnemende gemeenten is deze niet opgenomen in de balans van de gemeente Duiven. De afrekening en verantwoording van de GRHVOL over 2017 wordt in het eerste kwartaal 2018 opgesteld. In het jaar 2017 zijn geen extra investeringen gedaan. Wel is de gemeentelijke bijdrage aan/ ontvangst van de GRHVOL onderhevig aan schommelingen als gevolg van het wisselend leerlingenaantal.

Omvang eigen en vreemd vermogen	Het GRHVOL heeft geen eigen of vreemd vermogen. De kosten worden gedekt door de deelnemende gemeenten. Wel wordt er een gemeenschappelijke reserve aangehouden door gemeente Zevenaar ten bate van de GRHVOL.
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedroeg € 0.
Risico's	Doordat de GR geen eigen middelen heeft en geen rechtspersoonlijkheid heeft, is het risico klein. Een financieel risico voor de deelnemende gemeenten is wel dat het leerlingenaantal terugloopt en er dus minder inkomsten zijn, terwijl de kapitaallasten hetzelfde blijven.
Verantwoording	Het Gemeenschappelijk Orgaan stelt een informele begroting vast die is samengesteld uit de afzonderlijke begrotingen van de drie gemeenten. De samengestelde begroting en verantwoording worden ter instemming voorgelegd aan de deelnemende gemeenten.
Ontwikkelingen	Voor de komende jaren is de amovatie van de locatie Zonegge van het Liemers College voorzien.

Gemeenschappelijke Regeling voor Onderwijszaken

Doel	Het vormgeven van een intergemeentelijke samenwerking op de gebieden volwasseneducatie, leerplicht en RMC (Regionale Meld- en coördinatiefunctie).
Partijen	Gemeenten Arnhem, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.
Bestuurlijk belang	Gemeente Duiven levert één van de tien leden van het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De bijdrage van de gemeente Duiven is € 2.000 voor het perceel Volwasseneducatie.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Niet van toepassing.
Resultaat	Niet van toepassing.
Risico's	Doordat de GRO geen eigen begroting heeft en geen besluiten kan nemen is het risico relatief klein.
Verantwoording	Niet van toepassing.
Ontwikkelingen	De Gemeenschappelijke Regeling voor Onderwijszaken is per 1 januari 2018 vervallen en opgenomen in de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR).

Presikhaaf Bedrijven gevestigd te Arnhem

Doel	Het bieden van een passende werkplek en werkomgeving aan inwoners van Duiven met een arbeidsbeperking die onder de Wet Sociale Werkvoorziening vallen.
Partijen	Dit is een gemeenschappelijke regeling van 10 gemeenten rondom Arnhem.
Bestuurlijk belang	De gemeente Duiven levert één vertegenwoordiger in het Algemeen Bestuur in de persoon van wethouder Knuiman.
Financieel belang	De bijdrage is gebaseerd op de kosten van verloning, de resultaten van de exploitatie en de kosten van begeleiding 3,36%.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Het eigen vermorgen per 1 januari 2017 betrof € 851.000 en per 31 december 2017 betrof het € 0. Het vreemd vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 16.336.000 en per 31 december 2017 was dit € 10.010.000.
Resultaat	€ 10.535.
Risico's	Er is sprake van een langdurig voortkomend risico op tekorten op de exploitatie.
Verantwoording	Alle financiële stukken worden voor het geven van een zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraad.
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2018 zijn de bedrijfsactiviteiten overgedragen aan Scalabor. Presikhaaf bevat daardoor alleen nog de verloning van WSW-ers en het afbouwen van de laatste verplichtingen waarna de gemeenschappelijke regeling geliquideerd zal worden.

Streekarchivariaat de Liemers en Doesburg (SALD) gevestigd te Doesburg

Doel	Behartigen van gemeenschappelijke belangen van de deelnemers ten aanzien van het beheer van hun archiefbescheiden conform de Archiefwet. Daarnaast het bevorderen van publicaties over de streek aan de hand van de aanwezige archiefbescheiden.
Partijen	De gemeenten Duiven, Doesburg, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar, de RID en de RSD.
Bestuurlijk belang	Gemeente Duiven levert een van de vijf leden van het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De bijdrage van de gemeente Duiven is € 39.294 en is berekend op basis van het inwoneraantal en op basis van afgenomen uren.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Nog niet bekend betreft het jaar 2017. De laatst bekende stand is onttrokken uit het jaarverslag 2016. Het eigen vermogen per 1 januari 2016 en 31 december 2016 is nihil. Het vreemd vermogen per 1 januari 2016 bedroeg € 46.996. Per 31 december 2016 was dit € 36.430.
Resultaat	Het resultaat over 2016 bedroeg € 0.
Risico's	Eventuele tekorten worden verhaald op de deelnemende gemeenten. De financiële omvang van de regeling is echter relatief klein en het risico wordt op nihil ingeschat.
Verantwoording	Begroting, jaarrekening alsmede het jaarverslag (inclusief inspectieverslagen) worden voorgelegd aan de deelnemende partijen.
Ontwikkelingen	Het onderhouden van een volwaardige website en verder werken aan een beeldbank voor het hele werkgebied. Het digitaal ontsluiten van alle archieven en het beter bekend maken van de archiefdienst bij aangesloten gemeenten en het publiek.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) gevestigd te Arnhem

Doel	De gemeenschappelijke regeling zorgt voor de behartiging van de belangen van de deelnemers inzake vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Middels de ODRA worden de krachten gebundeld zodat sprake is van minder versnippering, een grotere mate van deskundigheid en een meer efficiënte inzet van middelen.
Partijen	11 gemeenten en de Provincie Gelderland.
Bestuurlijk belang	Wethouder Spaargaren maakt onderdeel uit van het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	Deze is gebaseerd op de inbreng van de taken in het kader van de Wet VTH (basistaken).
Omvang eigen en vreemd vermogen	Het eigen vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 854.700. Per 13 december 2017 was dat € 801.600. Het vreemd vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 3.364.400. Per 31 december 2017 was dit € 3.122.000.
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedroeg € 0.
Risico's	De ODRA is een uitvoeringsorganisatie. De beleidsrisico's zijn derhalve zeer beperkt. Uitvoerend beleid wordt afgestemd, maar het blijft een zelfstandige gemeentelijke bevoegdheid om het resultaat van de afstemming over te nemen.
Verantwoording	De meerjarenbegroting en jaarrekening worden conform DVO ieder jaar opgeleverd.
Ontwikkelingen	Momenteel wordt een onderzoek uitgevoerd naar de (on)mogelijkheden van outputfinanciering door een extern bureau. Lopende 2018 zal er meer duidelijk komen omtrent dit onderzoek.

Vervoersorganisatie BVO DRAN (doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen)

Doel	Doelstelling is om te komen tot een goede en efficiënte regionale samenwerking op het gebied van doelgroepenvervoer in de stedelijke regio Arnhem Nijmegen, inclusief Druten, door de oprichting van de lichtste vorm van een gemeenschappelijke regeling; een bedrijfsvoeringsorganisatie. Artikel 4 van de regeling geeft aan: 1. De DRAN heeft tot doel de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers. 2. De sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer worden overgedragen aan de DRAN.
Partijen	Alle gemeenten van de regio Arnhem en Nijmegen en Druten (19 gemeenten).
Bestuurlijk belang	Deze regeling is vooral bedoeld voor de samenwerking tussen de betrokken gemeenten voor taken die geen zware bestuurlijke aansturing nodig hebben, maar waarvoor rechtspersoonlijkheid wel van belang is voor een efficiënte uitvoering. Dit was nodig vanwege de opheffing van de Stadsregio Arnhem Nijmegen. Elke gemeente levert één wethouder aan het Algemeen Bestuur van de GR.
Financieel belang	Door het bundelen van de verschillende vervoersstromen met een groot aantal gemeenten zou een efficiënter vervoerssysteem mogelijk worden gemaakt waardoor een betere beheersbaarheid van de vervoerskosten ontstaat. Hiermee kunnen de dreigende tekorten in het vervoer (door toename vervoer wegens vergrijzing, langer thuis wonen etc.) in de regio worden opgevangen.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Niet van toepassing. De BVO wordt gedekt via voorschotten die iedere verbonden gemeente betaalt.
Resultaat	Nog niet bekend. De schatting is € 805.000.
Risico's	Het risico voor de gemeente Duiven is van financiële aard, als de beoogde efficiencyvoordelen niet worden behaald of als meerdere gemeenten uit deze regio vervoersstromen gaan onttrekken aan deze regeling.
Verantwoording	**Artikel 11 Informatie en verantwoordingsplicht (regeling bvo)** 1. Het Bestuur verstrekt een deelnemer halfjaarlijks een rapportage over de verrichte werkzaamheden en de verlangde inlichtingen. Een lid van het Bestuur geeft de deelnemer, die hij vertegenwoordigt, mondeling of schriftelijk de door één of meer leden, overeenkomstig het reglement van orde van dat college, verlangde inlichtingen. 2. Een verzoek om inlichtingen kan schriftelijk worden ingediend bij het Bestuur. 3. Het Bestuur verstrekt de gevraagde inlichtingen schriftelijk of mondeling zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen acht weken na ontvangst van het verzoek. 4. Een lid van het Bestuur voorziet de deelnemer, die hij vertegenwoordigt, van alle informatie die, in relatie tot het door het gevoerde en te voeren beleid en de daarbij door het aangewezen lid ingenomen dan wel in te nemen standpunt, noodzakelijk is. 5. Een lid van het Bestuur is aan de deelnemer, die hij vertegenwoordigt, verantwoording verschuldigd voor de wijze waarop het lid de deelnemer in het Bestuur heeft vertegenwoordigd, naar de door de deelnemer, die hij vertegenwoordigt vastgestelde dan wel te stellen regels. 6. De leden 1 tot en met 5 zijn van overeenkomstige toepassing jegens de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten. 7. Het Bestuur stelt de Rekenkamer of rekenkamercommissie van de deelnemende gemeenten afzonderlijk en in gezamenlijkheid in staat om alle informatie te verkrijgen die voor de wettelijke uitoefening van de rekenkamer- of rekenkamercommissietaak nodig is.

Ontwikkelingen	Op 1 september 2016 is het vervoer aanbesteed en van start gegaan voor het vraagafhankelijke vervoer (Wmo) en leerlingenvervoer. In 2017 is geleidelijk het vervoer voor dagbesteding Jeugd en Wmo ingevoerd. Er zijn geen verdere ontwikkelingen.

Euregio

Doel	Grensoverschrijdende samenwerking tussen territoriale gemeenschappen in Nederland en Duitsland bevorderen.
Partijen	De Euregio bestaat uit 55 lidorganisaties uit de grensregio Nederland-Duitsland. Dat zijn gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen in het werkgebied Arnhem-Nijmegen, West-Veluwe, Zuid-West-Gelderland, delen van Noordoost-Brabant, het noordelijke deel van de provincie Limburg, de Kreis Kleve, de Kreis Wesel en de steden Duisburg en Düsseldorf. In dit werkgebied wonen 4,2 miljoen mensen.
Bestuurlijk belang	Gemeente Duiven levert drie leden in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De bijdrage van de gemeente Duiven is € 6.700 en is berekend op basis van het inwoneraantal.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Nog niet bekend.
Resultaat	Nog niet bekend.
Risico's	Geen.
Verantwoording	De jaarrekening wordt aangeleverd voor de vergadering van de Euregioraad op 7 juni 2018.
Ontwikkelingen	Geen.

Deelnemingen

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) gevestigd te Den Haag

Doel	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Partijen	Aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden, provincies, gemeenten, waterschappen en andere openbare lichamen.
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de Algemene vergadering van aandeelhouders. Vertegenwoordiging door de verantwoordelijke portefeuillehouder binnen het college.
Financieel belang	Gemeentelijke aandelenpakket van 3.510 aandelen à € 2,50 nominaal. Dit betekent een belang van € 8.775. Dat is 0,0063% van het totale vermogen.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Het eigen vermogen per 1 januari 2017 was € 4.486 miljoen. Per 31 december 2017 was dit € 4.953 miljoen. Het vreemd vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 149.514 miljoen. Per 31 december 2017 was dit € 135.072 miljoen.
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 393 miljoen.
Risico's	Het risico beperkt zich tot het ingelegde bedrag.
Verantwoording	De gemeente ontvangt jaarlijks de jaarrekening met daarbij een uitnodiging voor de Algemene vergadering van aandeelhouders.
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.

Vitens N.V. gevestigd te Zwolle

Doel	Het leveren van drinkwater en de instandhouding van het leidingnetwerk.
Partijen	Provincies en gemeenten.
Bestuurlijk belang	Vitens N.V. kent een Raad van bestuur en een Raad van commissarissen. Gemeente Duiven is één van de aandeelhouders.
Financieel belang	Gemeentelijke aandelenpakket van 26.705 aandelen. De verkrijgingsprijs van dit pakket bedraagt € 4.538.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Het eigen vermogen per 1 januari 2017 was € 489,1 miljoen. Per 31 december 2017 was dit € 533,7 miljoen. Het vreemd vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 1.249,2 miljoen. Per 31 december 2017 was dit € 1.194,4 miljoen.
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 64 miljoen.

Risico's	Het risico beperkt zich tot het ingelegde bedrag.
Verantwoording	Vitens presenteert na afloop van het jaar een jaarrekening.
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.

Alliander N.V. gevestigd te Arnhem

Doel	Distributie van energie via energienetwerken.
Partijen	Provincies en gemeenten.
Bestuurlijk belang	Alliander heeft een Raad van bestuur en een Raad van commissarissen. De gemeente Duiven is een van de aandeelhouders en heeft stemrecht per aandeel.
Financieel belang	Gemeentelijk aandelenpakket van 151.801 aandelen op 1 januari 2015. 31.879 aandelen hiervan zijn verkocht aan Vattenfall conform het aandeelhoudersbesluit dat genomen is in april 2009. Op het totaal van de uitstaande en volgestorte aandelen is dat een belang van 0,001%.
Omvang eigen en vreemd vermogen	Het eigen vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 3.864 miljoen. Per 31 december 2017 was dit € 3.942 miljoen. Het vreemd vermogen per 1 januari 2017 bedroeg € 3.871 miljoen. Per 31 december 2017 was dit € 4.127 miljoen.
Resultaat	Het resultaat over 2017 bedraagt € 203 miljoen.
Risico's	Het risico beperkt zich tot het ingelegde bedrag. In de begroting is een dividenduitkering geraamd van € 82.500. De werkelijke uitkering bedroeg in zijn geheel € 115.187.
Verantwoording	Alliander presenteert na afloop van het jaar een jaarrekening.
Ontwikkelingen	Per 31 december 2015 bezit de gemeente Duiven geen aandelen meer in N.V. Nuon Energy. Het netwerkbedrijf N.V. Alliander wordt niet verkocht en blijft in handen van de huidige aandeelhouders. De energietransitie betekent een toename van zonnepanelen, warmtepompen, elektrisch vervoer en windmolens. Het aantal klanten in het verzorgingsgebied van Alliander dat zelf duurzame elektriciteit opwekt en teruglevert is in 2017 verder toegenomen naar 190.000 (2016: 144.000). Deze klanten kunnen samen duurzame energie produceren voor twee miljoen huishoudens. Voor 2018 heeft Alliander al circa 300 aanvragen voor de aansluiting van grootschalige zonneweides. Deze ontwikkelingen hebben grote impact op het elektriciteitsnet. Dat is niet aangelegd voor deze nieuwe ontwikkelingen en zal daarom fors uitgebreid moeten worden. Alliander probeert met technische innovaties en nieuwe marktmodellen de netinvesteringen en het bijbehorende extra werk zoveel mogelijk te verminderen. Zo is Alliander in 2017 een pilot begonnen met een buurtbatterij in Rijsenhout en recent is in Nijmegen met de organisatie van een flexibiliteitsmarkt begonnen waardoor bijvoorbeeld het leggen van een extra kabel de komende jaren wordt voorkomen.

Paragraaf 7 Grondbeleid

Aanleiding, opbouw en sturingsmogelijkheid van de paragraaf Grondbeleid

Inleiding
Jaarlijks rapporteren we in deze Paragraaf grondbeleid over de gemeentelijke -actieve- grondexploitatie: er wordt vooral inzicht gegeven in hoe de grondexploitatie zich financieel heeft ontwikkeld. Ook het actuele toekomstperspectief wordt gepresenteerd.
De gemeentelijke grondexploitatie is een instrument voor de ontwikkeling en realisatie van ruimtelijke plannen. Het is de financiële vertaling van het ruimtelijke plan en wordt in de initiatieffase gebruikt om de economische haalbaarheid van een plan te kunnen vaststellen. In het vervolg van het traject is de bestuurlijk vastgestelde grondexploitatieberekening het kader voor de uitvoering.
In de actieve grondexploitatie voert de gemeente de regie. Het is een bedrijfsmatig proces, dat zich over de langere termijn voltrekt. Kenmerkend is het doen van omvangrijke voorinvesteringen die later in de tijd door gronduitgifte worden terugverdiend. Aan de actieve grondexploitatie zijn substantiële risico's verbonden.

Kader
Het lokale kader waarbinnen wordt geopereerd is de Nota grondbeleid, vastgesteld bij raadsbesluit van 14 april 2008. De Nota kiest in beginsel voor "actief grondbeleid", maar biedt mogelijkheden voor een gemeentelijke faciliterende rol, waar het risico bij marktpartijen/initiatiefnemers ligt. Ons college staat een actualisatie van de Nota grondbeleid voor, waarbij ook de keuze voor een minder actieve en minder risicodragende rol van de gemeente meer invulling krijgt.
Daarnaast geldt de "Notitie grondexploitaties 2016" van de Commissie BBV.

Het Coalitieakkoord 2014-2018 stelt dat *"we willen investeren in de verkoop van (bedrijfs)gronden, daarbij op pakkende wijze laten zien waar Duiven sterk in is, wat we kunnen en kunnen bieden met name op de bedrijventerreinen".*
Om deze doelstelling te verwezelijken is binnen de gemeentelijke organisatie het project "Stimulering kaveluitgifte en kostenreductie grondexploitatie" (SKKG) opgestart. Met dit project wordt beoogd een impuls te geven aan marketing en promotie en acquisitie met als resultaat dat de bouwgronden worden uitgegeven. Dit gaat gepaard met extra inzet van onze medewerkers alsmede de inschakeling van een extern communicatiebureau en bedrijfsmakelaar(s). Onze ambtelijke organisatie heeft dit met verve opgepakt. De impuls leidt daadwerkelijk tot toename van belangstelling voor en uitgifte van bouwgronden. Louter uit cijfers in deze jaarrekening blijkt de kentering nog niet. Immers *contacten* zijn geen *contracten* en in die zin nu nog geen waarderingsgrondslag.

Actualiteit
Met de aanbieding van de begroting 2016 drieeneenhalf jaar geleden meldden wij dat een "broos herstel van de vastgoedmarkt zichtbaar was geworden". Nu, drieeneenhalf jaar later, blijkt dat het herstel daadwerkelijk is ingezet. Het beeld is ineens anders: alle direct uitgeefbare woningbouwkavels zijn verkocht en de belangstelling voor bedrijvenkavels is bemoedigend.

In 2017 zijn dertien kavels voor woningbouw in De Ploen-Zuid in eigendom overgedragen. De laatste drie kavels in de Ploen-Zuid worden in 2018 overgedragen, evenals de kavels in de complexen "Akkerwinde" en "Vergertlaan". De grondpositie in het complex Huize Welleveld is in december 2017 aan de gecontracteerde ontwikkelaar overgedragen. In het complex Westreenen is één kavel in 2017 aan de gecontracteerde ontwikkelaar overgedragen. Per balansdatum zijn in Westreenen 5 kavels nog niet afgenomen; deze worden overgedragen zodra daarvoor een koper is gecontracteerd.

Op de bedrijventerreinen is in Graafstaete één kavel van 0,3 ha in 2017 overgedragen.
Wij verwachten nu op basis van contacten, opties en reserveringen, dat in 2018 ruim 6 ha bedrijvenkavels kan worden overgedragen.

Planning uitgifte woningbouwgronden.
In regionaal verband zijn afspraken gemaakt om het regionaal woningbouwprogramma in de lijn te krijgen met de huishoudenprognoses. De raad heeft 9 februari 2015 de afspraken bekrachtigd. De woningbouwtaakstelling voor Duiven van 2015 tot 2025 bedraagt 365 woningen. De raming uit 2016 gaat uit van een behoefte aan 295 woningen in de periode van 2016 tot en met 2025. Vertaald naar de gemeentelijke actieve grondexploitatie is het aandeel daarvan ongeveer 50%. De huidige uitgifteplanning en de -toekomstige- voorraad uitgeefbare bouwgronden passen binnen de regionale afspraken.

Inmiddels is eind 2017 een nieuwe Woonvisie door de raad vastgesteld. Vooralsnog heeft die nu nog geen concrete gevolgen voor de actieve gemeentelijke grondexploitatie per balansdatum van deze jaarrekening.

Planning uitgifte bedrijventerreinen.
Eind 2013 is de behoefte naar bedrijventerreinen in de provincie Gelderland uitgebreid in beeld gebracht. Vastgesteld is dat de vraag naar bedrijventerreinen in Duiven ligt op gemiddeld 2,5 ha per jaar tot 2026.

Momenteel wordt door de Provincie Gelderland de regionale programmering werklocaties herijkt. De gerede verwachting is dat de prognose uit dit onderzoek lager zal komen te liggen dan de eerdere prognoses. In afwachting van de besluitvorming hierop vinden wij het nu te prematuur onze planningen daarop aan te passen, mede gezien de huidige belangstelling voor de uitgifte van bedrijfsgronden, vooral het nu economisch weer voor de wind gaat. Vooralsnog houden wij nu nog vast aan de eerdere, hierna genoemde argumenten.

Segmentering: in de periode t/m 2025 is de gemiddelde uitgifte van terreinen voor de reguliere bedrijvigheid gemiddeld 1,7 ha/jaar, voor het gebied InnoFase gemiddeld 0,8 ha/jaar. InnoFase is een bedrijventerrein vanuit een aparte bestuursopdracht bovenregionaal in de hogere milieucategorieën met een duurzaamheidsaspect in de bedrijfsvoering en synergievoordelen met andere bedrijven in het gebied in de sfeer van energievoorziening en milieutechnologie en/of "biobased economy". InnoFase wijkt af van de reguliere bedrijvigheid.

Voor de periode 2026 t/m 2030 wordt uitgegaan van een gemiddelde uitgifte van 0,9 ha/jaar voor de reguliere bedrijvigheid en van 1,5 ha/jaar voor InnoFase.

Kwaliteit: ons standpunt is dat in het nieuwe onderzoek niet alleen het kwantitatieve aspect wordt meegewogen, maar nadrukkelijk het kwalitatieve aspect daarin wordt meegenomen. Het is algemeen bekend dat de Duivense bedrijventerreinen van oudsher goed scoren op kwalitatieve aspecten zoals ligging en ontsluiting, lokaal economisch beleid en vestigingsklimaat.

Marktvooruitzichten: na de mindere jaren is er een duidelijke kentering opgetreden. Er is in 2016 en 2017 totaal 2,7 ha verkocht en de belangstelling is duidelijk toegenomen.

Lokaal economisch beleid: ons college geeft volop prioriteit aan het lokaal economisch beleid. Dit heeft al geresulteerd in aanmerkelijke terugdringing van leegstand op de bestaande bedrijventerreinen en revitalisering van het gebied Centerpoort-Nieuwgraaf. Vervolgens wordt een impuls gegeven door de planmatige aanpak van de stimulering van kaveluitgifte met daarbij de instelling van een gemeentelijk Bedrijventeam dat gegadigden begeleidt bij de vestigingsvraag in Duiven, kortom de "maatwerkbenadering".

Het is niet met zekerheid te stellen dat alle maatregelen daadwerkelijk zullen resulteren in de geplande uitgifte. Daarom is in de risicoparagraaf het voorraadrisico van bedrijvenbouwgrond na 2025 als risico opgenomen.

Opbouw van de paragraaf Grondbeleid.

Allereerst wordt het financiële resultaat gekwantificeerd van de gezamenlijke grondexploitaties. Voor het bepalen van de vermogenspositie zijn twee zaken van belang. Ten eerste de uiteindelijke resultaten van de individuele complexen. De uitgangspunten voor de resultaatberekening worden verderop in deze paragraaf beschreven. Ten tweede de risico's van grondexploitatie. Ook hierop wordt verderop in deze paragraaf ingegaan. Er wordt een verschillenanalyse op hoofdlijnen gemaakt tussen de berekende exploitatieresultaten van 1 januari 2017 en van 1 januari 2018.

Sturingsmogelijkheid grondexploitaties

Op projectniveau

De bestuurlijk vastgestelde Grondexploitatie vormt het financiële kader voor de verdere ontwikkeling en uitvoering van het project. Immers de Grondexploitatie is de vertaling van het ruimtelijk plan in:

- Grond- en ruimtegebruik.
- Programma (woningdifferentiatie, segmentatie bedrijventerrein etc).
- Kwaliteit en kosten inrichting openbare ruimte.
- Planning en fasering van het uitvoeringsprogramma.
- Opbrengsten (marktconformiteit, functioneel prijsbeleid).
- Rekenparameters (rente, kosten- en opbrengstenstijging).

Wijzigingen van één of meerdere van deze uitgangspunten leiden direct tot wijziging van het geprognosticeerde exploitatieresultaat. Bij het maken van keuzes worden de financiële consequenties daarom altijd in de afweging betrokken. De financiële bewaking, eventuele (bij)sturing en rapportage vindt dus plaats op projectniveau (per complex).

Op jaarverslagniveau

De paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag geeft onder andere integraal inzicht in de resultaten van de gezamenlijke grondexploitaties. De op projectniveau gemaakte keuzes zijn, zoals hiervoor is aangegeven, in deze paragraaf Grondbeleid opgenomen.
De eerder vastgestelde projectkaders c.q. uitgangspunten van de betreffende projecten worden in beginsel niet ingrijpend gewijzigd opgenomen in de grondexploitatie of de paragraaf Grondbeleid, zonder dat hier (op projectniveau) een geautoriseerd besluit toe is genomen.
De cijfermatige jaarlijkse actualisering van de exploitatiebegrotingen van alle complexen wordt voor de samenstelling van deze paragraaf Grondbeleid dienovereenkomstig gedaan. Allereerst worden de financiële mutaties over het verslagjaar in het rekenmodel verwerkt, actuele ontwikkelingen en inzichten financieel gekwantificeerd en vervolgens ingepland in de restantlooptijd van het complex. Dit resulteert in een geactualiseerd resultaat van het complex.

Financieel resultaat grondexploitaties

Opbouw en indeling grondexploitaties

De gemeentelijke grondexploitatie is een onderdeel van het Programma 3 Omgeving van de programmabegroting. De administratie vindt per complex plaats, verdeeld over twee producten:

- Bouwgrondexploitatie, woningbouw.
- Bouwgrondexploitatie, bedrijventerreinen.

Tot de producten “bouwgrondexploitatie woningbouw” en “bouwgrondexploitatie bedrijventerreinen” worden de in exploitatie genomen complexen gerekend waarin de gemeente de actieve grondexploitatie voert:

Woningbouwcomplexen:

- de Ploen-Zuid
- Westreenen
- Huize Welleveld
- Vitaal Centrum Duiven
- Vergertlaan

- Akkerwinde

Bedrijventerreinencomplexen:
- InnoFase
- Graafstaete
- Seingraaf
- De Nieuweling

De Ploen-Zuid omvat mede de bedrijvenlocatie op de hoek Rijksweg/Westsingel (terp 7). In de Nieuweling, van oorsprong een complex voor woningbouw en bedrijven, is de huidige voorraad uitgeefbare bouwgrond bestemd voor bedrijven, overigens op een aantal posities met mogelijkheid voor de bouw van een bedrijfswoning.

Voor alle genoemde complexen in exploitatie geldt dat er een onherroepelijk bestemmingsplan van kracht is en dat een voorraad direct uitgeefbare bouwgrond beschikbaar is.

Toekomstige ontwikkellocaties
Met het oog op mogelijke toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen bezit de gemeente een portefeuille strategisch grondbezit. Deze gronden zijn in 2016 overgeheveld van de grondexploitatie naar de materiële vaste activa (rbs. 9 mei 2016). Zes percelen die niet aangehouden hoeven te worden, zijn verkocht.

In de uitgifteplanning voor de bedrijventerreinen is aangenomen dat het gebied "Engsestraat" in de periode 2027 t/m 2030 wordt uitgegeven (4,0 ha).

Particuliere grondexploitaties
Door de gewijzigde BBV-regelgeving worden met ingang van 2016 particuliere grondexploitaties (onder het regime van een anterieure ontwikkelovereenkomst) niet meer verantwoord binnen de paragraaf Grondbeleid maar onder het programma Omgeving.

Afgesloten complexen
Bij het (administratief) afsluiten van een complex wordt zo nodig voor de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten vanuit het complex een storting gedaan in de “Voorziening afgewikkelde complexen”. Verantwoording en dekking van de nagekomen kosten en opbrengsten vindt daarna plaats binnen deze voorziening.
Per 31 december 2017 is het complex "Huize Welleveld" administratief afgesloten.

Programmatische uitgangspunten
Woningbouw
In onderstaande tabel staan de woningaantallen weergegeven die de komende jaren gepland staan in de *gemeentelijke* grondexploitaties. Het betreft het jaartal van de verwachte gronduitgifte waarvan is aangenomen dat deze samenvalt met de start van de bouw van de woningen.
De opgenomen aantallen woningen sluiten aan bij de gronduitgifte afgeleid van de recent berekende behoefteraming in Duiven in de periode t/m 2030 en de regionale afspraken over het woningbouwprogramma tot 2020 (rbs. 9 februari 2015). Ook de huidige bestemming van de bouwgronden is leidend. Ingeval de actualiteit leidt tot een gewijzigd bouwprogramma met nieuwe ruimtelijke kaders zal de gemeente binnen haar bevoegdheden van de Wro de gewijzigde invulling faciliteren (=herprogrammeren).

Tabel planning kaveluitgifte woningbouw gemeentelijke grondexploitatie

Complex/locatie	Totaal	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ploen-Zuid	3	3							
Nieuweling (bedrijfswoning)	7		1	1	1	1	1	1	1
VCD fase 4	27		13	14					
VCD woonpark	50				13	13	12	12	
Akkerwinde	2	2							

Vergertlaan	1	1							
(nog) Niet in exploitatie genomen complexen									
Ploen-Noord Broekstraat	17			1	2	2	2	5	5
Spoorzone Welleveldsestraat	1		1						
Spoorzone Parallelweg	4		2					2	
Totaal	112	6	17	16	16	16	15	20	6

In aantallen woningen

Niet opgenomen in deze tabel zijn de volgende complexen:

Westreenen: de gemeentelijke bouwgronden zijn in 2012 aan de gecontracteerde ontwikkelaar verkocht. De afname en het notarieel transport vinden gefaseerd plaats, afgestemd op de nog te realiseren verkopen. Per eind 2017 zijn de gemeentelijke bouwgronden voor vijf woningen nog niet afgenomen.

Vitaal Centrum Duiven, commerciële en maatschappelijke functies
Naast de gronduitgifte voor woningbouw is in het Vitaal Centrum Duiven sprake van gronduitgifte voor commerciële functies volgens onderstaande tabel:

Tabel gronduitgifte commerciële functies Vitaal Centrum Duiven (m² te realiseren bvo)

	2019
Vitaal Centrum Duiven fase 4	1.641
Totaal oppervlakte bvo in VCD	**1.641**

De oppervlakten te realiseren bvo zijn gebaseerd op de actuele inzichten voor fase 4 (massastudie).

Bedrijventerreinen
In de gezamenlijke grondexploitaties is opgenomen de uitgifteprognose van bedrijventerreinen in de periode 2018 t/m 2030 zoals hieronder aangegeven.

Tabel geplande uitgifte m² bedrijventerreinen per jaar

Complex	Totaal	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 t/m 2030
InnoFase	147.830	0		25.000	0	25.000		25.000		72.830
Seingraaf	100.404	53.800	10.000	10.000	10.000	10.000	6.604	0	0	0
Graafstaete	29.203	4.000	4.000	4.000	3.000	3.000	3.000	3.000	2.000	3.203
Nieuweling	28.806	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	2.000	5.806
Engsestraat	40.000									40.000
Totaal	346.243	60.800	17.000	42.000	16.000	41.000	12.604	31.000	4.000	121.839

De gemiddelde geplande uitgifte in de periode 2017 t/m 2030 is 2,5 ha per jaar.

Per complex is de uitgifte afgestemd op de uitkomsten van het onderzoek uit begin 2017, waarbij is vastgesteld dat “de uitbreidingsvraag in Duiven uitkomt op gemiddeld 2,4 ha per jaar en de vervangingsvraag op gemiddeld circa 0,1 ha per jaar tot 2025”. De uitgifte van InnoFase is in de lijn van het uitgevoerde onderzoek niet meer gelijkmatig per jaar opgenomen maar vanaf 2020 in een ritme van 2,5 ha eens per twee jaren.

De geplande uitgifte in de periode vanaf 2026 omvat de restvoorraad van 7,3 ha in InnoFase en 0,9 ha voor reguliere bedrijvigheid in de overige complexen die nu al in exploitatie zijn, alsmede 4,0 ha. in het complex Engsestraat. Vooralsnog zien wij dit als restcapaciteit voor de periode vanaf 2026, waarvan nu de noodzaak/behoefte (nog) niet is onderbouwd. In afwachting van valide onderbouwing van de marktvraag na 2025 na de uitkomsten van het nu lopende provinciaal

onderzoek naar de regionale programmering van werklocaties is nu in de risicoparagraaf van het weerstandsvermogen een maatregel getroffen.

Uitgangspunten en parameters
In deze paragraaf worden de uitgangspunten en parameters beschreven die ten grondslag liggen aan de (actualisatie van de) grondexploitatieberekeningen van de complexen.

Rentepercentage
Er is gerekend met een rentepercentage van 1,40 over de gehele looptijd.

Parameter voor kostenstijging
In de berekeningen is de parameter voor kostenstijging gesteld op gemiddeld jaarlijks 1,75%. Dit sluit aan op het concernbrede gehanteerde percentage van de algemene uitkering voor de komende vier jaren.

Parameter voor opbrengstenstijging
Er is nu aangenomen dat in alle complexen gedurende de gehele looptijd geen ruimte is voor een jaarlijkse opbrengstenstijging.

Prijspeil
Uitgegaan is van het actuele prijspeil 1 januari 2018 voor alle kosten en opbrengsten.

Kostencalculaties
In de initiatieffase van plannen zijn de calculaties gebaseerd op samengestelde elementprijzen. Naarmate de voorbereiding en uitwerking vordert vindt op basis van definitief ontwerp een verfijning plaats op besteksniveau.

Planontwikkelingskosten
De opgenomen ramingen voor plan(ontwikkelings)kosten zijn afgestemd op het deel inzet van de gemeentelijke personeelsformatie die wordt ingezet voor de grondexploitatie zoals opgenomen in de gemeentelijke meerjarenbegroting en de te maken externe plan(ontwikkelings)kosten.

Gronduitgifteprijzen
Ingevolge de Nota grondbeleid worden uitgifteprijzen *“marktconform bij de toekomstige bestemming”* vastgesteld. Eind 2016 hebben wij wederom opdracht verstrekt tot het uitvoeren van een extern onderzoek naar bepaling en onderbouwing van marktconforme en realistische grondopbrengsten in een aantal complexen, uitgesplitst en gespecificeerd naar de verschillende typen vastgoed.
Bij de actualisatie van de complexen is nu gerekend met dezelfde uitgifteprijzen als in 2017 omdat is vastgesteld dat die nu ook representatief zijn.

R*eserveringen/fondsafdrachten*
Bij grondexploitaties wordt -als uitwerking van de Structuurvisie en de Nota grondbeleid rekening gehouden met fondsafdrachten. Het BBV is op dit punt aangepast. In tegenstelling tot voorheen worden de fondsafdrachten nu niet meer als kostenpost apart geraamd *in* de complexen. De fondsafdrachten zijn -voor zover nog niet gedaan- daarom in de toekomst bij het afsluiten van de indivuduele complexen een onderdeel van de resultaatbestemming.

In 2015 is een nieuwe Structuurvisie vastgesteld. Daarin is ook een nieuw regime van kostenverhaal/fondsafdrachten opgenomen. Dit nieuwe regime zal successievelijk worden toegepast in de nieuw vast te stellen grondexploitaties.

Voor uit te geven bedrijventerreinen is verplichte deelname aan *parkmanagement* voorgeschreven. Het parkmanagement wordt ondergebracht in aparte rechtspersonen. Vanuit de Grondexploitatie wordt hiervoor eenmalig € 1/m² gerealiseerde gronduitgifte als startkapitaal afgedragen.

Berekening financieel resultaat grondexploitaties
Inleiding

In de vorige paragraaf zijn de uitgangspunten en parameters beschreven die ten grondslag liggen aan de actualisatie van de exploitatieopzetten van de diverse complexen. Hierdoor zijn alle grondexploitaties op een uniforme manier geactualiseerd.

Boekwaarden
In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de boekwaarden van de complexen in exploitatie in het verslagjaar weergegeven. Daaruit blijkt dat de boekwaarde van de investeringen per saldo met bijna € 1,1 mln. is afgenomen van € 24,6 mln. naar € 23,5 mln. In deze tabel is geen rekening gehouden met het afsluiten van en de resultaatuitname van het complex Huize Welleveld per balansdatum.

Complex in exploitatie in 2017	Boekwaarde 1-1-2017	mutatie 2017	Boekwaarde 1-1-2018
Woningbouw			
De Ploen Zuid	€ 4.177.084	-€ 1.312.389	€ 2.864.695
Vergertlaan	€ 189.210	€ 6.750	€ 195.960
Westreenen	€ 389.833	-€ 75.044	€ 314.789
Welleveld	€ 2.268.771	-€ 2.653.562	-€ 384.791
Vitaal Centrum Duiven	€ 1.294.843	€ 1.947.462	€ 3.242.305
Akkerwinde	€ 50.826	€ 4.753	€ 55.579
Subtotaal	€ 8.370.567	-€ 2.082.030	€ 6.228.537
Bedrijventerreinen			
De Nieuweling	-€ 2.180.900	€ 431.369	-€ 1.749.531
Graafstaete	€ 4.137.393	-€ 353.276	€ 3.784.122
InnoFase	€ 3.014.472	€ 217.387	€ 3.231.859
Seingraaf	€ 11.259.988	€ 716.441	€ 11.976.429
Subtotaal	€ 16.230.953	€ 1.011.921	€ 17.242.874
Totaal in exploitatie	€ 24.601.520	-€ 1.070.109	€ 23.531.411

Resultaten grondexploitatie complexen
Resultaat 2017 Er is resultaat van het per 31 december 2017 afgesloten complex Huize Welleveld. De verliesvoorziening en de voorziening afgewikkelde complexen worden op peil gebracht. Het voordelige resultaat van de grondexploitatie over 2017 is € 3.026.069.

Vermindering verliesvoorziening	€ 581.678
Toevoeging voorziening afgewikkelde complexen	-€ 180.465
Afsluiten complex Huize Welleveld	€ 384.791
Tussentijdse winstuitname de Nieuweling	€ 2.240.000
Resultaat grondexploitatie 2017	**€ 3.026.004**
* waarvan geoormerkt bestemming fondsafdracht "Bovenwijks"	€ 30.000
* waarvan geoormerkt bestemming fondsafdracht Sociale woningbouw	€ 150.000

Vanuit het complex Huize Welleveld zijn er verplichtingen tot fondsafdrachten. Nu bij afsluiten van het complex worden deze fondsafdrachten bij de resultaatbestemming verwerkt.

Toekomstbeeld resultaten
In onderstaande tabel zijn per complex aangegeven de boekwaarde (saldo van reeds gemaakte kosten en opbrengsten per 1 januari 2018) en de te verwachten kosten en opbrengsten vanaf 2018. Dit resulteert in een saldo c.q. resultaat op eindwaarde, ofwel het voorgecalculeerde resultaat op de datum dat naar verwachting het totale complex gerealiseerd is. Aangezien de

individuele complexen verschillende einddata kennen, zijn de resultaten naar 1 januari 2018 contant gemaakt (= op startwaarde) om ze onderling vergelijkbaar te maken.

Tabel resultaten in exploitatie genomen complexen

			Nominaal		-=voordelig	+=nadelig
	Einddatum exploitatie	Boekwaarde 2018	Nog te realiseren		Resultaat 1-1-2018	
Woningbouw			kosten	opbrengster	Eindwaarde	startwaarde
de Ploen-Zuid	31-12-2021	2.864.695	813.348	772.675	3.086.614	2.919.648
Westreenen	31-12-2020	314.788	631.000	649.562	310.836	298.138
Vitaal Centrum Duiven	31-12-2026	3.242.305	1.510.405	4.967.450	-55361	-495
Vergertlaan	31-12-2018	195.960	34.500	151.000	81.391	80.267
Akkerwinde	31-12-2018	55.578	50.000	190.350	-86.163	-83.800
Subtotaal		6.673.326	3.039.253	6.731.037	3.392.124	3.213.758
Bedrijventerreinen						
InnoFase	31-12-2030	3.231.859	2.692.665	20.746.700	-15.352.215	-12.813.790
Seingraaf	31-12-2024	11.976.429	4.501.751	16.550.752	374.482	339.754
Graafstaete	31-12-2027	3.784.122	854.799	4.959.598	-66.982	-58.288
de Nieuweling	31-12-2028	-1.749.531	-680.000	3.133.784	-4.654.775	-3.994.672
Subtotaal		17.242.879	8.730.212	45.390.834	-19.699.489	-16.526.996
Totaal		**23.916.205**	**11.768.469**	**52.121.870**	**-16.307.373**	**-13.313.238**

Alle bedragen in €

In het resultaat staan de complexen de Ploen-Zuid, Westreenen, Vergertlaan en Seingraaf als verliesgevend opgenomen.

De resultaatpotentie van de totale grondexploitatie op lange termijn is nu berekend op een overschot van per saldo € 13,3 mln. (startwaarde). In het vorige jaarverslag was de vergelijkbare resultaatpotentie berekend op per saldo € 15,8 mln. In het hoofdstuk "verschillenanalyse" wordt dit nader geduid.

Verliesvoorziening
Voor exploitaties met een geraamd tekort wordt een voorziening (op eindwaarde) getroffen om de berekende toekomstige tekorten af te dekken. Dit is een wettelijk voorgeschreven maatregel.

Te treffen voorziening verliesgevende complexen

de Ploen Zuid	3.086.614
Westreenen	310.836
Vergertlaan	81.391
Seingraaf	374.482
Totaal benodigde voorziening	**3.853.322**
Te corrigeren met voorziening vorig jaarverslag	4.435.000
Vermindering voorziening per 31 december 2017	**581.678**

Alle bedragen in €

Niet in exploitatie genomen gronden

Met het vaststellen van de Structuurvisie Duiven 2015 is de ruimtelijke visie van de gemeente Duiven herzien. Ook is het BBV op het gebied van waardering van deze strategische gronden

aangescherpt. Bij raadsbesluit van 9 mei 2016 is de portefeuille strategische gronden overgeheveld van de grondexploitatie naar de categorie "Materieel vaste activa strategische gronden". Daarmee maken de strategische gronden geen onderdeel meer uit van de gemeentelijke actieve grondexploitatie. Zes percelen -waarvan is besloten niet langer in eigendom te houden- zijn in 2017 verkocht; twee percelen worden in 2018 verkocht.

Risicoanalyse Grondexploitaties

Inleiding
De actieve grondexploitatie is voor de gemeente een bedrijfsmatig proces, dat zich over de langere termijn voltrekt. Kenmerkend is het doen van omvangrijke voorinvesteringen die later in de tijd vooral door gronduitgifte worden terugverdiend. Gelet op de planperiode (einddatum van het langstlopende complex is ultimo 2030) en de geprognosticeerde omzetten zijn aan het exploiteren van gronden risico's verbonden.
Te onderscheiden zijn:
- Algemene economische risico's.
- Projectgebonden risico's.

Uitgangspunt is dat de risico's zoals nu gepresenteerd, worden meegenomen in het gemeentelijk weerstandsvermogen. Hierna worden deze "bedrijfsrisico's" beschreven en nader gekwantificeerd. Bij de kwantificering wordt ook betrokken de mate waarin zich een eventueel risico kan voordoen.

Algemene economische risico's
Vooral bij het in exploitatie nemen van redelijk omvangrijke uitleg- en uitbreidingslocaties loopt de gemeente vanwege de relatief lange looptijd en hoge omzetten financiële risico's.
In het algemeen zijn aan het exploiteren van ruimtelijke plannen de volgende risico's verbonden:
- De uitgifte van bouwgronden start later, terwijl de voorinvesteringen al wel (deels) zijn gedaan. De fasering van de investeringen en opbrengsten in de tijd verlopen niet volgens oorspronkelijke inschatting/planning waardoor er renteverliezen optreden.
- Er dient zich een rentestijging aan, die niet kan worden gecompenseerd door een verhoging van de opbrengsten uit grondverkoop.

Een deel van deze risico's (o.a. de rentebijschrijving op de boekwaarde) is niet of nauwelijks beïnvloedbaar. De overige risico's zijn enigszins beïnvloedbaar door het bepalen van de investering- en uitgiftemomenten.

Uit bedrijfseconomisch oogpunt is het verstandig om uit te gaan van een "reëel en behoedzaam scenario", dat zich kenmerkt door de volgende zaken:
- Een stijging van het rentepercentage met 1,0 procentpunt.
- Stagnering in de gronduitgifte met drie jaar in de bedrijventerreinen.

Voorraadrisico bedrijfsgronden na 2025
De provinciale raming voor de behoefte aan bedrijfsgrond in Duiven gedurende de periode 2016 t/m 2025 is 2,5 ha per jaar. De uitgifteplanning is daarmede in overeenstemming. De prognose wordt door de opsteller, de Provincie Gelderland als optimistisch gekenmerkt.

In de periode daarna van 2026 t/m 2030 is gepland de uitgifte van ruim 8 ha bedrijfsgrond in de complexen die nu al in exploitatie zijn genomen. De grondwaarde daarvan is ruim € 11 mln. De aanname dat deze opbrengst niet wordt gerealiseerd, is als risicocomponent opgenomen.

Voorraadrisico nog in exploitatie te nemen bedrijfsgronden na 2025
In de periode van 2026 t/m 2030 is de uitgifte gepland van 4 ha in een nog in exploitatie te nemen ingenomen strategische grondpositie. Louter voor de risicobepaling wordt nu verondersteld dat het risico bestaat dat de strategische grondpositie niet in exploitatie wordt genomen.

Projectgebonden risico's

Hierna worden de specifiek projectgebonden risico's van de in exploitatie genomen gronden nader toegelicht en waar mogelijk gekwantificeerd.

Toereikendheid plankostenbudgetten
Het is reëel te veronderstellen dat er een risico bestaat dat noodgedwongen programmawijzigingen optreden. Ook kan sprake zijn van langere doorlooptijden van de in exploitatie genomen complexen. De ervaring leert dat er hierdoor een reële kans is dat in de complexen geraamde plankostenbudgetten niet toereikend zijn.

Bodem- en/of grondwaterverontreiniging en archeologische bodemschatten
In het traject van het opstellen van een ontwerp-bestemmingsplan wordt uitvoerig onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de bodem en het grondwater. Voor aangetroffen verontreinigingen worden de saneringskosten in de calculaties meegenomen. Er is echter bepaald geen zekerheid dat alle te saneren verontreinigingen bekend zijn. Hetzelfde geldt voor de mogelijke aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische bodemschatten.

Vitaal Centrum Duiven
In het Vitaal Centrum Duiven zijn belangrijke vorderingen gemaakt.

Nu wordt ingeschat dat het realiseren van de geraamde grondwaarde voor fase 4 (commerciële - en woonfuncties) onder druk staat. Hetzelfde geldt voor het woonpark. De aanname nu is dat door mogelijk noodzakelijke herprogrammering een lagere grondwaarde wordt gerealiseerd.

Tabel risico's grondexploitatie

	Min. risico	Max. risico	Kans	Gewogen max. risico	Gewogen gem. risico
Algemene risico's					
Rentestijging (2,4% i.p.v. 1,4%)	0	1.622.047	80%	1.297.638	648.819
Drie jaar vertraging in uitgifte bedrijventerreinen	0	1.721.418	80%	1.377.134	688.567
Voorraadrisico bedrijfsgronden in exploitatie na 2025	0	9.837.135	20%	1.967.427	983.714
Voorraadrisico bedrijfsgronden nog niet in exploitatie na 2025	0	475.161	80%	380.128	190.064
Projectgebonden risico's					
Ontoereikend plankostenbudget grex-complexen	0	325.000	80%	260.000	130.000
Bodem-/grondwaterverontreiniging/ archeologie	0	400.000	40%	160.000	80.000
Grondwaarde Vitaal Centrum Duiven fase 4 na herprogrammeren	0	519.950	80%	415.960	207.980
Grondwaarde Vitaal Centrum Duiven Woonpark na mogelijk herprogrammeren	0	245.250	80%	196.200	98.100
Waarde onroerend goed Vitaal Centrum Duiven	0	150.000	80%	120.000	60.000
Eén jaar vertraging gronduitgifte Vitaal Centrum Duiven	0	136.787	80%	109.430	54.715
Totalen	**0**	**15.432.748**		**6.283.918**	**3.141.959**

Bedragen in €

Op grond van de BBV is bij de berekening van de verantwoord tussentijdse winstuitname per balansdatum uit de Nieuweling al volledig rekening gehouden met de risico's voor de Nieuweling.

Ter voorkoming van doublures zijn de in deze tabel gepresenteerde bedragen zonder de risico's voor de Nieuweling.

Bij het opstellen van de begroting 2019 wordt het risicoprofiel wederom geactualiseerd.

Verschillenanalyse actieve grondexploitatie ultimo 2016 met ultimo 2017

In de tabel hierna worden de verschillen van de uitkomsten van de paragraaf Grondbeleid 2017 vergeleken met het Jaarverslag 2016.

Tabel vergelijking resultaat per complex

	-=voordelig	+=nadelig	+1,40% index	- = nadelig + = voordelig
Complex	Resultaat 1-1-2018 (Jaarrekening 2017)		Resultaat (Jaarrekening 2016)	Verschil
	Eindwaarde	Startwaarde 2017	Startwaarde 2016	2016- 2017
Woningbouw				
de Ploen-Zuid	3.086.614	2.919.648	2.847.924	-71.723
Westreenen	310.836	298.138	304.629	6.491
Vitaal Centrum Duiven	-561	-495	-187.109	-186.614
Vergertlaan	81.391	80.267	75.405	-4.862
Akkerwinde	-86.163	-83.800	89.008	-5.208
Bedrijventerreinen				
InnoFase	-15.352.215	-12.813.790	-15.244.906	-2.431.115
Seingraaf	374.482	339.754	739.446	399.692
Graafstaete	-66.982	-58.288	-103.387	-45.100
Nieuweling	-4.654.775	-3.994.672	-4.384.417	-389.745
Totaal	**-16.307.373-**	**-13.313.238**	**-16.041.423**	**-2.728.185**

De verschillenanalyse vindt plaats tussen de grondexploitaties peildata 1 januari 2017 en 1 januari 2018. Om de resultaten onderling vergelijkbaar te maken, is het resultaat van het jaarverslag 2017 geïndexeerd met een jaar rentestijging van 1,4%.

Het eindresultaat op startwaarde bedraagt per saldo € 13.313.238 (positief) per 1 januari 2018. De afname van het totaalresultaat ten opzichte van vorig jaar is € 2.728.185.

De opgetreden wijzigingen zijn per complex:

de Ploen-Zuid: er is nu budget geraamd voor promotie en acquisitie voor "werkterp 7" en een budget voor de bestrijding en sanering van een invasieve exoot in bouwgronden.

Vitaal Centrum Duiven: de exploitatie wordt conform uitgangspunt van het raadsbesluit bij vaststelling nu wederom sluitend gepresenteerd. Bij de actualisatie van één jaar geleden is de op aanwijzing van de accountant doorgevoerde mutatie in de geraamde fondsafdrachten naar nu blijkt niet correct verwerkt. Daarom is er cijfermatig een verschil ten opzichte van één jaar geleden.

Vergertlaan en Akkerwinde: er zijn geringe nadelen opgetreden omdat de kaveluitgifte niet in 2017 maar in 2018 plaatsvindt.

InnoFase: op basis van nieuwe inzichten is nu voorzichtigheidshalve gerekend met lagere grondwaarden van uitgeeftbare bouwgronden.

Seingraaf: de verbetering van het resultaat is het gevolg van de versnelde uitgifte van bouwgrond ten opzichte van eerdere planningen.

Graafstaete: er is in 2017 minder uitgegeven dan gepland; ook is het budget voor promotie en acquisitie bijgesteld naar de planning en aangegane verplichtingen.

de Nieuweling: in 2017 is geen bouwgrond uitgegeven. Ook is de raming voor bouwrijpmaken verhoogd n.a.v de actuele inzichten.

Resultaatuitname Grondexploitatie boekjaar 2017

Naarmate de realisatie van de complexen van de grondexploitatie vordert, is het mogelijk te berekenen in hoeverre uitname van middelen aan de orde kan zijn. In de Nota Grondbeleid is de gedragslijn daarvoor vastgelegd. Kort samengevat is die:

“Indien het bedrijfsresultaat voldoende degelijk is en wanneer de negatieve boekwaarde van een complex groter is dan de betrouwbaar geraamde nog te maken kosten dan kan het meerdere tussentijds veilig als winst verantwoord worden.”

Inmiddels is het BBV op dit punt aangepast en zijn we gehouden om tussentijdse winsten in de grondexploitatie volgens de "percentage of completion-methode" te bepalen. Nu is met die methode berekend dat uit het complex de Nieuweling per balansdatum € 2.240.000 tussentijds resultaat kan worden genomen. Vanuit behoedzaamheid is -zoals de cie BBV adviseert- rekening gehouden met risicos en onzekerheden conform de "risico's grondexploitatie" in de paragraaf weerstandsvermogen. Ter vergelijking: de berekening op basis van de gedragslijn uit de Nota grondbeleid Duiven geeft overigens een behoedzamere uitkomst.

Vennootschapsbelasting
De gemeente Duiven is belastingplichtig voor de heffing van Vennootschapsbelasting over winsten uit de grondexploitatie. De nu gepresenteerde cijfers van de grondexploitatie zijn resultaten "vóór belastingen". Hierin is *geen* rekening gehouden met de afdracht van deze belasting.

Winstbestemming
Resultaten uit de grondexploitatie vervallen aan de algemene middelen, i.c. de Algemene reserve, in voorkomende gevallen gecorrigeerd met de "fondsafdrachten".

Jaarrekening - Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

1 Overzicht van baten en lasten per programma
2 Toelichting overzicht van baten en lasten per programma
3 Inkomsten
4 Financiële positie

Overzicht van baten en lasten per programma

In onderstaande overzichten presenteren wij eerst de lasten en baten per programma vóór bestemming, vervolgens de resultaatbestemming (mutaties in de reserves) en daarna een totaaloverzicht met de resultaten per programma na bestemming.

Lasten, baten en saldo per programma vóór bestemming

In onderstaande tabellen staan achtereenvolgens aangegeven de cijfers van de jaarrekening 2016, de begroting 2017 voor wijziging (primitieve begroting 2017, zoals deze is vastgesteld door de raad op 14 november 2016), de begroting 2017 na wijziging (begroting na alle verwerkte begrotingswijzigingen), de jaarrekening 2017 en het saldo 2017 (begroting 2017 na wijziging minus rekening 2017).

Bestuur	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	10.544	4.197	5.236	4.882	355
Baten	40.006	1.275	2.063	2.284	220
Gerealiseerd totaal saldo	**29.462**	**- 2.922**	**- 3.173**	**- 2.595**	**575**

(Bedragen x € 1.000)

Maatschappij	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	31.801	31.078	32.111	31.087	1.024
Baten	7.605	6.967	7.391	7.507	116
Gerealiseerd totaal saldo	**- 24.197**	**- 24.112**	**- 24.721**	**- 23.580**	**1.141**

(Bedragen x € 1.000)

Omgeving	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	16.470	13.912	14.702	13.707	995
Baten	13.858	11.417	11.788	14.095	2.307
Gerealiseerd totaal saldo	**- 2.613**	**- 2.495**	**- 2.914**	**388**	**3.301**

(Bedragen x € 1.000)

Algemene Dekkingsmiddelen	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	0	4.961	4.636	2.206	2.430
Baten	0	41.692	41.760	39.943	- 1.818
Gerealiseerd totaal saldo	**0**	**36.731**	**37.124**	**37.737**	**612**

(Bedragen x € 1.000)

Overhead	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	0	7.010	7.921	7.572	349
Baten	0	1.078	1.087	978	- 109
Gerealiseerd totaal saldo	**0**	**- 5.931**	**- 6.834**	**- 6.594**	**240**

(Bedragen x € 1.000)

Onvoorzien	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	0	30	0	0	0

Onvoorzien	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Baten	0	0	0	0	0
Gerealiseerd totaal saldo	**0**	**- 30**	**0**	**0**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

Totaal	Rekening	Begroting	Begroting	Rekening	Saldo
	2016	2017 v.w.	2017 n.w.	2017	2017
Lasten	58.827	61.158	64.606	59.453	5.153
Baten	61.480	62.429	64.089	64.806	716
Gerealiseerd totaal saldo	**2.653**	**1.271**	**- 516**	**5.353**	**5.869**

(Bedragen x € 1.000)

Begrotingsrechtmatigheid

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid zijn de grote overschrijdingen toegelicht bij de verschillenanalyse van de rekening 2017.

Resultaatbestemming

In onderstaande tabel staat de Resultaatbestemming per programma. Dotaties zijn toevoegingen vanuit de exploitatie aan de reserves. Onttrekkingen zijn verminderingen van de reserves ten behoeve van de exploitatie. Voor een gedetailleerd overzicht wordt verwezen naar het onderdeel Reserves van de Balans.

Resultaatbestemming Programma Bestuur

Reserves	Dotaties	Onttrekkingen	Saldo
Algemene Reserve	1.237	235	- 1.002
Bestemmingsreserve Stimuleringsfonds	7	0	- 7
Bestemmingsreserve protocol agressie	10	0	- 10
Bestemmingsreserve Vervanging interieur gemeentehuis	0	525	525
Bestemmingsreserve Actieplan veiligheidsbeleid	0	35	35
Algemene bestemmingsreserve	0	308	308
Bestemmingsreserve Digiservice	0	250	250
Meerjarenbeleidsreserve	0	32	32
Bestemmingsreserve Bedrijfsvoering	0	269	269
Totaal programma Bestuur	**1.254**	**1.652**	**398**

*Bedragen * € 1.000*

Resultaatbestemming Programma Maatschappij

Reserves	Dotaties	Onttrekkingen	Saldo
Algemene Reserve	676	91	- 585
Bestemmingsreserve Debiteuren RSD	0	579	579
Bestemmingsreserve Serviceteams	0	50	50
Bestemmingsreserve Fonds beeldende kunst	0	48	48
Bestemmingsreserve 3e kunstgrasveld hockey	0	15	15
Bestemmingsreserve Integratie en Scholing	0	47	47
Bestemmingsreserve Combinatiefuncties	0	55	55
Totaal programma Maatschappij	**676**	**885**	**209**

*Bedragen * € 1.000*

Resultaatbestemming Programma Omgeving

Reserves	Dotaties	Onttrekkingen	Saldo
Bestemmingsreserve Fonds bovenwijkse voorzieningen	275	0	- 275
Bestemmingsreserve A-15	123	0	- 123
Bestemmingsreserve Groenfonds	7	38	31
Bestemmingsreserve betaalbare woningbouw	190	35	- 155
Bestemmingsreserve renovatie openbaar groen	104	55	- 49
Bestemmingsreserve Kwaliteit openbare ruimte	9	0	- 9
Bestemmingsreserve Infrastructuur	4	0	- 4
Algemene Reserve	172	10	- 162
Bestemmingsreserve Erfgoed	1	0	- 1
Bestemmingsreserve Horsterpark	0	77	77
Bestemmingsreserve Ruimtelijke planning	0	122	122
Bestemmingsreserve vervanging lichtmasten	0	30	30
Bestemmingsreserve Gevolgen grondwaterverontreiniging Nieuwgraaf	0	100	100
Totaal programma Omgeving	**884**	**467**	**- 417**

*Bedragen * € 1.000*

Totaal Resultaatbestemming

	2.813	**3.004**	**191**

*Bedragen * € 1.000*

Resultaat per programma

In onderstaande tabel staat het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten en het gerealiseerde resultaat weergegeven per programma. Het verschil tussen beide is de resultaatbestemming ofwel de mutaties reserves. Voor een overzicht van deze mutaties per programma zie het onderdeel Resultaatbestemming. Voor een overzicht per reserve zie het onderdeel Reserves van de Balans.

Saldo per programma 2017

Programma	Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	Mutaties reserves/ Resultaatbestemming	Gerealiseerd resultaat
Bestuur	- 2.598	398	- 2.200
Maatschappij	- 23.580	209	- 23.370
Omgeving	388	- 417	- 29
Overhead	- 6.594	0	- 6.594
Algemene dekkingsmiddelen	37.737	0	37.737
Heffing VPB	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0
Totaal	**5.352**	**191**	**5.544**

Bedragen x € 1.000 (- is een nadeel, + is een voordeel)

In onderstaande tabel staat het resultaat per programma na bestemming weergegeven:

Saldo per programma 2017

Programma	Begroting 2017 (na bestemming)	Rekening 2017 (na bestemming)	Saldo 2017 (na bestemming)
Bestuur	- 2.815	- 2.200	615
Maatschappij	- 24.406	- 23.370	1.036
Omgeving	- 3.070	- 29	3.041
Overhead	- 6.834	- 6.594	240
Algemene dekkingsmiddelen	37.124	37.737	613
Heffing VPB	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0
Totaal	**0**	**5.544**	**5.544**

Bedragen x € 1.000 (- is een nadeel, + is een voordeel)

Alle programma's sluiten met een positief saldo. Zie voor toelichting op de saldi bij de desbetreffende programma's. Samenvattend ontstaat het volgende beeld van het saldo:

Saldo 2017

Resultaat	
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	**5.352.767**
Resultaatbestemming (mutaties reserves)	**190.917**
Gerealiseerd resultaat 2017	**5.543.684**

Bedragen in € (- is een nadeel, + is een voordeel)

Het gerealiseerde resultaat is € 5.543.684 positief.

Toelichting overzicht van baten en lasten

Grote afwijkingen tussenrapportages 2017

Hieronder worden de grootste voor- en nadelen uit de tussenrapportages genoemd. Het begrote resultaat in de begroting 2017 was € 256.000. Het resultaat van de 1e tussenrapportage was € 539.000 positief. De beleidsinhoudelijk 2e tussenrapportage geeft geen resultaat en de 3e tussenrapportage geeft een negatief resultaat van € 223.000.

Het geraamde resultaat
Het geraamde resultaat komt daarmee op € 572.000.

1e tussenrapportage 2017
In onderstaand overzicht staan de afwijkingen groter of gelijk aan € 20.000 uit de 1e tussenrapportage 2017. Deze is op 11 juli 2017 door de gemeenteraad vastgesteld.

Grote afwijkingen 1e tussenrapportage 2017

Afwijkingen ≥ € 20.000	Structureel	Incidenteel	Totaal
Opbrengst verkoop NIEGG		135.000	135.000
Overhead loonkosten	35.000		35.000
Aanvulling inhuurbudget		268.000	268.000
Rente langlopende lening		180.000	180.000
Onderuitputting	- 75.000		- 75.000
Activerings- en afschrijvingsbeleid		145.000	145.000
Grondexploitatie		65.000	65.000
Algemene Uitkering		40.000	40.000
Samenkracht en Burgerparticipatie		- 28.000	- 28.000
Huis van Droo		- 20.000	- 20.000
Uitkeringen BUIG		84.000	84.000
Exploitatie RSD		- 21.000	- 21.000
WSW Presikhaaf		29.000	29.000
Seingraaf		- 100.000	- 100.000
Afwijkingen ≤ € 20.000		82.000	82.000
Mutaties reserves		- 280.000	- 280.000
Totaal resultaat na bestemming	**- 40.000**	**579.000**	**539.000**

Bedragen in € (- is een nadeel, + is een voordeel)

2e tussenrapportage 2017
De tweede tussenrapportage 2017 had een puur beleidsmatige inhoud. De raad heeft kennis genomen van de stand van zaken van alle speerpunten. Daar waren geen financiele gevolgen aan verbonden en dus is er ook geen begrotingswijziging vastgesteld.

3e tussenrapportage 2017
De afwijkingen groter of gelijk aan € 20.000 uit de 3e tussenrapportage staan in onderstaand overzicht vermeld. Deze is op 20 december 2017 vastgesteld door de gemeenteraad.

Afwijkingen ≥ € 20.000	Structureel	Incidenteel	Totaal
Stadsregio Arnhem Nijmegen		88.000	88.000
Jaarverslaglegging		- 20.000	- 20.000
Opstalrealisatie VCD		- 225.000	- 225.000
Bijdrage RID		- 80.000	- 80.000
P&O Advies		25.000	25.000
Centrale faciliteiten	25.000	5.000	30.000
Extra werkgeverslast	- 18.000	- 2.000	- 20.000
Dividend		38.000	38.000

Afwijkingen ≥ € 20.000	Structureel	Incidenteel	Totaal
Opbrengst OZB		- 40.000	- 40.000
Onvoorzien		30.000	30.000
Uitkeringen gemeentefonds		- 292.000	- 292.000
Rijksbudget WSW		29.000	29.000
Leerlingenvervoer		- 100.000	- 100.000
Sportaccommodaties		- 26.000	- 26.000
VGGM		82.000	82.000
Openbare Gezondheidszorg		- 51.000	- 51.000
Jeugdgezondheidszorg		27.000	27.000
Kinderopvang		- 21.000	- 21.000
Uitkeringen BUIG		- 46.000	- 46.000
Bijdrage RSD		- 91.000	- 91.000
Vervoersvoorziening WVG		- 170.000	- 170.000
Woonvoorziening WVG		- 30.000	- 30.000
Project Activerend Werk		55.000	55.000
Hulp bij het huishouden		300.000	300.000
Openbare verlichting		20.000	20.000
Mobiliteitsplan		80.000	80.000
Renovatie groen		- 31.000	- 31.000
Afvalstoffenheffing		- 60.000	- 60.000
Lijkbezorging		35.000	35.000
A-15		101.000	101.000
Ruimtelijke ontwikkeling		300.000	300.000
Afwijkingen ≤ € 20.000	- 6.000	3.000	- 3.000
Onttrekking reserves		- 157.000	- 157.000
Totaal resultaat na bestemming	**1.000**	**- 224.000**	**- 223.000**

Bedragen in € (- is een nadeel, + is een voordeel)

Verschillenanalyse Rekening 2017

Het resultaat van de Rekening 2017 bedraagt € 3.050.846 positief.

Ontwikkeling rekeningsaldo 2017

Rapportage	Resultaat
Primitieve begroting 2017	219.704
Saldo 1e tussenrapportage 2017	535.127
Saldo 2e tussenrapportage 2017	0
Saldo 3e kwartaalrapportage 2017	-222.707
Verwacht resultaat na de 3e tussenrapportage	**532.124**
Werkelijk rekeningresultaat 2017	**5.543.684**

Bedragen in € (- is een nadeel, + is een voordeel)

Het postieve of negatieve resultaat van de tussentijdse rapportages is conform de betreffende raadsbesluiten verwerkt als een bijdrage of onttrekking aan de Algemene Reserve. De 2e tussenrapportage 2017 was alleen beleidsmatig van aard, waardoor er geen saldo ontstaan is binnen de rapportage.

Het verwachte resultaat is € 532.124 positief. Het werkelijke rekeningresultaat na bestemming bedraagt € 5.543.684 positief. Het resultaat is dus beter. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid zijn de grote overschrijdingen toegelicht bij de verschillenanalyse van de rekening 2017. Niet meegenomen zijn voordelen op investeringen die gedekt worden uit reserves. Per saldo zijn deze verschillen neutraal.

Voordelen en nadelen

Nr	Omschrijving voordelen	Voordeel	Structureel/incidenteel
1	Grondexploitatie	3.026.069	Incidenteel
2	Sociaal domein	1.031.940	Incidenteel
3	Algemene uitkering/overige uitkering	433.562	Incidenteel
4	Kapitaallasten	367.486	Incidenteel
5	Ambtelijk management	297.782	Incidenteel
6	Algemene baten en lasten	276.776	Incidenteel
7	Verkeer, wegen en verlichting	172.520	Incidenteel
8	Ondersteuning en bedrijfsvoering	128.757	Incidenteel
9	Wethouders	139.589	Incidenteel
10	Onderwijshuisvesting	84.306	Incidenteel
11	Gemeentelijke eigendommen	46.933	Incidenteel
12	OZB	42.438	Incidenteel
13	Onderwijs, Sport en Cultuur	37.341	Incidenteel
	Totaal	**6.085.499**	

Toelichting Voordelen

1. Grondexploitatie

Vermindering verliesvoorziening	€ 581.743
Toevoeging voorziening afgewikkelde complexen	- € 180.465
Afsluiten complex Huize Welleveld	€ 384.791
Tussentijdse winstuitname de Nieuweling	€ 2.240.000
Resultaat grondexploitatie	**€ 3.026.069**

2. Sociaal domein en Wmo-oud
Per saldo wordt een voordeel behaald op het sociaal domein inclusief Wmo-oud. Voordelen worden behaald op Wmo-oud (€ 800.627), Wmo/AWBZ (€ 414.351) en Jeugdzorg (€ 61.461). Een nadeel is er op de participatiewet á € 244.499. Specificaties per onderdeel zijn beschikbaar op de administratie.

3. Algemene uitkering/overige uitkering
In 2017 is er in totaal voor € 644.762 meer aan decentralisatie uitkeringen ontvangen dan geraamd. Daarentegen is er in totaal voor € 203.225 minder aan uitkeringen uit het rijksbudget ontvangen.

4. Kapitaallasten
Door onder andere uitgestelde investeringen en een aanpassing in de afschrijvingsmethodiek is er een voordeel ontstaan op de kapitaallasten.

5. Ambtelijk management
Het krediet dat beschikbaar is gesteld voor het fusietraject met de gemeente Westervoort is in 2017 niet volledig benut. Dat levert een voordeel op in 2017 á € 297.782. Het restant van het krediet is doorgeschoven naar 2018.

6. Algemene baten en lasten
Door vrijval op de voorziening culturele accommodaties, de voorziening algemene accommodaties en de voorziening afgewikkelde complexen is een voordeel behaald á € 219.326. Dit is onder meer het resultaat van het privatiseren van accommodaties en het niet meer uitvoeren van

desbetreffende onderhoudswerkzaamheden. De nog uit te voeren werkzaamheden op de afgewikkelde complexen zijn daarnaast goedkoper uitgevallen, waardoor er ook een voordeel behaald is.

7. Verkeer, wegen en verlichting
Het voordeel op verkeer, wegen en verlichting wordt grotendeels veroorzaakt door om diverse redenen uitgestelde investeringen (€ 40.300), de kosten omtrent energie en water lager zijn uitgevallen (€ 47.904), de bijdragen vanuit nutsbedrijven hoger uitgevallen zijn (€ 51.215) en de kosten voor het onderhoud aan wegen in eigen beheer lager zijn dan geraamd (€ 38.783).

8. Ondersteuning en bedrijfsvoering
In dit voordeel zit voor een groot gedeelte (€ 523.000) een voordeel op de directe salariskosten. Dat wordt teniet gedaan door een nadeel op inhuur personeel (€ 562.000). Dit alles heeft vooral te maken met de uitruil van salariskosten voor inhuur. De bijdrage van de SDL viel € 16.000 hoger uit en we hebben van een aantal gemeenten een bijdrage ontvangen voor het uitlenen van personeel die niet was geraamd (€ 138.000). Verder wordt een deel van de inhuurkosten gedekt uit de bestemmingsreserve Digiservice (€ 13.000). Per saldo dus een voordeel van € 129.000.

9. Wethouders
Door een vrijval uit het pensioenfonds Wethouders onstaat onder andere een voordeel á € 159.714. Dit is een resultante van een verhoging van de rekenrente.

11. Gemeentelijke eigendommen
Het voordeel op de gemeentelijke eigendommen wordt grotendeels veroorzaakt door een hogere huuropbrengst van de gemeentelijke gebouwen (€ 20.838). Dit is het resultaat van de verhuur van het voormalig schoolgebouw de Boomgaard aan Kerk voor Nu.

12. OZB
Per saldo is een voordeel op OZB behaald. De ontvangst op belastingen OZB woningen vielen lager uit dan geraamd (€ 44.875 nadelig), echter de ontvangsten op belastingen OZB niet woningen viel € 32.129 hoger uit. Dit inclusief een aantal kleinere voordelen zorgt voor een voordeel á € 42.438 op OZB. Een aantal nieuwe bedrijven waren niet meegenomen in de ramingen die uiteindelijk wel een aanslag hebben gekregen. Dat levert een extra opbrengst op, terwijl het er ook voor zorgt dat het aandeel bouwgronden afneemt waardoor daar weer minder opbrengsten voor ontvangen werden.

13. Combinatiefunctie
Door een onderschrijding op de uitvoeringskosten wordt een voordeel behaald á € 37.341. Gedurende 2017 is er voor een korte periode geen volledige invulling van alle formatie geweest.

Nr	Omschrijving nadelen	Nadeel	Structureel/incidenteel
1	Riool en afval	492.549	Incidenteel
2	Ruimtelijke ontwikkeling	419.061	Incidenteel
3	Openbaar groen	66.614	Incidenteel
4	Bestuurlijke ondersteuning	33.271	Incidenteel
5	Overige kleine nadelen	62.445	Incidenteel
	Totaal	**1.073.940**	

Toelichting nadelen

1. Riool en afval
Door een overschot rioolrechten is er € 946.816 gedoteerd aan de voorziening rioolrecht (de oude bestemmingsreserve). Echter was € 499.473 geraamd om te doteren. Dit resulteert in een nadeel á € 447.343. Daarnaast is de voorziening oninbare debiteuren aangevuld met € 45.206 vanuit het product afvalstoffenheffing.

2. Ruimtelijke ontwikkeling
Per saldo wordt een nadeel behaald op ruimtelijke ontwikkeling. Door de gewijzigde systematiek van rentetoedeling is er een nadeel op op Volkshuisvesting á € 480.537 en op Leges bouwvergunningen á € 59.518. Voordelen worden onder andere behaald op de A15 (€ 58.962) en de Omgevingswet (€ 62.032).

3. Openbaar groen
Het nadeel op Openbaar groen wordt grotendeels veroorzaakt doordat er meer uitgegeven is aan onderhoud bomen (€ 52.003). Dit is het resultaat van schade aan bomen en achterstallig onderhoud.

4. Bestuurlijke ondersteuning
Het nadeel is grotendeels ontstaan doordat er inhuur heeft plaatsgevonden binnen de griffie, welke niet voorzien was bij de begroting. Dit resulteert in een nadeel á € 31.674.

Overzicht incidentele baten en lasten in €

Lasten	**Begroting voor wijziging**	**Begroting na wijziging**	**Werkelijk**
Programma 1			
Voorziening Wachtgeld wethouders	0	0	30.523
Voorziening Pensioenen wethouders	0	0	181.867
Voorziening Dubieuze debiteuren	0	0	552.852
GOG Gemeentehuis	30.500	38.875	220.437
Bestemmingsreserve Actieplan veiligheidsbeleid	0	34.671	34.671
Bestemmingsreserve Vervanging interieur gemeentehuis	0	524.687	524.687
Bestemmingsreserve Bedrijfsvoering	0	268.000	268.870
Bestemmingsreserve Investeringen Digiservice	0	249.682	249.682
Bestemmingsreserve Meerjarenbeleid	0	31.751	31.751
Algemene bestemmingsreserves	0	307.577	307.577
Bestemmingsreserve Bouwfonds	367.406	367.406	367.406
Bestemmingsreserve Vitens	1.790.301	1.790.301	1.790.301
Programma 2			
Voorziening Dubieuze debiteuren RSD	0	0	3.384
GOG Mobilis	0	0	3.487
GOG Multifunctioneel gebouw Eilandplein	0	6.500	4.456
GOG Verenigingsgebouw Visserlaan	0	55.000	8.253
GOG Dorpshuis Groessen	0	0	40.000
GOG Wijkhuis van Droo	24.700	34.380	33.239
Bestemmingsreserve Combinatiefuncties	0	75.600	55.259
Bestemmingsreserve Fonds voor beeldende kunsten	0	47.813	47.813
Bestemmingsreserve Integratie en Scholing	0	46.804	46.804
Bestemmingsreserve Debiteuren RSD	0	578.900	578.900
Bestemmingsreserve WMO	0	168.537	168.537
Bestemmingsreserve Serviceteams	0	50.000	50.000
Bestemmingsreserve 3e kunstgrasveld hockey	15.133	15.133	15.133
Programma 3			

Voorziening Onderhoud wegen	0	0	621.639
Voorziening Verliesgevende complexen grondexploitatie	0	0	623.434
Voorziening Afwikkeling complexen	0	0	51.595
Voorziening Afvalinzameling	0	0	35.127
Bestemmingsreserve Gevolgen grondwaterverontreiniging Nieuwgraaf	0	100.000	100.000
Bestemmingsreserve Het Groenfonds	0	30.000	37.659
Bestemmingsreserve Vervanging lichtmasten	0	30.387	30.387
Bestemmingsreserve Groen onderhoud en vervanging	0	31.475	55.281
Bestemmingsreserve Horsterpark	0	76.500	76.500
Bestemmingsreserve Infrastructuur	0	16.500	16.500
Bestemmingsreserve Ruimtelijke planning	55.000	122.250	122.250
Bestemmingsreserve Betaalbare woningbouw	0	0	35.000
Totaal	**2.283.040**	**5.098.729**	**7.421.261**

Baten	**Begroting voor wijziging**	**Begroting na wijziging**	**Werkelijk**
Programma 1			
Voorziening Wachtgeld wethouders	0	0	491
Voorziening Pensioenen wethouders	0	0	74.006
Voorziening Dubieuze debiteuren	0	0	67.390
GOG Gemeentehuis	0	0	81.036
GOG Gebouw gemeentewerken	0	0	5.947
GOG Brandweergarage	0	0	4.578
GOG Regina Pacis	0	0	17.664
GOG Woonhuis Dorth tot Medlerstraat	0	0	1.299
Bestemmingsreserve Protocol agressie	0	10.000	10.000
Bestemmingsreserve Nuon Vattenfall	2.157.707	2.157.707	2.157.707
Programma 2			
GOG Sportcentrum Triominos	0	0	146.704
GOG Multifunctioneel gebouw Eilandplein	0	0	16.480
GOG Verenigingsgebouw Visserlaan	0	0	5.996
GOG Ouderenruimte Palet	0	0	873
GOG PSZ de Wip Wap	0	0	1.041
GOG Voormalig kleutergebouw Groessen	0	0	2.211
GOG Wijkhuis van Droo	0	0	60.885
Bestemmingsreserve Sociaal Domein	0	168.537	168.537
Programma 3			
Voorziening Onderhoud wegen	0	0	1.155.063
Voorziening Riolering art 44 lid 2 BBV	0	0	946.816
Voorziening Verliesgevende complexen grondexploitatie	0	100.000	41.692
Voorziening Afwikkeling complexen	0	0	206.841
Voorziening Afvalinzameling	0	0	26.074

Bestemmingsreserve Het Groenfonds	0	6.696	6.691
Bestemmingsreserve ontwikkeling A15	0	101.424	122.782
Bestemmingsreserve Fonds bovenwijkse voorzieningen	0	245.215	275.215
Bestemmingsreserve Groen onderhoud en vervanging	0	103.900	103.900
Bestemmingsreserve Erfgoed- en archeologiefonds	0	800	800
Bestemmingsreserve Infrastructuur	0	4.000	4.000
Bestemmingsreserve Kwaliteit openbare ruimte	0	8.800	8.800
Bestemmingsreserve Betaalbare woningbouw	0	40.000	190.000
Bestemmingsreserve Stimuleringsfonds	0	0	6.889
Totaal	**2.157.707**	**2.947.079**	**5.918.408**

Inkomsten

Inkomstenverdeling 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Gemeentefonds	31.881	30.503	30.685	31.119	434
Specifieke uitkeringen	6.046	5.909	6.451	6.620	169
Lokale heffingen	11.572	11.918	11.895	11.737	- 158
Bijdrage reserves	2.700	280	3.836	3.004	- 832
Overige inkomsten	11.982	6.580	15.179	15.330	151
Totaal	**64.181**	**55.190**	**68.046**	**67.810**	**- 236**

*Bedragen * € 1.000, (- is een nadeel, + is een voordeel)*

Gemeentefonds

Zie voor een uitgebreid overzicht plus analyse het onderdeel Algemene Dekkingsmiddelen in het Jaarverslag. Hieronder een overzicht van de uitkering uit het Gemeentefonds.

Uitkering Gemeentefonds 2017

	Rekening2016	Begroting2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Algemene Uitkering	18.706	18.643	18.392	18.385	- 7
Integratie-uitkering Wmo	1.626	1.680	1.757	1.756	- 1
Overige Integratie-uitkeringen	0	0	0	0	0
Decentralisatie-uitkeringen	499	215	344	578	234
Integratie-uitkering Sociaal Domein	11.050	9.965	10.192	10.399	207
Totaal	**31.881**	**30.503**	**30.685**	**31.119**	**434**

*Bedragen * € 1.000, (- is een nadeel, + is een voordeel)*

Specifieke Uitkeringen

In onderstaande tabel is een overzicht van alle specifieke uitkeringen van de gemeente Duiven weergegeven.

Specifieke uitkeringen 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Maatschappelijke Zorg	6.046	5.909	6.451	6.620	169
Volksgezondheid	0	0	0	0	0
Totaal	**6.046**	**5.909**	**6.451**	**6.620**	**169**

*Bedragen * € 1.000, (- is een nadeel, + is een voordeel)*

Lokale heffingen

In onderstaande tabel staan de lokale heffingen uitgesplitst. Voor een analyse van de lokale heffingen wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen in het Jaarverslag.

Lokale heffingen 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 na 1e w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017

OZB	5.502.609	5.608.994	5.568.994	5.551.778	- 17.216
Afvalstoffenheffing	1.974.370	2.095.084	2.049.912	1.993.648	- 56.264
Rioolheffing	1.982.066	2.052.811	2.052.811	1.984.402	- 68.409
Rioolaansluitrecht	- 192	3.193	3.193	2.766	- 427
Hondenbelasting	160.901	155.796	169.996	172.686	2.690
Toeristenbelasting	129.237	141.018	155.018	174.179	19.161
Precariobelasting	265.043	267.728	267.728	264.725	- 3.003
Reclamebelasting	57.625	56.756	56.756	52.750	- 4.006
Sportaccommodaties	219.446	220.889	220.889	218.103	- 2.786
Lijkbezorgingsrechten	64.176	74.410	74.410	64.203	- 10.207
Marktgelden	5.873	8.120	8.120	5.429	- 2.691
Leges	1.211.138	1.233.280	1.267.580	1.252.376	15.204
Totaal	**11.572.292**	**11.918.079**	**11.895.407**	**11.737.044**	**- 158.363**

Bijdrage reserves

Onderstaand overzicht geeft de bijdragen uit de reserves aan.

Bijdrage reserves 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Bijdrage reserves	2.700	280	3.836	3.004	- 832
Totaal	**2.700**	**280**	**3.836**	**3.004**	**- 832**

*Bedragen * € 1.000, (- is een nadeel, + is een voordeel)*

Er is bijna € 0,9 miljoen minder onttrokken aan de reserves dan geraamd. Dit verschil wordt grotendeels veroorzaakt doordat de resultaten van de tussenrapportages niet daadwerkelijk zijn gestort/onttrokken aan de Algemene Reserve. Zie voor een specificatie het overzicht van de reserves en voorzieningen en de bijbehorende toelichtingen (onderdeel balans).

Overige inkomsten

Overige inkomsten 2017

	Rekening 2016	Begroting 2017 v.w.	Begroting 2017 n.w.	Rekening 2017	Saldo 2017
Bijdrage voorzieningen	440	26	41	371	330
Rente verstrekte leningen	907	1.081	1.081	0	- 1.081
Huuropbrengsten	546	828	615	661	46
Beleggingen	270	194	232	234	2
Vergoedingen	112	76	76	121	45
Omzet Grondexploitatie	5.048	- 1.558	4.795	7.190	2.395
Diversen	4.659	5.933	8.339	6.764	- 1.575
Totaal	**11.982**	**6.580**	**15.179**	**15.341**	**162**

*Bedragen * € 1.000, (- is een nadeel, + is een voordeel)*

Ten opzichte van de begroting na wijziging een daling van deze inkomsten. Dit heeft grotendeels te maken met extra opbrengsten grondexploitaties en minder diverse overige ontvangsten.

Financiële positie

Reserves

Per saldo was in 2017 een afname van de reserves voorzien van € 516.000. Per saldo was er echter een afname van € 191.000. Dit geeft verschil van -€ 325.000. De belangrijkste verschillen zijn:

Mutaties reservepositie

Mutatie	**Bedrag**
1. Fusie Duiven-Westervoort	156.000
2. Serviceteams	- 50.000
3. Beeld Centrum	48.000
4. Implementatie Omgevingswet	- 62.000
5. Welleveld Sociale woningbouw	- 150.000
6. Mutatie saldo begroting en turaps	400.000
7. Nota Reserves en Voorzieningen	- 68.000
Overige afwijkingen < € 50.000	- 599.000
Totaal	- 325.000

Bedragen in €

Ad 1. In het kader van de fusie Duiven-Westervoort zou een onttrekking worden gedaan aan de Algemene Reserve. Deze uitgaven zijn in 2017 nog niet gedaan. De onttrekking is daarom doorgeschoven naar 2018.

Ad 2. De geraamde onttrekking in 2017 aan de Bestemmingsreserve is vanuit de Algemene Reserve gedaan.

Ad 3. De onttrekking voor het Beeld in het Centrum is vanuit het overgeboekte krediet betaald.

Ad 4. De geraamde onttrekking voor de implementatie van de Omgevingswet is maar gedeeltelijk gedaan. De rest is doorgeschoven naar 2018.

Ad 5. Bij het afsluiten van het complex Welleveld is een bedrag gestort in de Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw. De afsluiting van het complex was niet geraamd.

Ad 6. De primitieve begroting en tussentijdse rapportages over 2017 hadden per saldo een positief resultaat ad € 400.000. Daadwerkelijke storting in de Algemene Reserve heeft niet plaatsgevonden.

Ad 7. In 2017 is de nieuwe Nota Reserves en Voorzieningen vastgesteld. Hierin is besloten tot een grote opschoningsactie in het reservebestand. Deze actie levert ten opzichte van de ramingen een nadeel op van € 68.000.

Zie ook de toelichting bij de reserves (zie balans).

Voorzieningen

De voorzieningen zijn per saldo met ruim € 450.000 toegenomen. Uit de voorziening wachtgeld wethouders zijn in 2017 de laatste verplichtingen betaald. In de voorziening voor pensioenverplichtingen wethouders is een storting gedaan van € 74.000 vanwege de nieuwe berekening van de hoogte van de pensioenen. Verder werd hier de pensioenverplichting voor 2017 uit betaald. De voorziening dubieuze debiteuren werd aangevuld met € 67.000. Er is voor € 553.000 aan oninbaarverklaringen op afgeboekt. De voorziening groot onderhoud algemene accommodaties werd gevoed met € 111.000. Er werd voor € 220.000 onttrokken voor onderhoudskosten. De voorziening Dubieuze debiteuren RSD is met € 3.000 afgenomen. De voorziening groot onderhoud sportaccommodaties werd gevoed met € 146.000 en er werd voor € 3.000 onttrokken voor onderhoudskosten. De voorziening onderhoud wegen is toegenomen met € 533.000 doordat de bijdrage uit de exploitatie hoger was dan de onderhoudskosten in 2017. Aan de voorziening Riolering artikel 44 lid 2 BBV is toegevoegd de storting over het jaar 2017

ad € 947.000. De vrijval uit de voorziening voor verliesgevende complexen bedraagt € 582.000. Aan de voorziening Afgewikkelde complexen is per saldo 155.000 toegevoegd. De voorziening afvalinzameling is met € 9.000 afgenomen.
Zie ook de toelichting bij de voorzieningen (zie Balans).

Conclusie

Er was voor het jaar 2017 na de derde tussenrapportage een positief resultaat van € 532.000 verwacht. Het resultaat is € 5.011.684 hoger dan was verwacht en komt uit op € 5.544.000 positief.

De ontwikkelingen binnen de Grondexploitatie drukken een belangrijke stempel op de financiële situatie van de gemeente. Het al vaker besproken lichte economische herstel begint eindelijk zichtbaar te worden in de verkoop van bouwpercelen. Ook de inspanningen van de projectgroep Stimulering Kaveluitgifte en Kostenreductie Grondexploitatie hebben voor een positieve impuls gezorgd. Dat alles heeft ervoor gezorgd dat we in het afgelopen jaar onze grondpositie in het complex Welleveld konden overdragen. Tevens hebben we kavels kunnen verkopen op Westreenen en De Ploen-Zuid. Verder zijn alle exploitaties geactualiseerd en zijn de resultaten bijgesteld. Er is bijna € 0,6 mln vrijgevallen uit de voorziening Verliesgevende complexen. Er is een winstuitname van ongeveer € 2,2 miljoen uit het complex De Nieuweling. We proberen de positieve lijn door te zetten en de geprognosticeerde winsten ook daadwerkelijk te realiseren. Ook de risico's verliezen we niet uit het oog.

De reservepositie is in 2017 afgenomen met € 191.000. We hadden verwacht dat reservepositie gelijk zou blijven. Door aanscherping van de controleregels is de tariefsegalisatiereserve rioolrechten in 2016 omgezet in een voorziening. De destijds nog geplande storting in de bestemmingsreserve is daardoor in de voorziening gestort. Bovendien zijn een aantal kredieten overgeboekt naar 2018.

De stand van de Algemene Reserve ligt boven de in de begroting 2017 vastgestelde minimumgrens van € 7 mln. Het saldo per 31 december 2017 is € 12,0 mln. In dat saldo is nog geen rekening gehouden met het rekeningresultaat 2017. Door onze provinciale toezichthouder zijn we er steeds op gewezen dat aanvulling van de Algemene Reserve tot de minimumgrens een hoge prioriteit dient te hebben. Dat is nu gelukt.
In de begroting 2018 is deze minimumgrens naar beneden bijgesteld (€ 6,9 mln) en bij de beoordeling voor deze jaarrekening is vastgesteld dat het gewogen risico € 6,5 mln groot is (zie paragraaf 2). In de begroting 2019 zullen deze grenzen worden bijgesteld naar aanleiding van de geactualiseerde risico's.

In aansluiting op het oordeel in de paragraaf Weerstandsvermogen zijn er belangrijke risico's en onzekerheden te melden met eventuele structurele gevolgen. Te noemen zijn in dat kader de risico's met betrekking tot het Sociaal Domein, de Grondexploitatie, onze vastgoedportefeuille en diverse gemeenschappelijke regelingen en overige risico's benoemd in de betreffende paragraaf.

Inmiddels is de belastingplicht van onze gemeente voor de vennootschapsbelasting ingegaan. In de loop van 2018 zullen we onze eerste aangifte moeten doen. Die belastingplicht zorgt ervoor dat we over de fiscale winsten die vanaf nu in de grondexploitatie worden gerealiseerd 25% vennootschapsbelasting moeten betalen. Een exacte inschatting van deze belastingplicht is nog moeilijk te geven. In de paragraaf Weerstandsvermogen wordt hier echter al wel rekening mee gehouden.

Steeds meer gebouwen waar eerder scholen, peuterspeelzalen of ouderen in waren gehuisvest komen leeg te staan en vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Dat betekent dat ook de kosten voor rekening van de gemeente komen. Financiele risico's zullen ook zo goed mogelijk worden ingeschat.

Binnen het Sociaal Domein zijn we de afgelopen jaren volop bezig geweest de dienstverlening zo goed mogelijk te verzorgen. Passende zorg verlenen is daarbij de belangrijkste voorwaarde. Ook het kostenplaatje wordt nauwkeurig gemonitord omdat de door het Rijk beschikbare gelden beperkt zijn. Opnieuw zijn er overschotten op het Sociaal Domein. Die worden voornamelijk

veroorzaakt doordat we de transformatie van de "oude" Wmo tijdig hebben ingezet. Op de "nieuwe" Wmo hebben we ook een voordeel net als op de Jeugdzorg. Alleen op het het onderdeel Participatie leggen we geld toe. In de komende jaren zal het verdeelmodel van de Rijksgelden veranderen omdat de integratie-uitkering in de Algemene Uitkering wordt opgenomen. Ook als we de BUIG-gelden zouden meetellen in het resultaat van het Sociaal Domein blijft het resultaat positief. Het blijft van groot belang de kosten goed te monitoren en innovatie binnen het zorggebied te stimuleren.

Op begrotingsbasis was door het duurzame en verantwoorde financiële beleid in de afgelopen jaren financieel ruimte ontstaan. In combinatie met een aantrekkende grondexploitatie zorgt dat voor het grote overschot in deze jaarrekening. We kunnen in deze jaarrekening een positief resultaat presenteren van € 5.544.000. Als we dit bedrag in onze Algemene Reserve storten komen we boven de vastgestelde bovengrens uit. Daarmee zijn alle opgesomde risico's voldoende gedekt. Ook de weerstandsratio en de solvabiliteitsratio naderen de streefwaarden. Daarmee is onze financiële situatie op orde.

Jaarrekening - Balans

Activa	31-12-2016	31-12-2017
VASTE ACTIVA (A)		
- Immateriële vaste activa (A1)		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen	9	5
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	249	454
- Materiële vaste activa (A2)		
Investeringen met een economisch nut	41.814	40.114
Investeringen waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	10.889	11.239
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	2.518	2.880
- Financiële vaste activa (A3)		
Kapitaalverstrekkingen	361	368
Lening aan woningbouwcorporatie	11.409	5.246
Overige langlopende leningen	16.717	12.363
Totaal vaste activa	**83.966**	**72.669**
VLOTTENDE ACTIVA (B)		
- Voorraad bouwgronden in exploitatie (B1)	20.366	22.400
- Uitzettingen (B2)	11.143	9.312
- Liquide middelen (B3)	2.518	7.844
- Overlopende activa (B4)	2.769	2.955
Totaal vlottende activa	**36.796**	**42.511**
Totaal activa	**120.762**	**115.180**

Passiva	31-12-2016	31-12-2017
VASTE PASSIVA (C)		
Eigen vermogen		
- Reserves (C1)	26.686	29.290
- Gerealiseerd jaarresultaat (C2)	2.795	5.544
Voorzieningen (C3)	15.132	16.655
Vaste schulden		
- Binnenlandse banken en waarborgsommen (C4)	65.834	47.075
Totaal vaste passiva	**110.447**	**98.564**
VLOTTENDE PASSIVA (D)		
- Netto vlottende schulden (D1)	5.083	4.037
- Banksaldi(D2)	2.193	7.900
- Overlopende passiva (D3)	3.039	4.679
Totaal vlottende passiva	**10.315**	**16.616**
Totaal passiva	**120.762**	**115.180**

Bedragen x € 1.000

Niet in de balans opgenomen zaken	31-12-2016	31-12-2017
- Gewaarborgde geldleningen voor woningen	180.000	180.000
- Gewaarborgde geldleningen toegelaten instellingen en sportverenigingen	28.977	28.141
Totaal niet in de balans opgenomen zaken	208.977	208.141

Bedragen x € 1.000

Toelichting op de balans

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

In 2017 is de nieuwe Nota Activerings- en afschrijvingsbeleid vastgesteld. In de Notitie materiele vaste activa van december 2017 (Commissie BBV) worden drie mogelijkheden geboden ten aanzien van hoe omgegaan dient te worden met het startmoment van afschrijven.
Voor de start van het moment van afschrijven wordt met ingang van boekjaar 2017 gekozen om af te schrijven vanaf het boekjaar volgend op het jaar waarin het kapitaalgoed gereed komt/ verworven wordt. Dit betreft een schattingswijziging op de methodiek die eerder (vóór boekjaar 2017) werd gehanteerd en is in lijn met de Notitie materiële vaste activa van de Commissie BBV. Deze schattingswijziging levert voor boekjaar 2017 een incidenteel verminderde afschrijvingslast van € 128.000.
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.
Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopend vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.
Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van eenmalige schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Vaste activa

Immateriele vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en de waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in vijf jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikname van

het gerelateerde materiële vaste actief. Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden afgeschreven in de looptijd van de betrokken geldlening.

Materiële vaste activa met economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, zijn tegen geringe registratiewaarde opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven (*N.B. de keuze voor de netto-methode is facultatief; bruto verantwoording is ook mogelijk. De keuze is afhankelijk van de in de verordening ex art 212 Gemeentewet verplicht te formuleren regels voor waardering en afschrijving)*. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren is op financiën aanwezig.

Vitaal Centrum Duiven

Het Vitaal Centrum Duiven wordt gewaardeerd tegen de actuele waarde.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

De waardering van een investering met economisch nut mag netto plaatsvinden en moet ook worden geactiveerd.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering gelukkig niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

De obligatieportefeuille is gewaardeerd tegen de verwachte aflossingswaarde. Het verschil met de betaalde verkrijgingsprijs is als transitorische (rente)post in de balans is opgenomen. Dit verschil wordt in het resultaat opgenomen in de (gemiddeld) resterende looptijd tot aflossing/uitloting.

Bijdragen aan activa aan derden worden geactiveerd als ze individueel een bedrag van € 50.000 te boven gaan. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Het drempelbedrag voor het schatkistbankieren lag voor de gemeente Duiven op ongeveer € 435.000.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Waarderingsgrondslagen

Als waarderingsgrondslag is voor de Grondexploitaties het **toerekeningsbeginsel** gehanteerd. Dit houdt in dat baten en lasten alsmede risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden verwerkt in de jaarrekening van het begrotingsjaar. Voor **verliezen** wordt

een **voorziening** getroffen op het moment dat deze bekend zijn en **winsten** worden verwerkt zodra een complex geheel **gerealiseerd** is. Inmiddels is het BBV op dit punt aangepast en zijn we gehouden om tussentijdse winsten in de grondexploitatie volgens de "percentage of completion-methode" te bepalen.
Onderhanden werk is opgenomen tegen vervaardigingskosten inclusief de bijgeschreven rente en indirecte kosten. De overige balansposten zijn opgenomen voor de nominale waarde. De nominale waarde is voor de verantwoording in de rekening van baten en lasten als grondslag gehanteerd.
De in de toelichting op de balans per complex (voor in exploitatie zijnde complexen) vermelde nog te realiseren opbrengsten en nog uit te geven bedragen zijn ontleend aan de nacalculaties en kostprijsberekeningen.
De bepaling van verwachte resultaten geschiedt op basis van de **"contante-waarde methodiek".**
De opbrengsten voortvloeiende uit de reeds gesloten koopovereenkomsten voor woningbouw, die per 31 december nog niet notarieel waren verleden, worden in de jaarrekening opgenomen evenals de verplichtingen voortvloeiende uit reeds gegunde aannemingsovereenkomsten.

Voorraden

De nog niet in exploitatie genomen bouwgronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. Er wordt geen rente bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden.
De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.
Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarden. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statistisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.
De onderhoudsegalisatie voorziening stoelt op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de Financial leasing van de vervoermiddelen vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijnen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Activa

A: Vaste Activa

A1: Immateriële vaste activa

Het totaal in de balans voor deze activa kan als volgt worden onderscheiden:

Omschrijving	31-12-2016	afschr.	inv.	31-12-2017
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	9	4	0	5
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	0	0	0	0
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	249	15	220	454
Totaal	258	19	220	459

Bedragen x € 1.000

Toelichting

- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen: In 2005 is de rente van een geldlening omgezet naar 4,53%. De kosten van converteren zijn in 2005 ook geactiveerd en worden parallel aan de lening afgeschreven. In 2018 is de laatste afschrijving.

- Bijdrage aan activa in eigendom van derden: In 2017 is een bedrag betaald van € 220.000 als bijdrage in de opblaashal bij de hockeyvelden. Vanaf 2018 wordt er op de opblaashal afgeschreven. Op het totale geïnvesteerde bedrag is in 2017 € 14.885 afgeschreven.

A2: Materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2016	Inv.	Desinv.	Afschr.	Bijdrage derden	Verschuiving	31-12-2017
1.Investeringen met een economisch nut	43.923	698	735	1.663	0	0	42.223
2.Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.	10.889	670	0	320	0	0	11.239
3.Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	2.518	571	0	209	0	0	2.880
Totaal materiele vaste activa	57.330	1.939	735	2.192	0	0	56.342

Bedragen x € 1.000

1. Investeringen met een economisch nut

Omschrijving	31-12-2016	Inv.	Desinv.	Afschr.	Bijdrage derden	Verschuiving	31-12-2017
Gronden en terreinen	7.673		739	4	0	0	6.930
Bedrijfsgebouwen	30.884	76	26	1.026	0	0	29.908
Grond, weg en waterbouwkundige werken	1.595	33	0	169	0	0	1.459
Vervoermiddelen	158	160	0	54	0	0	264
Machines, apparaten en installaties	2.709	277	0	222	0	0	2.764
Overige materiele vaste activa	904	152	56	102	0	0	898

Totaal	**43.923**	698	821	1.577	0	**0**	42.223
Verrekening met voorziening vastgoed ontwikkeling							2.109
Totaal op balans							40.114

Bedragen x € 1.000

2: Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Omschrijving	31-12-2016	Inv.	Afschr.	31-12-2017
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	**10.889**	**670**	**320**	**11.239**

3:Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Omschrijving	31-12-2016	Inv.	Afschr.	31-12-2017
Grond weg en waterbouwkundige werken	2.445	376	197	2.624
Overige materiele vaste activa	73	195	12	256
Totaal	**2.518**	**571**	**209**	**2.880**

Bedragen x € 1.000

A3: Financiële vaste activa

Het totaal van deze activa kan als volgt worden onderscheiden:

Omschrijving	31-12-2016	afl.	afschr.	Inv.	31-12-2017
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	361		0	7	368
Leningen aan Vivare	11.409	6.163	0	0	5.246
Overige langlopende leningen	16.717	4.354	0	0	12.363
Totaal	**28.487**	**10.517**	**0**	**7**	**17.977**

Bedragen x € 1.000

B: Vlottende Activa

B1: Voorraad bouwgronden in exploitatie

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Bouwgronden in exploitatie	20.366	22.400
Totaal	**20.366**	**22.400**

Voorraad bouwgronden in exploitatie

Omschrijving	31-12-2016	Koster	Baten	Winst	31-12-2017	Voorziening Verlies Complexen	Balans
Ploen-Zuid	4.177	127	1.342		2.962	3.087	- 125
Nieuweling incl. bedrijventerrein	- 1.981	231	0	2.240	490	0	490
Locatie Vergertlaan	189	7	0		196	81	115
Westreenen	390	30	105		315	311	4

Welleveld	2.269	77	2.731	385	0	0	0
Vitaal Centrum Duiven	1.295	2.158	211		3.242	0	3.242
Akkerwinde	51	5	0		56	0	56
Bedrijventerrein InnoFase	3.014	223	6		3.232	0	3.232
Bedrijventerrein Seingraaf	11.260	926	209		11.976	374	11.602
Bedrijventerrein Graafstaete	4.137	179	533		3.784	0	3.784
Totaal	**24.801**	**3.963**	**5.137**	**2.625**	**26.253**	**3.853**	**22.400**
Nog te maken kosten							11.186
Nog te verwachten opbrengsten							52.122
Verwacht exploitatieresultaat (positief)							18.536

Bedragen x € 1.000

Toelichting
Het verloop van de boekwaarde wordt per complex bijgehouden en gespecificeerd in een zogenoemde P-staat. Deze boekwaarde is in feite een tussenstand van het complex. Pas bij afsluiting van een complex kan worden opgemaakt wat het resultaat is geweest. In bovenstaande boekwaardes is wel een aantal resultaten verwerkt. De analyse van de resultaten en de eventuele verschillen met voorgaande exploitaties worden in de paragraaf Grondbeleid behandeld.
Er zijn per 1 januari 2017 geen complexen in exploitatie genomen. Het complex Welleveld is afgesloten.
De voorziening Verliesgevende complexen is in bovenstaand overzicht al in mindering gebracht op de boekwaarde van de betreffende complexen zodat de juiste balanswaarde is weergegeven. De voorziening Verliesgevende complexen wordt daarom ook niet meer gepresenteerd op de balanspost voorzieningen (C3).

Voorraad bouwgronden niet in exploitatie

Toelichting
De Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) mogen conform de BBV-regels niet meer onder de vlottende activa worden verantwoord. In 2016 zijn conform een raadsbesluit de gronden gewaardeerd op economische waarde en overgeboekt naar de materiele vaste activa.

B2: Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

Uitzettingen

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Uitzettingen	11.143	9.312
Totaal	**11.143**	**9.312**

Bedragen x € 1.000

Toelichtingen
De uitzettingen zijn opgenomen tegen de nominale waarde. Voor (eventuele) dubieuze debiteuren is een voorziening getroffen. Vanaf 2016 hebben we ook te maken gekregen met schatkistbankieren.

Uitzettingen

Omschrijving	Bedrag	Totaal
Debiteuren t/m 2016	75.118	
Debiteuren 2017	2.561.215	
Negatieve crediteuren	679.114	

Negatieve debiteuren	718.544	
Vorderingen op openbare lichamen	313.836	
Uitzettingen in de schatkist	4.066.158	
Voorziening oninbare debiteuren algemeen	-54.612	
Debiteuren SDL	975.693	
Voorziening debiteuren SDL	-464.247	
Debiteuren inningen publiekrechtelijk	29.766	
Debiteuren belastingen	411.823	
Totaal		**9.312.409**

Bedragen in €

B3: Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Bank	2.514	7.840
Kas	4	4
Totaal	**2.518**	**7.844**

Bedragen x € 1.000

Toelichting

De specificatie van de banksaldi per 31 december 2017 is als volgt:

B4: Overlopende activa

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Overlopende activa	2.769	2.955
Totaal	**2.769**	**2.955**

Bedragen x € 1.000

Het grootste gedeelte van het bovenstaande bedrag is nog te ontvangen vanwege BCF namelijk: € 2.870.946.

Passiva

C: Vaste passiva

C1: Reserves

	Beginstand 1-1-2017	Mutaties 2017	Eindstand 31-12-2017
Algemene Reserve	**10.277.901**	**1.748.229**	**12.026.130**
Bestemmingsreserves:			
• Actieplan veiligheidsbeleid	34.670	-34.670	0
• Vervanging interieur gemeentehuis	524.687	-524.687	0
• Bedrijfsvoering	268.870	-268.870	0
• Investeringen Digiservice	249.682	-249.682	0
• Protocol agressie	0	10.000	10.000
• Combinatiefuncties	96.768	-55.259	41.509
• Bijzondere bijstand	106.695	0	106.695
• De Uitdaging	20.000	0	20.000
• Bestemmingsreserve Sociaal Domein	1.163.668	168.537	1.332.205
• Fonds voor beeldende kunsten	47.813	-47.813	0
• Integratie en scholing	46.804	-46.804	0
• WMO	168.537	-168.537	0
• Serviceteams	50.000	-50.000	0
• Gevolgen grondwaterverontreiniging	381.124	-100.000	281.124
• Het Groenfonds	296.669	-30.968	265.701
• Ontwikkeling A15	42.596	122.782	165.378
• Fonds bovenwijkse voorzieningen	417.618	291.715	709.333
• Lichtmasten	30.387	-30.387	0
• Groenonderhoud en vervanging	146.585	48.619	195.204
• Horsterpark	76.500	-76.500	0
• Erfgoed- en archeologiefonds	2.500	800	3.300
• Infrastructuur	12.500	-12.500	0
• Kwaliteit openbare ruimte	27.500	8.800	36.300
• Actualisatie bestemmingsplannen	122.250	-122.250	0
• Betaalbare woningbouw	725.147	155.000	880.147
Totaal bestemmingsreserves	**5.059.570**	**-1.012.674**	**4.046.896**
Geblokkeerde reserves:			
• 3e kunstgrasveld hockeyvereniging	219.995	-15.132	204.863

	Beginstand 1-1-2017	Mutaties 2017	Eindstand 31-12-2017
• Debiteuren RSD	578.900	-578.900	0
• Stimuleringsfonds	340.529	6.889	347.418
• Meerjarenbeleidsreserve	31.751	-31.751	0
• Algemene bestemmingsreserve	307.577	-307.577	0
• Bouwfonds	367.406	-367.406	0
• Vitens	1.790.301	-1.790.301	0
• Nuon Vattenfall	10.507.086	-10.507.086	0
• Geblokkeerde reserves	0	12.664.793	12.664.793
Totaal geblokkeerde reserves	**14.143.545**	**-926.471**	**13.217.074**
Totaal reserves	**29.481.016**	**-190.916**	**29.290.100**

Bedragen in €

Toelichting
In de toelichting staat per reserve het doel, de rente, een analyse tussen de werkelijke en begrote stand en de besteding na 2017 weergegeven. De financiële toelichting bestaat uit de werkelijke beginstand per 1 januari 2017, de onttrekkingen en stortingen in 2017 en de eindstand van de reserve per 31 december 2017. In de beginstand van de Algemene Reserve is het positieve rekening saldo ad € 2.795.374 van 2016 meegenomen.

Algemene Reserve

Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Advies

Doel
De Algemene Reserve dient als weerstandsvermogen van de gemeente.
De risico's worden jaarlijks bij de begroting gekwantificeerd. Wijken de onder- en bovengrens op grond van deze kwantificering structureel af, dan zullen de onder- en bovengrens worden aangepast.
Bij de begroting 2017 is de ondergrens bepaald op € 7,0 en de bovengrens op € 12,5 mln. De beginstand 2017 is inclusief het positieve saldo van 2016 namelijk € 2.794.968.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**10.277.901**
Onttrekkingen 2017:		
Griffier	€	33.993
Organisatieontwikkeling	€	156.401
Investeringen Raadzaal	€	11.850
Uitbreiding fractieassistenten	€	9.928
Vormen BR Protocol agressie	€	10.000
Garantiebanen	€	12.500
DAS Groessen	€	91.378
Diverse afvaltaken	€	10.000
Stortingen 2017:		
Vrijval Bestemmingsreserve VIG	€	524.647
Verkoop ruilgronden 1e turap	€	157.274
Opheffen Alg. bestemmingsreserve	€	307.577
Opheffen BR Digiservice	€	215.531
Opheffen BR Meerjarenbeleid	€	31.751
Opheffen BR Debiteuren werk en inkomen	€	578.900
Opheffen BR Serviceteams	€	50.000
Opheffen BR Integratie en scholing	€	46.804
Opheffen BR Ruimtelijke planning	€	64.868
Opheffen BR Vervanging lichtmasten	€	30.387
Opheffen BR Horsterpark	€	76.500
Stand per 31-12-2017	**€**	**12.026.130**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	7.482.929

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017.
Grotendeels veroorzaakt omdat de beginstand per 1 januari 2017 veel hoger was dan geraamd en er geen rekening was gehouden met het opheffen van veel bestemmingsreserves in 2017.

Besteding na 2017
De volgende budgetten uit de Algemene Reserve staan in 2018 geraamd:
Nieuw beleid begroting 2018 € 472.860
Budget gemeenschappelijke regeling Duiven/Westervoort € 251.825.

Bestemmingsreserves programma Bestuur

Bestemmingsreserve "Actieplan veiligheidsbeleid"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Welzijn, Veiligheid en Milieu

Doel
Bekostiging uitvoering Themanota Buurtpreventie en opvangen fluctuaties inzake uitgaven veiligheidsbeleid.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**34.670**
Onttrekkingen 2017:		
Themanota Buurtpreventie	€	7.827
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	26.843
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	7.900

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform het Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Vervanging interieur gemeentehuis"
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/ Team Facilitaire Zaken

Doel
Het grootste deel van de inventaris van het gemeentehuis is vanaf 1989 in gebruik. Gezien de sterk verzwaarde eisen op ergonomisch gebied en op de hedendaagse functionele eisen, met alle daarbij behorende faciliteiten, zal op termijn vervanging noodzakelijk worden van een fors aantal werkplekken.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**524.687**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	524.687
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	19.976

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform het Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Bedrijfsvoering"
Beheerder: Directie

Doel
"Egaliseren" bedrijfsvoeringsgelden.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**268.870**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	268.870
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform het Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve"Investeringen Digiservice"
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Advies

Doel
Betreft gelden die voorgaande jaren zijn vrijgemaakt voor investeringen Digiservice. Ook de niet bestede NUP-gelden zijn aan deze reserve toegevoegd.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**249.682**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	215.531
Inhuurkosten	€	5.449
Kosten Digi Dossier	€	28.702
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017

Conform het Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve"Protocol agressie"
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Advies

Doel
Het treffen van een voorziening voor raads-, collegeleden en fractieassistenten tegen eventuele niet gedekte kosten voor psychosociale ondersteuning en nazorg als gevolg van agressie.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**0**
Onttrekkingen 2017:		
Stortingen 2017:		
Conform Raadsbesluit 17RB091	€	10.000
Stand per 31-12-2017	**€**	**10.000**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	10.000

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Nieuw gevormde reserve.

Besteding na 2017
Onbekend.

Bestemmingsreserves programma Maatschappij

Bestemmingsreserve Combinatiefuncties
Beheerder: afdeling Beleid/Team Welzijn, Veiligheid en Milieu

Doel
Deze bestemmingsreserve is bedoeld om te bewerkstelligen dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn voor het bereiken van de doelstelling van de combinatiefuncties.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**96.768**
Onttrekkingen 2017		
Exploitatiekosten	€	55.259
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**41.509**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	69.768

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
In verband met minder uitgaven in 2016 was de werkelijke beginstand per 1 januari 2017 hoger dan opgenomen in de begroting 2017.
Daarnaast zijn de onttrekkingen voor 2017 ook hoger uitgevallen door in rekening gebrachte uitgaven over 2016.

Besteding na 2017
De bestemmingsreserve zal de komende jaren worden aangewend voor de dekking van kosten van de combinatiefunctionarissen.

Bestemmingsreserve "Bijzondere bijstand"
Beheerder: Afdeling Publiek/Team Loket Zorg

Doel
Deze bestemmingsreserve is bedoeld ter egalisatie van het exploitatieoverschot of -tekort van de rijksbijdrage ten opzichte van de uitgaven bijzondere bijstand.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**106.695**
Onttrekkingen 2017:		
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**106.695**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	106.695

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Er is geen afwijking.

Besteding na 2017
De bestemmingsreserve is bestemd ter egalisatie van het exploitatie overschot of tekort.

Bestemmingsreserve De Uitdaging
Beheerder: Afdeling Beleid / Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Deze bestemmingreserve is gereserveerd voor het werkgeversnetwerk De Duivense Uitdaging.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**20.000**
Onttrekkingen 2017:		
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**20.000**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	20.000

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Deze reserve dient ter dekking voor de uitgaven van de De Duivense Uitdaging.

Besteding na 2017
De gelden worden ingezet voor tegenvallers en ten behoeve van incidentele beleidsinitiatieven bij de transformatie van het Sociaal Domein.

Bestemmingsreserve kosten transformatie Sociaal Domein
Beheerder: Afdeling Beleid / Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Opvangen mogelijk toekomstige tekorten op budgetten Sociaal Domein en eventuele dekking incidentele beleidsinitiatieven.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**1.163.668**
Onttrekkingen 2017:		
	€	0
Stortingen 2017:		
Bestemmingsreserve WMO	€	168.537
Stand per 31-12-2017	**€**	**1.332.205**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	1.474.264

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Als gevolg van de nota reserves en voorzieningen heeft er een storting plaats gevonden vanuit de bestemmingsreserve WMO, welke is samengevoegd met deze reserve.

Besteding na 2017
De gelden worden ingezet voor tegenvallers en ten behoeve van incidentele beleidsinitiatieven bij de transformatie van het Sociaal Domein.

Bestemmingsreserve "Fonds voor beeldende kunsten"
Beheerder: afdeling Beleid/Team Welzijn, Veiligheid en Milieu

Doel
Deze reserve is gevormd ten behoeve van financiering kunst in de openbare ruimte.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**47.813**
Onttrekkingen 2017:		
Kosten kunstwerk Centrum Duiven	€	47.813
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
In de begroting voor 2017 was geen rekening gehouden met een bijdrage aan het kunstwerk voor het Vitaal Centrum. In 2017 is door de Raad besloten om deze reserve op te heffen.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Integratie en scholing" (voorheen Inburgeringsgelden nieuwkomers)
Beheerder: Afdeling Publiek/Team Loket Zorg

Doel
Deze reserve wordt gebruikt voor nog lopende kosten voor de integratie (scholingskosten).

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**46.804**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	46.804
Stortingen 2017:	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
In 2017 is door de Raad besloten om deze reserve op te heffen.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Wmo"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Opvangen mogelijke toekomstige tekorten op de WMO en voor het verder vormgeven van zogenaamde voorliggende voorzieningen.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**168.537**
Onttrekkingen 2017:		
Samenvoeging reserve kosten transformatie Sociaal Domein	€	168.537
Stortingen 2017:		
	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Als gevolg van de nota reserves en voorzieningen is deze reserve samengevoegd met de bestemmingsreserve kosten transformatie Sociaal Domein.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve Serviceteams
Beheerder: Afdeling Beleid / Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Deze reserve was bedoeld om de continuering van het Serviceteam de Liemers na 2015 garanderen.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**50.000**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	50.000
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
In 2017 is door de Raad besloten om deze reserve op te heffen.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserves Omgeving

Bestemmingsreserve "Gevolgen grondwaterverontreiniging Nieuwgraaf"
Beheerder: Afdeling Beheer/Team Binnen

Doel
Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van de extra kosten in de toekomst bij de toepassing van bronbemaling bij werkzaamheden binnen het plangebied Nieuwgraaf en die direct te relateren zijn aan de in het eerste watervoerend pakket aanwezige verontreiniging afkomstig van

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**381.124**
Onttrekkingen 2017:		
Kosten Seingraaf	€	100.000
Stortingen 2017:		
	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**281.124**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	281.124

stortplaats Westervoort en/of de wasserij op de locatie Nieuwgraaf 19 te Duiven. Deze bestemmingsreserve is in 2003 ontstaan door samenvoeging van de reserves “Vuilstort Westervoort” (gevormd uit een ontvangen afkoopsom) en “Wasserij Nieuwgraaf 19”. Deze reserve is een verplichting uit hoofde van de tussen de Staat der Nederlanden, de Provincie Gelderland, Putman BV en de gemeenten Westervoort en Duiven gesloten overeenkomst inzake deze grondwaterverontreiniging.

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
In 2017 is een onttrekking gedaan van € 100.000 voor de kosten verband houdende met het bouwrijp maken van Seingraaf

Besteding na 2017
Aanwending van de reserve vindt naar behoefte plaats bij uitvoering van werken (o.a. riool vervangen, bouwrijp maken enz.).

Bestemmingsreserve "Het Groenfonds"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Het Groenfonds is in 2002 in het leven geroepen ter financiering van projecten die een relatie hebben met natuur, landschap en milieu. De bestemmingsreserve is vanaf toen gevoed vanuit de Grondexploitatie, de opbrengst verkoop aandelen Bouwfonds, grondverkoop in Centerpoort-Zuid en bijdragen van Rijk en Provincie Gelderland.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**296.669**
Onttrekkingen 2017:		
Beplantingsprojecten	€	72.659
Stortingen 2017:		
subsidie	€	35.000
Bijdrage anterieure ovk 3e tussenrapportage	€	800
Bijdrage windpark	€	5.891
Stand per 31-12-2017	**€**	**265.701**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	273.365

Daarnaast is er in 2009 een bedrag van € 300.000 van de Nederlandse Gasunie ontvangen ten behoeve van natuurcompenserende maatregelen in de nabijheid van het tracé Angerlo-Beuningen.

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Er is uitvoering gegeven aan erfbeplantingsprojecten waarvoor ook subsidie is ontvangen.

Besteding na 2017
De resterende gelden worden conform raadsbesluit besteed aan het uitvoeren van projecten voortvloeiend uit het Uitvoeringsprogramma Landschapsontwikkelingsplan (LOP). Afhankelijk van de projectkansen die zich voordoen zal het bijbehorende bedrag worden onttrokken aan deze reserve en middels rapportage worden verantwoord aan de raad. De hoogte van het bedrag is jaarlijks fluctuerend en afhankelijk van de financiële projectgrootte en kansen ten aanzien van cofinanciering. Daarnaast zijn er nog de vaste uitgaven voor vrijwilligersorganisaties en het lopende project ‘gronden voor natuur’.

Bestemmingsreserve "Ontwikkeling A15"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Reserve is gevorm ter egalisatie van de kosten om proactief en constructief te kunnen participeren in de processen rondom het project ViA15. Hieronder vallen ook uitgaven voor (inpassings-) maatregelen ten gunste van bewoners. Het meerdere of mindere in de begroting opgenomen bedrag wordt dan wel toegevoegd of onttrokken aan deze reserve

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**42.596**
Onttrekkingen 2017:		
Stortingen 2017:		
Saldo exploitatie	€	21.358
Aardgastransportleiding	€	101.424
Stand per 31-12-2017	**€**	**165.378**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	4.992

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen wordt jaarlijks het meerdere of mindere onttrokken dan wel toegevoegd aan deze reserve. Daarnaast is bij de begroting geen rekening gehouden met de extra storting van de ontvangsten in het kader van de aardgastransportleiding.

Besteding na 2017
Het saldo van deze reserve wordt aangewend om de komende jaren extra kosten voor extern advies en ondersteuning te kunnen dekken.

Bestemmingsreserve “Fonds bovenwijkse voorzieningen”
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Met de inwerkingtreding van de nieuwe Grondexploitatiewet per 1 juli 2008 ontstaat de mogelijkheid in de individuele grondexploitaties een kostencomponent “Bovenwijkse voorzieningen” op te nemen. Bij het administratief afsluiten van een complex wordt de bijdrage gestort in deze bestemmingsreserve.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**417.618**
Onttrekkingen 2017:		
	€	0
Stortingen 2017:		
Bijdrage anterieure ovk 3e tussenrapportage	€	245.215
Bovenwijks Welleveld	€	30.000
Bestemmingsreserve Infrastructuur	€	16.500
Stand per 31-12-2017	**€**	**709.333**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	692.833

Het betreft een dekkingsmiddel in de aanlegkosten van voorzieningen die een functie hebben voor meerdere exploitatiegebieden. In beginsel worden individuele grondexploitaties belast met een afdracht van € 5 per m² uitgeefbaar terrein.

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
De diverse afdrachten in deze reserve waren niet voorzien. Als gevolg van de nota reserves en voorzieningen heeft er een storting plaats gevonden vanuit de bestemmingsreserve Infrastructuur, welke is samengevoegd met deze reserve.

Besteding na 2017
Parallel aan de vaststelling van de nieuwe Structuurvisie in 2015 wordt een meerjarenbegroting Fonds Bovenwijks opgesteld met de te ontvangen bijdragen uit ruimtelijke ontwikkelingen, alsmede een investeringsschema voor de uitvoering van voorgenomen en geplande projecten.

Bestemmingsreserve "Vervanging lichtmasten "
Beheerder: Afdeling Beheer/Team Binnen

Doel
Het vervangen van de openbare verlichting conform het vastgestelde beheer- en beleidsplan.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**30.387**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038		30.387
Stortingen 2017:		0
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform het Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Groen onderhoud en vervanging "
Beheerder: Afdeling Beheer/Team Binnen

Doel
Het in enig jaar kunnen renoveren van het groen ter egalisatie van kosten.

Stand per 1-1-2017	**€**	**146.585**
Onttrekkingen 2017:		
Groenrenovatie	€	55.281
Stortingen 2017:		
Bijdrage vanuit exploitatie	€	63.900
Bijdrage vanuit exploitatie	€	40.000
Stand per 31-12-2017	**€**	**195.204**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	219.010

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Er heeft omvorming van het groen plaatsgevonden op de Hunneschansallee/Spoorallee. Deze reserve is gevormd door samenvoeging van de reserve" Renovatie Groen" en" Inboet bomen".

Besteding na 2017
Deze reserve wordt ingezet voor renovatieprojecten.

Bestemmingsreserve Horsterpark
Beheerder: Afdeling Beleid / Team Welzijn, Veiligheid en Milieu

Doel
Het Recreatieschap Arnhem-Liemers heeft het Horsterpark aan de gemeente Duiven overgedragen. De afkoopsom die daarvoor werd ontvangen hebben we in deze reserve gestort. Tekorten op het onderhoud van het park kunnen in de toekomst uit de reserve worden onttrokken.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**76.500**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	76.500
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform het Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve “Erfgoed en archeologiefonds"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Het optimaal benutten en beleefbaar maken van de cultuurhistorie, erfgoed en archeologie om zo een bijdrage te leveren aan het versterken van de identiteit van Duiven als geheel en het woon-, leef- en ondernemingsklimaat in het bijzonder.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**2.500**
Onttrekkingen 2017:		
Stortingen 2017:		
Bijdrage anterieure ovk 3e tussenrapportage	€	800
Stand per 31-12-2017	**€**	**3.300**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Bij het opmaken van de begroting 2017 bestond deze reserve niet.

Besteding na 2017
Afhankelijk van projectkansen die zich voordoen zullen bedragen worden onttrokken aan deze reserve en middels rapportage worden verantwoord aan de Raad.

Bestemmingsreserve “Infrastructuur"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Middelen om te kunnen investeren in de kwaliteit, veiligheid en capaciteit van infrastructuur.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**12.500**
Onttrekkingen 2017:		
Samenvoeging reserve Fonds bovenwijkse voorzieningen	€	16.500
Stortingen 2017:		
Bijdrage anterieure ovk 3e tussenrapportage	€	4.000
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Bij het opmaken van de begroting 2017 bestond deze reserve niet. Als gevolg van de nota reserves en voorzieningen is deze reserve samengevoegd met de bestemmingsreserve Fonds bovenwijkse voorzieningen.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve “Kwaliteit openbare ruimte"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Bekostigen van investeringen om de openbare ruimte aantrekkelijker, veiliger en aansprekender te maken. Dit komt ten nutte van het woon-, leef- en ondernemingsklimaat voor eenieder.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**27.500**
Onttrekkingen 2017:		
Stortingen 2017:		
Bijdrage anterieure ovk 3e tussenrapportage	€	8.800
Stand per 31-12-2017	**€**	**36.300**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Bij het opmaken van de begroting 2017 bestond deze reserve niet.

Besteding na 2017
Jaarlijks vindt in dit kader een herprioritering plaats van de gemeentelijke investeringen op basis van de fondsomvang.

Bestemmingsreserve “Ruimtelijke planning"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Het actualiseren van de bestemmingsplannen conform de Wet Ruimtelijke Ordening.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**122.250**
Onttrekkingen 2017:		
Opstellen omgevingsbeleidsplan	€	19.415
Implementatie omgevingswet	€	37.967
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	64.868
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	156.287

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform het Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Betaalbare woningbouw"
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Aanvullend dekkingsmiddel voor het realiseren van projecten en activiteiten die voortkomen uit of bijdragen aan het woonbeleid en de woonagenda; in het bijzonder (of primair) het huisvesten van doelgroepen die aangewezen zijn op betaalbare (huur-) woningvoorraad.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**725.147**
Onttrekkingen 2017:		
Correctie betaalbare woningbouw	€	35.000
Stortingen 2017:		
Bijdrage anterieure ovk 3e tussenrapportage	€	40.000
Sociale Woningbouw Welleveld	€	150.000
Stand per 31-12-2017	**€**	**880.147**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	645.147

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Deze reserve is met terugwerkende kracht per 1 januari 2016 gevormd door samenvoeging van de voorziening "Betaalbare woningbouw" met de voorziening "Subsidiegelden woningbouw Stadsregio Arnhem-Nijmegen". Afhankelijk van woningbouwontwikkelingen en te sluiten overeenkomsten, in de lijn van het nieuwe woonbeleid, vinden stortingen in deze reserve plaats. De werkelijke beginstand per 1 januari 2017 hoger is dan in de begroting 2017 opgenomen. Daarnaast heeft er een storing van € 40.000 welke niet was begroot.

Besteding na 2017
Op basis van inhoudelijke plannen, activiteiten of initiatieven, die concreet bijdragen aan de woonagenda en waarbij aanvullende ("slimme") middelen gewenst zijn en voor zover de middelen reiken. Bij raadsbesluit van 8 mei 2017 is het college bevoegd deze middelen in te zetten voor de uitvoering van de woonagenda.

Geblokkeerde reserves

Bestemmingsreserve "3e kunstgrasveld hockeyvereniging" (geblokkeerd)
Beheerder: afdeling Beleid/Team Welzijn, Veiligheid en Milieu

Doel
Deze bestemmingsreserve is bestemd om de jaarlijkse kapitaallasten van het 3e kunstgrashockeyveld te dekken. De kapitaallasten van het 3e kunstgrashockeyveld worden gedurende 15 jaar betaald uit deze reserve. In 2025 is het veld afgeschreven en de bestemmingsreserve leeg.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**219.995**
Onttrekkingen 2017:		
Kapitaallasten	€	15.132
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**204.863**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	204.863

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Niet van toepassing.

Besteding na 2017
Tot het jaar 2025 zullen de jaarlijkse kapitaallasten van deze investering in het 3e kunstgrasveld uit deze reserve worden gedekt.

Bestemmingsreserve "Debiteuren RSD" (geblokkeerd)
Beheerder: Afdeling Publiek/ Team Loket Zorg

Doel
De Regionale Sociale Dienst (RSD) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de werkzaamheden in het kader van artikel 69 Participatiewet. De RSD actualiseert jaarlijks de haalbaarheid van inning van het openstaande debiteurensaldo. Op basis hiervan wordt de hoogte van deze reserve bepaald. De gemeente Duiven blijft risicodrager voor het openstaand saldo van deze debiteuren.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**578.900**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	578.900
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	462.034

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Stimuleringsfonds" (geblokkeerd)
Beheerder: Afdeling Beleid/Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
In 2000 is besloten vanuit de opbrengst aandelenverkoop Avira/Bouwfonds een bedrag van € 226.890 te storten in Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN). Vanuit dit fonds kan de gemeente subsidies verstrekken in de vorm van “zachte leningen”.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**340.529**
Onttrekkingen 2017:		
	€	0
Stortingen 2017:		
Saldo mutatie	€	6.889
Stand per 31-12-2017	**€**	**347.418**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	294.443

De zachte leningen kunnen alleen verstrekt worden aan volkshuisvestelijke projecten. Rente en aflossing vloeien terug in het fonds en kunnen weer voor andere projecten op dit terrein worden ingezet. De bestemmingsreserve wordt door derden beheerd en is derhalve een geblokkeerde reserve. De raad heeft in 2008 besloten om de beschikbare reserve volledig te bestemmen voor dekking van de "VROM startersregeling 2008".

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Het saldo van het stimuleringsfonds is in 2017 aangegroeid tot € 347.418.

Besteding na 2017
In totaal staan er eind 2017 nog 13 startersleningen open met een totaal schuld bedrag van € 234.861. Ook staat er nog een bedrag van € 109.748 op de rekening courant bij de stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting.

Bestemmingsreserve "Meerjarenbeleid"
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Advies

Doel
De reserve is bedoeld als algemene bestemmingsreserve voor nieuw beleid. Wanneer de Algemene Reserve haar maximum heeft bereikt, vloeit het meerdere automatisch over naar de bestemmingsreserve “Meerjarenbeleid”. Ook worden er middelen aan toegevoegd die bij de begroting worden vrijgemaakt en ingezet voor incidentele wensen.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**31.751**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	31.751
Stortingen 2017	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	31.751

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017

Conform Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Algemene Bestemmingsreserve"
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Advies

Doel
Deze reserve wordt grotendeels gebruikt voor de herbestemming van de reserves en voorzieningen uit de begroting 2013.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**307.577**
Onttrekkingen 2017:		
Opheffen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	307.577
Stortingen 2017:		
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	276.570

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 opgeheven.

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Bouwfonds" (geblokkeerd)
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Bedrijfsvoering

Doel
Opvangen wegvallen dividend.

Rente
Toevoeging rente, die ten gunste van de exploitatie wordt gebracht ter compensatie van de dividendderving op product “Beleggingen”.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**367.406**
Onttrekkingen 2017:		
Samenvoegen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	367.406
Stortingen 2017:		
	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	367.406

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 samengevoegd met de bestemmingsreserves Vitens en Nuon Vattenfall in een nieuwe geblokkeerde bestemmingsreserve "Geblokkeerde reserves".

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Vitens" (geblokkeerd)
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Ondersteuning

Doel
Opvangen wegvallen dividend.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**1.790.301**
Onttrekkingen 2017:		
Samenvoegen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	1.790.301
Stortingen 2017:		
	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	1.790.301

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 samengevoegd met de bestemmingsreserves Bouwfonds en Nuon Vattenfall in een nieuwe geblokkeerde bestemmingsreserve "Geblokkeerde reserves".

Besteding na 2017
Niet van toepassing

Bestemmingsreserve "Nuon Vattenfall" (geblokkeerd)
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Bedrijfsvoering

Doel
De gemeente Duiven heeft ingestemd met de verkoop van het productie- en leveringsbedrijf van Nuon aan Vattenfall. De totale verkoopopbrengst is verantwoord in 2009. Na aftrek van de kosten is de verkoopopbrengst voor Duiven € 10.507.086. Met de renteopbrengst wordt t/m 2016 de dividenduitkering gecompenseerd.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**10.507.086**
Onttrekkingen 2017:		
Samenvoegen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	10.507.086
Stortingen 2017:		
	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	10.507.086

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Conform Raadsbesluit van 11 juli 2017 over de Nota reserves en voorzieningen is deze reserve per 31 december 2017 samengevoegd met de bestemmingsreserves Bouwfonds en Vitens in een nieuwe geblokkeerde bestemmingsreserve "Geblokkeerde reserves".

Besteding na 2017
Niet van toepassing.

Bestemmingsreserve "Geblokkeerde reserve" (geblokkeerd)
Beheerder: Afdeling Ondersteuning/Team Bedrijfsvoering

Doel
Met deze reserve is voor een deel voorzien in de financieringsbehoefte van de gemeente. Daarnaast vormt de reserve een extra buffer.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**0**
Onttrekkingen 2017:		
	€	0
Stortingen 2017:		
Samenvoegen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	367.406
Samenvoegen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	1.790.301
Samenvoegen reserve Raadsbesluit 17RB038	€	10.507.086
Stand per 31-12-2017	**€**	**12.664.793**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Niet van toepassing nieuw gevormde reserve.

Besteding na 2017
Vanaf 2017 wordt er geen rente meer berekend en toegevoegd aan deze bestemmingsreserve.

C2. Gerealiseerd jaarresultaat

Gerealiseerd jaarresultaat

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Gerealiseerd jaarresultaat	2.795	5.544
Totaal	2.795	5.544

Bedragen x € 1.000

Toelichting
Het gerealiseerde resultaat voor het jaar 2017 bedraagt € 5.543.684 positief.

C3. Voorzieningen

	Beginstand 1-1-2017	Mutaties 2017	Eindstand 31-12-2017
Programma Bestuur			
Wachtgelden wethouders	30.032	-30.032	0
Pensioenen wethouders	1.820.491	-107.861	1.712.630
Vastgoed ontwikkeling	2.109.385	0	2.109.385
Dubieuze debiteuren	540.074	-485.462	54.612
Groot onderhoud algemene accommodaties	446.631	-109.914	336.717
Subtotaal programma bestuur	**4.946.613**	**-733.269**	**4.213.344**
Programma Maatschappij			
Dubieuze debiteuren RSD	467.631	-3.384	464.247
Groot onderhoud sportaccommodaties	624.687	143.217	767.904
Groot onderhoud culturele accommodaties	378.171	1.538	379.709
Subtotaal programma Maatschappij	**1.470.489**	**141.371**	**1.611.860**
Programma Omgeving			
Onderhoud wegen	5.098.020	533.424	5.631.444
Riolering artikel 44 lid 2	6.576.239	946.816	7.523.055
Verliesgevende complexen Grondexploitatie	4.435.065	-581.742	3.853.323
Afwikkeling complexen	122.500	155.247	277.747
Afvalinzameling	35.127	-9.053	26.074
Subtotaal programma Omgeving	**16.266.951**	**1.044.691**	**17.311.642**
Totaal voorzieningen programma's	**22.684.053**	**452.793**	**23.136.846**
Vastgoed ontwikkeling	2.109.385	0	2.109.385
Dubieuze debiteuren	540.074	-485.462	54.612
Dubieuze debiteuren RSD	467.631	-3.384	464.247
Verliesgevende complexen grondexploitatie	4.435.065	-581.742	3.853.323
Totaal voorzieningen te verrekenen op balans	**7.552.155**	**-1.070.588**	**6.481.567**
Voorzieningen op balans	**15.131.898**	**1.523.382**	**16.655.279**

Bedragen in €

Toelichting
In de toelichting staat per voorziening het doel, de rente, een analyse tussen de werkelijke en begrote stand en de besteding na 2017 weergegeven. De financiële toelichting bestaat uit de werkelijke beginstand per 1 januari 2017, de onttrekkingen en stortingen in 2017 en de eindstand per 31 december 2017. De volgende voorzieningen worden volgens de voorschriften gecorrigeerd op de balans:
Voorziening Verliesgevende complexen Grondexploitatie wordt voor € 3.853.323 gecorrigeerd op voorraden gronden. Voorziening Dubieuze debiteuren RSD wordt voor € 464.247 gecorrigeerd op uitzettingen (debiteuren) en de voorziening dubieuze debiteuren voor € 54.612. De voorziening Vastgoed ontwikkeling is voor € 2.109.385 gecorrigeerd op de balanspost vaste activa.

Voorzieningen programma Bestuur

Voorziening "Wachtgelden wethouders"
Beheerder: Afdeling Ondersteuning /Team Bedrijfsvoering

Doel
Deze voorziening is na de verkiezingen van 2006 tot stand gekomen om wachtgeldverplichtingen van voormalig wethouders een aantal jaren te kunnen betalen. De voorziening wordt ingezet ter dekking van wachtgeldverplichtingen.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**30.032**
Onttrekkingen 2017:		
Wachtgelden 2017	€	30.523
Stortingen 2017:		
Aanvulling wachtgeld	€	491
Stand per 31-12-2017	**€**	**0**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	1.138

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Na de verkiezingen 2014 is de voorziening gevuld voor wethouders uit het college 2010-2014. Voor de verplichtingen in 2017 is de voorziening toereikend.

Bestedingen na 2017
Niet van toepassing

Voorziening "Pensioenen wethouders"
Beheerder: Afdeling Ondersteuning /Team Bedrijfsvoering

Doel
De gemeente is op grond van de voorschriften verplicht om een voorziening op te nemen voor de direct opeisbare verplichtingen toekomstige pensioenen van de wethouders. De storting is structureel en zal jaarlijks worden geactualiseerd.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**1.820.491**
Onttrekkingen 2017:		
Vrijval naar exploitatie	€	159.714
Uitbetaling pensioen	€	22.153
Stortingen 2017:		
Storting vanuit exploitatie	€	34.000
Pensioenpremie	€	40.006
Stand per 31-12-2017	**€**	**1.712.630**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	1.587.748

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
De nieuwe berekeningen per 31 december 2016 van Raet/Deloitte zijn uitgegaan van een rekenrente van 1,648%.

Besteding na 2017
Er is rekening gehouden met de maximale verplichting.

Voorziening "Vastgoedontwikkeling"

Beheerder: Afdeling Beleid / Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Het college heeft de intentie uitgesproken om het vastgoed in het Vitaal Centrum de komende jaren te verkopen. Voor de waardering van dit vastgoed op onze balans per ultimo van het jaar betekent dit dat aangesloten moet worden bij de actuele waarde.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**2.109.385**
Onttrekkingen 2016:		
	€	0
Stortingen 2017:		
	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**2.109.385**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	500.000

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Voor de bepaling van deze actuele waarde is een taxatierapport opgesteld. De getaxeerde waarde is op de peildatum lager dan de vervaardigingskosten van het vastgoed. In de jaarrekening 2016 is de voorziening aangevuld met € 1.609.385.
Bij verkoop van het vastgoed kan deze voorziening worden aangesproken indien zich een boekverlies zou voordoen.

Besteding na 2017

Voorziening "Dubieuze debiteuren"
Beheerder: Ondersteuning / Team Bedrijfsvoering

Doel
In 2006 is deze voorziening gevormd voor het risico van oninbaarheid.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**540.074**
Onttrekkingen 2017:		
Oninbaar 2017	€	552.852
Stortingen 2017:		
Aanvulling vanuit exploitatie	€	67.390
Stand per 31-12-2017	**€**	**54.612**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	546.962

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
De vorderingen zijn gecontroleerd op invorderbaarheid. De inschatting voor de belastingdebiteuren is gemaakt op basis van ervaringscijfers en de publieke debiteuren op basis van een ouderdomsanalyse. In de begroting was geen onttrekking opgenomen.
Onderbouwing stand per 31-12-2017
- oninbare debiteuren privaat en publiekrechtelijk € 4.388;
- oninbare debiteuren belastingen € 50.225.

Besteding na 2017
Wanneer blijkt dat deze voorziening te hoog of te laag is, wordt deze aangepast.

Voorziening "Groot onderhoud algemene accommodaties"
Beheerder: Beheer / Team ATH

Doel
Ten laste van de voorziening worden gebracht de onderhoudscomponenten met een cyclus t/m 25 jaar (raadsbesluit 8 maart 1999) voor Gemeentehuis, gebouw Regina Pacis, Gemeentewerf inclusief Brandweergarage en de eigen woning aan de Burgemeester van Dorth tot Medlerstraat 15.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**446.631**
Onttrekkingen 2017:		
Onderhoudsmaatregelen	€	65.437
vrijval	€	155.000
Stortingen 2017:		
Rente	€	8.933
Dotatie	€	101.591
Stand per 31-12-2017	**€**	**336.717**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	440.280

Rente
Inflatiecorrectie 2%.

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
De werkzaamheden mbt Regina Pacis zijn niet uitgevoerd in afwachting van de bestemming. Daarnaast is er een vrijval van € 155.000

Besteding na 2017
De doorgeschoven werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarnaast de werkzaamheden conform de planning begroting 2018.

Voorzieningen programma Maatschappij

Voorziening "Dubieuze debiteuren RSD"
Beheerder: Afdeling Publiek/Team Loket Zorg

Doel
De invorderbaarheid van de debiteuren in het kader van artikel 69 Participatiewet waarvan de uitvoering plaats vindt bij de RSD, worden jaarlijks beoordeeld op basis invorderbaarheid. Voor het gedeelte dat dubieus is, wordt een bedrag in deze voorziening opgenomen. Het daadwerkelijk oninbare gedeelte wordt dan uit deze voorziening betaald.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**467.631**
Onttrekkingen 2017:		
	€	3.384
Stortingen 2017:		
	€	0
Stand per 31-12-2017	**€**	**464.247**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	376.933

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Naar aanleiding van de debiteurenanalyse, aangeleverd door de RSD, is de invorderbaarheid van het cliëntenbestand beoordeeld. Dit heeft geleid tot een mutatie van € 3.384.

Besteding na 2017
Er vindt jaarlijks op basis van informatie van de RSD een berekening van de stand van de voorziening plaats. Bij de jaarrekening vindt vervolgens een boeking plaats om ervoor te zorgen dat de voorziening op peil is.

Voorziening "Groot onderhoud sportaccommodaties"
Beheerder: Beheer/Team ATH

Doel
Ten laste van de voorziening worden gebracht de onderhoudscomponenten met een cyclus t/m 25 jaar (raadsbesluit 8 maart 1999) van de twee sporthallen en de turnhal.

Rente
Inflatiecorrectie 2%.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**624.687**
Onttrekkingen 2017:		
onderhoudsmaatregelen	€	3.487
Stortingen 2017:		
Rente	€	12.494
Bijdrage vanuit exploitatie	€	134.210
Stand per 31-12-2017	**€**	**767.904**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	765.891

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Er is een minimale afwijking.

Besteding na 2017
De werkzaamheden conform de planning begroting 2018.

Voorziening "Groot onderhoud culturele accommodaties"
Beheerder: Beheer/Team ATH

Doel
Ten laste van de voorziening worden gebracht de onderhoudscomponenten met een cyclus t/m 25 jaar (raadsbesluit 8 maart 1999).

Rente
Inflatiecorrectie 2%.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**378.171**
Onttrekkingen 2017:		
Onderhoudsmaatregelen	€	45.948
Vrijval	€	40.000
Stortingen 2017:		
Rente	€	7.563
Bijdrage vanuit exploitatie	€	79.923
Stand per 31-12-2017	**€**	**379.709**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	369.177

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
In verband met de privatisering van het pand aan de Visserlaan zijn de werkzaamheden on-hold gezet Daarnaast heeft er een vrijval van € 40.000 plaats gevonden.

Besteding na 2017
De werkzaamheden conform de planning begroting

Voorzieningen programma Omgeving

Voorziening "Onderhoud wegen"
Beheerder: afdeling Beheer/Team Binnen

Doel
Het onderhouden van de wegen enz. conform het beleidsplan onderhoud wegen. De voorziening wordt jaarlijks vanuit de exploitatie gevoed, terwijl de geplande maatregelen op deze voorziening worden geboekt.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**5.098.020**
Onttrekkingen 2017:		
Onderhoudsmaatregelen	€	621.639
Stortingen 2017:		
Rente	€	101.960
Bijdrage vanuit exploitatie	€	1.053.103
Stand per 31-12-2017	**€**	**5.631.444**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	4.650.408

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Het groot asfalt onderhoud is doorgeschoven. Grotere werkzaamheden rondom de doortrekking van de A15 zijn uitgesteld tot hierover meer duidelijk is.
Daarnaast is er voor toekomstig onderhoud een bijdrage gestort in deze voorziening

Besteding na 2017

Voorziening wegbeheer	2018	2019	2020	2021
Toevoeging aan de voorziening	1.000	1.000	1.000	1.075
Onttrekking aan de voorziening	926	296	275	434
Saldo	74	7042	725	641

Voorziening "Riolering artikel 44 lid 2 BBV"
Beheerder: afdeling Beheer/Team Binnen

Doel
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van groot onderhoud en lasten grootschalige investeringenin de toekomst. Met name ook bedoeld om lasten te "egaliseren".

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**6.576.239**
Onttrekkingen 2017:		
	€	0
Stortingen 2017:		
Bijdrage vanuit exploitatie 2017	€	946.816
Stand per 31-12-2017	**€**	**7.523.055**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	7.075.712

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Door uitgestelde investeringen zijn er minder kapitaallasten, minder onderzoekskosten en uren is de toevoeging aan deze voorziening hoger.

Besteding na 2017
Deze voorziening zal worden ingezet om grootschalige vervangingen te kunnen bekostigen.

Voorziening "Verliesgevende complexen grondexploitaties"
Beheerder:Afdeling Beleid / Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Deze voorziening is gevormd om de verwachte verliezen die uit de resultaatberekeningen van de in exploitatie zijnde complexen, van de Grondexploitatie komen, op te kunnen vangen.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**4.435.065**
Onttrekkingen 2017:		
Diverse	€	623.434
Stortingen 2017:		
Diverse	€	41.692
Stand per 31-12-2017	**€**	**3.853.323**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	4.435.065

De herziene exploitatieberekening van de complexen Seingraaf, De Ploen-Zuid, Vergertlaan 2 en Westreenen geven een verlies op einddatum van in totaal € 3.853.323. Jaarlijks zal na herziening van de exploitatieberekeningen worden bekeken of de voorziening nog toereikend is.

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
De voorziening is aangevuld op basis van de geactualiseerde grondexploitaties

Besteding na 2017

In de voorziening is het volgende opgenomen:

Ploen-Zuid	3.086.614
Vergertlaan 2	81.391
Westreenen	310.836
Seingraaf	374.482
Totaal	3.853.323

Voorziening "Afwikkeling complexen"
Beheerder:Afdeling Beleid / Team Ruimte, Werk en Zorg

Doel
Deze voorziening is in het leven geroepen voor nog te maken kosten van reeds financieel afgewikkelde complexen. Het betreft investeringen voor relatief kleine afwikkelingen binnen het plangebied.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**122.500**
Onttrekkingen 2017:		
Diverse	€	51.595
Stortingen 2017:		
Diverse	€	206.841
Stand per 31-12-2017	**€**	**277.747**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	207.500

Analyse geraamde en werkelijke stand 31 december 2017
Er zijn kosten gemaakt inzake afwikkeling Droo-Zuid en Bergkristal en er is geld vrijgevallen omdat daar geen kosten meer voor werden verwacht.

Besteding na 2017
De voorziening zal toereikend zijn om de nagekomen kosten op enig moment te dekken. Bij afsluiten van complexen wordt zonodig geld in deze voorziening gestort.

Wrm/nazorg afgesloten complexen	20.000
Interne doorbelasting V&T afgesloten complexen	25.000
Procedurekosten planschadeverzoeken Wro	10.000
Diversen, onvoorzien en prijsstijgingen	5.000
Publiekrechtelijke heffingen	5.000
Studie bussinesscase CPN -/- provinciale subsidie	6.000
Welleveld: onderhoud villa	160.000
Welleveld grex 2018 t/m 2020	45.000

Bedragen in €

Voorziening "Afvalinzameling"
Beheerder: Afdeling Beheer/Team Buiten

Doel
Deze voorziening wordt ingezet om de kapitaallasten van uitgestelde investeringen te bekostigen.

Omvang en mutaties		
Stand per 1-1-2017	**€**	**35.127**
Onttrekkingen 2017:		
Vrijval kapitaallasten	€	35.127
Stortingen 2017:		
Diverse kapitaallasten	€	26.074
Stand per 31-12-2017	**€**	**26.074**
Geraamde stand per 31-12-2017	€	0

Analyse geraamde en werkelijke stand per 31 december 2017
Door het doorschuiven van een aantal investeringen zijn de kapitaallasten van de investeringen in deze voorziening gestort.

Besteding na 2017
Deze voorziening wordt ingezet ter dekking van de kapitaallasten van de uitgestelde investeringen.

C4 Vaste schulden en waarborgsommen

Vaste schulden

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	65.809	47.047

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Waarborgsommen	25	28
Totaal	65.834	47.075

Bedragen x € 1.000

Toelichting:

Onderhandse leningen
De totale rentelast voor 2017 is € 1.468.467. Gemiddeld heeft de gemeente Duiven in 2017 2,07% rente betaald voor de eigen financiering. In 2017 is er totaal € 18.762.071 afgelost. Dit laatste bedrag is inclusief aflossingen van leningen voor een totaal bedrag van € 6.142.570 die doorverstrekt waren aan Vivare.

Waarborgsommen
In 2017 is er een waarborgsom ontvangen van € 3.000 voor de huur van een kapperbedrijf. Eind 2016 was het saldo reeds € 25.000.

D: Vlottende passiva

D1: Netto vlottende schulden

Netto vlottende schulden

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Banksaldi	2.193	7.900
Crediteuren	5.083	4.037
Totaal	**7.276**	11.937

Bedragen x € 1.000

Toelichting

Crediteuren

Omschrijving	Bedrag
Crediteuren	2.639.623
Negatieve debiteuren	718.544
Negatieve crediteuren	679.114
Totaal	4.037.281

Bedragen in €

D2: Overlopende passiva

Overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2016	31-12-2017
Overlopende passiva	3.039	4.679
Totaal	3.039	4.679

Bedragen x € 1.000

Toelichting:

Onder het bovengenoemde bedrag valt € 775.760 voor vooruit ontvangen bedragen voor de fietstunnel van de Provincie Gelderland. Een bedrag aan nog te betalen loonbelasting van december 2017 van € 756.104 en een nog te betalen bedrag van € 1.759.908 voor Wmo 2017. Het restant bestaat uit een aantal kleinere bedragen bij elkaar.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Soort instelling	Som
Culturele instellingen	garantie
Overige	garantie
Sportverenigingen	garantie
Woningcorporatie	garantie
Woningbouwcorporaties	sprakelijk
Particulieren woning bezitters	otheek ntie
Eindtotaal	

De gemeente Duiven is in 2017 niet aangesproken inzake borg- en garantiestellingen.

Het BBV bepaalt dat in het jaarverslag een paragraaf moet worden opgenomen die informatie bevat over topinkomens, zoals bedoeld in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).
De wet normering topinkomens verbiedt dat bestuurders in de (semi)publieke sector meer verdienen dan het ministersalaris. De WNT-norm voor 2017 is € 181.000.
De WNT-norm is tot stand gekomen nadat er in de voorafgaande jaren een toenemende maatschappelijke verontwaardiging was ontstaan over de hoge salarissen (en ontslagvergoedingen) voor openbare bestuurders, vooral indien ook nog sprake was van slecht functionerende bestuurders.

De WNT definieert het begrip topfunctionaris voor instellingen in de (semi)publieke sector als:

1. de leden van de hoogste uitvoerende en toezichthoudende organen;

2. de hoogste ondergeschikte of de leden van de groep hoogste ondergeschikten aan dat orgaan en;

3. degene of degenen belast met de dagelijkse leiding.

De leden van de gemeenteraad van de gemeente Duiven ontvangen een vergoeding van de gemeente Duiven.
Voorts zijn bij de gemeente Duiven in 2017 geen functies of dienstverbanden en uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband geweest, die vermelding in dit verslag noodzakelijk maken.

WNT Gemeente Duiven 2017

Omschrijving/functie	Gemeentesecretaris	
Naam	M.C.M. Gijsbers	M. Pijpers
Omvang dienstverband	1 fte	

Duur dienstverband	Heel 2017
Beloning	304.390
Onkostenvergoeding	5.855
Beloning betaalbaar op termijn(pensioen)	16.223
Totaal bedrag	**326.468**

Bijlagen behorende bij de jaarrekening

1 SISA
2 Baten en lasten per taakveld

SISA

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

nW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)**		Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 04*	Correctie over besteding t/m jaar T *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 06*
			1	2013/247044	€ 17.524	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2						
			3						
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 08*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 09*	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 10*	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 11*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 12*
			1	2013/247044	€ 17.524	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
			2						
			3						

SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.**	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
SZW	**G2A**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2016** **Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)**	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2A / 01*	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 02*	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 03*	Besteding (jaar T-1) IOAW inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 04*	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 05*	Besteding (jaar T-1) IOAZ inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 06*
		1	060226 Gemeente Duiven	€ 5.529.304	€ 116.424	€ 602.328	€ 8.612	€ 18.939
		2						
		3						

			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2A / 07*	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 08*	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 09*	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 10*	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 11*	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 12*
			1 060226 Gemeente Duiven	€ 0	€ 0	€ 630	€ 0	€ 57.963
			2					
			3					
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2A / 13*	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 14*				
			1 060226 Gemeente Duiven	€ 0				
			2					
			3					
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017** **Besluit**	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Nee			

gel één) uit (jaar T-1) de kolommen sinformatie voor vullen *ard controle n.v.t.* *ummer: G3A / 01*	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 02*	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 03*	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 04*	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 05*	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 06*
nte Duiven	€ 39.983	€ 0	€ 4.124	€ 33.024	€ 2.455

hijnt de) conform de t bij G3A / 01 hiernaast de sinformatie voor vullen *ard controle n.v.t.* *ummer: G3A / 07*	Besteding (jaar T-1) Bob inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 08*	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 09*	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 10*
nte Duiven	€ 0	€ 0	€ 0

Baten en Lasten per Taakveld

TV	Omschrijving	Baten	Lasten	Saldo
01	Gemeenteraad en (raads)commissies	159.714	1.313.016	-1.153.302
02	Burgerzaken	516.649	593.478	- 76.829
03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.573.312	1.544.203	29.109
04	Ondersteuning organisatie	978.252	7.572.120	- 6.593.867
05	Treasury	2.753.094	1.651.393	1.101.701
061	OZB-woningen	3.412.570	461.538	2.951.032
062	OZB-niet woningen	2.136.696	41.174	2.095.522
064	Belastingen overig	521.665	51.665	470.003
07	Algemene Uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	31.118.554	0	31.118.554
08	Overige baten en lasten (excl. mutaties reserves)	0	136.399	-136.399
09	Vennootschapsbelasting	0	0	0
11	Crisisbeheersing en brandweer	0	819.871	-819.871
12	Openbare orde en veiligheid	33.922	474.739	-440.816
Programma 1 Bestuur		43.204.432	14.659.595	28.544.837
41	Openbaar basisonderwijs	0	0	0
42	Onderwijshuisvesting	21.749	1.441.103	-1.419.354
43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	46.828	996.627	-949.799
51	Sportbeleid en activering	0	362.055	-362.055
52	Sportaccommodaties	276.592	1.185.491	-908.899
53	Cultuurpresentatie, -productie en participatie	12.447	451.892	-439.445
54	Musea	0	22.546	-22.546
56	Openbare bibliotheek	0	282.907	-282.907
57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	64.483	1.646.227	-1.581.744
61	Samenkracht en burgerparticipatie	183.321	3.121.592	-2.938.271
62	Wijkteams	0	138.267	-138.267
63	Inkomensregelingen	6.031.400	8.003.977	-1.972.577
64	Begeleide participatie	28.800	2.250.409	-2.221.609
65	Arbeidsparticipatie	563.965	1.291.704	-727.739
66	Maatwerkvoorzieningen Wmo	49.392	910.485	-861.094
671	Sociaal Domein: AWBZ naar Wmo	227.790	3.332.615	-3.104.825
672	Sociaal Domein: Jeugdzorg	0	4.442.527	- 4.442.527
682	Geëscaleerde zorg 18-	0	827.603	-827.603
71	Volksgezondheid JGZ	0	378.672	-378.672
Programma 2 Maatschappij		7.506.767	31.086.699	-23.579.932
21	Verkeer en vervoer	465.249	3.093.959	-2.628.710
25	Openbaar vervoer	0	0	0
32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.415.113	1.559.842	2.855.271
33	Bedrijfsloket en -regelingen	5.429	20.915	-15.486
34	Economische promotie	193.729	280.072	-86.343
72	Gemeentelijke rioleringsplan	2.002.377	1.733.651	268.726

73	Huishoudelijk afval huis aan huis inzamelen	2.633.531	1.882.541	750.990
74	Milieubeheer	21.198	403.218	-382.019
75	Begraafplaatsen	64.283	90.923	-26.640
81	Ruimtelijke ordening	816.003	794.670	21.333
82	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.796.734	2.655.826	140.908
83	Wonen en bouwen	680.906	1.191.072	-510.166
Programma 3 Omgeving		13.709.761	13.706.690	387.863
010	Mutaties reserves	3.004.273	2.813.356	190.917
Totaal na bestemming		67.810.025	62.266.341	5.543.684

Bedragen in €

Bijlagen niet behorende tot de jaarrekening

1 Kerngegevens
2 Beleidsnota's per programma
3 Producten per programma
4 Geactiveerde kredieten

Kerngegevens

Sociale structuur	**1 januari 2017**	**1 januari 2018**
Inwoners:		
- < 20 jaar	6.010	5.857
- van 20 - 64 jaar	15.062	15.078
- van 65 jaar en ouder	4.348	4.491
Totaal	**25.420**	**25.426**
Bijstandsgerechtigden:		
- IOAW	45	47
- IOAZ	0	1
- BBZ	0	1
- WWB	422	399
Totaal	**467**	**448**
Fysieke structuur		
Oppervlakte gemeente (in ha)	3.516	3.516
Binnenwater (in ha)	126	126
Land (in ha)	3.390	3.390
Woningen	10.644	10.664
Bijzondere woongebouwen	14	14
Aantal woonruimten	**10.658**	**10.678**
Wegen, paden etc. binnen en buiten de bebouwde kom (in m² x 1.000)		
- Weg - gemiddeld belast	224	226
- Weg - licht belast	328	332
- Weg in woongebied	628	631
- Weg in verblijfsgebied	336	343
- Fietspaden	150	148
Openbaar groen (in m² x 1.000)	1.516	1.516
Sportcomplexen (in m² x 1.000)	185	185
Bermen (in m² x 1.000)	309	309
Bermen (in m¹ x 1.000)	125	125
Lichtmasten	5.714	5.650

Financiële structuur	**Jaarrekening 2016**		**Jaarrekening 2017**	
	Totaal	**per inwoner**	**Totaal**	**per inwoner**
Gewone uitgaven/inkomsten	63.954.7732	2.516	64.805.752	2.549
Opbrengsten belastingen/retributies	11.352.846	447	11.514.403	453
- OZB	5.502.609	216	5.551.778	218
- Hondenbelasting	160.901	6	172.686	7
- Afvalstoffenheffing/Reinigingsrechten	1.974.370	78	1.993.648	78
- Rioolrecht	1.982.066	78	1.984.402	78
- Rioolaansluitrecht	-192	0	2.766	0
- Toeristenbelasting	129.237	5	174.179	7

Financiële structuur	Jaarrekening 2016		Jaarrekening 2017	
- Precariobelasting	265.043	10	264.725	10
- Reclamebelasting	57.625	2	52.750	2
- Marktgelden	5.873	0	5.429	0
- Begraafrechten	64.176	3	64.203	3
- Leges bouwvergunningen	605.537	24	593.402	23
- Overige leges	605.601	24	654.435	26
Algemene Uitkering Gemeentefonds	20.831.000	819	20.719.168	815
Vaste schuld	65.808.628	2.589	47.046.557	1.850
- waarvan voor woningbouw	11.374.170	447	5.231.600	206
Eigen financieringsmiddelen	44.612.914	1.755	45.945.380	1.807
- Algemene Reserve	10.277.901	404	12.026.130	473
- Bestemmingsreserves	19.203.115	755	17.263.970	679
- Voorzieningen	15.131.898	595	16.655.280	655
Boekwaarde geactiveerde uitgaven	86.028.000	3.384	74.778.000	2.941
- waarvan voor woningbouw	11.409.000	449	5.246.000	206
Boekwaarde voorraad bouwgronden	20.366.000	801	22.400.000	881
Financieringstekort	4.027.542	158	4.186.063	165

Beleidsnota's per programma

Programma Bestuur
- Kaderstellende nota “Communicatie als beleid”.

Programma openbare orde en veiligheid
- Integraal Veiligheidsbeleid 2016-2019.
- Evenementenbeleid (2014).
- Regionaal crisisplan (2013).
- Reclamenota (2009).
- Bibob-beleid (2008).
- Horecasanctiebeleid (2005).
- Brandveiligheidsbeleid bestaande bouw (2003).
- Prostitutiebeleid (2000).
- Coffeeshopbeleid (1998).

Programma Openbare Ruimte
- “Mobiliteitsplan Duiven” 2016 - 2026.
- Watertakenplan de Liemers (2016).
- Beleidsplan wegen – Miwegen (2011).
- Nota civiele kunstwerken (2002).
- Beleids- en beheerplan openbare verlichting (2011).
- Structuurvisie Duiven 2009.
- Groenbeleidsplan 2004 - 2013.

Programma Economische Zaken
- Nota Detailhandelsbeleid (2012).
- Structuurvisie Duiven (2015).
- Revitalisering bedrijventerrein Centerpoort Nieuwgraaf 2010.

Programma Onderwijs en Jeugd
- Verordening onderwijshuisvesting 2009.
- De Toekomstvisie “Duiven kiest voor kwaliteit” (2006).

Programma Vrijetijdsbesteding
- De Toekomstvisie “Duiven kiest voor kwaliteit” (2006).
- Cultuurnota 2002-2005.
- Kaderstellende nota vernieuwend sportbeleid 2005-2010 (2005).
- Duiven Pro Sport Eindmeting 2008 (2009).
- Nota Bewegen, Ontmoeten, Sport en Spelen (2016).
- Beelden uit Duiven (2007).

Programma Sociale voorziening en maatschappelijke dienstverlening
- Arbeidsmarktbeleid gemeente Duiven / Reïntegratie (2004).
- Debiteurenbeleidsplan WWB (2004).
- Regeling uitvoering langdurigheidtoeslag (2004).
- Nota “Oud worden in Duiven, Groessen en Loo” (2002).
- Nota “Snelbinder wonen, welzijn en zorg in de gemeente Duiven” (2003).
- Beleidsnota “Bijzondere bijstand” (2004).
- Regionale nota “Zorgen voor gezondheid” (2004).
- Kadernotitie “Wet maatschappelijke ondersteuning Duiven” (2005).
- Notitie “Indicatiestelling gemeente Duiven” (2006).
- Beslisnotitie “Het WWZ-loket in Duiven en Westervoort“ (2006).
- Beleidsnotitie “Maatschappelijke ondersteuning gemeente Duiven” (2006).
- Beleidskader “Wijkgericht werken 2003-2006” (2003).
- Nota “Accommodatiebeleid” (2001).
- Nota “Vrijwilligerscentrale en Welzijnskoepel” (2003).

- De Toekomstvisie “Duiven kiest voor kwaliteit” (2006).
- Actieve Inwoners, sterke regio! Nota arbeidsmarktbeleid Duiven-Zevenaar (2007).
- Reïntegratieverordening 2007.
- Beleidsagenda WMO (2008) 'Met elkaar en voor elkaar'.

Programma Milieu
- “Milieubeleidsplan Gemeente Duiven” (1998).
- Actief bodembeheer, bodembeheersplan met bijbehorende bodemkwaliteitskaarten (2000).
- Professionalisering van de Handhavingorganisatie (Milieu) “Beter verantwoord, verantwoord beter” (2004).
- “Afvalstoffenplan Gemeente Duiven” (2006).
- Nota "Duivense Interne Milieuzorg 2008-2011" (2008).
- Nota "Klimaatbeleid 2008-2011" (2008).
- Nota "Geurbeleid" (2008).
- Nota bodembeheer gemeente Duiven 2011.
- Nota "Hondenbeleid" 2012-2015 (2011).
- Nota "Geluidsbeleid" 2010-2013 (2010).
- Beleidsvisie externe veiligheid.
- Beleidsregels t.b.v. verdeling geluid- en geurruimte bedrijventerrein Roelofshoeve (2008).

Programma Ruimte en Wonen
- ‘Beleidsregels planologische afwijkingsmogelijkheden”(‘kruimelgevallen’)
- "Landschapsontwikkelingsplan 2014.
- “Welstandsnota en daarbij door de raad vastgestelde Beeldkwaliteitsplannen” (2007).
- Alle vigerende bestemmingsplannen.
- “Brandveiligheidsbeleid bestaande bouw” (2003).
- Bouwbeleidsplan “Beter verantwoord, verantwoord beter” (2004).
- Professionalisering van de Handhavingorganisatie (Brandveiligheid) “Beter verantwoord, verantwoord beter”.
- Structuurvisie (2015).
- Handboek Archeologie (actualisatie 2014).
- Ontwikkelingskader Buitengebied (2012).
- Woningbouwopgave gemeente Duiven 2015-2020 e.v. (2015).
- "Addendum Welstandsnota licht en led" (2016).
- Nota Grondbeleid (2008).
- Detailhandelsnota (2012).

Producten per programma

TV	Omschrijving	Portefeuillehouder	Afdeling/Team	Wettelijk/Autonoom
Programma 1 Bestuur				
01	Gemeenteraad en (raads)commissies	Burgemeester	OS/ADV	Wettelijke taak
02	Burgerzaken	Burgemeester	PUB/BBR	Wettelijke taak
03	Beheer overige gebouwen en gronden	Wethouder Spaargaren	BEL/RWZ	Wettelijke taak
04	Ondersteuning organisatie	Wethouder Van Groningen	OS/BV	Autonoom
05	Treasury	Wethouder Van Groningen	OS/BV	Autonoom
061	OZB-woningen	Wethouder Van Groningen	PUB/BBR	Autonoom
062	OZB-niet woningen	Wethouder Van Groningen	PUB/BBR	Autonoom
064	Belastingen overig	Wethouder Van Groningen	PUB/BBR	Autonoom
07	Algemene Uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	Wethouder Van Groningen	OS/ADV	Wettelijke taak
08	Overige baten en lasten (excl. mutaties reserves)	Wethouder Van Groningen	OS/BV	Autonoom
09	Vennootschapsbelasting	Wethouder Van Groningen	OS/ADV	Autonoom
11	Crisisbeheersing en brandweer	Burgemeester	BEL/WVM	Wettelijke taak
12	Openbare orde en veiligheid	Burgemeester	BEL/WVM	Autonoom
Programma 2 Maatschappij				
41	Openbaar basisonderwijs	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
42	Onderwijshuisvesting	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
51	Sportbeleid en activering	Wethouder Goossen	BEL/WVM	Autonoom
52	Sportaccommodaties	Wethouder Goossen	BEH/ATH	Autonoom
53	Cultuurpresentatie, -productie en participatie	Wethouder Goossen	BEL/WVM	Autonoom
54	Musea	Wethouder Goossen	BEL/WVM	Autonoom
56	Openbare bibliotheek	Wethouder Goossen	BEL/WVM	Wettelijke taak
57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Wethouder Spaargaren	BEH/BINNEN	Autonoom
61	Samenkracht en burgerparticipatie	Wethouder Goossen	BEL/RWZ	Autonoom
62	Wijkteams	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
63	Inkomensregelingen	Wethouder Knuiman	BEL/RWZ	Wettelijke taak
64	Begeleide participatie	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
65	Arbeidsparticipatie	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
66	Maatwerkvoorzieningen Wmo	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
671	Sociaal Domein: AWBZ naar Wmo	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
672	Sociaal Domein: Jeugdzorg	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
682	Geëscaleerde zorg 18-	Wethouder Knuiman	BEL/WVM	Wettelijke taak
71	Volksgezondheid JGZ	Wethouder Knuiman	BEL/RWZ	Wettelijke taak
Programma 3 Omgeving				
21	Verkeer en vervoer	Wethouder Spaargaren	BEH/BINNEN	Wettelijke taak
25	Openbaar vervoer	Wethouder Spaargaren	BEH/BINNEN	Autonoom
32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Wethouder Spaargaren	BEL/RWZ	Wettelijke taak
33	Bedrijfsloket en -regelingen	Burgemeester	BEH/BUITEN	Autonoom

34	Economische promotie	Wethouder Van Groningen/Burgemeester	BEL/RWZ-WVM	Autonoom
72	Gemeentelijke rioleringsplan	Wethouder Spaargaren	BEH/BINNEN	Wettelijke taak
73	Huishoudelijk afval huis aan huis inzamelen	Wethouder Spaargaren	BEH/BUITEN	Wettelijke taak
74	Milieubeheer	Wethouder Spaargaren	BEL/WVM	Wettelijke taak
75	Begraafplaatsen	Burgemeester	BEH/BUITEN	Wettelijke taak
81	Ruimtelijke ordening	Wethouder Van Groningen	BEL/RWZ	Wettelijke taak
82	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Wethouder Van Groningen	BEL/RWZ	Wettelijke taak
83	Wonen en bouwen	Wethouder Van Groningen	PUB/OL	Wettelijke taak
010	Mutaties reserves	Wethouder Van Groningen	OS/BV	Autonoom

Geactiveerde kredieten

In onderstaande overzichten zijn de geactiveerde kredieten van 2017 per programma opgenomen. Per krediet is weergegeven of het krediet is afgewikkeld en indien het krediet wordt overgeheveld naar 2018 wat hiervan de reden is. Alle bedragen zijn vermeld in €.

Programma Bestuur

Schuifpoort brandweer 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	23.000	De werkzaamheden zijn afgerond. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	19.860	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	3.140	

Vervanging elektra wijkhuis van Droo

Beschikbaar krediet 01-01-2017	22.083	De werkzaamheden zijn afgerond. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	22.083	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	0	

Tractiekosten Mitsubishi V-727-KFToyota D100-2013

Beschikbaar krediet 01-01-2017	49.000	De wagen is aangeschaft. Krediet is afgewikkeld.
Werkelijke uitgaven 2017	53.984	
Saldo 31-12-2017	- 4.984	

Tractiekosten Mitsubishi V-947-JV

Beschikbaar krediet 01-01-2017	68.000	De wagen is aangeschaft. Krediet is afgewikkeld.
Werkelijke uitgaven 2017	54.487	
Saldo 31-12-2017	13.513	

Tractiekosten Mitsubishi V-947-JV

Beschikbaar krediet 01-01-2017	48.000	De wagen is aangeschaft. Krediet is afgewikkeld.
Werkelijke uitgaven 2017	51.972	
Saldo 31-12-2017	- 3.972	

Strooier Mitsubishi 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	30.000	De wagen is aangeschaft. Krediet is afgewikkeld.
Werkelijke uitgaven 2017	27.825	
Saldo 31-12-2017	2.175	

Aanhangstrooier 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	9.230	De aanhangwagen is aangeschaft. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	9.296	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	- 66	

Styer 9086 met voorlader 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	25.611	De tractor is aangeschaft. Krediet is afgewikkeld.
Werkelijke uitgaven 2017	0	
Saldo 31-12-2017	25.611	

Aanhangers 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	19.000	De aanhangers zijn aangeschaft. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	20.629	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	- 1.629	

Aanhangstrooier Toyota 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	33.000	De aanhangwagen is aangeschaft. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	28.515	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	4.485	

Programma Maatschappij

Toplaagrenovatie DUKO veld 1

Beschikbaar krediet 01-01-2017	14.381	De werkzaamheden worden in het 2e/3e kwartaal
Werkelijke uitgaven 2017	13.253	afgerond. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	1.128	

Verlichting DUKO

Beschikbaar krediet 01-01-2017	15.000	De werkzaamheden worden in het 2e/3e kwartaal
Werkelijke uitgaven 2017	0	uitgevoerd. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	15.000	

Toplaagrenovatie Loo veld 1 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	30.000	De werkzaamheden zijn uitgesteld naar 2018.
Werkelijke uitgaven 2017	0	Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	30.000	

Toplaagrenovatie Groessen veld 4 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	10.000	De werkzaamheden zijn uitgesteld naar 2018.
Werkelijke uitgaven 2017	0	Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	10.000	

Toplaagrenovatie Loo handbalveld 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	17.500	De werkzaamheden worden in 2018 uitgevoerd
Werkelijke uitgaven 2017	0	ivm ombouw naar kunstgras. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	17.500	

Verenigingsgebouw Visserlaan: vervangen golfplaatconstructie 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	56.055	De werkzaamheden zijn opgedragen en in
Werkelijke uitgaven 2017	56.055	afwachting van het privatiseringstraject on hold
Saldo 31-12-2017	0	gezet. Bestelde materialen zijn gefactureerd.

Dakbeveiliging diverse schoolgebouwen 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	30.000	Opstellen RI&E's is gereed. Voor uitv.
Werkelijke uitgaven 2017	0	voorzieningen offerte ingediend. Gedeeltelijke
Saldo 31-12-2017	30.000	opdrachtverstrekking m.b.t. bouwdelen gymzalen volgt in 1e kw 2018 i.o.m. schoolbesturen. Krediet overboeken.

Toplaagrenovatie kunstgras DVV 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	26.000	Voorbereiding renovatie is uitgesteld naar 2018,
Werkelijke uitgaven 2017	0	uitvoering 2019. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	26.000	

Toplaagrenovatie Groessen veld 2 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	40.000	De werkzaamheden zijn uitgevoerd. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	20.328	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	19.672	

Programma Omgeving

Herinrichting v. Dorth tot Medler/Rijksweg/Eltensestraat

Beschikbaar krediet 01-01-2017	113.906	De werkzaamheden zijn afgerond. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	3.208	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	110.699	

Aanleg fietstunnel snelfietsroute

Beschikbaar krediet 01-01-2017	678.066	De raad heeft besloten om tot uitvoering over te
Werkelijke uitgaven 2017	3.658	gaan met een lager budget. De mogelijkheden
Saldo 31-12-2017	674.408	worden nu onderzocht. Krediet overboeken.

GRP 2014 verbetermaatregelen

Beschikbaar krediet 01-01-2017	187.000	Uit inspecties is gebleken dat het riool in de
Werkelijke uitgaven 2017	0	Tempelstraat en St. Josephstraat te Groessen
Saldo 31-12-2017	187.000	slecht is. Omdat de staat van het asfalt ook slecht is zal dit in combinatie worden opgepakt. Omdat na afweging risico's beheersbaar zijn is in verband met prioritering dit project verder uitgesteld. Naar verwachting wordt het project in 2018 opgepakt. Krediet overboeken.

GRP 2014 verzakking Nieuwgraaf

Beschikbaar krediet 01-01-2017	955.100	Werk is nagenoeg gereed. Momenteel wordt de
Werkelijke uitgaven 2017	58.306	definitieve afrekening opgesteld. Dat kost meer
Saldo 31-12-2017	896.794	tijd. Dit mede in verband met financiering project vanuit verschillende disciplines en de subsidie. Krediet overboeken.

GRP 2014 vervanging onvoorziene huisaansluitingen

Beschikbaar krediet 01-01-2017	151.837	In verschillende projecten is tijdens de
Werkelijke uitgaven 2017	0	voorbereiding gebleken dat er oude
Saldo 31-12-2017	151.837	huisaansluitingen zitten. In project 't Weike, 't Buske en Van Schaijkstraat wordt dit ingezet. Uitvoering is gestart. Krediet overboeken.

Verbeteringsmaatregelen Groessen 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	360.000	Uit inspecties is gebleken dat het riool in de
Werkelijke uitgaven 2017	0	Tempelstraat en St. Josephstraat te Groessen
Saldo 31-12-2017	360.000	slecht is. Omdat de staat van het asfalt ook slecht is zal dit in combinatie worden opgepakt. Omdat na afweging risico's beheersbaar zijn is in verband met prioritering dit project verder uitgesteld. Naar verwachting wordt het project in 2018 opgepakt. Krediet overboeken.

Vervangen persleiding kruising Zuidsingel/Parallelweg 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	50.000	Wordt meegenomen in project tunnel Zuidsingel.
Werkelijke uitgaven 2017	0	Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	50.000	

Snelfietsroute SFR12 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	153.000	De route over en langs het bedrijventerrein
Werkelijke uitgaven 2017	318.819	Centerpoort-Nieuwgraaf is in uitvoering. De
Saldo 31-12-2017	- 165.819	overige tracedelen zijn in voorbereiding. Krediet overboeken.

Verbeteringsmaatregelen Vitaal Centrum 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	640.660	Vervangen en afkoppelen 't Buske, 't Weike en
Werkelijke uitgaven 2017	51.623	de Van Schaijkstraat. De waterleiding en het riool
Saldo 31-12-2017	589.037	worden vervangen, dit biedt gelijk de kans om het hemelwater af te koppelen. Krediet overboeken.

Ombouw gescheiden stelsels GRP 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	230.000	Dit budget wordt ingezet, als de gelegenheid zich
Werkelijke uitgaven 2017	0	voordoet, om verschillende rioolstelsels te kunnen
Saldo 31-12-2017	230.000	optimaliseren. Krediet overboeken.

Kruising Schapenweide-Vergertlaan

Beschikbaar krediet 01-01-2017	50.000	Er moeten nog werkzaamheden aan de bushalte
Werkelijke uitgaven 2017	0	gedaan worden. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	50.000	

Fietsvoorziening Dijkgraaf

Beschikbaar krediet 01-01-2017	40.000	Project is vanwege capacitaire redenen
Werkelijke uitgaven 2017	3.052	doorgeschoven naar 2018/2019. Krediet
Saldo 31-12-2017	36.948	overboeken.

Bebouwde kom Groessen/Loo

Beschikbaar krediet 01-01-2017	10.000	Project gaat nu alleen over het verplaatsen van de
Werkelijke uitgaven 2017	0	bebouwde kom in Loo en is uitgevoerd. Krediet is
Saldo 31-12-2017	10.000	afgewikkeld.

Vervanging armaturen 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	140.387	De armaturen zijn vervangen. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	137.242	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	3.145	

VRI Vergertlaan-Oostsingel 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	91.425	Bijdrage t/m 2017 aan de Provincie is betaald
Werkelijke uitgaven 2017	57.519	restant is voor de overige jaren. Krediet
Saldo 31-12-2017	33.907	overboeken.

Vergroten capaciteit kruispunt Vergertlaan-Oostsingel 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	10.000	De financiële afwikkeling moet nog plaatsvinden.
Werkelijke uitgaven 2017	0	Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	10.000	

Fietsoversteken Duiven 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	50.000	De twee andere fietsoversteken (Visserlaan en
Werkelijke uitgaven 2017	36.980	Vlielandlaan) worden in 2018 opgepakt. Krediet
Saldo 31-12-2017	13.020	overboeken.

Speeltoestellen 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	20.000	Dit budget zal worden ingezet bij initiatieven uit de
Werkelijke uitgaven 2017	0	samenleving. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	20.000	

Incidentele vervanging riolering 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	100.000	Dit budget is ingezet voor de incidentele
Werkelijke uitgaven 2017	82.811	vervanging van riolen. Krediet is afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	17.189	

GRP verbetermaatregel Vitaal Centrum 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	650.000	Vervangen en afkoppelen 't Buske, 't Weike en
Werkelijke uitgaven 2017	439.803	de Van Schaijkstraat. De waterleiding en het riool
Saldo 31-12-2017	210.197	worden vervangen, dit biedt gelijk de kans om het
		hemelwater af te koppelen. Krediet overboeken.

GRP ombouw gescheiden stelsels 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	230.000	Vervangen en afkoppelen 't Buske, 't Weike en
Werkelijke uitgaven 2017	0	de Van Schaijkstraat. De waterleiding en het riool
Saldo 31-12-2017	230.000	worden vervangen, dit biedt gelijk de kans om het hemelwater af te koppelen. Krediet overboeken.

Incidentele vervanging rioolgemalen 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	100.000	Dit budget is ingezet voor de incidentele
Werkelijke uitgaven 2017	37.406	vervanging van rioolgemalen. Krediet is
Saldo 31-12-2017	62.594	afgewikkeld.

Glasbakken 2008

Beschikbaar krediet 01-01-2017	35.948	In afwachting van het afvalbeleidsplan worden er
Werkelijke uitgaven 2017	28.952	bovengrondse containers vervangen. Daarnaast
Saldo 31-12-2017	6.996	wordt een aantal bovengrondse containers pas vervangen als de werkzaamheden rondom het centrumplan klaar zijn. Krediet overboeken.

Vervanging duobakken/papiercontainers 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	2.071	De werkzaamheden zijn afgerond. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	2.071	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	0	

Vervanging tussenschotten duobakken 2015

Beschikbaar krediet 01-01-2017	1.688	De werkzaamheden zijn afgerond. Krediet is
Werkelijke uitgaven 2017	1.688	afgewikkeld.
Saldo 31-12-2017	0	

Duopakken/papiercontainers 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	39.073	Dit budget zal worden ingezet voor de aanschaf
Werkelijke uitgaven 2017	26.091	en vervanging van containers. Krediet
Saldo 31-12-2017	12.982	overboeken.

Vervanging afvalaanbiedstation 2016

Beschikbaar krediet 01-01-2017	58.000	Dit budget wordt ingezet voor aanschaf containers
Werkelijke uitgaven 2017	46.975	afvalaanbiedstation. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	11.025	

Vervanging afvalaanbiedstation 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	8.000	Dit budget wordt ingezet voor aanschaf containers
Werkelijke uitgaven 2017	0	afvalaanbiedstation. Krediet overboeken.
Saldo 31-12-2017	8.000	

Containers restafval/gft/papier 2017

Beschikbaar krediet 01-01-2017	10.441	Dit budget zal worden ingezet voor de aanschaf
Werkelijke uitgaven 2017	0	en vervanging van containers. Krediet
Saldo 31-12-2017	10.441	overboeken.

Controleverklaring en besluiten

1 Controleverklaring
2 Besluit tot vaststelling van de jaarrekening
3 Besluit tot vaststelling van het rekeningsaldo

Controleverklaring

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Duiven

Besluit tot vaststelling van de jaarrekening

Nr. Z/18/035785/wethouder Goossen

Jaarstukken 2017.

Gelezen de door Burgemeester en Wethouders opgestelde jaarstukken over 2017 en het verslag als bedoeld in artikel 213, tweede lid van de Gemeentewet, opgesteld door Stolwijk Kelderman Accountants. En gelet op de desbetreffende bepalingen in de Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording.

b e s l u i t :

- De jaarstukken over het jaar 2017 na de laatste wijzigingen vast te stellen;
- Het saldo voor bestemming vast te stellen op € 5.352.767 positief;
- Een bedrag van gesaldeerd € 190.917 aan de reserves te onttrekken zoals onder mutaties reserves is aangegeven;
- Het daarna ontstane positieve saldo van € 5.543.684 te storten in de Algemene Reserve;
- In te stemmen met het voorstel om een bedrag van € 1.326.148 vanuit de Algemene Reserve te storten in de Bestemmingsreserve Fonds Bovenwijkse Voorzieningen.

Aldus besloten in zijn openbare vergadering van 12 juni 2018.

De raad van de gemeente Duiven,

griffier, voorzitter,